

Martyrologium Usuardi Monachi

Usuard

Antverpiae, 1714

Mensis November Habet Dies XXX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80973](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-80973)

MENSIS NOVEMBER.

Habet Dies xxx.

Kalendis.

Die i.

Estivitas beatae Dei Genitricis, & omnium martyrum, ^{Omnium} ^{Sanctorum} quam Bonifacius Papa celebrem & generalem instituit agi omnibus annis in urbe Roma. Sed & Gregorius Pontifex postmodum decrevit, eamdem in honore omnium Sanctorum solemniter observari perpetuo ab omni Ecclesia. Apud castrum Divisionem, sancti Benigni presbiteri, qui missus a beato Policarpo ad ^{Benigni} prædicandum in Galliam, postquam est a Terentio comite gravissimis tormentis multipliciter afflictus, tandem collum ejus vecte ferreo tunodi, & corpus lancea forari jubetur. In Campania civitate Terracina, sanctorum Cæsarii diaconi & Juliani presbiteri: qui Cæsarius tempore ^{Cæsarii &} Claudi, diebus multis in custodia est maceratus, & postea cum eodem Juliano in faccum missus, sicque in mare præcipitatus. Civitate Parisiis, depositio beati Marcelli confessoris, qui ut dignus monstraretur ^{Marcelli} futurus antistes, ejus meritis nunc aqua in vinum, nunc vero mutatur in balsamum. Item sancti Severini monachi, de Tiburtina civitate. Et ^{Severini} natale sanctæ Mariæ virginis, quæ diris verberibus afflcta, equulei extensione, & singularum laceratione vexata, martyrium consummatum. Item civitate Bajocas, sancti Vigoris episcopi. In pago Vuasti- ^{Vigoris.} nensi, sancti Maturini confessoris. ^{Maturini.}

Ita habent *Munerati* prima editio, Grevenus & Molanus. Multi alii codices proxime accedunt, ut infra patet.

VARIA LECTIO. Munerat plerumque mendis abundat. Hic in principio addit *Virginis Mariae*. Greven. pro *gravissimis tormentis*, habet *gravissime*. In tribus citatis est *perforari*, ex aliis tamen post Bedam & Adonem servavi *forari*. Molan. semper corrigit *Parisius* pro *Parisius*. Reliqui Munerati errores sunt, quod pro a *Terentio*, legat ea; pro *custodia*, habeat *custodi*. Marcellio addit titulum *episcopi*. Tum, monachi de *Bithinia*. Item, *Maria virginis & martyris*. Demum *Vuastensi*, pro *Vuastinensi*.

M m m

Opti-

Optimos nostros codices è purorum numero excludere coacti sumus; Pratensem
De Praten. imprimis, quia ex ejus textu eraſa est, quæ h̄ic sexto loco ponitur *Maria Neocorensis*, reli-
 & alii. cto ſpatio vacuo, ut teſtatur Clar. Caſtellanus, qui & obſervavit, rejeſtam eam eſe ad
 xxii Novembris, alteri inductioni illic inſcripta. Sequuntur Pratenſem ſoliti ſocii Ant-
 verp-maj. & Rosweyd. qui ambo prefata annuntiatione etiam carent. Imo in Antverp-
 maj. deſt præterea *Severinus monachus*. Hoc quoque peculiare habent prafati codices,
 quod annuntiationis primæ membrum ſecundum ſic incipiant: *Tercius vero Gregorius*,
 ubi reliqui omnes indeterminate legunt: *Sed & Gregorius*; codices vero media nota
 melius designant *Gregorium quartum*. In Heriniensi, cetera puriſiſimo, mutatum eſt Mar-
 celli elogium, ut inſra patebit.

Omnium Sanctorum. **OBSERVATIO.** In antiquioribus Kalendariis aut Hieronymiano Martyrologio qua-
 renda non eſt annuntiatio noſtra prima de festivitate B. M. V. & omnium Sancto-
 rum, de cuius prima inchoatione, ſeu Panthei in eccleſiam Christianam mutatione,
 cum Romano parvo agere coepimus **xxxxi Maii**. Hic ex eodem Martyrologio ſumenda
 ſunt hodiernæ ſolemnitatis paulo expreſſiora lineamenta: *Festivitas Sanctorum*, que
 celebriſ & generaliſ agi tota Eccleſia, ſed dumtaxat
Rome; oſtenditque adeo Martyrologii iſtius auctor, ſe illa tum ſcribere, cum predi-
 catum festum inſtitutum in ipſa Urbe à Gregorio III, qui ſedit ab anno **DCCXXXI** ultra
DCCXL, festivis ageretur: unde Romani illius parvi epocham in prefationis cap. 2 dedu-
 ximus. De eodem feſto videnda ſunt Baronii Notationes **xi i i Maii** & **1 Novembris**,
 ſed maximè Frontonis ad Kalendarium obſervationes à pag. **142**. Beda noſter hodie
 legit: *Festivitas omnium Sanctorum* primo loco; ſed cum hæc longe aliter, & alio ordine
 à Rabano poſita ſint, dubium reddunt, utrum ea verba à Beda vel Floro vere ſignata
 fuerint. Clarior eſt Adonis narratio, à Noftro contracta, non expreſſa determinatione
 Gregorii III, qua in Pratenſi & ſociis codicibus male ponitur; nam extenſio festivitatis
 ad univerſam Eccleſiam, non à Gregorio III, ſed à Gregorio IV, ſeculo integro po-
 lior, procurata cenſetur; ut proinde recte in Variantibus dixerimus, nomen *Gregorii* II
 codicibus media nota melius inſertum fuiffe, eſti non Uſuardi.

Benigni. De *Benigno* Diviōneſi, vel ut alii vocant, *primo Burgundia Apoſtolo*, agunt Hiero-
 miana apud Florentinum, Beda, ex hoc Rabanus & Ado, eodem omnes elogio, quod
 poſtremuſ nonnihil contraxit, atque in multo pauciora reduxit Uſuardus. De Benigno
 tacit Romanum parvum, & ubi in Adone quinque exſtant commemorationes, tres
 dumtaxat in altero inveniuntur, ut vel ex eo capite conſicias Romani parvi auctorem,
 egregium Adonis compendiatorem eſſe. Agit de Benigno Greg. Turon. de glori Ma-
 tyrum cap. **51**. Quid de Actis vulgatis, & poſtea à nobis vulgandis, ferent Henche-
 nius, habes **1 Maii** in Andeolo pag. **35**. Vide etiam ſupra, illo die Obſervationem
 noſtram. Eſt in Hieronymianis pluriſum martyrum & virginum Terracinenſium turma,
 de qua diſputat Florentinius: reliqua omnia Martyrologia ſolos *Caſariuſ* & *Julianuſ*
 ſignant, ut Rabanus ex Beda, & in ſerie noſtra Romanum parvum, Ado, Uſuardus.
Caſariuſ Conveniunt elogia deſumpta ex iſdem iſpis Actis, quæ ex Baronio corrigenda noſtris
& Julianuſ Ferrarius apud Florentinum; non detuſ qui pluſum exigi poſe exiſtānt. De ſolo
 Caſario ſeoriſim meminere Kalendaria Allatii & Frontonis, atque item Sacramentarium
 Menardi. Utrum vero Caſarius hic geminandus fit, aut faltem ab eis, quem Baronius
 poſuit, diſtinguendus, illius erit diſquiri, cujus erit Acta noſtra Mſs. examinare.

Marcelli. Sequitur in textu *Marcellus*, hoc die ab Uſuardo primū relatus; ab Uſuardo, in
 quam, ita volentibus codicibus noſtris, nam apud antiquiores aut synchroſos Marty-
 rologos notus non eſt. Cur in altera Munerati editione & ab aliis reſeratur **iiii No-**
Severini. **vembris**, h̄ic non diſcuto, uti nec eam queſitionem, quæ circa Fortunatum auctorem
 vita aut miraculorum ſancti Marcelli verſatur, in qua herere haſtentuſ malo cum Gerar-
 do du Bois, historiae eccl. Pariſien. parte **1**, pag. **46**, quam conjeſturas haud certas prodeſſe. Vita
 ipſa qualifcumque ex hoc ſcriptore & aliis, fed potiſſimum ex Mſs. noſtris ſuo tempore
 diligenter illuſtrabitur. *Severinus monachus* ex Romano parvo vel ex Beda ab Adone
 acceptus, iſdem prope verbiſ ab Uſuardo tranſlatus eſt. Quid ſint monumenta eccl-
 eſiæ ejus à Baronio citata, necluſum ſcio, ſiquid de eo exſtet, proprio loco dabitur.

Maria. *Maria Neocorensis* a Pratenſi & ſociis codicibus h̄ic exkluſa & alio tranſlata, ex aliis
 certo Uſuardina eſt, ex folio Viennensi fonte deducta, cum elogio Adoniani verbiſ
 concepto, ſumptuque ex antiquis Actis, quæ apud Vincentium, Mombritium alioſque
 manca & mutila, à Baluzio recentius integre edita ſunt, tomo 2 Miſcel. a pag. **115**,
 & obſervationibus nonnullis illuſtrata à pag. **491**. Nos de iis plura alibi. Videretur ea-
 dem ipſa Maria in Hieronymianis ſignata, ut colligit Florentinius; in loco martyrii, ni-
 fallor, hallucinatus. *Vigor Bajocensis* & *Maturinus* pure quoque Uſuardini ſunt, niſi era-
 verit Rosweydus, dum illum in Adonis appendicem rejeſcit. Prioris iſtius vita, apud

Sunum

Suriū est conferenda cum MSS. nostris, iisque quæ refert Cointius, ad annum DXXX Maturini. Surum non una apud nos exstat, tunc etiam illustranda. Quos ex tot Sanctis, uno hic die consignatis omiserit, quantum metrice cecinerit Wandelbertus, ex sequentibus versiculis intelliges.

*Cæfarius prima designat fronte Novembrem,
Eximio cuius letatur Roma triumpho.
Mensis & hic reliquos stellato vertice vincens
Uno omnes Sanctos celebrans conjungit honore,
Regia quos cali pariter retinetque sovetque.*

AVCTA RIA.

PRATIC. Caret, ut jam diximus, tota annuntiatione Mariae, in quo similes habet solitos socios ANTVERP-MAJ. & ROSWEYD. quorum primus in Seviro etiam deficit, alter minutis pluribus natus non vacat.

HERINEN. Toto textu integerrimus eset, nisi Marcello aliud aptasset elogium: *Cujus viam illustrarem virutibus ac miraculis Forumatus episcopus egregie describit.*

TORNACEN. In prima purus, in secunda deest elogium: caret tertia, quinta, sexta & septima. In Marcello convenit cum HERINEN.

PULSANEN. In prima utcumque purus, sic pergit: *In Campania civitate Terracina, sanctorum martyrum Cæfarii diaconi & Juliani presbyteri. Pilatus civitate, sancti Hilarii confessoris.*

ANTVERP- MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. ALBERG. & DANIC. Puris adserbi merentur, sed in textu mutata sunt aliqua, ut *Gregorius quarinus*, & annuntiationis finis transpositus; item annuntiationis tertia, secundæ præmissa, & nonnulla alia non satis exacta.

LOVANIEN. Cum prioribus omnino convenit sed elogium sancti Benigni desideratur.

CENTULEN. Festivitas omnium Sanctorum. In Burgondia castro Divion. passio sancti Benigni presbyteri & martyris. *Apud Terracnam, sancti Cæfarii diaconi & martyris. Civitate Bajocas, depositio sancti Vigoris episcopi & confessoris, cuius corpus divino nutu translatum in Pontivum & in ecclesia sancti Richarii, multo est amore & honore celebratum. Ipsi die, passio sancte Marie virginis, qua cum esset ancilla, nec fleti posset in manducare idolatica, multis afflictionibus martyrium consummavit. Parisius, depositio sancti Marcelli episcopi & confessoris. Item sancti Severini monachi, de Tiburina civitate. In pago Vastinensi, sancti Maturini confessoris.*

BRUXELLEN. In prima nonnulli interpolatus, secundo loco agit de Cæfario & Julianus, ubi post maceratus, inferit ex Adone: *Eo quod cum pervenisset ad templum Apollinis, ad orationem ejus cecidit ipsum templum, & occidit pontificem nomine Freminum [Firminup] & postea cum eodem Juliano &c. De Benigno etiam aliquid adicit, nempe: Qui cum Andochio presbitero & Tyrso diacono missus est &c. Reliqua omnia distulit ad diem sequentem.*

HAGENOYEN. Festivitas sancte Dei genitricis & omnium Sanctorum, quam insitum beatus Bonifacius Papa quarinus, a beato Gregorio magno, concedente ei Foca imperatore Pantheon, id est templum omnium demoniorum. Quam sollemnitas ille tantum statuit in urbe Roma & non alibi

fieri: & nondum tunc temporis siebant festa Confessorum; sed Gregorius quartus postmodum eam decrevit per totum orbem, in honore omnium Sanctorum, in capite Kalendarum Novembrium, mutans illam diem, que erat festiva IIII Idū Maii. Statim autem hæc festivitas est quatuor de causis; primo propter omisorum completionem; secundo propter negligientiarum expiationem; tertio, propter facultatem orationum nostrarum impetrationem; quarto propter cuiusdam templi consecrationem. Hæc sufficiant; nam quæ deinde de Benigno, Cæfario & Juliano committunt, minus describi merentur. In fine ita habet: *In civitate Parisius, depositio sancti Severini monachi, qui erat ortus de civitate Tyburtina. Cetera omnia prætermissa sunt.*

AMBIANEN. Canobus Centula, sancti Vigoris episcopi & confessoris. Vide supra in codice CENTULEN.

AQUINC. In fine: *Ipsa die, sancti Lauteni Lauteni, abbatis. Arvernus, sancti Austremonis episcopi. Austremon.*

VICTORIN. & REG. SUBC. signatus num.

130-Adiiciunt: *Civitate Arvernus, sancti Austremoni monius episcopi & martyris. Vide notulam Castellani. Item in eodem pago, sancti Flors episcopi & Flori, confessoris, qui natus ex LXX Chrysostomi discipulis fuit.*

DAVERONEN. *Civitate Bajocarum, sancti Vigoris episcopi & confessoris. Pilatus, sancti Hila- Hilarii, rius episcopi & confessoris.*

MATRIC- CARTUS- ULTRAJECT. *Omnium Sanctorum. Cæfarii martyris. Juliani presbyteri & martyris. Marie virginis & martyris. Marcelli Parisiensis episcopi. Vigoris episcopi, qui parvulum suscitavit.*

DIVISION. S. Benigni. Post elogium in textu relatum, addit: *Cujus beati martyris solemnitas, licet ipsa die cum ceteris celebretur, tamen pro devotione martyris & veneratione corporis, quod in praesenti continetur monasterio, sequens reiteratur die, maxima & præclara festivitate.*

CLUNIACEN. Pilatus, sancti Hilarii episcopi Hilarii. & confessoris. Ipsi die, sancti Lauteni confessoris, Lauteni. De quo etiam CODEX D. DU CHEVAL. signat. C.

CODEX D. LE MARE signatus A. Augustoduno, sancti Pigmeni episcopi & confessoris. Ponitur a Pigmeni. Castellano die precedenti.

VATICAN. Sub num. 5949. Deficit in Marcello, Severino, Vigore & Maturino.

ALTEMPS. Pilatus civitate, sancti Hilarii Hilarii. confessoris. Arvernus, natale B. Austremoni martyris. Austremon, syrus, primi pastoris civitatis ipsius. Ipsi die, sancti Lambeni abbas.

FLORENTIN. De Hilario, ut supra. Tum: civitate Regii, translatio corporis beati Venerii Transf. confessoris, de partibus Lucensium ad Reginum præ- Venerii. dicitum. Vide XIII Septembris.

LUXOVEN. *Apud Median. canobium, sancti Spissi. Spissi confessoris, qui præcipuus discipulorum sancti Hidulphi, post anachoriticam vitam, quam landabiliter consummavit, clarus mundo miraculis.*

Mmm m 2 ad

Hilarii.

De Vigore.

De Benigno.

De Cæf. &c.
Om. SS.

ad Dominum migravit. Vide Castellanus i Aug.

EDITIO LUBECO-COL. In prima annuntiatione nonnihil, in duabus aliis multum ex Adone interpolata est. In Marcello recte. De Severino, solum superadit, confessoris. Ad, Maturini, in fine subicit: *Qui post miraculorum insignia, inter qua filiam Maximiani a demonio liberavit, Iesu Domino spiritum suum reddidit. In Mari praefigit palestram sed non recte: Apud Neothorensem civitatem. Item conditionem: Ancilla eiusdem divitis. Demum & tempus: Sub Adriano & Antonino imperatoribus. Sequitur de Vigore. In fine adjicitur: In territorio Nivernensi, sancti Patricii martyris.*

BELIN. In prima ferme convenit cum textu:

Secunda & tercia parum abest. Deficit in elogio Marcelli. De Severino, Maria, Vigore, Maturino, satis bene. Sed quid sibi vult haec in fine repetitio? *Eadem die, sancti Cesarii martyris?* Et rursus: *Item Severini monachi, de Tyburnina civitate?* Cum haec prius signata fuerint. In altera editione, omisla repetitio Severini, sed adiectum: *Pictavi, sancti Hilarii confessoris. Arvernus, S. Aufremoni, primi Arvernorum episcopi & martyris.*

GREVEN. In territorio Nivernensi, sancti Pa-

trici martyris. In Africa, sanctorum Poplani, Victoris, Hermetis, Justi, Vitalis & Papini, item passio sancti Agricola. Amancius episcopi. Apud Agnata, tyrus; qua cum sacrificare renneret, Iesu Juliani Explora imperatoris, nervus bubalina cedat, capellum cornibus exangulatur; caput, extralus, capillae, clavi, infiguntur; deinde data semina, ut membrum concisa in sarcagine torreverit, orans ad Dominum emisit spiritum.

MOLAN. Haud dubie ex BELIN. textu subdit: *Eodem die, sancti Cesarii martyris, Pictavi, sancti Hilarii confessoris. Arvernus, sancti Cesarii Aufremoni, primi Avernorum episcopi & martyris. Tum: In Blandinio, deposito sanctissimi patrum dictionis Florberti, primi abbatis canobis Blandiniensis. Dein minoribus typis: In Hispania, fax, Portus, Eli, Ermengandi episcopi Urgellensis. Editiones aliae, de Marcello textui litteris Italici inferunt: *Cuius corpus requestit in alma ecclesiatur Mariae Virginis. Hujus vitam illa precepit. De Mara ex Adone supplet. In fine: Coniuratio honorarum & colitur in territorio Sennensis diaecesis. Reliqua nihil novi afferunt, solum transponunt annuntiationes de Florberto, Aufremonio, Hilario, Cesario & Ermengando.**

Die 1.

IV Non.

Victorini.

Natis beati Victorini Pitabionensis episcopi, qui post multa documenta, ut sanctus Hieronimus testatur, persecutione Diocletiani martyrio coronatus est. Romæ, temporibus Adiani imperatoris, passio beatorum Eustachii, cognomento Placidi, & uxoris ejus Theospis, cum filiis Agapio & Theospite, quorum iniunctus leguntur. Horum festivitas, cum in Kalendis habeatur, hic tam plenius recolitur. Apud Laodiciam, sancti Theodoti episcopi, qui non solum verbis, sed & rebus & virtutibus extitit ornatus. Eodem die, sancti Ambrosii abbatis monasterii Agaunensis, qui magnis virtutis atque sanctitatis virtutibus clarus, beato fine in Domino quievit.

Eustachii & socroris.

Theodoti.

Ambrosii.

Puriores sunt Anverp-maj. Rosweyd. Antwerp. & Max-Lubec. Greven. & Molan.

VARIA LECTIO. Lego Pitabionensis cum plerisque vetustioribus codicibus, inter quos aliqui habent Pythabionensis vel Pictabionensis, nullus Pictaviensis, qua politio in solos recentiores irrepli, follicite notata à Molano & aliis, haud dubie ex sancto Hieronymo de Script. cap. 74. Sunt qui præferant Petabionensis. Utcumque scriptensis, non est verosimile, Pictavium Gallia hic indicari, sed Pætabium vel Patavium antiquæ Pannoniæ, seu Norici, hodie in Styria, vulgo Pettau, olim cathedralis, nunc Salzburgensis diaecesis. Eustachii legunt omnes, non Eustathii, quamvis sic forte appellandus sit. Antiquiores codices efferunt Placidæ, à Placidæ, nos cum majori numero, ut est in textu, in quo & Theospite servavimus cum MSS.; Greveno, Molano aliisque, scribentibus Theospito. Rosweyd. ab omnibus differt, inferendo Eustachii elogio, *primo magistri militum.* In Greven. per errorem est Theodoci. Sic in Antwerp. & Max-Lubec. coronatus pro ornatus. In paucis inventur Agaunensis, receptior est nostra formatio, Agaunensis. Ceterum est Adonem scribere requievit, ut est in nonnullis codicibus, sed majori numero cedendum putavimus.

Victorini.

OBSERVATIO. Inter priscos Ecclesiæ Scriptores, non infimum locum tenet Victorinus, abunde laudatus à sancto Hieronymo, loco supra citato; ubi Mirat amidversiones consulere possunt, qui de scriptis iudicia querunt, qualia suggestum Bibliographi hodie passim noti. De sede episcopal, nihil hic dicendum superest; plura alibi cum Launoyo, cui recentiores passim subscripti, disputari poterunt. Aliarequire in

MARTYROLOGIUM
USUARDI
act
ACTA
SS:

in Notationibus Baronii, & apud Tillemontium tomo 5 à pag. 311, ubi de scriptis agitur plurimum, cum de Victorini rebus gestis, aut ejus martyrii Actis vix quidquam reperiatur. Nihil hoc die ex Hieronymianis aut ex Beda acceptum. Annuntiatio tota Adoniana est, sola ferme Hieronymi citatione ab Usuardo aucta. Wandelbertus ipsum etiam memorat, cum Benigno & Juliano, quos ob nimiam die praecedenti Sanctorum copiam, huc transfusisse videtur. Sic Victorinum primo loco canit:

Quartis Victorine sacer martyrque bearis.

Secundum locum in Usuardinis codicibus constanter hoc die occupat celebratissimus *Eustachius*, aliis *Eustathius*, cum uxore & duobus filiis, tametsi modo, forte ex Græcis, *Eustachius* & *sociorum* xx Septembri referri solet, ut est in Kalendario Allatii; Frontoniano xi Septembri perperam notante. Et quidem à nostris i Novembri passi dicuntur, saltem apud maiorem codicum numerum. Eustachius Adoni recte, nisi multum fallor, abjudicatur; certe quæ à Rosweydo in appendicem rejecta sunt, cum Usuardinis non satis consonant, nec magis cum iis, quæ in nostra Beda editione Floro tribuuntur. Est igitur propria Usuardi annuntiatio, sic studiose posita, ut nihil continet reprehensione dignum. Miros esse Eustachii & sociorum *Actus* recte testatur, utrum tam veri sint, sive qui à Metaphraste, sive à Combefisio, sive ab aliis editi (in re enim omnes convenient), intelliges ex Baronio ad annum cxx num. 4. Eruditi recentiores eos plane rejiciunt, nec dignos censuit Tillemontius ex quibus historiam suam componeret. Vide ipsum tomo 2 pag. 226 & à pag. 585. Non ignoro quanta Kircherus ad tuenda ea Acta molitus sit, exstant hic etiamnum litteræ ejus de eo argumento ad Majores nostros datae; attamen, licet à Nicephoro & Damasceno citentur, nemo, opinor, contra Baronium facile evicerit, non multa prædictis Actis, ut minimum *superaddita fuisse*, quibus, si fieri potest, expurgandis, suo loco operam dabimus. Vide interim quæ de vetusto Eustachii cultu in Notatione obseruat laudatus Baronius, quem mirum esset *Eustachium* virginem Tar-sensem, cuius aliqua Acta habemus, hoc die ex Petri Catalogo, pro Eustachio supponuisse, ut vult Castellani notula. Non puto ad alium, quam ad Eustachium nostrum referri posse, quæ xix Septembri in hunc modum cecinit Wandelbertus:

*Virtutis specimen, patiendi & forma decusque
Martyrii Eustathius terno denique triumphat.*

Qui sequitur *Theodosius*, *Laodicenus* episcopus, unicus est, quem hoc die signavit auctor *Theodosius* Romani parvi: *Laodicee*, *Theodoti episcopi*, qui arte medicus fuit. Dubium non est, quin hic iterum auctor ille Rufinum suum confuluerit lib. 7 cap. 29, unde acceptum quoque est longius Adonis elogium. En lapidem offensionis, quem primus projectit *Theodoti amicus*, *Eusebius Cæsariensis* lib. 7 cap. 32 edit. *Valesianæ*; nostri inde desumpscere, sed illum acrius impedit *Valesius*, ut cap. 2 præfationis nostræ ostendimus. Hic fontem habes, ex quo *Theodosius* ille Hieronymianis, *Beda*, *Floro*, *Wandelberto*, *Rabano* incognitus, in Martyrologiis seriei nostræ locum obtinuit. Est penes me epistola eruditissimi viri Petri Possini nostri, data Romæ xxx Decembris MDCLXXVII, quæ inter alia agens de R.P. Leandro Cong. Oratori, post S. R. E. Cardinale Coloredo, ita scribit: *Rogavit obiter, ut vos suo nomine confulerem, circa item hic modo ventilatam de Theodoto ep. Laodiceno, quem ill. Michael Angelus Riccius, & alii viri docti putant, aut valde suspicantur, immerito irrepsisse in Martyrologium Romanum, ubi ii Novembri perhonorifica ejus exstat mentio, cum tamen in omni memoria rerum Arianarum, illa pice is infectus appareat, nec idoneum ejus resipicentes uspiam indicum cernatur. Quamobrem Henricus Valesius in opus. de Martyrolog. Rom. ad calcem Annotationum ad Eusebium edito, non dubitat pronunciare, perperam id nomen istuc intrusum, & Baroni, quod non expunxerit, diligentiam requirit. Quid repositum fuerit, colligo ex superflite schedula, quæ eruditorum Romanorum sententia confirmatur. Theodosius laudator Eusebius in Usuardum xxii Junii irrepsferat, sed in Romano prætermisso est; idem fortasse & Theodozo accident suo tempore. Ego quidem non parum post alios laborasse me fateor, ut vel tenuia alicunde resipicentia ejus vestigia eruerem, at fructus labori haec tenus non respondit: video Baronium ad annum CCCXXV num. 40, & doctos quoque paßim inter prævaricatores Arianos Theodotum connumerare, de qua re vide Tillemontium tomo 6 pag. 740 & aliis locis. Ceterum de ortu & propagine cultus ejus, apud Orientales omnes ignoti, satis dictum est.*

Ambrosius, prius apud *Lugdunum* monasterii *Insulae Barbare Pater*, deinde, *monasterii Agaunensis abbas*, ab Adone primum signatus, cum brevi sed distinctiori elogio, à Nostro compendiosius notatur. Citat Baronius Petrum in Catalogo & *Trithemium*; sed ii satis jejunie de Ambrosio loquuntur; quam forte ob cauam à Mabilione inter prætermisso refertur. Nec multa suggerunt vitæ nostræ abbatum Agaunensium manuscriptæ: forte aliunde plusculum suppeditabitur. Est hic, ni fallor, verus & integer Usuardi textus.

M m m 3

A U C T A

AVCTARIA.

RATEN. Inter puros locum denuo non habet, quia hic caret postremo secundae annuntiationis membro, nempe: Horum festivitas cum in Katalensis habeatur, hic tamen plenus recolitur.

HERINEN. Eodem plane defectu laborat, quem in aliorum consensu, vere defectum appellare necesse est. Deinde manifestat litoram, praefer morem, exhibet, cui longioribus lineis inscriptae sunt, praepostero ordine, binas primas annuntiationes, cum tamen de Eustachio egerit xx Septembbris, ex quo patet correctoris, vel ipsiusmet primi scriptoris imperitia; nam character vix quidquam differt. Præterea in fine adjicit: Eodem die, commemoratio sancti Benigni martyris. Haud dubie proprium loci est, propter impeditum diem hæternum huc translatum, ut est heri in DIVION.

TORNACEN. In prima purus, secundo loco tertet Ambrosium, tertio Eustachium, sed cum defectu, de quo in prioribus codicibus dictum est. Theodotum plane expunxit. In fine autem superaddit: Ipso die, commemoratio omnium fidelium defunctorum.

PULSANEN. In sola prima, satis purus est. Tum de Ambrosio, cuius elogium plane expunxit. Defuncta reliqua.

MUNERAT. Pro Victorini, scribit Victoris. Caret periocha, horum festivitas &c. In fine: Ipso die, commemoratio omnium fidelium defunctorum.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. Incipiunt: Commemoratio omnium fidelium defunctorum. Sequitur totus textus, sed non nihil transpositus; cui in fine subfingitur: Apud VIENNA, sancti Georgii, ejusdem urbis egregii episcopi. Est in Romano.

LOVANIEN. In omnibus convenient, cum proxime citatis codicibus, sed in eo ab ipsis differt, quod omittat elogium Theodoti.

ALBERG. & DANIC. Carent Eustachio, de quo egerunt xx Septembbris. De cetero similes sunt ANTVERP-MAX. &c.

CENTULEN. Roma, passio sancti Eustachii, qui ante Placidus dicitur est, qui cum uxore Theodipe, & duobus filiis Agapo & Teopso, sub Adriano per ignem passus est. Apud Laodicam, sancti Theodori episcopi, vix non solum verbis, sed & rebus & virtutibus adornari. Eodem die, sancti Ambrosii Agaumenii abbatis, sanctitate mirandi. Debet prima annuntiatio.

BRUXELLEN. Incipit: Commemoratio animarum omnium fidelium defunctorum. In Eustachio mutilus est, & præterito Victorino, de quo die sequenti, hic eos refert, quos heri omiserat. Imprimis: Et natale beatae Mariae virginis & martyris, que cum esset ancilla, & in die natalis filii Domini sui jejunaret, nec ulla modo stetit potuisse, ut cum ydolis manducaret, diris vulneribus &c. Sequitur: Apud Colonsam Agrippinam, sancti Euergisi filii, terius ejusdem urbis archiepiscopi. Tum de Severino Tiburtino, ex die hæsterna. Deinde, de Theodoto, satis pure. De Georgio Vienensis, cum codicibus supra. Rursus de Marcelli, Vigoris, Maturini. De Waldestr. detruendis eleæ, & neptis beate Gudulae virginis.

HAGENOYEN. Orditur ab Eustachio, cuius Actorum satis vulgatorum compendium profert, sed ei describendo inhaerere hic nolim. Sequitur de Victorino, satis bene. Tum: item sancti Naamaci episcopi & confessoris. De Thaco. Namodo, nihil. Ambrosium differt in diem sequentem. In fine legit: Eodem die, omnium defunctorum commemoratio, que statim est proper defunctorum illos, quorum memoriam sequitur. & quatales, subventiones non habeant secales, habeant in isto die generales. Hec quidem ratio tolerabilis est, sed alia, que subiungitur, institutionis causa de raptu custodiis. Peri, describi non meretur.

AQUICINCT. In principio: Generalis & festiva commemorationis omnium fidelium defunctorum.

VICTORIN. & REG. SUEC. signatus num. 120. In fine adjicunt: Eodem die, sancti Laurentii abbatis. In Castellano est i. Novembribus.

DAVERONEN. In prima & secunda annuntiatione purus, subdit: Dolensis canobii, sancti Justi monachi & martyris.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Eustachio cum sociis martyribus. Commemoratio animarum, Valti carolini episcopi & martyris. Theodori episcopi & confessoris. Ambrosii abbatis monasterii Agaumeni.

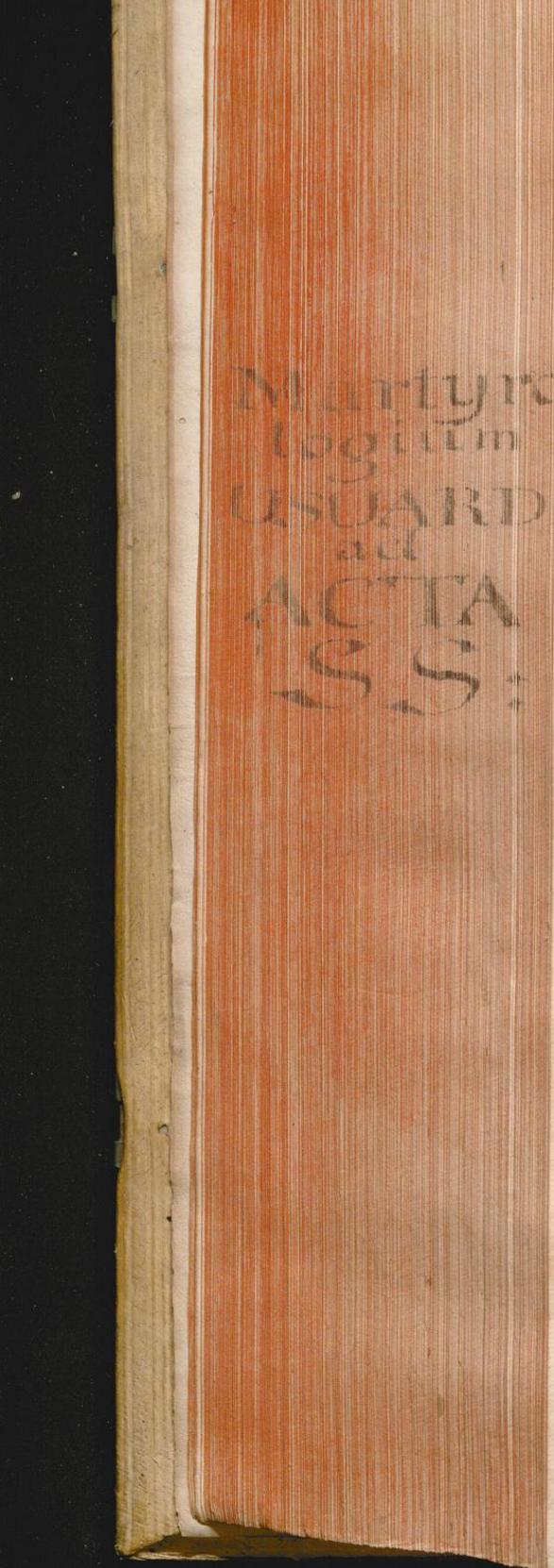
VATICAN. signatus num. 5949. Debet Eustachii & Ambrosii. Adjicunt: In Savinum, etorum martyrum Valentini & Hilarii. Beneventi, sancti Marciani episcopi & martyris, discipulus. Martini Peri. Et transitus Domini Amici sacerdotum. Vide Martyrologium Castellani.

FLORENTIN. Tergeste, sancti Justi martyris, sub praeside Monacis.

EDITIO LUBECO-COL. Commemoratio omnium fidelium defunctorum, quam sanctus Bonifacius Papa IV generaliter in ecclesiis Dei, omnibus institutus agi. Roma, venerabilis memoria defunctorum Eustachii, cognomenti Placidi, cum uxori & filiis, martyrum. Sequitur de Victorino, satis purè; item de Theodoto. Tum: Apud VIENAM, sancti Georgii, ejusdem urbis egregii episcopi & confessoris. Carobio Dolensi, sancti Justi monachi & martyris. Ipsius die in Monasterio, translatio sanctorum Victorini & Eboracorum martyrum. In Vaticano, satis pura est.

BELIN. Incipit: Commemoratio omnium fidelium defunctorum. Secundo loco scribit Theodotus, pro Theodoti. In Victorino, satis purus, in Eustachio mutilus est. Tum: Ipso die passio sancti Justi martyris, qui apud Trigistinam [alia editio] minimus male habet Trigistinam] cronicam coronans est. Denique Ambrosium habet, sed recte toto ejus elogio.

GREVEN. Commemoratio omnium fidelium defunctorum, quam sanctus Bonifacius IV generaliter in ecclesiis agi institutus. Apud Tergestinam ceterat Hystris, natale sancti Justi, propterea martyris, qui sub Diocleriano & Maximiano, pro Christi in carcere missus, indeque eductus, servis crandis casus, ad ultimum alligatis multis plumbis ponderibus, in mare precipitatus est. In Peride, sanctorum Alcidam, Pigafet, Anepabatis, & Jocan, sub rege Sapore velutibus divitissime cestis, ictum, & ictos ferreos superantes, tandem cum aliis xxvii, qui in eorum confessione crediderunt, in ignem missi, animas Christo reddentes, ab angelis in nobis afferentes.

assumpsi sunt. Credidit etiam in eorum confessione, miles quādam nomine Antonius, qui ventus atque decollatus est. Cenobio Dolens, sancti Justi monachi & martyris. Vienna, sancti Georgii, ejusdem urbis episcopi & confessoris. Malachia episcopi, totius Hibernie Primatis & confessoris, cuius vitam a pueri virtutibus & signis clarissimam, sanctus Bernardus abbas, mellifluoso dicendi charactere diligenter descripsit. Erat autem natione Hibernus, & primum monachus, deinde episcopus factus, cum pro causa ecclesiastice Romanus secundo tenderet, apud Claram-vallē, sicut opaverat, vita funditus, ab eodem sancto abate sepultus est.

Volgani episcopi & confessoris, fratris sancti Foillani Volgani. martyris. In Hibernia, Dorani episcopi. Odilo. Odilonis. nis confessoris. Vitalis. In Monasterio, translatio Vitalis. Victorini & Floriani martyrum. Florberti abbatis Transl. Vict. Florienti. Blandiniensis & confessoris.

MOLAN. Initio litteris Italicis: Commemoratio & fid. def. &c. In fine: Ipso die, passio beati Justi, &c. Justi.

ut BELIN Editiones aliae convenienti, sed carent Eustachio. Habend de Georgio, ut GREVENUS. Tum: Die secunda, sanctorum martyrum Acindyni, Pegasi, Aphantoni, Elpidephori & Anem. Deinde &c. GREVEN. herialia notavit nomina. Monitibus Hannonie, translatio sancta Vualdedrudis.

III Non.

N Atalis sancti Quarti, Apostolorum discipuli. Apud Cæsaream Quarti. Cappadociæ, sanctorum martyrum Germani, Theophilii, Cæsarii & Vitalis, qui sub persecutione Deciana, optime duxerunt martyrium. Cæsaraugustæ, sanctorum innumerabilem martyrum, qui sub Daciano Hispaniarum præside mirabiliter occubuerunt pro Christo.

Ex Praten. Anverp. & Max-Lubec. Greven. & Molan.

V ARIA LECTIO. Hæc una ferme inter codices pro textu citatis discrepantia, quod Antverp. & Max Lubec. tres tantummodo martyres Cappadociæ signent, omisso nomine Cæsarii. Inter typographicos errores in Max-Lubec. numeretur Cæsarugusto. De cetero Cappadocie, Datiano &c etiam alibi recurunt. In Adone Mosandri binæ alias annuntiationes hoc die adjiciuntur de Dominio & Huberto, quarum Rofweydis, primâ exclusâ, alteram servavit, hoc modo expressam, Eodem die, depositio sancti Huberti episcopi. Acceptio hujus rationem non video: nam cum utraque ab Usuardo ab sit, facile credidero, neutram Adonianam esse. De solo Huberto, an Usuardinus sit, dubium ingerere possunt Heriniensis, Rofweydis. & mediae notæ codices; verum cum à pluribus excludatur, atque alii isti in eo commemorando diversa phrasib[us] utantur, hinc plane conscientio, ad textum nostrum nequaquam pertinere. Cetera omnia Usuardina esse manifestissimum arbitror.

O BSERVATIO. Diximus alibi non semel, inter peculiares Romani parvi characteres, hunc non postremum computari, quod ex novo Testamento collegit, tum primorum Diaconorum, tum aliorum multorum nomina, quorum vel in Actibus Apostolicis, vel in Apostoli Pauli epistolis memoria aliqua celebratur. Talis hoc die est Quartus ad Romanos cap. 16 v. 23, inter familiares, illustriori quodam titulo, ab Apostolo cohonestatus, dum de eo scribit: Salutat vos.... Quartus frater: de quo nullus alius antiquior Martyrologus upiā meminij. Sic itaque a Romani parvi compilatore primum notatus est: Quarti, discipuli Apostolorum. Præmitte, natalis sancti, & habebis annuntiationem Adonis, ex quo nostra ad verbum descripta est. Nec alio titulo Sanctum nostrum decorandum censemus. Nam Dorothei Synopsis, a Baronio citata, toties alibi à Majoribus nostris convulsa, non est nobis idoneus auctor, ut cum Græcis, apud quos x Novembrib[us] colitur, aut ex LXXI Christi discipulis unum, aut Berythensem episcopum fuisse asseramus, quod pluribus alibi erit ostendendum.

Martyres Cappadociæ sic ab eodem Romani parvi auctore signantur: In Cappadocia, martyrum Germani, Theophilii, Cæsarii, Vitalis, sub Deciana persecutione. Paululo longior Adonis Germani & socior. phrasis, tota, licet nonnulli transposita, in textum nostrum ab Usuardo translata est. Dubitari potest, an ex Hieronymianis hos Sanctos non acceperit laudatus Romani parvi auctor; certe & ibi leguntur producta à nobis Martyrum nomina, quibus Equilinus vel Egitius admiscentur, ut saltet de antiquissimo eorum cultu omnimode conlet. In Rabano deest Cæsarius, quemadmodum & in duobus codicibus supra pro textu citatis, sed substituuntur tres alii, nempe Dominus, Justus & Eremitis, quos cum Cappadociis male confusos credimus. Ceterum notat hic Baronius, Petrum in Catalogo lib. 10 cap. 18, ex prisca tabulis, eorum Acta paucis describere. Addere poterat, citari illa tamquam ex Martyrologio sancti Hieronymi desumpta. Verum si attente omnia Equilini antistitis

stitis verba expendantur, nihil hisce Sanctis proprium refert, quod ex Usuardus non acceperit; nam hujus Martyrologium plane est, quod Petri avo Hieronymianum appellari solebat, ut cum Molano alibi observavimus. Sic quatuor martyres nostros Cappadoces disticho uno canit Wandelbertus :

Ternis Germanus, Vitalis, Cæsariusque
Theophilusque pari colludent lumine festi.

Jam supra ad **xxii** Januarii, ad **xv** & **xvi** Aprilis de *Martyribus Cæsaraustanis* agendum nobis fuit, sed de *Vincentio* potissimum, atque de **xviii** aliorum determinato numero. Hic solus Usuardus (nam apud nullos alias antiquos Martyrologios inventur) *innumerabilem* aciem colligit, quam Papebrochius ex *Actis*, accurate ab ipso **xvi** Aprilis illustratis, recte desumptam existimat; nisi Prudentius Hymnum **iv** praedixisse putemus, dum *Martyrum Cæsaraustanorum* multitudinem cum *Carthaginensis* & *Romanis* compondere non dubitat, his verbis: *Vix parentis orbis populo/a Pan, Ista vix Roma in solio locata, Te decus nostrum superare in isto Munere digna est. Omnibus portis fac immolatus Sanguis* &c. Tu vide hymnum ipsum citata die **xvi** Aprilis, vel qua hic à *Diogenio* in *Notatione* excerpta sunt. Cursim Martyres nostros memorat, Acta hinc inde *Vellicans*, *Tillemontius* tomo 5 pag. 230, nos, siquid *commentario Papebrochiano* aut *Actorum* ipsorum elucidationi superaddi possit vel debeat, id suo loco prestatibus.

A U C T A R I A.

ERINEN. Toto textu purissimus, in fine proprium, ni fallor, adjicit: *Andagino monasterio, depositio sancti Huberti episcopi & confessoris.*

Huberti.

TORNACIN. Hic etiam purissimus, addit: *Ipsa die, sancti Juvenalis confessoris. Si de Nar-*

Juvenal.

nensi agitur; spectat ad iii. Maii. Magis crederem Guanatum indicari, de quo infra.

Pauli.

ANTVERP-MAJ. Et hic purus est, sed in fine: *Ipsa die, sancti Pauli episcopi & martyris, discipuli Petri Apostoli. Quis hic sit, neficio.*

Huberti.

ROSWEYD. Etiam purus, sic habet: *Item na-*

Pirmimi.

Item Valentini.

PULSANEN. In duabus primis fatis purus, an-

nuntiatione tertia caret.

Guinali.

MUNERAT. Post textum, sequitur: *Castro Corbolo, depositio beati Guinali abbatis & monachi, cuius vita & miracula habentur. Eodem die civitate Parisius, beati Marcelli &c. ut i. No-*

Marcelli.

vembri, sed in fine: Cuius corpus requiescit in alma ecclesia beatae Mariae Virginis.

Huberti.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN &

Lovanien.

Textui itidem puro, subdunt: *Andagino [ANTVERP-MAX Augadino] monasterio, depositio sancti Huberti episcopi & confessoris.*

Huberti.

ALBERG. Textum æque purum refert, cui simplicius & Adoniana phrasa superaddit: *Eodem die, sancti Huberti episcopi & confessoris.*

Huberti.

DANIC. Textui item puro subiungit: *Castro Viterbiensi, sanctorum Valentini presbyteri & Hilaris diaconi, qui sub Maximiano dia laniatis, in Tiberim meriti, sed ab angelo erexit, capitis abci-*

Valentini & tauri.

Centulen. In prima purus, in secunda mul-

Clari.

tilis est, sola referens nomina: deest tertia, cui substituitur: In pago Viterbino, sancti Clari presbyteri & martyris. Vide Usuardum ipsum

Elevata.

de sequenti.

Huberti.

BRUXELLEN. Incipit. *Apud Leodium, elevatio sancti Huberti episcopi & confessoris, facta anno XVI post eius decepsum. Et corpus ipsius integrum, quodque cesaries creverit, corona illæsa manente, & quod vulnus sudore perfusus sit, clare inviuentum est. Et huic elevationi Karolomannus Austroriorum princeps, frater Pippini, postea Fran-*

corum regis, interfuit. Sequitur de Quarto pure. Tum de Victorino Pitabonensi, ex die heil-

na. Martyribus Cappadocibus interferit nomen

Victoris. Deinde textum craftum sic antici-

pat: Apud Bononensem civitatem, natale san-

ctorum martyrum Agricola & Vitalis, quorum ap-

sterior prioris servus ante fuit, nunc confessor & collega martyris. In quos ministris omnium tem-

porum genera exercuerunt, & tandem beatum Ap-

colam cruci affigentes, interemerunt. Castro Viter-

bensem, natale sanctorum Valentini presbyteri & Vic-

toris diaconi, qui sub Maximiano dia laniatis & tauri

sunt. Sequuntur Martyres Cæsaraustanii fatis

pure. Denique de Ambrofio Agaunensi ex die

precedenti.

• HAGENOYEN. Incipit: *Civitate Parisi, de-*

positio sancti Marcelli episcopi & confessoris, qui in Marci-

*dignus &c. ex i. Novembri, adiecto etiam altero elogio: *Cuius vitam illustrem & virtutem**

plenam ac miraculis, Fortunatus &c. Sequitur

de Maria, ex eodem die. De Quarto, nihil. Maria

De Cappadocibus, fatis pure. Cæsaraustanii

ad diem sequentem dilati sunt. Tum de Am-

*brofio Agaunensi, ex die heilerna. Dein: *Ipsa die, sancti Pirmimi episcopi & confessoris, natus Pirmi-**

sanctuaris viri. Item in Anglia, Wenefridus & Wenzel

gensi, sanctissima religionis. Item, sancti Huberti Huberis

episcopi & confessoris.

AQUICINCT. Caret nomine Cæsarii, in fine:

Deposito Pirmensi episcopi Rabanus scribit: *Item Pirmi-*

menus, sed legendum cum aliis Pirmimi. Sequi-

tur: Ardenna, sancti Huberti episcops Leodium. Huber-

Ipsa die Castro Viterbiensem, passio sanctorum Vero- Valentini presbyteri & Hilaris diaconi, qui sub Ma-

ximano, ad Demetrio consule dia laniatis, in fine

templum Herculis orando favillam fecerunt, acm

Tiberim &c. ut supra in codice. DANIC.

VICTORIN. In fine: *Castro Interbentum, passio Valen-*

ti sanctorum Valentini &c. ut præcedens, nisi quod

pro Demetrio, hic legatur. Demetrio. Cum hoc

de more convenit REG. SUEC. signatus num.

1305 sed videtur legere, Castro Viterbencium, vel

Viterbencium. Cur non Viterbencium?

DAVERONEN. Deposito sancti Pirmensi episcopi. *Pirmi-*

In pago Turoneo, natalis sancti Adventus confessoris.

MATRIC - CARTUS ULTRAJECT. *Quar-*

Huberti. *Apofolorum discipuli. Huberti primi Leodiensis episcopi. Cesar Auguste, sanctorum innumerabilium martyrum, sub Daciano preside.*

CAMBERIEN. *Cæstro Corboilo, beati Guinardi abbas & monachus. Puto cumdem esse, qui à MUNERAT. VOCATUR Guinailus, à Castellano vero Vinailus, Gallicè Guenan. Vide etiam sequentem.*

REG. SUEC. *Signatus num. 428. Corboilo, deposito Guinaili abbas & monachus, cuius vita & miracula habentur. Eodem die Magni civitate Mauritanie, passio sanctorum Marian, Pelagie & Mani. Sic junctos non novi.*

CODEX D. LE MARE sign. A. *Translatio sancti Andochii presbyteri.*

Translat. Andochii. *In VATICAN. sub. num. 5949. Desunt martyres Cæsaraugustani, nescio an reliqua pura sint.*

ALTEMPS. *In Britannia, sancti Rumwoldi confessoris, apud Bokyngum quiescentis. Apud Corboilum, deposito sancti Guinaldi abbas & confessoris. Item Pirmunni episcopi.*

FLORENTIN. *Primo loco: In territorio Florentino, apud castrum Pauensem, sancti Euphrosyni Pamphilii episcopi & confessoris, qui magnis virtutibus & miraculis clarus queuit in Domino, tempore Silvestri Pape, & ibi sepultus est in basilica, ad honorem sui nominis dedicata. Sancti Hilarius episcopi & confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. *Incipit: Natale sancti De Huberto. Huberti episcopi Leodiensis & confessoris, virtutibus clarissimi, cui Christus, cum esset miles gentibus [gentilium] in sancta sexta feria usque circa venationem cervorum, in forma crucifixi, inter cornua unius cervi apparuit, & eum ad fidem Christianam religionem reduxit. Hic à Sergio Pape, angelo ammonente, Roma episcopos ordinatus, & ad regendam ecclesiam Tongerensem destinatur. Qui tertio decimo anno prefulatus sum, pignus sancti Lambertii predecessoris suis, Domino revelante, de Trajecto transfult Leodium, & cum iam fere triginta annos ecclesias Tongerensum & Leodiensem laudabiliter rexisset, sancto fine requievit in pace: sed translatum [corpus] per Lodovicum regem Francorum, filium Karoli magni & Christianissimi imperatoris de Leodo ad monasterium Andegavense. Sequitur textus satis purus. Tum: Ipsi die, sancti Pirmunni anachorita. Qui locum desertum inhabitare cupiens, plenum bestiis & serpentibus, ac miscis diversi generis & animalibus venenatis aque scrabonibus aculeatus reperebatur, fecit ligneam crux & nomine Domini Iesu invocato, omnia illa venenata expulit, locum illum occupantia. Tandem in episcopum eligitur, & post multa virtutibus insignia in pace queuit. Apud Vienam, sancti Domini, gloriose episcopi & confessoris.*

Clari. *In pago Viticassino, passio beati Clari presbyteri & martyris. In pago Turocum, sancti Adventini confessoris. Eodem die, beata Baya virginis. In Bardewic, sancti Mariani diaconi & martyris. Et ipso die, sancta Wenefreda virginis & martyris.*

Belin. *In textu satis purus, in fine apponit: Eodem die, sancti Malachie episcopi, qui multis virtutibus tempore suo claruit.*

GREVEN. *Valentini presbyteri & Hilarii diaconi martyrum. In Brabantia, pago Bardewic, sancti Mariani diaconi & martyris. Huberti episcopi Dethaberto. Leodiensis & confessoris. Quid tempore Theoderici*

Francorum regis, cum esset miles idolorum cultui deditus, in venatione, Christo inter cervi cornua in forma crucifixi sibi apparente, converitus est. Deinde à sancto Lamberto Leodiensi episcopo, in fide & moribus diligenter instrutus, heremam pertens, austera aliquamdam vitam duxit. Postmodum vero ab angelo monitus, Romane profectus, a

Sergio Papa, divina revelatione, prefato Lamberto jam martyrio coronato, substitutus, cum episcopale munus XXX ferme annis strenue administrasset, queuit in pace anno Domini DCCXXXI, IIII Kal. Junii; ejus tamen sepulcras hic solennius agitur, quando sacrum corpus ejus de terra elevatum est. Vienne, sancti Domini episcop & confessoris.

Andochii. Inso die, sancti Pirmunni anachorite. De quo vide EDIT. LUBECO-COL.

In Britannia, Romuldi confessoris. Guillermi, Adventii, Wenefreda, Haye.

Alpaidi, que, ut refert Vincentius lib. 30,

multis annis injuritibus pressa, sine corporeo cibo vixit; cumque esset generi infima, officio bubulca, admirabiliter tamen sapientia dono praedita, prudens valde in conflictis, circumplexa in verbis, efficax erat in exhortando, multis insuper revelationibus à Deo visitata, tandem queuit.

MOLAN. *De Malachia, Guinalo, Marcellos, Malachie, Adventio, ut supra. In Ardenna claustru, quod Guinali.*

S. Huberti dicuntur, depositio sancti Huberti episcopi & confessoris. Eod. die, depositio sancti Pirmunni episcopi & confessoris. Eodem die, sancte Odrada virginis. Et minoribus typis: apud Alem in Brabantia, In Barduc cathedrali crux, sancti Mariani &c. Item Wenefreda virginis & martyris.

Aliae editiones sic habent: Andiamo monasterio, natale beatissimi Huberti, Tongrensis ecclesia pontificis & confessoris. Qui beato Lambertus martyris in episcopatu succedens, anno XII sue ordinatiois, oraculo divino admonitus, sacra ossa ejusdem martyris, sedemque episcopatus à Trajecto Leodium, ubi pafus fuerat, transfult. Deinde multis acrefuit virtutibus, multos de idolatria ad Christianisdem convertit, plures demoniacos vivens, plurimos post decepsum suum liberavit. Tunc autem idem pretiosus Dominus pannix & egregius athleta III Non. Novembris, sepultus in ecclesia beati Petri Apostolorum Principis. Nonagesto vero anno translatus est ad Andiamum, à Vulcando beate memoria Leodiensi episcopi, annuente Ludovico imperatore pisisimo. Ubi quid vivens ejus spiritus gessit, virtutibus innumeris & gloriis prodigiis, nec non miraculis affidus, utque hodie ad laudem & gloriam Domini mirabiliter attestatur. De Pirmonio, Adventio & Guinalo, ut supra. Tum: In districtu Maeelandia, villa Alem, sancte Odrada virginis.

De Valentino & Hilario, ut supra. In Anglia, Valent. &c. sancta Wenefreda, virginis & martyris, quam Cadoci, filius Alani regis, occidit pro castitate. Hoc obseruat Caffellanus in notula ad Martyrolo. Romanum.

Glastonia, sancti Benigni episcopi & confessoris. Die tercia, sanctorum martyrum. Acepitimes, Aithale, & Ioseph. Et encania divini templi, sancti magni martyris Georgii in Lydia, & depositio sancti corporis ipsius. In vico Florinensi, exceptio corporis sancti Mauritii, egregii martyris. Leodis in monte publico, dedicatio cœnobii sancti Laurentii.

Doninini, Pirminii, Romuldi.

Guillermi, Adventii.

Wenefreda.

Haye.

Alpaidi.

Mariani.

Adventii.

Huberti.

Pirmunni.

Odrada.

virginis.

Alpaidi.

Mariani.

Adventio.

De Huberto.

virginis.

Alpaidi.

<

Pridie Non.

Hierii, al.
Pierii.Amantii.
Clari.
Proculi.

A Pud Alexandriam, beati Hierii presbiteri, qui in divinis scripturis nobiliter eruditus, vita purissima, atque ad Christianam philosophiam nudus & penitus expeditus, docto*re* Ecclesiae incomparabilis fuit, quievit autem Philippi imperatoris tempore. In Galliis civitate Rotenus, sancti Amantii episcopi, cuius vita sanctitate & miraculis extitit gloria. In pago Vilcasino, sancti Clari presbiteri & martyris. Augustuduni, sancti Proculi episcopi.

Puri sunt Praten. Herinien. Munera. Greven. & Molan.

VARIA LECTIO. Prima & fere maxima diversitas recurrat in primi Sancti nomine, quod solus Molanus receptioni modo extulit per Pierii, ut est in Eusebio Valerii & passim vocari solet. At cum ex Rufino acceptum sit, isque scribat Hierii, sic in Romano parvo, Adone & Usuardo servatum est; a nonnullis codicibus deformatum per Hierii, Jerii, Hierei, Hyerii, Hyrei, Hyerei &c. Praten. Herinien. Tornacen. & alii habent ut est in textu. Alia variatio est in expressione urbis Rutenensis, cuius nomen cum Adone ex Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. &c. formavimus more eius etatis Rotenus, non Rotemis, ut Praten. neque Roteris aut Rotenius, ut alii, multo minus Redones, ut pessime corredit Molanus. Ruteni ad Aquitaniam pertinent, Redones ad dracemoricos, seu Britanniam minorem. Scripti Vilcasino cum plerisque codicibus, editi passim habent Vilcaffino, sunt qui preferant Vulcafino. Inter puros Greven. & Molan. Proculo adscribunt titulum *martyris*, & sic etiam legunt Antverp-maj. Antverp. Max. Lübec. & Belin. unde & in Romanum transiit, sed pro nostra & veriori lectione sunt codices praecepi. De Augustuduni & similibus, alibi satis dictum est.

Hierii,
al. Pierii.

Amantii.

OBSERVATIO. Ex eodem fonte, imo ex eodem libro & capite procedit Hierius vel Pierius, ex quo nudius tertius acceptus fuit Theodosius Laodicenus, nempe ex Rufini lib. 7 cap. 29, unde rursus conflatum est totum Adonianum elogium, cuius elegantior medulla in textu nostro representatur. Sic primus scriperat, qui primus huic Sanctum in Faftos suis retulit auctor Romani parvi: *Alexandria, Hierii presbiteri, vita purissimi, in Scripturis nobiliter eruditus.* Atque hic denuо ex illorum Sanctorum numero est, quos Romani parvi proprios dicimus, utpote quos apud alios Martyrologos, ut extra seriem nostram frustra requiiveris. Quae De Pierii rebus gestis aut scriptis dicti possunt, ex citato Eusebio vel ex Hieronymo de Script. cap. 76 defumenda sunt: plerique ex ipsis & Photio collegit & Gallice digessit Tillemontius tomo 4 pag. 382 & 383; nos paucula dedimus in Tract. de Patriarchis Alexandrinis pag. 36 à num. 191.

Sequens commemoratione tota Adoniana est, sub istis saltet terminis primum signata. Hieronymianis adjectam censem Florentinius, sed quales plurimae alii in illis codicibus reperiuntur; certe vix dubito, quin Rabanus annuntiationem suam inde eduxerit, Hieronymianis ferme verbis conceptam: an etiam Ado fontem eumdem consuluerit, parum interest pluribus querere. Alia vide in Baronii & Florentini Notationibus. Non tam rerum gestarum, quam miraculorum aliquor seriem nobis reliquit seu Fortunatus, seu quis alius compilator synopsis illius, quae apud Surium exstat, nec satis integra neclatis sincera, atque adeo ex aliis, praesertim ex manuscripta nostra & Labbeana tomo 2 Biblioth. Ms. pag. 474, corrigenda in Actis & restituenda. Bene & vere scripsit Wandelbertus Rutenos per sanctum Amantium ornari, non Redones, ut perperam tam studiose inculcat Molanus, affinitate nominum deceptus ipse, atque alios, forte etiam Ferrarium in errorem inducens. Vide quae supra de horum locorum diversitate in Variis observata sunt. Hic unicus est metrii Martyrologi versiculos:

Clari.

Hinc pridie Rutenos confessor Amantius ornat.
Clarus Vilcasinus apud nullos antiquos Martyrologos, praeterquam apud Nostrum notus est, nullo ornatus elogio, haud dubie quod nulla Acta viderit Usuardus, ex quibus distinctiores aliquas notas seu missionis, seu prædicationis, vita, martyrii aut temporis depromeret. De alio Claro episcopo & martyre, apud Aquitanos per celebri multa curiosae & erudite ab Henfchenio & Papebrochio disquisita sunt; alia cum Baluzio conjectata circa variorum synonymorum satis verosimilem confusionem, quae omnia faciem fortasse preferre poterunt ad exutienda ea, quae de hoc Vulcasinensi Denyaldus & alii, si non

Martyrologium
usuardi
ad
acta
ss:

si non temere, saltem valde liberaliter congettisse videntur. Quosnam alios, Usuardo ad stipulantes, quæ vetera manucripta alleget Baronius, plane ignoramus. Sed hic statutus limites transgredi necesse non est.

De *Proculo* certò meminere codices Hieronymiani, sive ad primam, sive ad posteriorem manum pertineat. Hinc à Rabano & Nostro acceptum credimus, nisi forte contra Mosandri & Rosweydi mentem, etiam Adoni adscribendus sit. Certe ubique *episcopum*, nusquam *martyrem* deprehendo, ut proinde cum purioribus Usuardinis codicibus, recte supra in textu legendum statuerimus. Quod autem lib. 11 num. 309, quo à Baronio remittimur, habet Petri Catalogus, *Proculus martyr ipso die Angustoduni passus est*, ab Hieronymianis, Rabano & Usuardo satis eliditur. Vellemus tam certa superesse virtutis monumenta, quam certum putemus, affertum titulum *Proculo* deberi: quemadmodum & de cetero Usuardinam lectionem veram censemus & simplicem.

A U C T A R I A .

TORNACEN. Inter purissimos codices computandus est, nisi totum Hierii elogium refecisset.

ANTVERP-MAJ. In duabus primis purus, duas postremas sic in unam male compingit: *In pago Vilcasino, sancti Proculi martyris.* **Rosweydi.** Auctior est, nam post textum, hæc adjectit: *Civitate Vnenta, depositio sancti Birnflani, ejusdem doceſis episcopi, qui sacris meritorum coruſcans virtutibus, beato fine quievit. In Italia, Dominini martyris.* **Birnflani.** *In Africa, Primi, Casari, Gregorii & Porphirii.* Vide locios in Hieronymianis. Item *Brunſtani episcopi & confessoris.* *Birnflani.* **Castellanii.** *Castellanii scribit Birnflani.*

PULSANEN. In prima, deest elegium. Secunda & tertia puræ sunt. Deficit in quarta.

ANTVERP-MAX - LUBEC. & UGHELLIAN. Hierii elogium nonnihil augent & conſtruant more Adomiano, omnia ponentes in genitivo. Carent annuntiatio tertia. In quarta legunt *Proculi martyris.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIAN. In prima Adonem quoque imitantur. Secundo loco, sic habent: *Eodem die, natale sancte Perpetuae, conjugis beati Petri Apostoli.* Quifianum hoc primus posuerit, nescio. Est in Romano *Perpetua* aliqua, sed Petri discipula iu Augusti. In Amantio satis puri sunt codices. De Claro, nihil. Proculo addunt titulum *martyris.* Demum: *In Galliis, oppido Dinaensi, [Dinacensi, Clinateensi, melius Lovan. Dinantensi,] sancti Perpetui Tongrenensis episcopi.* Manet in aliis codd. loci diversitas.

ALBERG. & DANIC. In jam dictis convenienti, sed toti textui præfigunt: *Apud Bononiensem civitatem, natale sanctorum martyrum Agricola & Vitalis.* Quorum posterior, prioris servus fuit antea, nunc consors & collega martyris. Denique cum cogereatur idem a persequentibus, ut Christum negaret, & ille amplius profiteretur Dominum Jesum Christum, omnium tormentorum genera exercuerunt in eum. Novissime beatum Agricolam interemerunt, cruci affigentes. Ita etiam hoc die posuit Belinus, & ex eo Romanum modernum; verum in serie nostra spectant ad *xxvii Novembri.*

CENTULEN. In prima Adonianum, sed mutius est. In secunda, caret elegio. Tertia, deest. Quarta pura est. In fine: *Canobio Centula, translatio sancti Angilberti abbatii, qui post virginem oculo obitus sui annos, incorruptus repertus est. Colitur Angilbertus xviii Februario.*

BRUXELLEN. Incipit: *Natale sancte Perpetuae, compagis beati Petri Apostoli.* In Hierio, satis purus est. Tum de Proculo, ut supra. In Aman-

tio, satis recte. Deest Clarus. Sequuntur varia; imprimis: *Remis, depositio sancti Gamatis Gamatis.*

episcopi. *In Galliis apud opidum Dyonantum, natale sancti Perpetui Tongrenensis episcopi; qui fecit Perpetui.* **miracula multa.** *In Africa, natale sanctorum Primi, Casari, Gregorii & Porphirii.* Vide locios in Hieronymianis. Item *Brunſtani episcopi & confessoris.* *Birnflani.*

HAGENOYEN. Incipit: *In monasterio Epri, sancti Clari presbyteri & martyris.* Secundo loco

refert martyres *Cæſaraugustanos*, de quibus Usuardus, die precedenti. Tum de Valentino & Hilario, ut ibidem inter Auctaria. Sequitur de Theodoito, ex textu 11 Novembri. In

Hiero, satis purus est. Amantio titulum apposuit *Rothmageni episcopi.* Ut hic codex plerumque multa turbat, sic Clarum Vilcafinensem & Proculum Augulfodunensem distulit ad vi Novembri. Hic autem in fine adiicit. *In Galliis, opido Dynaenſi Brabantia, depositio sancti Perpetui Tongrenensis vel Leodiensis episcopi & confessoris.* Vide *Castellani.*

AQUICINCT. Proculum vocat *episcopum & martyrem.* In fine vero: *Burricas civitate, sancti Luforis episcopi.* Florus noster *Luforem* hodie celebrat Bituricis, non *episcopum*, sed *puerum*, qui Gallicè vocatur *Lude*, positum in Martyrologio *Catellani* 1 Novembri.

DAVERON. In textu non plenus, addit: *Sancti Luxorii.*

Luxorii episcopi, in pago Buricensi.

MATRIC - CARTUS-ULTRAJECT. *Amantii*

episcopi in Galliis. Perpetui episcopi Leodiensis. Perpetui.

Hierii presbyteri Alexandriae, de quo beatus Hieronymus scribit. Vide *Observationem.*

CAMBERIEN. *Civitate Aquæ, sancti Nutricii Nutricii.*

martyris. De hoc nihil in aliis codicibus.

IN VATICAN. signato num. 5949, deest tota

annuntiatio ultima.

ALTEMPS. Item *civitate Wemano, sancti Brin-*

flani episcopi & confessoris.

LUGDUNEN. PRO AMANII, scribit *Amonii.*

BURDEGALEN. *Burricas civitate, sancti Luforis.*

Luforis episcopi. Vide quæ diximus ad *AQUICINCT.*

EDITIO LUBECKO-COL. In prima Adonem

redolent. In secunda, satis pura est, servato, ut

alii, *Redonis.* Tum: *In Galliis, opido Dina-*

ensi, natale sancti Perpetui Tongrenensis episcopi.

Perpetui & confessoris. Clarum omittit. De Proculo, ut

alii supra. Tum *hanc historiam subiungit: Eo-*

dem die, sancta Perpetue martyris, uxoris sancti Perpetui

Petri Apostoli, quam ad martyrium, cum à tor-

toribus urgente, sanctus Petrus his verbis audi-

erit eam in Domino exhortatus est: Uxor mea, me-

mor esto Dominum Jesum Christum pro te passus,

nec timeas eos, qui corpus occidunt, sed animam

Nnnn 2 tuam

Martyrologium
S. GUARDI
act
ACTA
SS:

iuam perdere non possunt. Et his verbis confortata in Domino, latenter, patienter & fortiter mor- supplicium, S. Petrus ad eam clamavit; O conjunc- &c. fere ut supra.

&c. fere ut supra.

MOLAN. Item Bituriges, depositio sancti I. c.

*Modestæ. item pro Christo sustinuit. Treveris, sancta Modesta
Honorati. virginis. In territorio Nevernisi, sancti confessoris
Quilianii. Honorati. Ipsa die, sancti Quilianii confessoris.*

BELIN. In prima omnino purus non est. De Amantio & Proculo, ut supra. Tum: *In Ungaria, apud Albam regalem, depositio beati Emerici confessorum, filii sancti regis Stephani. Item eodem aie apud crucem Bononensem, sanctorum martyrum Vitalis & Agricola, quorum posterius prioris seruus E. ut ALBERG. Sed tranponendo nomen, ut Vitalis seruos sit, ut addendo in fine, siue compleverint eorum martyrum. Tum: In pago Vilacisino, sancti Clari martyris. Editio altera adjicit: Item Butiniges, sancti Luforii episcopi.*

Lujoris. *Item Bithuriges, sancti Lujoris episcopi.*
Greven. Secundum Caibalogum & alios sic,
Agricola &c. natale sancitorum Agricola & Vitalis, quos Usuardus haber *infra v. Kalendas Decembris. In Africâ, Primi &c. sancitorum Primi, Casarit, Gregorit, Porphirii & aliorum. Ex Hieronymianis. In Gallia oppido*
Perpetui. *Dimacensi, depositio sancti Perpetui episcopi Leodiensis & confessoris. Briscani episcopi & confessoris. Anniani episcopi. In territorio Nevernensis, Honorati confessoris. Quiliiani confessoris. Lujoris confessoris. Item, sancti Gregorii abbatis, filii regis Gracie, fundatoris primi & rectoris monasterii de Porceto iuxta Aquigranum. Treveris, sancta Modesta virginis. Odradis virginis. Eodem die, sancti Perpetui martyris, uxoris beati Perrisi Apóstoli. Quia cum ob Christi fidem ducereur ad*
Briscani.
Anniani.
Honorati.
Quiliiani.
Lujoris.
Gregorii.
Modesta.
Odradis.
Perpetue.

Nonis.

Zachariae prophetæ, patris Joannis baptistæ. In Terracina civitate Campaniæ, natalis sanctorum Felicis presbiteri & Eusebii monachi, tempore Claudii imperatoris, qui Eusebius com seplisset sanctos martyres, Julianum & Cæsarium, & convertebat multos ad fidem, quos Felix presbiter baptizabat, tenti sunt ambo & ad forum judicis ducti, nec superati; inde carcere reclusi, & nocte eadem cum sacrificare nollent, decollati sunt. In territorio Aurelia-nensi, sancti Lati presbiteri.

Plures hoc die puri sunt, *Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosveyd. Munus. Belin. Greven. & Molan.*

VARIA LECTIO. Aliqui codices inter patris & Joannis ponunt debitum sancti vel beati titulum, ego illos prætuli qui proxime ad Romanum parvum & Adonem accedunt. *Tracina* & *Cesareum* errores sunt in Antwerp-maj. uti & *Cesareum* in Muncrato. Belin. habet *converterent*, pro *converteret*; Rosweyd. *baptizavit*, pro *baptizabat*. Rufus Belin. *inde*, mutavit in *deinde*, & nomen *Læti* in *Leviti*. Solus Muncratus post presbiteri adjecit *confessoris*.

Zacharia. **O**BSERVATIO. Hæc prima hoc die Romani parvi annuntiatio est, & primum ab ipso signata: *Zacharia prophætæ, patris Joannis Baptiste.* Eadem Adonis verba sunt, eadem Uſuardi, ut ex textu nostro patet; nec in vetustioribus Kalandinis aut Martyrologiis Hieronymi, Bedæ, Flori, Rabani ulla hujus Zacharia memoria reperitur: unde hic rursus facile coniicias, diem pro arbitrio selectum esse. An ab auctore Romani parvi Ita equidem exstimo, cum id pampin ipsum factitare solitum, jam toties monuerimus. Sed unde Wandelberto dies iste præ alij innotuit, quandoquidem alibi dixerim, verisimile non esse, quod Wandelbertus Romanum parvum viderit? Sic certe Ado loquitur, ac si thesaurum in Italia refossum, primus in Gallias deportasset; fatendum tamen, notitiam faltem aliquam, forte ex ipfa urbe Roma, ad Wandelbertum prægressam fuisse, nam

nam adeo aperta in non unis prophetis confusio, fortuita esse non potuit. Ceterum undecimque hoc potissimum die Zachariam celebrandum invenerit Martyrologus metricus, sic ipsum canit :

*Nonis Zacharias vates templique sacerdos
Eminet, oblitam nati qui munere vocem
Vatis & officium pisco de more recepit.*

Certiora de hoc sancto Propheta monumenta ex Euangelo desumenda sunt; controversa nonnulla expendit Baronius in Annalibus ac in Notatione hodierna; atque item Tillemontius tomo 1 pag. 482, de quibus uti & de coniunctione Elizabet in Romano facta, alibi fuisus differemus. *Felix & Eusebius* ex Actis sancti Cæsarii, de quo 1 Novembris egimus, à Beda primum accepti & in sacras tabulas relatis sunt; unde totum clodium suum Adonem transumpsisse manifestum est: Noster textum ex alterutro non ineleganter contraxit. Rabanus Bedam de more secutus est. In Romano parvo simpli- citer legitur: *Terracine, Felicis presbyteri & Eusebii monachi.* De Cæsarii Actis dictum est citata prima die Novembris, nec est quod hic superaddam, donec ipsa accuratius pos- sint recenseri, & forte propugnari aduersus notam Tillemontii tomo 2 pag. 574. Atque hic sicut Vienensis Martyrographus, nisi quis annuntiationem à Roisweydo in appendicem rejectam, *Capua civitate, sanctorum Evaras & Quartii & Pardi martyrum*, illi tribuendam contendat, de qua videri potest Florentini notatio ultima ad hanc diem. Hic interim postremum Wandelberti versiculum subjicio :

Husque sacer Felix monachusque Eusebius augent.

Letus vere & proprie Usuardinus est, presbyter dictus, tametsi vita ex Bibliotheca *Lat.* Floriacensi à Surio & Gonono edita *levitatem* dumtaxat appellat. Sunt qui in praedicta vita non pauca carpenda offendant. Exstat in Museo nostro seorsim impressa & manu- scripta, ac præterea viri eruditio obseruatio ad eam, quæ Carolopoli vulgata est MDCLXXV, quam ait *puram verboitatem* ostentare, iis exceptis, quæ de reliquis satis authentice referuntur. Nostrum non est temere quidquam aut præmature in hisce definire, Usu- ardum damus, quod hic satis,

A U C T A R I A.

P ULSANEN. In prima satis purus, secun-
dam producit usque ad *imperatoris*,
deinde reliqua.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. Textui
puro in fine superadidunt: *In territorio Lingo-
nen, monasterio Clarevallis, festivitas sancti Ma-
lachia episcopi & confessoris.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. &
LOVANIEN. Idem habent, quod duo præceden-
tes, nisi quod ANVERP-MAX. male scribat,
*in territorio Lingeni, sed omnes adiungunt: Cuius
vita virtutibus plena reflabit.*

ALBERG. & DANIC. Præter Malachiam, ad-
jungunt: *Treveris, sancti Abramculi episcopi
& confessoris.* Ita quidem scribit ALBERG, sed
alter melius habet, *Fibitii.*

CENTULEN. In prima purus est. Sequuntur
hæc verba: *Camboia in supra; nec quidquam
additur, unde scias utrum de Centulenù, an de
alio, forte Claravallensi & Malachia agere ve-
lit. Tum: In Campania, civitate Terracina, san-
ctorum Felicis presbyteri & Eusebii monachi mar-
tyris. Deest annuntiatio ultima.*

BRUXELLEN. In prima etiam satis purus, post
Clardis imperatoris, inferit, *tenus sunt a Le-
oncio, filio Leonci consulari, ob eam maxime
censam, quia Cæsarium, qui patrem suum Christia-
num fecerat, necon & Julianum & alios sanctos
Dei martyres sepelissent, & quia Eusebius multos
convertisse &c. Dein: *Et sanctorum Domini, Epi-
phanii, Antonii, Marcia, Secunda & Quarta.
Treveris, depositio sancti Fibici episcopi & con-
fessoris.* Tum de Malachia, ut habet superius
ANTVERP-MAX. &c In fine de Læto, pure.*

HAGENOVEN. *Jherosolimis, natale Zacharie. De Zacharie
prophetæ, pairis sancti Johannis Baptiste, qui fuit
prophetæ novi Testamenti, cuius os clausus angelus
in templo, cum de nativitate filii, quem angelus
predicauit nasciturum, non credidit, & sic post na-
tivitatem Johannis Baptiste loquela & prophete-
tiam divinitus recepit, & prophetavit de Christo,*

*in uero marris sue adhuc clauso, & de suo filio
nato. Hic Zacharias a quibusdam dicitur iussu
lapidatus ab Herode Ascalonita. Eodem die Ro-
me, passio sanctæ Perpetuae corrigagis sancti Petri Perpetuae.
Apololi, qui sub persecuzione Neronis Casaris pas-
sa est; cui eunus ad passionem, beatus Petras post
tergam clamavit: O conjux, memento Domini. Vi-
de die præcedenti. In Felice & Eusebio purus*

*non est, notatque tempora Commodi imperato-
riæ. Sequitur: Civitate Baygas, depositio sancti
Vigoris episcopi. Speciat ad 1 Novembris. In Vigoris.
Ungaria, sancti Henrici [opinor, pro Emericu-]
ducis & confessoris. Ex IV. Demum: In pago Va-
finensi, sancti Maturini. Vides turbationem ma-
gnam, nam Maturinus ad 1 Novemb. pertinet.*

CODEX Principis Ursini à Rosenberg. Tre- Fibitii.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Malachia Malachia
episcopi, qui quiescit apud Cisterrium; de cuius
transitus beatus Bernardus fecit sermonem.

CAMBERIEN. Eodem die, sancta Modesta virg. Modesta.

VATICAN. signatus num. 5949. Caret an-
nuntiationibus Zacharia & Læti. Adjicit: Be-
neventi, natalis sancti Pardi, martyris in sancte Pardi.
Sophia. Et sanctæ Trophime virginis & martyris. Trophime.

UGHELIAN. In fine: Apud Clarevallum, de-
positio sancti Malachia archiepiscopi & confessoris. Malachia.

Nnnn 3 Di-

DIVIONEN, ecclesiae sancti Stephani. Lingonis civitate, translatio sancti Gregorii episcopi.

EDITIO LUECO-COL. Primam satis puram habet, in secunda modice interpolata est; in tertia addit & confessoris. Tum. Treveris, sancti Fibici episcopi & confessoris. In territorio Lingonensi, monasterio Clarevallis, sancti Malachia episcopi confessoris, qui fuit patriarcha totius Hiberniae & legum fundasse quinquaginta quatuor ecclesias collegias: cuius & una virtus eius plena resulit. In Castellan. II. Novembr. ponitur, in Romano III.

GREVEN. In Capharea Cappadocia, sanctorum Domini, Epiphanii, Antonini. Marci episcopi Marci &c. & aliorum decem. In Capua civitate Campania, Marcia &c. natalis sanctorum Marcia, Secunda, Sechristra & Fibitii. Treveris, sancti Fibici episcops & con-

fessoris. Item sancti Casarii. Apud Ciberciensem, Ciberci. Malachia Hibernie patriarche. Elevatio sancti Emerici, Emerici ducis Slavonia & confessoris. Ideburgha matrona, Ideburgha maria sancta Gerrardis virginis. Ab aliis Iudaeo-gavel Ita vocatur; vide que diximus in Auctariis ad MOLAN. VII Maii.

MOLAN. In territorio Lingonensi, monasterio Clarevallis, sancti Malachia episcopi & confessoris, cuius vita beatus Bernardus descripsit miraculis gloriosam. Eodem die, sancti Fibitii episcopi Fibitii Treverensis. Posteriores editiones de Malachia interferunt, qui magnus virius tempore suo claudit. De Fibitio, ut in priori. In fine adiungunt: Die quinta, sanctorum martyrum Galatia, Galatia & Episomes. Vide horum gesta apud Surium.

Die 6.

VIII Idus.

Felicitis.

F Oniza Africæ, natalis sancti Felicis. In hujus solemnitate quendam psalmum beatus Augustinus videtur exponere ad populum. In Oriente civitate Theopoli, sanctorum decem Marti. 10. Martyrum, qui sub Sarracenis passi leguntur in gefis Sanctorum quadraginta. In Frigia, sancti Attici.

Ex Praten. Tornacen. Munerat. Greven. & Molan.

V ARIA LECTIO. Toniza, est codicum omnium, præterquam Greveni, qui male Tonza Aphrice more suo. Thimissa scribunt alii: sed pro Toniza stat etiam Baronius ex Itinerario Antonini; ubi ejusdem Notatio aliam, fere synonymous Africæ civitatem componit, Tynissa, vel Tunissa, vulgo Tunetum. Hinc dubium redditur, an recte Tonizam nostram vertant interpres per Tunis. Servandus fuit modus scribendi codicum, ni fallor, antiquorum omnium in quendam, quamvis ab ea mutatione m in z, qua nescio quid dialecti Hispanica redolet, omnino abhorream. Theophilus pro Theopoli est in Munerat. & Greven. En rursus Frigia, ex codicibus prope omnibus: sibi Praten. & Greven. habent Phrigia, Molan. recte, Phrygia. Tornacen. & Munerat. legunt And. Cetera de Africæ, solemnitate, & siquaz sunt hujusmodi, inter minutias reputamus. Patet in Auctaria, codices nonnullos, ut Belin. Antverp. Max-Lubec. &c. pro In Phrygia, male supposuisse; In Africa. In apographo nostro Prateni, virgula subdubium, adeoque tamquam adjectum legitur: In Pago Lenovicensi, vico Nobilisaco, natalis sancti Bernadi confessoris. Non recte Bernardi, sed quid velit, nemo non intelligit. Vide Auctaria.

Felicitis.

OBSERVATIO. Apographa Hieronymiana apud Florentinum sic hodie unanimiter legunt: Et in Toniza, vel Tonize, Africæ, Felicis; vel natalis S. Felicis. Ad quæ observat commentator, penes Augustinum exstare sancti Felicis memoriam, Traet. in Ps. 127. Nempe quæ per conjecturam Ado proposuit, tamquam certa assent, Romanum hodiernum, ni fallor, secutus. Auctor Romani parvi simpliciter scriperat: Toniza Africæ, sancti Felicis martyris. Adde verba textus nostri, ipsa Adoniam phrasim integre constituant, ubi Martyrologus ille subdubitans diserte exprimit, videtur expere, ex citato tractatu omnia sancti Doctoris verba subiungens, quæ an huic potius, quam alteri Felici, ut sunt plures hujus nominis, vere convenient, haec tenus omnino certum non est, ut bene observavit Castellanus: quamvis de cetero facile Baronio assentiar, quo uque rem omnem accurius examinare possumus. Socios quadraginta Felici tribuunt Auctaria Bedæ, sed horum auctoritas ad citata Martyrologia comparata plane evanescit. Non verebor conjicere, imperitum aliquem Martyrologii Bedæ amplioram, ex duabus Romani parvi annuntiationibus unam conflasse. Ceterum si vere illudetur. Wandelbertus de solo Felice sic cecinit:

Idibus Octavis martyr Felix celebratur.

Non recte assentor, quid altera sua annuntiatione velit auctor Romani parvi: Cognitio Theopoli XL martyrum. Theopolim intelligo Antiochiam, de qua alibi egimus, & videri potest hodierna Baronii Notatio. At quinam sunt quadraginta illi Martini? Qui

Qui lucem afferre debebat Ado, rem magis implexam reddidit per textum, quem ex ipso huc rursum integrum descripsit Nofer, ubi *decem* dumtaxat adducuntur, qui sub Saracenis passi leguntur in gestis sanctorum Quadrageinta, quasi de re aliqua notissima sermonem injiceret. Sed hoc ipsum praeceps inquirere, qui sunt *Quadrageinta* illi, in quorum gestis leguntur *decem* passi sub Saracenis? Cur excluduntur hic triginta alii, à Romano parvo conjunctim positi? Quae sunt gesta illa ab Adone citata, sed verosimiliter numquam visa? Quo tempore passos credemus, seu folos x, seu universos xl? Respicit Baronius ad tempus, cum sub Cosroë rege Persarum Antiochia a Saracenis direpta est. Ait fortasse æquè probabiliter remitti possent ad annum DCXXXVII vel potius DCXXXVIII, quo ab eisdem Arabibus ea civitas capta est. Fator me hic non videre ubi pedem tuto figam, nisi quis certiora subministraverit; atque utinam per dubitationes meas id effici queat, ut ea alicunde eruantur.

Phryges sex martyres sunt nominatim indicati in allatis omnibus codicibus: ex his unicum tam Atticum refert Martyrologium Romanum ex Usuardo. Hæc vera est Florentini ad Hieronymianum obseruatio, etiam à Castellano adhibita, cui nostram jungimus, alibi non semel repetitam; quid nempe Martyrologis nostris, sed Usuardo imprimis familiare sit, ex majoribus Hieronymianorum martyrum manipulis, unum aliquem aut alterum feligere, nulla prorsus socrorum facta mentione, ut supra pluribus locis patuit: quemadmodum & hic liquet, totum laterculum sincere ac simpliciter Usuardinum esse.

A U C T A R I A.

RATEN. De auctario, huic codici forte ad marginem adjecto, dixi in Variantibus: notat Sirmundus idem & prima manu haberit in codice B.

HERINNI. Toto textu purissimum, in fine, forte ut proprium loci, adjectum habet: *Ber-
gas, depositio sancti Winnocii.*

ANTVERP-MAJ. Sic in fine habet: *In pago Lemovicensi, natale sancti Leonardi confessoris. Eodem die, depositio sancti Winnocii confessoris.*

ROWEYD. Alia omnia: *In Africa, Pauli cum aliis vii mart. Willebaldi episcopi & confessoris. Herculanum confessoris.*

PULSANEN. Incipit: *In territorio Dunensi, depositio beatissimi Leonardi, eximi confessoris. Deest Felix. Legit sanctorum quinquaginta. De Attico, nihil.*

ANTVERP. & MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. In prima & secunda satis puri, sic pergunt: *In Africa, s. Attici. In fine: Redonus, sancti Melani confessoris. Vide GREVEN infra.*

ANTVERP-MAX. LOVANIEN. & LEYDEN-BELG. In textu ferme convenienter cum duobus præcedentibus, sed in fine: *Item natale sancti Leonardi confessoris. Quod vero hi habent in fine, DANIC. ponit in principio: Natale sancti Leonardi confessoris.*

LEYDEN. In textu par ceteris, paulo ampliori phrasu in fine subiicit: *Item natale sancti Leonardi confessoris, ob cuius meritum omnibus demonstران-
dum, cum fratres corpus illius ad sepelendum transverrent, mix contra temporis naturam ca-
dens, obrexi locum, ubi sancto placuit sepeliri, ubi sepulchri mira operatur, maxime in captiis. Hoc idem de sancto Leonardo elogium ULTRAJECT. & ALBERG. habent in principio.*

CENTULEN. Tonica Africa, sancti Felicis martyris, In territorio Aurelianensi, sancti Leti presbiteri. Sequitur de Attico, pure. *In pago Lemovicensi, sancti Leonardi, eximus confessoris. Eodem die, depositio sancti Winnocii abbatis, qui fuit monachus sancti Berini. In Oriente civitate Teopoli, sanctorum decem martyrum, sub Saracenorum passorum. Vide Observationem.*

BRUXELLEN. Incipit: *In Nobiliaco, juxta Lemovicum, depositio sancti Leonardi abbatis & confessoris, discipuli beati Remigii. Qui cum fratre Li-*

*fardo miraculis & sanctitate claruit. In annun-
tatione de Felice turbatus, & ex Adone interpo-
latus est, purior in secunda. Atticum in Africa
etiam collocat. Tum: Redonus, depositio sancti Melani episcopi & confessoris. Et sancti Winnocii abbas & confessoris. Qui veniens de Britannia,
in Gallia sanctitate vita præclaruit.*

HAGENOYEN. Prima satis pura est. Secunda est de Claro Vilcafino, tertia de Proculo Augustodunensi. Tum de x Theopoli, satis recte. Sequitur de Malachia. Dein: *Ipsa die, depositio sancti Leonardi abbas. Hic a sancto Remigio archiepiscopo de sacre fonte est elevatus, & ab eodem disciplinis est instruatus. Cujus etiam pa-
rentes primum in palacio regis Francie habebantur. Hic tamam graciæ à rege obtinuit, ut omnes incarcerari, quos ipse visitavit, proinus absolu-
runt &c. qua malum legi in vita apud Surium. Pro Attuci, legit Amri.*

AQUICINCT. Textu in fine superaddit: *Redonus, sancti Melani confessoris. In Pago Lemovicino, sancti Leonardi confessoris, qui extitit di-
scipulus sancti Remigii Remensium episcops. Depo-
situs sancti Winnocii abbas.*

VICTORIN. & REG. SUEC. num. 130. Atti-
cum ponunt in Africa. In fine: *Redonus, sancti Melani
confessoris.*

DAVERONEN. In pago Turonico, sancti Lupantii. *panis confessoris. In pago Lemovicensi, sancti Leonardi confessoris. Qui tempore Clodovari regis, clara Francorum stirpe creatus, & à beato Remigio Rhe-
mensium archiepiscopo baptizatus & edolitus, pa-
riam deferens, heremiticam vitam elegit, & apud Nobiliacum obiens, clarus miraculis, & maxime in compeditioribus dissolutionibus vixit in Christo.*

AMBIANEN. *Ipsa die, sancti Leonardi confessoris. Leonardi abbas. Vilebaldi episcopi & confessoris. de hoc vide Romanum viii Novembris. Sanctorum x
martyrum. Felicis confessoris. An qui in Romano Felic. confi-
ponitur Fundis in Latio?*

REG. SUEC. signatus num. 428. *In pago Leonardi, Lemovicu, depositio sancti Leonardi confessoris.*

CODEX D. LE MARE signatus A. Eodem die, *Dereliquit advenimus reliquiarum sanctorum Nazarii & Celsi Naz. & Cels. ab Italics partibus.*

In VATICAN. num. 5949. Deest annuntiatio
unius.

MARTYROLOGIUM USUARDI.

656

Casti. ultima. Adjicitur: *Beneventi, sancti Casti episcopi & martyris.*

Winnehad. ALTEMPS. In Britannia, sanctorum *Winnehaddi & Winoci abbatis & confessoris.* In Britannia minori, sancti *Theneonici abbatis.* Nomen non recte exprimitur, legi etiam potest *Theneonici.* Forte nonnihil ex majori aliqua notitia limatum melius intelligetur.

Leonardi. FLORENTIN. *S. Leonardi. . . . S. Appiani confessoris, qui natione Ligur, in Calo auro monachus fuit. Rodonis, S. Meliani confessoris.*

Transl.Greg. BIZUNTICEN. *Translatio sancti Gregorii Lin-* *genensis episcopi.* *De proxime precedenti posita est ex codice DIVONEN.*

Leonardi elogium. EDITIO LUBEKO-COL. Incipit: *In pago Le-* *monicensi, loco Nobilitaco, depositio sancti Leonardi abbatis & confessoris.* *Hic a beato Remigio, Re-* *menis ecclesia episcopo, de sacro fonte levatus, & ab eodem salutaribus disciplinis instructus.* *Hic quamdam silvam intravit, & construxit in illa mo-* *naferio, strictissime cum aliquibus monachis in eo-* *dem degens, tandem vitam ibidem in pace finivit.* *Ob cuius meritos omnibus demonstrandum, cum*

fratres corpus illius ad sepeliendum transferrent, resipientesque viderent totam provinciam, contra temporis naturam, nive cooptam, locum autem illum, in quo sancto viro placuit quiescere, omnino nive vacuo [vacuum] invenerunt, ubi sepultus mira operatur, maxime in captivis. Sequitur tex- *tus satius purus. In fine: In territorio Tironico,* *santii Lupancii confessoris.*

Melanii. BELIN. In prima & secunda utcumque purus, sic habet tertiam: *In Africa, sancti Atrici.* In fine: *Redonis, sancti Melani.* Eodem die, *santii Leonardi confessoris.* Altera editio legit, *Melanii.* Loco autem secundo interferit: *In Adriani.*

Adriani &c. GREVEN. In *Nicea, natalis sanctorum Adriani, Iulie, Eusebii.* In *Africa, sanctorum Donati, Eustasii & Iulii.* *Pauli, Balsami.* Item *Eusebii, Iulii.* Vide *Hieronymiana.* Secundam aliquos hic, *Melani episcopi Redonensis, quem Uſuardus habet supradicti Idus Januarii, ADO II Idus Novembris.* Recte igitur à Rosweyde in appendicem rejecta est nescio quæ hodierna annuntiatio. Sequitur: *In Berga, depositio sanctorum quatuor fratrum Win-*

Willibrordi. *Leoni, Leonardi, Leonis & Leonis.*

VII Idus. Dicitur. *N Alexandria, beati Achillæ episcopi, qui eruditione, fide, conversatione & moribus insignis fuit. Apud Perusinam Italiam urbem, natalis sancti Herculani episcopi, cuius corpus, post abscisionem capitis, ita unitum & sanum die quadragesimo, ut scribit beatus Gregorius Papa, repertum est, ac si nulla hoc incisio ferri tetigisset. Eodem die, beati Amaranti martyris, qui apud Albigensem urbem exacto agonis fidelis cursu sepultus, vivit in gloria. In Frisia, depositio sancti Willibrordi episcopi.*

Puri sunt Praten. Herinien. Antverp-maj. Antverp. & Max-Lubec. Munerat. Greven. & Molanus.

BARIA LECTIO. Achillei, legit solus Antverp-maj.; & sic est in Romano parvo, melius ab Adone & Uſuardo restitutum, ut est in textu. Greven. & qui cum hic describit Molan. legunt, qui in eruditione; ex omnibus aliis redundat particula in. Munerat, post Herculani episcopi, addit & martyris. Multa alia scriptoria sphalmata sunt, ut Achilli, Prusinam, Albensem &c. atque in Antverp-maj. & Molano in fine post episcopi, adjectum

adjectum est, & confessoris: sed maxima varia in efformando nomine *Willibrordi*, quod ex Greveno accepimus, alias omnibus discrepantibus, scribentibusque *Villeboldi*, *Villebrodi*, *Willebrodi*, *Villebrordi*, *Vuellebrodi* &c. *Urbano*, *Urbani*, *Urbani*.

Huc rejeci difficultates circa Herculani elogium. Ac i quidem ipsius Usuardi esse, *De elogio Herculani*, dubitare non sinunt probatissimi quique, ino codices omnes, exceptis dumtaxat Tor- naceni & Pulsaneni, quos toties alias in elogis mutilos agnoscimus. 2 Ex Gregorii Dialog. lib. 3 cap. 13, acceptum esse plane conflat: at unde ita formatum dicemus, ut Gregorii senum non reddat? Praten. legit: *Cuius corpus post abscisionem capitit ita intactum, ali omnes, ita unitum &c.* Munerat. *Cuius corpus abscisione capitit ita unitum*, rectius ad Gregorii mentem dixisset, *absciso capitit ita unitum*. Hæc Gregorii lecho est: *Ita caput ejus unitum fuerat corpori, acsi negraquam fuisset abscessum, sic videlicet, ut nulla vestigia sectionis apparerent. Cumque hec & in terga verterent, exquirentes signum vel de alia monstrari incisione potuissent, ita sanum atque intemeratum omne corpus inveniunt est, acsi nulla hoc incisio ferri tenuisset.* Quid si Usuardus sincerum exemplar Gregorianum non habuerit? De cetero elogium Usuardinum esse, tam est certum, quam certa est unanimis codicium omnium tum manuscriptorum tum excofforum consensio. At vero in autographo nostro Prateni, totum, tamquam adjectum subdeicit, testaturque Castellanus, in ora præ- tensi autographi recentiori manu adscriptum, à la marge, & en lettres moins anciennes que le texte. Quero utra manus autographa sit? Si hæc & id genus alia in eo codice recur- rentia indifferenter expandas, fallor, si non judices, nec priorem, nec posteriorem manum Usuardinam esse. Sed de his plura in Præfatione.

*De codice
Prateni.*

OBSERVATIO. Jam tertium sub hoc mensis principio citandum recurrat cap. 29 *Achillea*. lib. 7 Eusebio-Rufiniani, ex quo *Achillei* hic, aequo ac Theodotus 11, & Pierius seu Hierius 1v, acceptus est, & ab auctore Romani parvi, qui omnes inde extraxit, sic notatus: *Alexandria, Achillei episcopi*. Melius Ado *Achillea*, qui & ex citato loco accepit materiam elogii, mutata tantillum phras, à Nostro ad verbum transcripti. Atque hic denuo Sanctus est, apud alios Martyrologos, extra seriem nostram minime quærendus; uti & frustra indagabitur causa, cur hoc potius die quam altero quolibet recolatur; cum id pro mero Romani parvi auctoris arbitratu, & hic & plurimis aliis locis factum plane existimem. Vide quæ pro vero obitus die, verosimilius definiti in *Tract de Patriarchis Alexandrinis* cap. 3 pag. 36 a num. 188, ubi & paucis collegi, quæ ad vitam ejus pertinent, conferenda cum articulo *Tillemontii* tomo 6 pag. 213 & 214.

In laudato Romano parvo secundum & ultimum locum tenet: *Apud Perusinam, Her- culani episcopi & martyris*; claritas gratia interject Ado, *Italia urbem*, tertio loco *Her- culanum* signans, sed abque ulteriori elogio, quod totum Usuardi verbis conceptum, & ex Gregorii Dialogis, licet non satis recte, defumptum esse oportet, ut supra ex probatissimis codicibus abunde demonstravimus. Et hæc quidem ex Gregorii, vadem citantis, auctoritate satis certa sunt; Quid de duobus Herculani Perusia episcopis censendum sit, conatur explicare Baronius in *Notatione*, sed ipse Gregorii elogium ei Herculano aptavit, cuius aut natalis aut translatio recolitur 1 Martii, ut facile intelligas dubium hæc & incertum hæsisse, quemadmodum hærent omnes, qui se patris præjudicis abduci non sinunt. Verum de his Herculani geminis vel forte pluribus, uti & de aliis Umbriæ multiplicatis Sanctis, accuratissimam disquisitionem suo tempore dabit Janningus no- ster, qua denæ illæ, quibus pridem, telle Bollando, obvoluta fuit Umbria, tenebra, pro majori parte poterunt diffiri.

Amarantus à Viennensi Martyrologo primum positus est secundo loco, ex cuius brevi elo- gio verba sua omnia defumpsit Usuardus. Fons est Gregorius Turonenfis, de gloria Marty- rum cap. 57, à quo *Amarantus* appellatur: nec scio quidquam aliud de Sancti hujus rebus gestis memoriae proditum esse. Sic ipsum cum Willibrordo honoravit Wandelbertus:

*Septenas, Amarante, pia de morte sacrasti.
Has quoque Willibrordus habet, quo principe plebis
Frenorum multi Christum sensere vocantem.*

Porro Willibrordum ab Adone recte semovit Rosweydis, quidquid Mosander Martyr. Willibrordi rologii ejus textui absque alterisco ipsum inferat. In Rabano die præcedenti, ex vita auctore Alcuino collocatur. Séd hic solius & vere Usuardi esse, vel hinc conficio, quod plane alia sit phrasis nostra, ab ea quæ Adoni tribuitur. Ceterum illustrissimi Sancti memoria non Friesii solum aut Batavis, sed & Brabantis ac præcipue Antverpiensis summa in veneratione est, ut pluribus egregiis monumentis ostendunt Annales Antverpienses, postremis lucubrationibus à Magistro nostro Daniele Papebrochio elabo- rati, sed hactenus manuscripti. Est & cara ejus recordatio in Museo nostro, ob cele- brem illum & vetustissimum codicem Martyrologii Hieronymiani, vulgo *Antwerpianum & Epternacensem*, quo virum sanctissimum usum fuisse, cumque à Laurentio scri- ptum

oooo

658 MARTYROLOGIUM USUARDI.
ptum, ostenditur Praefat. Bollandianæ pag. XLVI. Vita ab Alcuino soluta & ligata oratione composita exstat apud Surium, à Mabilione reproducta & observationibus illustrata seculi 3 Benedict. parte 1 à pag. 601, cui jungi poterunt elegia Bedæ & aliorum.

A U C T A R I A.

- T**ORNACEN. De Herculano scribit sicut Ado. Cetera pure sunt.
ROSALYD. In primis purus sic pergit: In Andernaco, sancti Willibrordi primi Traiectensem archiepiscopi. Eodem die, sancti Florentii Strasburgensis episcopi & confessoris.
- Florentii.
- PULSANEN. Prima pura est. Secunda & tercita caret elogio. De Willibrordo, nihil.
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. In prima puri, secunda, post episcopi, interserunt: Sub Totula rege interfici. In tertia rursum puri, sic quartam formant: In territorio Treverensi, Epternaco monasterio, depositio sancti Willibrordi, Traiecti inferioris episcopi & confessoris.
- De Willibr.
- Rufi.
- ALBERG. & DANIC. Cum prioribus conuenti, sed in fine: Civitate Meris, depositio sancti Ruphi episcopi & confessoris. Vide Rabananum.
- CENTULEN. In prima Adonianus, sic pergit: Apud Albigensem urbem, sancti Amarantii martyris. Apud Perusinam urbem Italiae, sancti Herculani episcopi & martyris, cuius beatus Papa Gregorius in libro Dialogorum tertio venerabilem mentionem facit. Cenobio Andernaco, sancti Willibrordi episcopi & confessoris, quem rogante Pippino duce Francorum ordinavit episcopum Sergius PP., ad predicandum Fresonibus destinavit.
- BRUXELLEN. Incipit: Apud Andernacum, monasterio Epternaciaco, Treverensis dyoceps, depositio sancti Willibrordi episcopi & confessoris. Qui cum sociis duodecim veniens ab Anglia, à Sergio Papa Fresonum episcopum consecratus, sedem episcopalem ex dono Pippini Grossi, statuit apud Uitenburch, quod nunc Ultrajecum vocatur. Apud Albigensem urbem, natale sancti Amarantii martyris, qui ex alto fidelis agonis cursum, sepultus vivit in gloria. Sequitur de Herculano, ut habem codices mediae nota supra. Tum de Achilla, pure. Denique: Meris civitate, depositio sancti Ruphi episcopi & confessoris.
- HAGENOVEN. In prima satius purus, sic pergit: Apud Perusinam urbem Italiae, passio sancti Herculani episcopi & martyris, qui vir rotus erat catholicus, & suis swastis resistere Longobardis hereticis, ob quod, dum civitas ipsa capta esset, à Thoto rege heretico iussus est interfici. & primo corrigiam de dorso ejus incidi, & postea decollari, & factum est ita; & corpus ejus insepultum permanit, ut scribit beatus Gregorius in Dialogo, & die quadraginta corpus ejus sanum inventum est. In Frysa, depositio sancti Willibrordi episcopi, qui erat unus de Capellaniis Karoli imperatoris, ad cuius praeceptum ille in civitatem Traiectensem se transiulit [pater anachronismus] & illam convertit ad fidem, & postea in Frysam, ubi magnam partem illius terra convertit ad Dominum, & ibi in pace obiit, & ipse est sepultus in Ekteneraco, ubi primi ipse fuerat monachus, Treverensis dyoceps. In civitate Meris, depositio sancti Ruphi episcopi & confessoris. Sequitur de Fibitio Trevrensi ex v Novembris. Demum: In monasterio Habetensi, in Burgundia, sancte Gebedrudis, virginis & abbatis. Vide Castell. in indice.
- De Willibr.
- Rufi.
- Fibitio.
- Gebedrudis.
- Baldi.
- DAVERONEN. In Turonico, sancti Baldi confessoris. Notat Castellanus scribendum Baudini.
- MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Willibrordi episcopi primi Traiectensis. In margine habetur, festum in civitate. Herculani episcopi & martyris, Amarantii martyris. Achilli & episcopi Alexandri. In VATICAN. d. 5949. Nihil de Willibrordi.
- FLORENTIN. Apud civitatem Paduanam, sive Professi di Profaciem, ut in Romano.
- CODEX MONTIS SANCTI. Venerabilis transitus nobilissima virginis Gebertrudis abbatis sancti Geronimi, sororis beati Adelphii, que suis meritis multis beneficis, se summa devotione querentibus prega.
- EDITIO LUBECO-COL. Prima pura est; in secunda inseritur Touila, ut supra. Tum: Apud Albigensem urbem, sancti Amarantii martyris. Qui apud eandem urbem ex alto fideliter amnis cursu, ibidem sepultus vivit in gloria, cujus sacram sepulcrum virtus Christi miraculo frequentibus illustratur. In territorio Treverensi Epternaco monasterio, depositio sancti Willibrordi Traiectensis inferioris episcopi & confessoris. Cuius maris, dum abduc eum in aero suo erga, visum est, lunam per os ejus ad inferiora defendere, & longe lateque mundum illustrare: quoq; futurum eum significavit predicatorem, qui mundana corda illustrare sua doctrina debet. In Friesones ad fidem Christi convertit, & ad ipsam in predicto opere sollemnem monasterio honorabilem monachorum, ibidem sepultus regnatur. Cetera: Ruphi, depositio sancti Ruphi episcopi & confessoris. In territorio Turonico, sancti Baldi confessoris.
- BELIN. Incipit: Apud Paduanam civitatem, depositio sancti Profaciem, primi episcopi civitatis Pugnacis, qui a beato Petro Apolo episcopis uraniani, ad predictam civitatem Paduanam, ad predicandum Dei verbum missus est, ubi milii viribus & prodigis coruscando, beato fine queo. Sequitur textus non satis correctus.
- GREVEN. Iste beatus vir ardore fidei ad eam gelizandum genibus Friesonum, de Britannia egfus, ut Beda libro s' referat, ad Pugnacum Francorum ducem declinans, ab eo Romanus missus, a Sergio Papa episcopum ordinatus est anno Domini DCXCI. Unde rediens, a praefato ducce in civitate Traiecto locum sedis episcopalis accepit, ac longe lateque verbum fidem seminans, infinitum populum Christi acquirens, tandem in Epternaco monasterio, in territorio Treverensi, quod ipse eam instruxerat, quiete in pace. In Nicomedia, sive Paphiaco, natale Polistis, Enstasi, Primi, Rogatiani. In Regio Aphrica, natale sanctorum Rogatii, Donati, Iulie. Vide Hieronymiana. Ipsi die, sancte memoria Engelberti archiepiscopi Agripinensis Coloniae & martyris: qui ob defensionem oppresiorum, ab impio innocentem occisus, feliciter occubuit anno gratiae MCCXXX [in prima editione habetur MCCXXV.] Restitutus episcopi & confessoris. Meris, beati Rufi episcopi & confessoris. Tricassini episcopi & confessoris. Profaciem episcopi & confessoris. Qui cum beato Marco Evangelista & Appolinare Rhomam venient, a beato Petro civitatis Patavina ordinatus episcopum, cum populum innumerum fidei Christi acquisivisset, tandem plenus dierum, meritorum ac mactarum gloria, quiete anno episcopatus sui XCIII.

ecclesia, titulo &c. Cum his modo conferamus Romani parvi verba sequentia: *Rom., martyrum Claudi, Nicofrati, Symphoriani, Castorii, Simplicii artificum insigniis honorum.* Et ipso die, *iv Coronatorum Severi, Severiani, Carpophori, Victorini; quorum festi in statu Melchiades Papa sub nominibus quinque martyrum celebrari, quia nomina eorum non repriebeantur, sed intercurrentibus annis cuidam sancto viro revelata sunt.* In quibus vides eamdem ferme Sacramentarii sententiam referri. Quærerit Menardus & cum eo recentiores aliqui, quomodo Melchiades tempore ignorata fuerint sanctorum Coronatorum nomina, præsertim cum sub Diocletiani persecutione passi dicantur? Sed ego hic nihil video quod tantopere mirentur; quasi non plures, imo plurimi, graffante immanni carnicina, coronati sint vivo & forte spectante Melchiade, quorum nihilominus distincta nomina in ejus notitiam non pervenerint. Huc refer Sauffayi criticam, qui Romani parvi, invisi sibi opusculi, angulos omnes scrutatus, ridiculi hic aliquid se offendisse clamitat, quod Coronati quatuor sub nominibus quinque martyrum celebrarentur. Sed hæc satis solide refutata sunt a Florentino Admon, prævia 4, pag. 19, ut in Præfationis nostræ cap. 2 etiam indicavimus. Bedam potius, si verum Bedam noviller, vellicare poterat Sauffayus: ille etenim cavillis istis ancam præbuit, dum ita indistincte signavit: *Rome, quatuor Coronatorum Claudi, Nicofrati, Symphoriani, Castorii & Simplicii,* ubi aliorum nomina aliis supponi videntur, ad eamdem interim explicationem revocanda. Quod si ea non placeat, cum Ordine Romano prius luctetur Sauffayus, quam Martyrologia convellere nitatur. In Kalendaris Allati & Frontonis simpliè poniuntur hoc die: *Natale SS. quatuor Coronatorum.* At Sacramentarium Thomasi rem totam denuo confundere videtur: *Sanctorum quatuor Coronatorum Cassiani, Claudi, Castori, Symphoriani.* Quomodo cumque hæc vertas, aut verses, ad superiorem sententiam intelligenda sunt. Alia de Coronatis quæstio potest ex Kalendario Buccherii sic legente: *vii Id. Augusti. Secundi, Carpophori, Victorini, & Severiani, Albano & Ostiene.* Quadrant nomina, excepto primo: sed quid sibi volunt *Albano & Ostiene?* An hic vere de Coronatis nostris agitur? Fateor hæc mihi necdum satis esse explorata.

Nodus haud minus difficilis est, quem vii Julii attigimus, ubi cum Romano prævo, Adone, Usuardo & Notkero putavimus, hodiernos quinque artifices distinguidenos à quinque fere synonymis sancti Sebæstiani Catechumenis, de quibus ibi sermo erat, ut plane diversa sunt Acta ambabus turmis ab Adone aptata. Scio hodiernum sub nomine Flori auctarium, quinque nostros ex S. Sebæstiani Actis exornare, scio alios ita quoque sentire; verum confundendos hæc tenus non video, si recte discerni possint. Plura hoc die in notatione disputat Florentinus, nec ita rem expedit, quin multa superint proximo mense Julio in Actis accuratius dissolvenda. De Coronatis non meminit Wandelbertus, nisi velimus Bedam secutum, coque in secundo versu indexisse nomen *Corona;* interim priores quinque ita canit, ut tota laudatio synonymis quibusque martyribus aptari queat:

*Claudi, Castori, Simplici, Symphoriane
Nicofrati pari fulgetis luce Coronæ,
Senas ornantes Idus merito atque cruce.*

A U G T A R I A.

TORNACEN. In prima purus; in se-
cunda refert nomina Coronatorum
usque ad *Victorini* inclusive, & defunct
reliqua.

ANTVERP-MAJ. Etiam purus in prima, pro-
ducit secundam ad *caesi* sunt, sed in reliquis
mutilis est.

PULSANEN. Primam habet usque ad *Simpli-
cii*; secundam ad *caesi* sunt, utrumque inclusi-
ve; cetera nihil.

In DANIC. recentiori manu in inferiori ora
codicis adjectum est: *Item octava omnium San-
ctorum, Lud.* Item translatio sancti Ludovici confessio-
ris. De quo vide BELIN. & alios.

CENTULEN. *Rome, sanctorum martyrum Clau-
diis, Nicofrati, Simproniani, Castorii atque Sim-
plicii, tempore Diocletiani.* Eodem die, *sanctorum*
*quatuor Coronatorum Severi, Severiani, Car-
pophori, Victorini.* Et octava sancti Vigoris.

BRUXELLEN. Incipit: *Octava festivitatis om-
nium Sanctorum.* Tum de *iv Coronatis*, sic ta-

men ut textus male compositus, pejus conti-
etus sit. Tum de quinque aliis, post *Simplici*,
intericxit: *Qui latiboni existentes, & nomine Cori-
fli artificiosissime operantes, primo in carcere
misisti, & deinde scorpiis gravissime cœpisti;* sed cum à fide Christi flecti non posse, iussu Di-
ocletiani in medio mari precipitati sunt. In Afric-
a, passio sanctorum martyrum Rogati, Prima, Rogati,
Donati, Julia, Gaudii & Baliami. Vide Hie-
ronymiana, die precedenti. Tum: *Ipsi die, Tertia,*
translatio sanctorum martyrum Senatoris, Senatoris,
arque Caffiodori. Item translatio sancti Ludovici
episcops & confessoris.

HAGENOYEN. *Rome via Læviana, passa se-
ctorum martyrum Claudi, Nicofrati, Symproniani, i. Claudi,*
*Castorii & Simplicii, qui primo in carcere sunt
misisti. Qui cum edicti forent omni arte sculptura,
Diocletiano ydolum facere noluerunt, & posse for-
pionibus sunt durissime caesi, & tunc cum à fide Cor-
fli mutari non posse, iussi sunt à Diocletiano in
plumbæ capsæ in mare precipitari.* In altera ferme
purus

Martyro-
logium
usuardi
ad
ACTA
SS.

*purus est, tum de Florentio, quem die pre-
cedentia in Auctariis non semel poenitimus, sic
De Florent. habet: In Argentina, deposito sancti Florencii,
ejusdem civitatis episcopi, qui prius in Hasela vi-
tam heremiticam duxit, in multa patientia & ab-
sidentia. Qui postquam filiam Dagoberti regis
Francia, filiam unicam cecam & furdam san-
verat, terram ad adificandum monasterium acce-
pit, & post mortem Arbogasti episcopi, sedem epi-
scopalem ab eodem recepit, & multis clarus vir-
tibus obiit in pace. Deinde ex textu diei pre-
cedentis, agit de Amaranto. Demum: Item
sancti Auctermonii episcopi & martyris. Vide na-
talem, die 1 Novembris.*

AQUICINCT. Pro *Lavicana* initio, habet
Latina, & cum codicibus pro textu citatis le-
git. *Simpsoniani.*

Febr. reliq. MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Festum reliquiarum; nempe, ut in margine explicat, in Ordine Cartusiano. Verum de quibus aut quorum Sanctorum reliquias agat, necdum intelligo. Pergit: Quatinus Coronatorum, scilicet Severi, Severianus, Carpophori & Victorini. Claudi, Nicofrat, Symphorian, Caetorii & Simplicii.*

FLORENTIN. *Transtatio sancti Ludovici episcopi & confessoris, Ordinis Minorum.*

CODEX CASTRI-CAR. Dedicatio ecclesie B. Mariae Castris Karoli, per manus Domini Leodegarii.

LUXOVEN. *Mediano monasterio, translatio
Transl. Hid. sancti Hidulfi archiepiscopi & confessoris. Vide
anctarium GREVEN, infra.*

autarium GREVEN. *infra*.
EDITIO-LUBECO-COL. *Ostava omnium San-*
02.00.88. *florum Dei. Item festivitas reliquiarum. Vide*
supra MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Sequi-
tur textus satis purus. Tum : Treveris in mo-
VVcomadi. nasterio beati Maximini, natale sancti Wemadai
episcopi & confessoris. Eodem die cruciate Mar-
Transl. Lud. filia, translatio sancti Ludovicum, episcopi & con-
fessoris, Ordinis Minorum. Ipsa die, beati Au-
ustremonti stremonii episcopi & confessoris. Item sancti Wil-
*VVillebadi. tebadi episcopi & confessoris. Vide *infra* GREVEN*

BELIN. In *textu satis purus*, *superaddit in fine*: *Edem die, translatio sancti Ludovici episcopi & confessoris, Ordinis Minorum. Item oclausum omnium Sanctorum.* Transl. Lud. O&O. SS. 25.00.

GREVEN. Octave festivitatis omnium Santorum. Festivitas reliquiarum eorumdem. Remisi supra ad MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. An de alia festivitate hic agatur, post videbitur. Reliqua Auctaria recentiora: In Africa, sandorum Primi, Macharii, Justi & aliorum oloideum. Vide Hieronymiana. Item hic, depositio sancti Hildulphi episcopi Treverensis, qui etiam supra habetur VII Idus Julii. Errat; nam habetur in Idus seu XI Julii: forte hic translationem indicare voluit, ut est supra in LUXOVEN. Pergit GREVEN: Eodem die, depositio sancti Willibradi, lebadi, primi episcopi ecclesie Bremensi & confessoris. Treveris, sancti Wemadi episcopi & confessoris. Ambianis, sancti Godefridi episcopi & Godefridi.

Austrenonis episcopi & confessoris. Moroci episcopi. Apud Marcelliam, translatio beati Ludovici, episcopi & confessoris, Ordinis Minorum.

MOLAN. Eodem die, translatio sancti Ludovici, episcopi & confessoris, Minorita. Item octava Oct 00. SS. omnium Sanctorum. Ipsi die, sancti Hildulphi episco- Hildalphi.

pi Treverensis. Dein typis minoribus: *Eodem die*,
depositio sancti Willebadi &c. ut GREVEN Ambia- Willebadi.
ne sancti Godefridi episcopi ex confessoris cuius Godefridi.

nis, sancti Godefridai episcopi & confessoris, cuius Godefridus
vita tribus libris conscripta habetur ad Rohardum
decanum Suezionensem. Editiones aliae litteris
Italicis textu de Claudio &c. immixcent. Qui

Textus Claudio &c. invenimus. Quam
cum essent insignes artifices, & in lapidibus mar-
moreis imagines sculptae super omnes artifices nos-
sent, eo quod falsos Deus adorare renuerant, pri-
mo &c. In fine: Item octava omnium Sancto-
rum. Breve, depositio sancti Vullebadi &c. Vir-
dans, sancti Mauri, episcopi ejusdem civitatis & Manu-
confessoris. Die octava, commemoratio archistra-
tegi Michaelis, & reliquiarum incorporearum vir-
tutum. Denum typis minoribus: Ambianis, & OO. AA
sancti Godefridi episcopi & confessoris. Ut supra.

V Idus.

A pud Amasiam civitatem Marmaranorum , natalis sancti *Theodori*. Theodori martyris , qui temporibus Maximiani & Maximini imperatorum, pro confessione Christianæ fidei fortiter cæsus ac in carcerem missus , dein Domino Salvatore sibi apparente & monente ut constanter & viriliter ageret , relevatus est. Novissimè postquam equuleo suspensus & unguis est corrosus , ita ut ejus interiora nuda apparerent , ardentibus traditur ignibus. Eodem die civitate Bituricas , sancti Ursicini confessoris , qui Romæ ordinatus à successoribus al. *Ursicini* Apostolorum , primus eidem urbi destinatur episcopus.

Puri sunt Praten. Rosweyd. Greven. & Molan.

Die 9.

VARIA LECTIO. Amasiam scribunt omnes cum appellativo *Marmaritanorum*, quasi peculiaris regio aut gens aliqua designaretur, cum fermo sit de legione militum Amasea in Ponto hiberna traducentium. Solus Rofweyd. scribit, *Theodori militis & martyris*. Idem cum Molano habet: *Maximiani & Maximi*, Rurhus Rofweyd. elegi finem videtur voluisse expolire, dum ita legit: *ignibus traditus, reddidit spiritum. Crucifixis*, solita est Martyrologorum locutio, eam forte emendare voluit Greven, per civitatem Biturica. *Ursicini* certo scriptit Ado, atque ex eo Usuardus in omnibus prope

codicibus, Greven. & Molan. verum nomen *Ursini*, quamvis non vere Usuardine, substituunt, ut est etiam in codice Prateni B.

Theodori. **OBSERVATIO.** Vere Megalo-martyr nuncupari potest, præcipuo cultu præ Theodori alias militibus, si plures sunt, venerandus hic noster cognomento *tiro*, Amaseensis seu Euchaïta, in Allatii & Frontonis Kalendaris, in Sacramentario Gregorii & in Martyrologiis prope omnibus hoc die apud Latinos celebratus. Ad Hieronymianos codices pertinere non videtur, ut facile admittit Florentinius; at Beda, Florus, Wandelbertus, & qui in serie nostra sunt, eum constantissime prædicant, Beda cum laudatis Kalendaris & Sacramentario, simpliciter habet: *Natale sancti Theodori martyris*. Paulo expressius Romanum parvum: *Euchaïta, sancti Theodori martyris*, locum non natalis, nec martyrii, sed glorioissimæ sepulture designans. Neque in Adone notatur palæstra certaminis, neque ejus elogium, saltem in hac commemo- ratione contraxisse videtur Usuardus, quem plane existimo Acta ipsa consuluisse, unde à legione militum, sic ibi denominata, civitatem illam suam *Marmoritanorum* non fatus apte formaverit, quod vocabulum in elogio, sub nomine Flori edito, multo melius expunctum est. Porro ex prefatis Actis, cum egregio in Theodorum Gregorii Nylliensem tomo à Surio vulgatis, seriem suam historicam Gallicè compilavit Tillenmontius tomo 5 à pag. 769; in notis cōspectantibus plurima observans, tum circa Acta ipsa, tum circa hunc & Héraclensem Theodorum, de quo in Actis nostris v 11 Februarii: quæ omnia in majori opere scrupulosius erunt expendenda. Videri interim possunt Noratio Baronii & Acta sincera Ruinartii à pag. 531. Sunt penes nos varia Graeca monumenta de passione Theodori tironis ejusque miraculis, suo tempore cum jam pridem vulgatis illustranda. Solus in Wandelberti metrico, hoc versiculo honoratur:

Quinque max. Idus Theodoro martyre vernant.

Floro supra citato etiam adscribitur tota nostra de *Ursicino*, seu melius *Ursino* Bini- ricensi annuntiatio, sed quæ certo ab Adone primum consignata & ex hoc ab Usu- doris hinc, nisi vehementissime fallor, à nostro illo Floro desumpta est, idque vel inde conjiciatur, quod ipsum nomen, nempe *Ursicini* servatum sit, male ab Adone effor- matum. Sed de Floro isto qualicumque, a Majoribus nostris edito, alibi disputavimus; hic fatis sit, vero Usuardina esse, quæ in utraque commemoratione exhibentur. De Ursini vita & gestis ea probantur admittunturque, quæ à Gregorio Turonensi, de Gloria confessorum cap. 8 tradita sunt, à Tillenmontio Gallicè redditâ, tomo 4 à pag. 477 atque explicata pag. 726. Vitam longiorem edidit Labbe tomo 2 Bibliotheca NS. à pag. 5, *in certi auctoris*, inquit in scriptorum Syllabo, *sed recentioris*, qui multa parum pio- babilis ex popularibus rummatis colligit, quod plurimæ aliorum vitium; forte etiam eorum, à quibus sunt manucripta nostra de Ursini vita, revelatione & translatione, de quorum fide & auctoritate nolim pramature quidquam decernere. Solum noto, diem hunc nonnullis elevationis conferi, natalem vero XXIX Decembris, quam certo, nequid mihi licuit tuto explorare.

INITIUM & INIPIA AVCTARIA.

- Vitoni.* **H** ERINEN. Purissimus est, sed ex pro- prii loci vel provinciae cultu, in fine superaddit: *Virduni*, depositio beati *Vitoni*, episcopi & confess. ejusdem civitatis.
- TORNACEN.* In Theodori elogio, pro ma- gna parte multilis, in secunda, purus est.
- ANTVERP-MAJ.* In prima purus & integer, sic format secundam; *Eodem die civitate Buu- ricas, sancti Ursini confessoris.*
- PULSANEN.* In prima habet usque ad *martyris*; in secunda ulque ad *confessoris*, expunctis elogii. Addit autem in fine: *Ipsa die apud Vir- dunum, depositio sancti Vitoni ejusdem civitatis episcopi.* Nomen fatis notum est.
- ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN.* Post textum: *Virduni, sancti Vitoni episcopi & confessoris.* MAX-LUBEC. scribit *Virduni & Wi- doni*; rectius UGHELLIAN. *Vitoni.*
- MUNERAT.* In textu utcumque purus, ad- jicit: *Eodem die, Maturini confessoris, cuius cor- pus honoratur & colitur in territorio Senonensis dioecesis. Scio ab Usuardo i Nov., ab aliis hoc die coli, sed nescio cur hic utroque die signaverit.*
- ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN.* Textu puro subiungunt: *Virduni, depositio sancti Vitoni, ejusdem civitatis episcopi & confessoris.* Hæc vel similis phrasis fæcere hodie à codicibus repetitur.
- ALBERGEN. & DANIC.* Præterea superaddit: *Dulca. Dedicatio basilice Salvatoris.* Vide infra BELIN. *S. Vitoni.*
- CENTULEN.* Apud Amasiam civitatem *Marmo- ritanorum*, passio sancti Theodori martyris, sub Diocletiano. *Eodem die, sancti Ursini Bueran- sum primi episcopi & confessoris.* *Virduni, sive Vitoni episcopi & confessoris.*
- BRUXELLEN.* Novum Theodorum produ- cit: *Rome, sancti Theodori martyris.* Sequitur *Tillemontius*, prima nostra annuntiatio, fere pura. Tum: *Atrebatia, sancti Ragnulfi martyris.* De Ursici Regnulo, fatis Usuardine. In fine cum codicibus re- liquis: *In suburbio Virdunensi, sancti Vitoni, sive Vitoni* episcopi & confessoris.
- HAGENOYEN.* Incipit, dies transponens: *In Treveris, sancti Hildulphi episcopi.* In civitate [for Hildulphus] passio ymaginis Crucifixi. De Theo- doro, post revelatus est, hæc inferit: *Et turba albita*.

albatorum virorum cum illo psallere copererunt. Quae
ut viderent & audirent [pro] viderem & audiendum
De Theodoro. custodes carceris, fugerunt. Tunc sanctus Theodorus
in ligno suspenditur, & unctionis ferreus laceratur, &
latera ejus raduntur; & ait pres: Vis nobis cum
esse Theodore, aut cum Christo? Erresponduit Christo
meo fui, sum & ero. Et statim iesus est igne con-
sumi. Qui in igne positus, ad vocem Domini emisit
spiritum, & corpus ejus non est combussum, &
cumque aperium super eum multi viderunt. Sequi-
tum est nova eruditio: Eodem die civitate Buri-
ca, sancti Urcifemi confessoris & episcopi. His
De Ursino. prius vocabatur Nathanael, de quo in Evangelio
Johannis. Qui Roma a successoribus Apostolorum
ordinatus est episcopus, & primo eidem urbi desti-
natur pontifex, multis ad fidem converitus, & mi-
raculis pluribus perpetratus, & adficiens ecclesias
obit in pace. Virduno, depositio beatis Widonis episcopi
& confessoris. In Africa, sancti Attici martyris.
Vitoni. Attici. Melani. Item Melius supra Mauri levata & con-
fessoris. Nicomedia, sancti Damiani confessoris. Damiani.
Spectant ad vi Novembris.

AQUINCUM. In fine: In territorio Adarteni;
Ragnulfi. sancti Ragnulfi martyris. Verduni, sancti Vitoni
Vitoni. episcopi. Legi ut supra Vitoni.

MATURINI. & REG. SUEC. num. 130. Eodem
die in territorio Nevernensi, sancti Maurini le-
vata & confessoris. Secundus codex, nempe REG.
SUEC. in eius legit Maurini.

AMBIANEN. In subuario Verdunensi, depositio
sancti Vitoni, parris nostri, episcopi & confessoris.

MATRIC. CARTUS. ULTRAJECT. Theodori
martyris. Nathanaeli episcopi, fratris sancti Philip-
pi Apolots Domini. Vitoni episcopi Verdunensis.
Ursini episcopi & confessoris. Si scriptor hujus co-
dicius HAGENOYENSEM vidisset, Ursum &
Nathanael in unum conflasset.

REG. SUEC. signatus num. 428. Castro Vir-
duno, sancti Vitoni episcopi. Sic etiam ferme
legit codex LUXOVEN.

FLORENTIN. Apud Virdunum, sancti Victorini,
ejusdem civitatis episcopi & confessoris. Legi Vitoni.

REMENS. SS. Tim. & Apoll. In subuario Virdu-
neni, natale sanctissimi Vitoni episcopi & confessoris.

BELNEN. Translatio corporis B. Flotelli martyris,
in hac ecclesia Belneni quiescens, quod
corpus per venerabiles patres Dominum Simonem
tut. S. Caelia presb. Card. Apostolica sedis legatum
in Francia, & Gerardum Dei gratia Edensem
episcopum, de loco ad locum magis venerabilem, die
predicata est translatum, anno Domini MCCLXV.

EDITIO LUBECO. Col. Incipit: Apud Edi-
f. Desanguine sam civitatem, commemoratio sancti Sanguinis
Crucifixi. In prima an-
nuntiatione modice interpolata est. In secunda
De Ursino. superaddit: Iste Ursinus prius dictus est Na-

thanael. Apostolus Christi, cui Dominus dixit: Ecce
verus Iheracito, in quo dolus non est. Quemque autem
in pace, apud prefatam urbem sepulchrum & postmo-
dum divina revelatione reinvenerunt. In Hispanis,

sanctorum Fausti & Marcialis martyrum. Virduno, Fausti &c.
sancti Widonis ejusdem civitatis episcopi & con-
fessoris. Item Virduno, sancti Nicani episcopi Nicani.

& confessoris. In territorio Nivernensi, sancti
Mauri [melius supra Mauri] levata & con-
fessoris. Nicomedia, sancti Damiani confessoris. Damiani.

Vide Hieronymiana.

BELIN. Incipit: Dedicatio basilicae Salvatoris.

Tum sequitur textus sat is purus.

GREVEN. Commemoratio Sanguinis Domini no-
stris Ihesu Christi, qui apud Edif. civitatem, de
imagine Crucifixi a Justo percuti, miraculose pro-
fluxit. In Hispanis, sanctorum Fausti & Marcialis
Fauſti &c.
Roma, natalis sanctorum Clementis, Simpbro-
Clementi. Item Nicomedia, sancti Gamali, alias Da-
miani. Item Gamali, alias Da-
miani. Vide Hieronymiana. Roma, dedicatio
basilicae sancti Salvatoris, hoc est sancte ecclesie Dedic. Salu-

Lateranensis, a beato Sylvester facta. Ragnulfi martyris.
Apud Heracleam civitatem Macedoniam, De Theodoro
sancti Theodori martyris. Qui sub Licinio rego, Heracleensi.

proinde Christi virgus & plumbatis divitissime cæsius,
unguis corosus, aculus, vulneribus admotis, exu-
sus, tefis etiam acutissimis confricatus, deinde
cruciſi, sagittariquo iussus, ad ultimum decolla-
tione, martyris gloriam adepsus est. Jam diximus

specitare ad vi Februarii, nisi idem sit cum
Amaseensi. En synonymum alterum: Theodori Theod. ep.
episcopi Londontoniensis & confessoris. Vitoni episco-
Vitoni pi Virdunensis & confessoris. Dethmari confessoris. Dethmari.

Item sancti Donati. In territorio Nivernensi; san-
Donati.

cti Mauri levata & martyris. Panphilus virginis Mauri.
Iacra, quam Paulus Apostolus legitur baptizatae.
In Heilesponto, sancte Eusebii virginis. Apud

Carthagensis monachos, commemoratione defunctorum
fratrum & sororum ejusdem Ordinis.

MOLAN. De dicatio basilica Salvatoris, prima Dedic. Salv.

basilica in palatio Constantini apud Lateranum,
a beato Papa Sylvester facta. In pago Atreba-
tensi, passio sancti Ragnulfi martyris, qui postus est Ragnulfi.

in basilica sancti Vedasti. Eodem die, Maturini confessio-
ri, cuius corpus honoratur & colitur in
territorio Senonensis diaecesis. Ex MUNERATO.

Eodem die, crucifixio imaginis Domini nostri Je-
sus Christi in Syria, civitate Berubo. Virduni, Imag. Crucif.

depositio beati Vitoni, episcopi & confessoris ejus-
dem urbis. Postiores editiones incipiunt: Ro-

ma, dedicatio basilica Salvatoris, Constantini &c.
De crucifixione imaginis, de Ragnulfo & Vi-

tono, ut in priori. Adiectum: Die nona, sancta-
rum martyrum Oneipbori, & Porphyrii. Et sancta

Mariam Maronam. Vide Martyrolog. Castellani.

IV Idus.

Natis beati Martini Papæ, qui ob fidem Catholicam ab im-
peratore Constantino heretico de ecclesia raptus, ac perdu-
citus Constantinopolim, relegatus apud Cersonam Liciæ pro-
vinciae, ibidem vitam finivit, multis in eodem loco virtutum signis
usque hodie resurgens. In territorio Agatensi, sanctorum martyrum Ti-
berii & sociorum, Modesti & Florentiae, qui tempore Diocletiani variis tormentis
eruiciati, martyrum compleverunt. Antiochiae, sanctorum Demetrii & sociorum
episcopi, Aniani diaconi, Eustosii & aliorum viginti.

Ita Praten. Herinien. Munerat. Greven. & Molan.

Die 10.

VARIA

VARIA LECTIO. Munerat. scribit *ob fidem Christi Catholicam*, & de reliquo contru-
ctionem torquet, vitiosa interpunctione. Plerique codices legunt *Conflantino*, pau-
ci *Conflantio*; neutra lectio valet: primam in Adone repartam certo fecutus est Usu-
ardus; ait in Romano moderno emendatus legitur nomen *Conflantius*, qui ab anno novi i
ad DCLXVI imperium tenuit, sub quo indignissimam illam persecutionem, atque ex
plagis & acriumnis martyrum passus est Martinus Papa. Rursum exilio locum notant
codices omnes *Cersonam*, excepto Molano, qui *Chersonam*, ut est in Romano parvo &
Adone. Sed quae est ista *Chersona Lycia*? Crediderim, locum eumdem indicari, quem
olim exilio & martyrio nobilitavit Clemens Papa, de quo eruditus disputat Rofwedyus
Notatione 1 in libellum de Festivitatibus pag. 221 & 222. Haec paucis hic indicat satis
fatis. Reliqui in textu & *Cersonam* & *Licie* ex codicum formatione. Sic etiam *Agathensi*,
licet Greven. & Molan. melius legant *Agathensi*. Videtur scribendum *Tyberii*, ex quo
Gallicè *Tubery*, ut habent iterum Greven. & Molan. sed manuscripta præfero. Sic
Aniani, pro quo aliqui *Aviani*: quid præstet, nescio.

*Martini
PP.*

OBSERVATIO. Martini Pontificis, fortissimi puritatis Catholicæ adversus Mono-
othelitas defensoris & martyris festivitas, forte ex recentiorum codicum Usu-
ardorum placito, hoc tempore agitur xii Novembris; à Wandelberto, ipso vero filii-
ori obitù die signata est, nempe xvi Septembris. Inter antiquos alios Martyrologios,
in sola feria nostra celebratur, à Romano parvo in sacras Tabulas primum relata, unica
hac annuntiatio: *Chersona Lycia, Martini Pape, qui ob Catholicam fidem ibi relegatus, vi-
tam finivit*. Hinc in Adonem transiit, ex quo decerpta est tota annuntiatio nostra, ab
ipsissimo Usuardo, duces sequente, non alio quam hoc die signata, ut probat codicum
omnium antiquorum sententia. Allatii & Frontonis Kalendaria, dum Martinum al-
quem, absque distinctionis nota memorant xii Novembris, non hunc Papam ma-
tyrem, qui nec seculo nono tali die colebatur, sed celebratissimum illum Turonen-
sem, ut mihi quidem videtur, respicunt, ob Mennæ natalem, in diem sequentem
ibi translatum. Sicui fortasse magis arrideat Frontonis ad Kalendarium eo die ob-
servatio, haud multum equidem reluctabor. Praeclera sunt Martini Papæ Acta à Suno
vulgata, quæ à nobis suo loco cum Anastasi altorumque scriptis illustrabuntur; quo
remittenda quoque sunt plures intricatae controversiae circa postficiatum ingrellum &
egressum, circa tempus exilio omniumque gestorum ordinem chronologicum, quas fatus
est hic omnino præterire, quam jejunius & præter institutum nostrum delbare;
pleræque jam, post Baronium, à Cointio, Papebrochio, Pagio alisque erudenter, si
non omnino explanatae sunt. Liceat hic proprio loco repetere Wandelberti verum,
quem dedimus xvi Septembris: *Hinc sexto deno Martinus Papa beatus*.

*Tiberii &
sociorum.*

Martyres Agathenses Hieronymianis, Bedæ, Floro, Rabano, imo etiam Romano
parvo ignoti, à Wandelberto canuntur; distinctius signati ab Adone: *In territorio aga-
thensi, in Cessarione*, cetera ex ipso Usuardus in textu nostro verbatim descripti. Acta
aliqua edidit Petrus in Catalogo: alia diffusiora citat, non refert, Catellus in sua Occi-
tania pag. 279, ex quibus priora contrafacta existimat. Multum fallor, ni Catellana
ipsa anno MDCLVI ad Bollandum miserit Possinus, in xxvii lectiones distributa, que
ut candide fatear, mihi nequaquam placent; sed de ipsis statuere alterius loci est.
Audi metricum Wandelberti encomium:

*Quartis Modestus, Florentia Tyberiusque
Trino martyro, trino pro nomine fulgent.*

*Demetrii
trii episcopi, Aniesi diaconi, Eustosi & sociorum ejus.* Hæret hic merito Florentinus, ut
Demetrium illum vel sub *Demetriani*, vel sub alio nomine ad certam sedem redocat.
Sociorum nomina in apographis uniformia non sunt, nec uspiam determinatus numerus.
Rabanus Hieronymiana preesse sequi videtur, dum scribit: *In Antiochia, natus De-
metrii episcopi, Amnesi, Eustachii & sociorum ejus.* Ad Adonis textum non pertinet;
recte censuit Rofwedyus: in appendice habetur, *Aniani diaconi, Eustosi & sociorum
eorumdem*. Diversa Usuardi phrasis ostendit, ex ipso fonte immediate haufisse. Sed
unde dicemus clausulam illum accessisse, & aliorum viginti? Non est tam facile no-
dum illum solvere, nisi aperte fateamur, errasse Nostrum, & Sanctos alias ad alias regi-
ones spectantes, perperam in unum collegisse: nec vero viam explanat, imo potius
involvere videtur notula Castellani, qua parte Eustosium tangit; forte melius divinans,
dum *alios viginti Africanos* à tribus prioribus disjungit. Ceterum ita scripsisse Usuar-
dum, atque etiam in Martino & Agathensibus textum nostrum vere Usuardinum esse,
ex codicu arbitrio admittendum est.

AUC.

A U C T A R I A.

TORNACEN. Non omnino purus, deficit in elogio martyrum Agathenium.

ANTVERP-MAJ. Prima annuntiatio turbata est; secunda non est integrata; tertia prætermittitur.

ROWEYD. In textu satis purus, in fine adjicit: *Eodem die in Britannia Canis, depositio sancti Justi archiepiscopi & confessoris, qui quartus a beato Augustino fuit. Aurelianis, Monitoris episcopi & confessoris. Virgilia beati Martini episcopi. Memineris codicem hunc Ultrajectinum esse, ubi cathedralis, postea metropolitana ecclesia, Martini dictata est.*

PULSANEN. In prima fere integer; in secunda recitat elogium; tertia deicit.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. In textu satis puri adjiciunt: *Aurelianis, Monitoris episcopi. Eit in codicibus plurimis.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. & LEYDEN. In textu puri sunt, sed secundo loco novam hanc annuntiacionem invehunt: *Natale sanctorum Triphonis & Respicii. In fine subiectum: Aurelianis, sancti Monitoris episcopi.*

LOVANIEN. In textu præcedentibus purior est, nam caret annuntiacione interjecta de Triphonie & Respicio.

ALBERG & DANIC. Recentiorum formam induunt. Sic enim, Martino Papa ad xii translati, hodiernum textum ordiuntur: *Natale sanctorum Martirum Triphonis & Respicii. Item sancte Nympha virginis, quam filium Aurelianum Maximilianus episcopus baptizauit. In Agathenibus & Antiochenis puri sunt. In fine, de Monitore, ut jam non semel supra.*

CENTULEN. *Natale sancti Martini Pape & martyris, qui ob Catholicam fidem ab imperatore Confianco heretico, in insula Cerfona exilio relegatus, quievit in Domino. Corpus eius Romanam relatum multis miraculis fulget. In secundi, pro Tiberio, scribit Vissi, de cetero in hac & in tertia annuntiacione purus, in fine adjicit: Aurelianis, sancti Monitoris episcopi.*

BRUXELLEN. *Natale beati Martini Pape. Hic De Martino, Roma celebravit concilium, in quo dampnavit pravodogmatis assertorem Paulum Constantinopolitanum, falsi nomini patriarcham. Propter quod Constantinus imperator ipsum ab ecclesia rupit, apud Cerfonam Liciat exilium misit, & ibi ipse migravit ad Christum, multis in eaem loco, &c. Agathenium martyrum numerum auget, sacerdotes.*

De Agathen. *bens: In territorio Agathenii in Cesarione, sanctorum martyrum Liberii, Tiberii, Modesti & Florentie. Qui tempore &c. In Antiochenis purus est.*

Tripbon & Nympha. *Tum: Eodem die, natale sanctorum martyrum Tripbonis & Respicii. Et sancte Nympha virginis, filie Aureliani, quam sanctus Maximilianus episcopus baptizavit. Ipo die, depositio Bernardi, qui Latini primus fuit Antiochenae ecclesie patriarcha.*

Bernardi. *Aurelianis, depositio sancti Monitoris episcopi. Rome, sancti Leonis Pape. Vide notulam Castellani. Apud Verdunum, depositio sancti Mauri eiusdem croatatis episcopi.*

HAGENOEN. Incipit ab Agathenibus, sed non satis pure. Tum de Nympha, ut in præcedentibus. De Antiochenis, satis bene: deinde de Tripfone & Respicio, ut supra. Sequitur: *Ipo die, sancti Martini Pape & martyris, qui sunt vir totius Deo devoiis, & in fide Catholicis, quia*

congregavit concilium contra Cyrus, Sergium & Paulum hereticos & episcopos. Quia illos de suis dignitatibus ejet, iussus est a spatio Olympii interfici, qui non permisit est a Deo sanctum Martinum videre, quia cecus est effectus. Horum heresi erat, quod nec unam nec duas voluntates seu operationes in Christo esse confitebantur. Tandem vir beatus ut captus & Constantinopolim ducitur, nec si acquevit, ut malos sustinere vellit; unde hoc de causa Cerfona in exilium mittitur, ubi quondam beatus Clemens Papa degebat, & ibidem Martinus feliciter migravit ad Dominum, martyr pariter & confessor. Aurelianis, depositio sancti Monitoris episcopi & confessoris. In Boemia, sancte Leodegiles, Ludmilla, avie sancti Wenzeslaus. Vide infra GREVEN.

AQUICINCT. In fine: *Aurelianis, sancti Monitoris episcopi. Ipo die, sancti Probi confessoris. Probi. An epilopis Ravennatis?*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Tiberius martyris cum sociis. Martini Pape & confessoris. Georgii Georgius discipuli Christi.*

REG. SUCE. signatus num. 428. In territorio Aurelianensi, sancti Verani episcopi & confessoris. Verani. Est Cabellicensis, ex sepulchra notus, de quo vide Castellananum die sequenti.

IN VATICAN. sub num. 5949. Deest annuntiatio ultima. Adjicitur: *Beneventi, sancti Menno, Menno confessoris. De hoc nihil apud alios.*

STROZIAN. *Civitate Agrippinensi, depositio Cuniberti, sancti Cuniberti episcopi. Castello Millidano, sancti Leonis, Leonis confessoris. Vide de utroque xii Nov.*

BURDEGALEN. *Anrelianis, Monitoris episcopi. Monitoris Lege Monitoris. Ipo die, sancti Mauri episcopi & confessoris. Mauri. & confessoris. In Romano est viii Novembr.*

LUXOVEN. Scribit cum aliis supra: *Vardum, Mauri, sancti Mauri episcop. & confessoris.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Rome, natale Tripbonis & sanctorum martyrum Tripbonis & Respicii. Sequitur de Nympha, ut supra. In Agathenibus & Antiochenis satis pura est Rursus de Monitore, Monitoris: ut supra. Tum: Apud Cerfonam Licia, depositio beati Martini Pape & martyris, qui ob catholicam fidem &c. Eodem die, beati Justi episcopi Cantuariensis & confessoris, qui cum Mellito & aliis multis a beata Gregorio Papa in Britanniam beato Augustino in adiutorium predicationis misus est, qui primo Boiensis ecclesie factus antistes, postmodum quartus in regimine praefatus Cantuariensis ecclesie Augustino successor.*

BELIN. Incipit: *Natale sanctorum martyrum Tripbonis & Tripbonis & Respicii & Nympha virginis. Martinus translatus est. In secunda & tertia, parum abest a puritate. Tum: Aurelianis, sancti Notarii, Notarii episcopi. Tum hic Monitoris. Civitate Agrippinensi, depositio sancti Cumberis [Cuniberti, Cuniberti] episcopi. Castello Millidano, sancti Leonis Leonis confessoris. De hoc dixi videndum Castellan.*

GREVEN. Secundum aliquos hic, pafio sancti Felicis, Felicis Pape & martyris, cuius celebritas IV Kal. Augusti potissimum agitur; sepulcus vero peribetur xv Kal. Decemb. Roma, sanctorum martyrum Tripbonis & Respicii. Monitoris episcopi Aurelianensis Monitoris & confessoris. Roma, depositio beati Leonis episcopi. Leonis. In Britannia, sancti Justi episcopi & confessoris. Justi. Qui cum Mellito & aliis a beato Gregorio Papa, in opus Euangelii Britanniam misus, primo quidam Brofenensis episcopus, deinde Cantuariensis ecclesia, post sanctum Augustinum quarto loco archiepiscopus.

PPP PPP

MARTYROLOGIUM USUARDI

episcopus, sanctis fulgens operibus quevit in pace. Theodori episcops Siccensis & confessoris. Apud Ravennam, sanctis Probi episcopis & confessoris. Mauri episcopi. Apud Antiochiam, sanctis Theodori adolefcentis confessoris, de quo lib. 10 historia Ecclesiastica referuntur, quod ab Christi fidem tempore Iuliani, a prima luce usque ad horam decimam tantu eruditelitate & iuvi mutatis carniscibus tortus sit, in simile nulla etas factum meminerit. Roma, sancte Nymphae. Nympha virginis, filia Aurelianum imperatoris. Ludumille. Ludumille, decimae Bohemus & martyris translatio. Parisii. Catulla marina nobilissima. Ermengardis. gardis comitissa Zuphania.

MOLAN. Natale sanctorum martyrum Tripbonis, respici & Nympha virginis. Aurelia, S. Notarii. tarii episcopi. Ex BELIN. In Colonia Agrippinensis, depositis sancti Camberti episcopi. Castello Mille-

duno, sancti Leonis confessoris. Ex eodem. Auro- Leonis, lisanis, depositio Monioris episcopi. Dein typis minoribus: In Britannia, sancti Iusti & viri GRE- VEN. nisi quod scribat Brocensis. In Martyrologio Romano fedes episcopalis non apponitur. Item ex eodem de Theodoro adolescentie Antiocheno. Editiones posteriores Martinum differunt ad xii. Primo loco litteris Italicis agunt de Triphone, respicio & Nympha. In fine: In Iulii Britannia, sancti Iusti episcopi & confessoris, quem Iustinus illicus Gregorius Papa direxit, cum aliis ad Evan. Proleg. illuc opus. Eodem die, sancti Probi, Rhavemus pontificis, in ade ipsi dicatae sepultri. Aurelianus, depositio sancti Monioris episcopi. Die decima, sanctorum Apostolorum Eusebii, Olympi & sancti Eusebii. Ex Horologio. Demum, minoribus: Thaddeus adjectum est: Item, sancta Theodora Iusti.

III *Idus.*

Martini.

GALLIIS Turonis civitate , natalis beati Martini episcopi & confessoris , cuius vita tantis extitit miraculis gloria , ut trium mortuorum meruerit esse fuscitator. In Scithia metropoli Frigiae Salutariæ , passio sancti Mennæ martyris , qui persecutione Diocletiani , postquam studuit cælesti regi secreta conversatione in heremo militare , procedens ad publicum , ac se Christianum libera voce declarans , primò diris cruciatis examinatus , novissimè fixis in oratione genibus , & Domino Jesu Christo gratias agens , gladio cæsus est. Item Lugduni , sancti Verani episcopi , cuius vita fidei & virtutum meritis illustris fuit.

Menna.

TANZANIA

Ex Praten. Herinien. Rosweyd. Antverp. & Max-Lubec. Munerat. Belin. Edit. Greven & Hahn.

VARIA LECTIO. Molan. in ipso principio aliquid variat: *In Galliis civitate Twina Roswedyd. urbis Trajectinae patronum majusculis miniatis exornans, legit beatissimi Martini. Solus Munerat. posuit, quod trium &c. Sic item meruerit, pro quo Antver mereretur, pejus Max-Lubec. meretur; Belin. autem mereretur esse suscitator magnificus. Quot modis Scythia & Phrygia scribantur, non semel diximus; hic rursus sequor majorem codicum numerum. Certum est Scythiam hic ab Adone perperam invectam, pro qua Beeronius substituit Cottiae. Greven. & Molan. male pro studiis, legunt meruit. In omnibus est heremus; in Praten. *examinatus*; in Herinien. *examinatus*; in pluribus ita *extima syllaba abbreviata est*, ut aque legi possit *examinatur* ac *examinatus*, utrumvis felige, nos potremus tenemus. Praten. legit *Veriani*; Roswedyd. *Valeriani*; major pars stat pro *Verani*; sed videtur dubitasse Molanus, de quo Verano ageretur, unde sic simpliciter scriptis: *Item sancti Verani &c.* Reliqua minutiae sunt, ut *Thuranis*, *Salutaris*, *caelesti*, *Nerani &c.**

OBSERVATIO. Vere in hujus diei nota pronunciavit Florentinius: *Sancti at Thas-
maturgi Martini omnia ita nota sunt, ut hic aliqua repete non expediat.* Nobis tamen
paucula depromenda sunt, quæ ad rem nostram pertinent. Itaque in Hieronymianis,
Beda, Romano parvo & Adone, phrasij non multum dissimili eaque brevi commemo-
ratur; hoc solo discrimine, quod Romani parvi auctor *miraculorum patratorum* praedicit.
Noluit Usuardus illaudatum præterire *Sanctum*, diffusissimo cultu, omni memoria,
& toto saltem Occidente longe celebratissimum. Floro etiam aliiquid adscribitur, sed
Rabanus longiori elogio Martinum ornavit. Wandelbertus infra recurret. Multa de
Martino obseruavit Baronius in notatione, plura in Annalibus, forte hinc inde, pra-
fertim in figendo obitus anno, emendanda. De nullo ferme *Sancto* tot illustra
monumenta supersunt, nullus tot inclytos encomiastes nactus est. Notissimi sunt præci-
pui, Sulpitius Severus, Benedictus Paulinus Petrocoriensis, Fortunatus & Gregorius
Turonensis, quorum opera multorum eruditorum notis explicata & illustrata sunt
Pleraque collegit, discussit ac digessit Gervasius in vita, Gallicè Turonibus edita anno
MDCXCIX, brevius Tillemontius tomo 10 à pag. 309, quorum lucubrationibus, ad
eluci-

elucidanda vetustiora, suo tempore gratanter uteatur. Poëta Martyrologus Mennam præponit, ac nescio quam *Domicillam* Martino subiungit, quæ, licet in Hieronym. forte ponatur, cum in nostris hodie nota non sit, sola priorum encomia describemus. Sic cecinit, non ex Molano, sed ex Spicilegio Acherii:

Menas sanctus orat tenuis virtute fideque.
Confessor merito, officio & sermone sacerdos,
Atque fide martyr, late famosus in orbe
Martinus, votis festoque vocatur eodem.

Quam nota & plana sunt circa Martinum ferme omnia, tam implexa videntur, quæ *Menna*. *Mennam*, cetera illustrem martyrem, concernunt. Imprimis non confit, in Hieronymianis signari sub hac formula: *Alexandria metropoli, natalis sancti Minatis*, tametsi id elicere velle videatur Florentinius. Beda legit: *Ipsa die, natale sancti Menna martyris*. Idem nomen reperitur in Allatii (sed *iv Idus*) & Frontonis Kalendariis, atque in Gregorii Sacramentario; ejusdemque Sancti celebrem olim Romæ memoriam, præter alia ostendit habita a S. Gregorio homilia 35, ad quæ vide Frontonis notam. At in hisce postremis nullo peculiari signo aut loci aut temporis distinguitur. Romanum parvum scribit: *In Scythia, Menna martyris, Constanlinopolim translati*. Est in Rabano prolixius elogium, unde tamen nihil magnopere statui potest, nisi ex Adoniano ad certas circumstantias determinetur; in quo nihilominus ea indicatur positio, à Nostro inde ad verbum desumpta, quæ rem non satis explanat: *Eodem die, in Scythia, metropoli Phrygiae Saitarie &c.* Palaestra in Romano emendatus posita est, observatque Castellanus, diversum esse ab alio *Mena* seu *Menna Callicelade*, de quo cum Hermogene & Euphrasio agitur in Romano x Decembri. Quin imo diversa Acta utroque die à Surio ex Metaphraste vulgata sunt, de quibus alibi judicium feremus. Jam vero dum & illa & Martyrologia accuratius excutiuntur, non adeo obvium est decernere, unusque an plures *Menna* fuerint; an unius Acta ab alio Sancto translata non sint; verbo, obscura & ambigua non pauca recurrunt, de quibus vide tantisper Tillemontium tomo 5, à pag. 441 & 758. Interim textus noster ex Adone plane contractus est, servata palaestra, ut in Variantibus dictum est.

Verani, haud dubie Lugdunensis episcopi, meminit, non in appendice, ut ait *Florentinus*, sed in ipso textu, Viennensis Martyrologus, ex quo desumpti sunt omnes annuntiationis nostræ apices. In Hieronymianis etiam legitur, sed non dubitaret Florentinius, *qui sit ex additis ad vetustius Martyrologium*. Quidquid sit, notat ibi laudatus scriptor Veranos plures, nempe alterum *Gabalitanum*, seu *Cavallicensium* episcopum, alterum *Vencensium*, eosque a Lugdunensi & hodierno nostro diversos, ex Hagiologio Labbei, Sauffray & Raynaudo. Alter fentire videtur Castellanus; nam *Veranum* adiecta notula *Vencensem* declarat, ex *ix Septembri* huc translatum, qui Gallicè vocetur *Veran*: secundum vero Gallicè *Vrain*, *Cabellicensium* episcopum statuit, qua ratione *Veranus* *Lugdunensis* omnino excludendus est. Hæ sunt controversiae, alibi operosius discutiendæ: textus noster Lugdunensem haud obscure designat, isque & Usuardinus est. Vide Tillemontium tomo 15 pag. 849.

A U C T A R I A .

ORNACEN. In prima purus, in secunda, definit ad *Menna martyris*, expuncto elogio. In tertia denuo purus.

ANTVERP-MAJ. Deficit in hoc codicet totus hujus diei laterculus.

PULSANEN. In prima purus est; secundam & tertiam truncat, post *martyris* & post *episcopi*.

ANTVERP-MAX. **ULTRAJECT.** **LEYDEN.** **LOVANIEN.** **ALBERG.** & **DANIC.** Toto textu *De Martin.* puri essent, nisi de Martino, post, ut *trium mortuorum mereretur esse magnificus suscitator*, adderent hæc: *Hic anno Dominus quadringentisimo felicem spiritum calo reddidit.*

CENTULEN. In Gallia, civitate *Turonis*, transitus sancti Martini archiepiscopi & confessoris, cuius *sacrum sepulchrum*, *virtute Christi*, *miraculis* frequentibus illustratur. *Eodem die apud Scutiam*, *sanceti Menna martyris*, qui gladio vitam finivit. *Lugduni*, *sanceti Neronis* [male scriptum est *Verani nomen*] *episcopi*, *vita & miraculis* clari.

BRUXELLEN. In prima satis purus, sic pergit: *Et in Scythia, metropoli Frigia Saitarie, passio sancti Menna martyris, qui sub persecutione De Menna* *Dyoclesiani & Maximiani*, *cum esset miles ex Egiptiorum provincia ortus, abrenuncians terrena militis, cælesti regi clam, & sub secreta conversione in eremo studi militare; deinde nataliciis praefectorum imperatorum procedens in publicum, libera voce Christianum professus est; ac primum casus ita, ut plateret sanguine inundarem, & post ecceum & ignem superans, per tribulos & sudes ferreas, ligatis manibus & pedibus trætus, novissime fixis in oratione genibus, & Domino Iesu Christo gratias agens, gladio cæsus est, & corpus igni tradidit est. Apud Cypram, civitatem qua dicitur *Amathunta*, depositio sanctissima memoria *Jobannis Eleymonis*, *Alexandrina* civitatis archiepiscopi. Vide *xxiiii Januarii*.*

HAGENOTEN. In Gallia civitate *Turonis*, *depositio sancti Martini episcopi & confessoris*, cuius *vita* *De Martin.* *PPP 2*

MARTYROLOGIUM
USUARDI
ad
ACTA
SS.

668 MARTYROLOGIUM USUARDI.

BELINI editio altera: *Ipsa die, transiit sanctus Usuardus*.
Joannis eleemosynarii, episcopi Alexandrinus, m. b.
Vide, ut diximus, XXII Januarii.
GREVEN. *Rome, natalis sanctorum Valentini, Valerii, Honei, Octavii, Januarii, Erundini. Vide in Hieronymianis. Bertuini episcopi & confessoris, Ordini, Genui, Cisterciens. Secundum aliquos hic, Joannis eleemosynarii, qui supra habetur x Kalend. Februario.*
Item sancti Menna solitarii, magna sanctitatis Mennae viri. De quo beatus Gregorius 3 Dialog. refert, quod studium ei fuerit, nihil in hoc mundo possidere, nihil requirere, omnes qui ad se causam chartarum venissent, ad eternam vitam defideria accendere. Inter oblationes sibi missas, oblationem sibi missarum cuiusdam per spiritum cognovit ac respuit. Theophilus, Tiro, virginis & martyris. In Gallia, Roga mararia, Roga.
MOLAN. *Aliis litteris de Martino subiectum. Hujus vita & doctrina per miracula, quae dominus per eum fecit, pene omnibus fidelibus clares: nec necesse est a nobis hic aliquid exinde commemorari, quia ipsius vitam, virtutes & fides Sulpitius manifeste luculentissime descripsit; nec non & Gregorius, ejusdem urbis episcopus, in miraculorum libris plenissime differunt. In fine: In Malonia, sancti Bertuini episcopi & confessoris. Deinde minoribus typis de Menna solitario, ex Greven. Non in supra. Denique: Depositio Theophilii confessoris, comitis Centocellenis, de quo beatus Gregorius Dialogorum lib. 4, cap. 27. Editiones aliae de Martino, paulo brevius. Hujus vitam Sulpitius manifeste luculentissime &c. In fine: Apud Narbonem in Malonia, sancti Bertuini episcopi, qui de Dalmatia Hibernia insula veniens in salutem, qui unde appellatur Marlignia, condidit oratorium in sagittaria villa Malonia super Sambram, in honorem semper Virginis Marie. Ubi dui Deo militare, scilicet cursum suum feliciter implivit. Die undecima, anno etate martyris Stephanidi, & sancti patris & confessoris Theodori Studiti. Ex Horologio Grecorum.*

AQUICINCT. *In fine: In villa, que dicitur Malonia, natalis sancti Bertuani episcopi. & conf.*
MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Martini episcopi & confessoris. Menna martyris. Bertuini episcopi & confessoris. Veriani episcopi & confessoris.*
ALTEMPS. *Ipsa die, sancti Livini archiepiscopi Dorobernenensis. Dubium est, quid velit.*
FLORENTI. *Apud Ravennas, sancti Probi archiepiscopi & confessoris. Vide die precedenti.*

EDITIO LUBECKO-COL. *Post ea, quae ex ANTP-MAX. &c. supra dedimus, adjungit: Eius transiit sanctio Ambroso episcopo Mediolanensis, & beato Severino archiepiscopo Coloniensis manifestatus dimitus fuit. De Menna: Qui per securitatem Diocletiani imperatoris, cum esset nobilissimus miles Egyptianorum generis, aberruimus fculo, studiis secreta conversatione caelesti regi in beremo militare. Deinde in natalicis prefectorum imperatorum procedens ad publicum, ac se Christianum libera voce coram eis declarans, traditus est Pirro judicii puniendus, qui primo diris crucianus examinatur &c. In ultima annuntiatio, pura est. In fine: Eodem die, sancta Theophilie virginis & martyris.*

De Menna. *Qui per securitatem Diocletiani imperatoris, cum esset nobilissimus miles Egyptianorum generis, aberruimus fculo, studiis secreta conversatione caelesti regi in beremo militare. Deinde in natalicis prefectorum imperatorum procedens ad publicum, ac se Christianum libera voce coram eis declarans, traditus est Pirro judicii puniendus, qui primo diris crucianus examinatur &c. In ultima annuntiatio, pura est. In fine: Eodem die, sancta Theophilie virginis & martyris.*

Theophile. *Qui per securitatem Diocletiani imperatoris, cum esset nobilissimus miles Egyptianorum generis, aberruimus fculo, studiis secreta conversatione caelesti regi in beremo militare. Deinde in natalicis prefectorum imperatorum procedens ad publicum, ac se Christianum libera voce coram eis declarans, traditus est Pirro judicii puniendus, qui primo diris crucianus examinatur &c. In ultima annuntiatio, pura est. In fine: Eodem die, sancta Theophilie virginis & martyris.*

Æmiliani. *Pud provinciam Tarragonensem, civitate Tirassona, beati Emiliani presbiteri & confessoris, cuius admirabilem vitam Braulio Cæsaraugustanus episcopus simplici sermone descripsit. Civitate Agripinensi, depositio sancti Cuniberti episcopi. In territorio Senonico, sancti Paterni martyris. Castello Mileduno, sancti Leonii confessoris.*

Cuniberti. *Sic habent Praten. Herinien. Tornacen. Anverp. & Max-Lubec. Munerat. Greven. & Molan.*

Paterni.

Leonii.

Prudie Idus.

A pud provinciam Tarragonensem, civitate Tirassona, beati Emiliani presbiteri & confessoris, cuius admirabilem vitam Braulio Cæsaraugustanus episcopus simplici sermone descripsit. Civitate Agripinensi, depositio sancti Cuniberti episcopi. In territorio Senonico, sancti Paterni martyris. Castello Mileduno, sancti Leonii confessoris.

Sic habent Praten. Herinien. Tornacen. Anverp. & Max-Lubec. Munerat. Greven. & Molan.

VARIA LECTIO. *Munerat. scribit Terraconensi, ceteri cum textu. Major in civatis nomine variatio, nam Praten. Antverp. & Max-Lubec. legunt Trafona Tornacen. Tirassona; pejus Munerat. Trafona: prævalet aliorum auctoritas. In solo Molan. est Æmiliani, ceteri codices, etiam qui diphthongis utuntur, simpliciter. Ammirabilem Greveni est; turpius in Max-Lubec. annumerabilem. Soli Herinien. & Munerat. habent Chuniberti. In Greven. & Molan. emendatè legitur Mileduno, at cum reliquis omnibus scribendum fuit Mileduno. Antverp. Max-Lubec. & mediae notæ codices, ultimum Sanctum vocant Leonis, Munerat. Leonis; legendum est Leonii, Gall. Liene.*

OBSEERVATIO. *Habet hoc singulare hodiernus Usuardi textus, cum alio quem reuimus xxvii Septembris, quod ex solitis fontibus Romano parvo & Adone non profluat, quodque adeo plane Usuardinus, & certo sensu primigenie & integræ*

Uinar-

Usuardinus dici posse videatur & debeat: licet fateamur, *Cunibertum & Leonium*, aliis *Leonom* & *Leonom* ex Wandelberto, si eum Usuardus novisset, procedere potuisse. Itaque ex quatuor Sanctis hic confignatis, nullus apud Hieronymianos, Bedam, Florum, Rabanum, aut in serie nostra, apud auctorem Romani parvi atque Adonem commemoratur. Qui primo loco ponitur *Æmilianus*, cognomento *cucullatus*, quod nomen Gallicè vertunt *Milhan* vel *Milhar*, ab Usuardo ex Hispania verosimiliter accersitus est, saltem ex Ildefonso lib. de viris illustribus in Braulione acceptus, cuius verba citat Baronius hic: *Vitam Æmiliani cuiusdam monachi, & memoriam ejus & virtutum illius viri, suo tenore commendat pariter & illustrat*. Vide Ildefonsum ipsum in editione Mirai cap. 12 pag. 97, & alia monumenta, qua^r in notatione adferit laudatus Baronius; nec inutilis est Castellani obser- vatione. Prædictam vitam edidit Mabilio fec. 1 Benedict. a pag. 205, ubi in obser- vationibus præviis Adonem suum denuo producit, ab omnibus tum vulgatis tum MSS. nostris paßim & ubique discrepantem. Bonâ ejus veniâ, erit apud nos Æmilianus pure Usuardinus; neque enim Martyrologum istum adeo egenum depingimus, ut nec tan- tillum proprii ei reliquum faciamus.

Tres alii Sancti procul querendi non fuerunt ; *Cunibertum*, sub prima Regum Francorum stirpe olim celebrem , jamque in præcedentibus non semel inter Auætria relatum, fugitifum Fredegarius vel *Colonia* ipsa; de quo etiam videnda *Baronii Notatio*. Acta a *Surio* edita , mihi quidem satis *jeuna* videntur , nec quadrageñarum *episcopatum* , latissimamque rerum præclare , in *Australia* potissimum , gestarum seriem pro merito decurrent , ut taceam , notatae olim *Bollandum* non modica correptione indigere ; unde suo tempore ex virtus sancti *Sigeberti* regis & *B. Pippini Majoris* domus operiosius erunt colligenda , restituenda , & illustranda.

Paternus, Senonenis monachus & martyr, fortasse ex Actis ab ignoto auctore conscriptis, Utuardo innotuit, non ex Adone, quem & hic perperam obtrudit Mabilio pro xiiii Novembris; nam neutro die ab eo Martyrologo vere confignatus est; nec in Mosandro, nec in Rosweydo aut ejus appendice; nec in MSS. nostris, si solum Lombensem excipias, usquam notatus, Acta a praefato Mabilione sec. 3 Benedict. parte 1, pag. 463 referuntur, tamquam rudi minerva prius exarata, deinde nonnihil expolita, utroque auctore anonymo, de quorum fide & sinceritate post videbitur.

Martyrologium Romanum ad x. Novembris legit: *In oppido Milediano, sancti Leonis Leonis confessoris; pro quo in notis Baronianis citantur vetera MSS. & vetus Martyrologium Romanum; nempe, ut opinor, a Belino editum, quem in Auctariis ejus diei, cum Florentinis aliisque citavimus, ubi & a non nomine *Roma*. *Leo* aliquis ex Hieronymianis celebratur. Ad Romanum textum apposita Castellani notula *Leonem Papam I intelligit, mortuum, inquit, xxx Octobris, ex autem die x Novembris depositum*, de qua re nos propriis locis egimus, nempe x Aprilis & xxviii Junii; ubi contra novam Pagii opinionem, contra Papebrochium & Castellanum, ex aperta Hieronymianorum determinatione, verosimiliter censuimus, x Novembris verum esse *Magni Leonis* natalem. Hic vero certum credimus, *Leonium Miledianum*, Gallicè *Liène*, ad hunc diem propriè pertinere, de cuius vita & rebus getis doceri cupimus. En modo geminum de Cuniberto & Leonio Wandelberti vericulum:*

*Agrippina, tuus pridie excelleat Chunibertus.
Leonum Sequana recolunt quoque littora sanctum.*

A U C T A R I A.

ANTVERP-MAJ. In primo deest elo-
gium, ad marginem cädem fere
manu adjectum. Cetera etiam hinc
inde turbata sunt.

Lebuini. RosweyD In textu deest Paternus: nec reliqua omnino pura sunt. In fine adjicitur. *In Daventria. sancti Lebuni confessoris.*

PULSANEN. In prima caret elogio. In secunda scribit Cuniberti abbatis. Quarta scribit Leonis pro Leonis.

...us pro Lebuni.
LOVAN. In *textu satis purus*, addit: *Item Roma, sancti Bonifacii IV Pape & confessoris, Eadem die, depositio sancti Lebuni. Cum hoc ferme convenit LEYDEN-BELG.*

ANTVERP-MAX. Eadem habet augmenta, sed
textui inserit: *Apud Alexandriam, beatis Iohann-
i. Eleemos. niss episcopos & confessoris, qui elemosinarus dicitur.*

LEYDEN. In prima purus , de Cuniberto ad- De Cunibert
dit: *Hic quodam tempore , dum in prefata urbe , in*
basilica sanctorum XI milium Misericordia solemnia
celebraret , cuncto populo cleroque , qui aderat ,
respiciente , columba candoris nivis volant placo
circumgyrans , insed sancto capiti antisibis vene
randi. Sequitur de Paterno & Leonio : quem
omnes codices mediae notae Leonem vocant
pure. Tum: *Item Roma ; sanctis Bonifacio IV De Bonifac*
Papa & confessoris. Hic phanum , quod Pantheon
vocabatur , Roma à Foca imperatore imperatum ,
verius in ecclesiam sancte Maria & omnium Mar
tyrum Christi ; in ubi quandam , non deorum sed da
moniorum cultus agebatur , ibi deinceps memoria
omnium fieret Sanctorum. Denique de Lebuino , Lebini.
ut supra. Eadem omnia habet U.LTRAJECT.
Sed Bonifacii memoriam primo loco reponit.

670 MARTYROLOGIUM USUARDI.

ALBERG. & DANIC. Huc referunt annuntiationem de Martino Papa, quam cum Usuardo deditus x Novembris. Sequitur de Bonifacio, Amiliano, Cuniberto &c. ut duo praecedentes, sed nihil habent de Lebuino.

CENTULEN. Apud Africam, commemorationis sanctorum Archadii, Paschafii presbyteri, & Euthicii martyris. In pago Brabantia, sancti Levini episcopi & martyris. Redonis, Sancti Melanii episcopi & confessoris, qui post innumerabilitate signa virtutum, jugiter intentus calo, migravit a saeculo; cuius gesta habentur. In Hispania civitate Tyraffona, sancti Emmiliani presbyteri & confessoris.

BRUXELLEN. Incipit: In Gandavo, sancti Livini archiepiscopi & martyris. Qui de Scocia veniens, mare navigabile habuit, & a Florberto primo abbatie monasteri beati Bavonis Gandensis benigne

inceptus, sed occisima genti Brabanterorum praedicavit, & tandem apud Escham vicum Cameracensis dioecesis pro Christo martyrum duxit. Cujus

corpus ad prefatum monasterium sancte Bavonis relatum est. Apud Coloniam Agripinam, depositio

De Cuniberto, sancti Camberti, septimi eiusdem urbis archiepiscopi. Quis illius Coloniensis ducis existens, ecclesiam Colonensem quadraginta annis optime rexit, & amplius Pippino ducis regiam domum administrans, praesidium fuit. Hic dum quodam tempore &c. ferme ut supra. Apud Africam, natale sanctorum

martyrum Archadii, Paschafii, Probi & Euthicians. Qui cum in Arrianam perfidiam declinare nullatenus vellent, primo proscripti deinde in exilium acti, & airocissima supplicis excruciati, & postremo diversis mortibus interempti, illustri martyrio mirabiliter occubuerunt. Spectant ad diem

sequentem. Sequitur pressiori charactere: Item

Dormient. Tironent. Tironensis, sanctorum septem Dormientium Clemencis, Primi, Cleti, Theodori, Gaudentii, Qursaci, & Innocencii, ex duobus fratribus beati Martini nepotum. Quorum vitam & conversationem celebret

Bonifacii. Verani. Gregorii Tironensis archiepiscopus descripsit. Tum, de Paterno, bene. De Bonifacio, ut

LEYDEN &c. Deinde de Verano Lugdunensi, quem Serianus vocat; ex die hesterna. De Amiliano & Leonio, pure. Demum: Ipsi die, depositio sancti Walericci confessoris. Vide Usuardum ad diem XII Decembris.

HAGENOVEN. In prima purus est. De Cuniberto, verbis LEYDEN superaddit: Et ubi effet Ursula regina Virginum cumulate demonstravit. De

De Bonifac. Paterno & Leonio, recte. Tum: Roma sancti Bonifacii Papae IV. Hic a Foca imperatore obtinuit,

ut beati Petri Apostoli [cathedra], opinor, caput omnium effet ecclesiarum, quia Constantiopolitana, se primam omnium ecclesiarum scribebat. Item ipse

De Lebuino. inflinxit festum omnium Sanctorum, & diem Annmarum. Ipsi die in territorio Traiectensis dioecesis, depositio sancti Lebuni confessoris. Hic archidiconus sancti Wilibordi episcopatus erat, & vir per omnia laudabilis. & multos gentiles convertit ad fidem.

AQUICINCT. Addit: Roma, sancti Bonifacii Papa. Hic obtinuit apud Phocatem principem, ut sedes Apostolica beati Petri Apostoli, caput effet omnium ecclesiarum, quia &c. ut HAGENOVEN.

In fine recentiori manu: Gaudavi, sancti Levini Hibernensis archiepiscopi & martyris.

HONORATI. MARTINI. VICTORIN. In fine: In territorio Nivernensi, sancti Honorati confessoris. Non notatur a Castellano. Tum: Roma, Martini Papa. Absque

titulo martyris, quo modo etiam signatur, sed solus in codice REG. SUEC. sub num. 130.

MATRIC. CARTUS. ULTRAJECT. Lebuni

confessoris. Cuniberti episcopi Colonensis. Paterni martyris. Leonis confessoris. Septem Dormientium. Dicuntur Brusili episcopi & confessoris. Vide textum Usuardi, dinum sequenti.

VATICAN. num. 5949. Nihil habet Usuardi, sed textum aliunde accepit: Natale sancti Melanii, Redonica civitatis episcopi. Alio & hoc Melanii die & aliis diebus, cum referunt, sed spectat ad vi Januarii. Apud Africam, sanctorum martyrum Arcadii, Probi, Paschafii, & Lucianii, dicitur qui ex Hispania oriundi, cum apud Genfensem sicut in Wandalorum regem clari carisque habentur, ne in Arrianam perfidiam declinare patuerunt, primum proscripti, deinde in exilium aeti &c. ex textu dici sequenti.

In UGHELLIAN. Deest annuntiatio Paterni. FLORENTIN. Item sancti Melanii, Redonica Melanii civitatis episcopi & confessoris, qui post innumerabilium signa virtutum, jugiter intentus calo, migravit a saeculo; cuius gesta habentur. In Hispania civitate Tyraffona, sancti Emmiliani presbyteri & confessoris.

BRUXELLEN. Incipit: In Gandavo, sancti Livini

archiepiscopi & martyris. Qui de Scocia veniens, mare navigabile habuit, & a Florberto primo

abbate monasteri beati Bavonis Gandensis benigne

inceptus, sed occisima genti Brabanterorum praedicavit, & tandem apud Escham vicum Cameracensis dioecesis pro Christo martyrum duxit. Cujus

corpus ad prefatum monasterium sancte Bavonis relatum est. Apud Coloniam Agripinam, depositio

De Cuniberto, sancti Camberti, septimi eiusdem urbis archiepiscopi. Quis illius Coloniensis ducis existens, ecclesiam Colonensem quadraginta annis optime rexit, & amplius Pippino ducis regiam domum administrans, praesidium fuit. Hic dum quodam tempore &c. ferme ut supra. Apud Africam, natale sanctorum

martyrum Archadii, Paschafii, Probi & Euthicians. Qui cum in Arrianam perfidiam declinare nullatenus vellent, primo proscripti deinde in exilium acti, & airocissima supplicis excruciati, & postremo diversis mortibus interempti, illustri martyrio mirabiliter occubuerunt. Spectant ad diem

sequentem. Sequitur pressiori charactere: Item

Dormient. Tironent. Tironensis, sanctorum septem Dormientium Clemencis, Primi, Cleti, Theodori, Gaudentii, Qursaci, & Innocencii, ex duobus fratribus beati Martini nepotum. Quorum vitam & conversationem celebret

BONIFACII. VERANI. GREGORII TIRONENSIS archiepiscopus descripsit. Tum, de Paterno, bene. De Bonifacio, ut

LEYDEN &c. Deinde de Verano Lugdunensi, quem Serianus vocat; ex die hesterna. Tum, de Paterno & Leonio, recte. Tum: Roma sancti Bonifacii Papae IV. Hic a Foca imperatore obtinuit,

ut beati Petri Apostoli [cathedra], opinor, caput omnium effet ecclesiarum, quia Constantiopolitana, se primam omnium ecclesiarum scribebat. Item ipse

inflinxit festum omnium Sanctorum, & diem Annmarum. Ipsi die in territorio Traiectensis dioecesis, depositio sancti Lebuni confessoris. Hic archidiconus

santici Wilibordi episcopatus erat, & vir per omnia laudabilis. & multos gentiles convertit ad fidem.

AQUICINCT. Addit: Roma, sancti Bonifacii Papa. Hic obtinuit apud Phocatem principem, ut sedes

Apostolica beati Petri Apostoli, caput effet omnium ecclesiarum, quia &c. ut HAGENOVEN.

In fine recentiori manu: Gaudavi, sancti Levini Hibernensis archiepiscopi & martyris.

HONORATI. MARTINI. VICTORIN. In fine: In territorio Nivernensi, sancti Honorati confessoris. Non notatur a Castellano. Tum: Roma, Martini Papa. Absque

titulo martyris, quo modo etiam signatur, sed solus in codice REG. SUEC. sub num. 130.

MATRIC. CARTUS. ULTRAJECT. Lebuni

Martyrologium Usuardi
et
ACTA
ISS

De Lebuini *obis] episcopi & confessoris. Macharis episcopi. Eodem die apud Daventriam, depositio sancti Lebuini confessoris. Qui de Anglia, Salvatore nostro per visionibus apparet ac iubente, extens, genit. Saxonum circa Isalam fluvium. Euangelium Dei annunciazio, multaque tribulationes perpessus propter verbum, queuit in pace. Imarii confessoris, a quo sanctus Malachias, primo formata vite sancte ac conversationis accepit. In monte Nutria, sancti Hor abbatis & confessoris.*

MOLAN. De Martino & Tiberio &c. ex x. Novembri. In portu Gandoni, depositio sancti Livini episcopi & martyris. Eodem die apud Isalam

fluvium, oppido Daventria, sancti Lebuini presbiteri & confessoris. Tum minoribus typis, de Renato & Imario ex GREVEN. Editiones aliae de Livino & Lebuino, ut prior. Item, sancti Renati. nati Andegavensis episcopi & confessoris. Viena, Imarii. sancti Iesu episcopi. Tum typis minoribus. Item Iesu, beatae Crapahildis & Brixii pueri, martyrum cum Crapahildi, sancto Livino, quorum corpora Gandavi habentur in tumulis portatibus. Praga, natalis quaque Eremit. Pragens.

Notabis in his editionibus non servari textum Usuardinum, cum Martinus sit primo loco.

Idibus.

Die 13.

R Avennae, natalis sanctorum martyrum Valentini, Soloris, Valentini & Victoris. In Provincia apud civitatem Aquis, beati Mitrui, clarissimi martyris. In Africa, sanctorum martyrum Archadii, Paschasi, Probi & Euticiani, qui cum in Arrianam perfidiam nullatenus declinare paterentur, primum proscripti, deinde in exilium acti, tum atrocissimis suppliciis excruciat, ad postremum diversis mortibus interempti sunt. Turonis, depositio sancti Bricci episcopi. Civitate Toleto, sancti Eugenii episcopi & confessoris.

Bricci. Eugenii

Inter omnes codices, solos puros existimo Herinien. & primam Munerat editionem.

V ARIA LECTIO. In Herinien nihil notable occurrit praeter *Pascassii*. Munerat. mendis typographicis, saltē in altera editione passim abundat. In hac est augmentum de *Gendulso*, quo priorem carere aferit, utriusque collator Rosweydis. Pro Mitrui, habetur *Nutrii clarissimi*, omisso, forte de industria titulo *martyris*. Solus Molan. legit *Eutichiani*, Romanum parvum & Ado *Eutichiani*; alii *Eutichii*; nos cum codicibus *Eutichiani*, male Munerat. *Uticiani*, Reliqui in textu *Bricci*, cum MSS. Greven. Molan, & alii legunt *Bricci* cum Adone; Beda habet *Bricii*. Reliquas minutias pretereo, ut variationes momenti paulo majoris expendam.

Qui primam Molani editionem cum codice Pratenſi non semel contulit Clarissimus *De Pratenſi* Catellanus, sic de codicis illius hodiernis augmentis submonuit: In fine: *Toleto*, alisque.

S. Eugenii episcopi & confessoris. Malbodio, sancte Aldegundis virginis. Et in margine: Parisius, S. Genaulsi episcopi. De ultimo, nulla est controversia, cum certo ad Usuardum non pertineat. De Aldegunde, satis dictum ad xxx Januarii; ex quo die erasam, ad hunc, a nescio quo, translatam constat; ubi scribendum, *Malbodio monasterio*, veluti legit apographum nostrum, leguntque item codices Antverp. maj. Rosweyd. & Aquincet. consueti Pratenſi socii. Hinc satis patet, præfatis codices inter puros hoc die recenseri non posse. Quæritur, an ad Usuardum spectet *Eugenius Toletanus*, in apographo Pratenſi & præfatis tribus foci signatus in hunc modum: *Civitate Toleto, sancti Eugenii antisitus?* non, ut supra legit Castellanus, *episcopi & confessoris*. Dubium augent Greven. præcipue & Molan, a quibus plane absit Eugenius. At, nisi fallor, ab his duobus confutus est hodiernus Eugenius, cum alio, qui colitur xv Novembri; idque Greven, satis innuit, ipsum in Auctariis *martyrem* appellando; Molan. vero, tametsi hodiernum in Auctariis etiam ponat, in textu diei xv, litteris Italicis id tam clare expressit, ut certa videatur conjectura nostra, quæ ad alios quoque codices, præsertim mediae notæ, absque scrupulo extendi potest. Nos itaque hic Herinien. & Munerat. primæ editionis, ut purissimos sequimur, sub ea annuntiacione, quam in textu exhibuimus, quæque ex multis alii codicibus, & quoad substantiam ex Pratenſi ipso sociisque citatis abunde vindicari potest; credimusque & hunc Hispanum sanctum verosimiliter ab Usardo, cum pluribus aliis allatum, ejusque memoriam in sacris Tabulis ab ipso primum & vere signatam fuisse. Alia conjectura inferius proponenda est.

O BSERVATIO. Tres primi Martyres sic in Hieronymianis fere omnibus hoc die *Valentini & sociorum* signantur: *In Ravenna civitate, sanctorum Valentini, Soloris & Victoris: ad quæ Florentinius ex Galeſinio notat, tres fuisse sub nomine Valentini martyres Ravennates; atque hodiernum esse ait, cuius meminerunt Acta Dalmatii. Nonnulla alia suggerit Baronius; at nemo*

at nemo hactenus Acta martyrii aut certam aliquam vitæ notitiam in lucem extulit. Quid Ravennates solidi producant, suo tempore videbitur. Romanum parvum solita brevitate: *Ravenne, Valentini, Sutoris, Victoris, martyrum; Adonis annuntiatio tota & integrè in textu nostro redditæ est.*

Sic item quæ ordine secunda ponitur de *Mitrio, Mitria seu Metria*, à solo Adone primùm ipsissimis illis verbis signata, omnibus aliis Martyrologis ignota est. *Clarissimi martyris laurea*, tam in Adone quam Usuardo disertissime legitur; at ex omnibus quæ *Gregorius Turon. de Glor. Conf. cap. 71* refert, non aliud colligitur, quam *Confessorum* fuisse, ut vel ipso in titulo exprimitur. Si *Martyrem* velis, ob certaminia aliqua pro fide, vel forte tormenta tolerata, per me licet; violentam mortem non subiisse, ante me observarunt *Surius & Castellanus, Metrias* vocatur à *Gregorio*; *Mitrias* vero in manuscripta vita, vel potius encomio aliquo, quod apud nos exstat, quodque utinam priorum Actorum jacturam aliquousque compensaret.

Gloriofæ primitia persecutionis Wandalica à Romano parvo celebrantur die præcedenti xii Novembri: *In Africa, Archadii, Paschasi, Probi & Eutychiani, Wandalorum* persecutione martyrum. *Ado* historiam fuisus prosequitur ex *Prosperi Chronico* ad annum ccccxxxvii, notatum *Coff. Acto 11 & Sigculo*, seu *Sigisvalio*. Atque hæc tota cultus & festivitatis origo, apud antiquiores Martyrologos, qui perperam citantur, nullatenus querenda. Vide quæ de his martyribus cum socio *Paulillo* notavit *Baronus*, ac paulo accuratius discussit *Ruinartius* in *Histor. persecutionis Wandalicæ* à pag. 431 ad 441. Brevius rem delibat *Tillemontius* tomo 16 à pag. 500.

Turonis, natale sancti *Brictii* episcopi, scribit *Beda*, ubi elogium aliquod sub *Flori nomine* subiungitur. *Rabanus*, *Bedam* cetera imitatus, solum indicat *Martini* succellentem fuisse. *Bedam* etiam sequitur *Ado*, hunc *Nostrum*, iisdem prope terminis. *Florentinus* *Brictium Hieronymianis* accessorium putat. *Videnda* sunt *Molani & Baconi* Notationes. Vita ejus satis contracta apud *Surius* exstat, ex *Gregorio Turonensi* desumpta, quam cum collectaneis nostris *Mss.* alibi copiosius discussiems. Sic *Brictum* native depinct Wandelbertus:

*Idibus hinc hæres tuus, ô Martine, retentat
Brictius, exilio, lachrymis signisque probatus.*

Eugenii. *Eugenium Toletanum*, ejus nominis secundum, ab Usuardo primum & vere consignatum fuisse supra ostendimus, vel ex peculiaribus notitiis *Hispanicis*, vel, si magis placet, ex *Ildefonsi* libro de *Scriptoribus*, ut non ita pridem de *Braulione meminimus*, acceptum. In *Mirai* editione est pag. 98, ubi cap. 14 egregium elogium habes, cum insigni editoris scholio; alibi usui futuro, cui accedunt plura documenta ex *Nicolaio Antonio*, aliisque *scriptoribus Hispanicis* colligenda.

A U C T A R I A.

RATEN. De hujus codicis Auctariis in Variantibus supra abunde dictum est.

TORNACEN. Caret *Eugenio*; in reliquo textu omnino purus non est: in fine adjicit: *Ipsa die, sancti Gendulfi episcopi*.

ANTVERP-MAJ. Pergit esse turbatio aliqua in textu; sed de *Eugenio & Aldegunde* habet sicut *Pratenis*, & iisdem verbis.

ROSWEYD. Incipit a *Brictio*; reliqua cum *Pratenis* convenient, presertim in *Eugenio & Aldegunde*, de quibus supra.

PULSANEN. Peculiaris principio: *Natale beatis* *Johannis Constantinopolitanus episcopi*, cognomeno *Chrysostomi*, qui verbo & exemplo plurimum profuit Christianæ religioni. Tum de *Brictio* & *Ravennatis*. Defuncta reliqua.

ANTVERP & MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Habent textum usque ad *Brictium* inclusive. Tum subiungunt: *Ipsa die, sancti Killiani confessoris*. Vocatur à *Castellano* *Killemus*.

MUNERATI editio altera, in textu pura, adiungit: *Parisius, transitus sancte Gendulphi episcopi*, à *beato Sixto ordinati*, cuius iussu mortuum gentilium suscitavit filium; de cuius caput requiescit in magna ecclesia beatae *Mariae virginis Parisius*.

GREVEN. & MOLAN. Jam diximus in utroque abesse annuntiationem *Eugenii Toletani*.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. *LOVANIEN. ALBERG. & DANIC.* Incipit: *Turonis, sancti Brictii episcopi & confessoris*, qui *beato Martino*, cuius fuerat diaconus, in episcopatu successit. Sequentur tr. primæ annuntiationes textūs *Uliardini*, fatis pure. *De Eugenio*, nihil. Sed in fine superaddunt: *Ipsa die, sancti Kiliani vel Kyliani confessoris*.

CENTULEN. *Ravenne, sanctorum martyrum Valentini, Sutoris, Victoris. Talo* cœvum, *sancti Eugenii antistitis, viri eruditissimi*, *Turonis, Brictii, sancti Brictii episcopi & confessoris*. *Eadem die, sancti Kiliani, translatio Aldegundis virginis*. *Ipsa die, sancti Kiliani Quillii* [haud dubie *Kiliani*] *confessoris*. *Cœvum* *bio sancti Beritini, sancti Folquinis confessoris*.

BRUXELLEN. Sic incipit: *Turonis, deposito De Bricti* *santi Brictii episcopi & confessoris*. *Qui cum bratum Martinum*, cuius erat archidiaconus, multum injuste laceraret corviciis, se post ipsam suorum episcopatum, sed in episcopatu multa paffuram audivit; quod & probavimus. *Tribus Ravennatis*, addit, *Maurilius & Publius*. In *Mitrio*, purus est. *Sequitur: In Italia, monasterio Bobio, sancti Columbanus abbatis, Scovici generis*. *Vide xxi Novembri*. *Hic* *inherit manu paulo recentiori*: *Apud Alexandriam, natale quinquaginta doctorum gentilium, quos beato Ko* *therius* *Datur*.

Martyrologium Usuardi
et
ACTA
SS.

Gendulfi.

Joannis Chrysost.

Killiani.

therina disputando viatos, ad fidem Christi conver-
tit, & quos Maximinus imperator, igne coctos, dignos
Deo martyres fecit: ex vulgatis Actis. Mala re-
petitur Mitrius. Deinde: Malbodio monasterio,
beata Aldegundis virginis. Ipsi die, sancti Kiliani
confessoris. De Aldegunde, satis dictum est.

HAGENOYEN. In prima, purus est. Sequitur:

Item sancti Kiliani confessoris, socii sancti Leobini
episcopi & martyris. Item sancti Dalmatii episcopi
& confessoris. In Mitrio, recte. Dein: Item sancta

Maxellendis virginis & martyris. Memoriam

martyrum Afrorum, satis pure refert, sed de

Brictio in hunc modum: Turonis civitate, sancti

Brictii episcopi & confessoris. Iste Brictius ab octo

episcopis & pluribus clericis, quia vita sua illos scan-
dalizavit, beato Martino datus est in silium, quem

idem Brictius, triduum dierum statu, negavit esse pa-
trem suum, & Iohannem quemdam patrem suum

proclamavit. Hunc Brictium beatus Martinus fecit

suum archidiaconom, & multa scandala & obloquia

de eo suscivit, cui pro mercede episcopatus Martini

obtinuit, & ei predixit quod multa adverfa sus-
tinendus esset: nam tricessimo anno episcopatus, ej-
ecitur, & facinus ei imponitur stupri, & septem annis

proscriptur, donec ad cor rediu de injuria Martini.

Et tunc restitutur, & septem annis laudabiliter

sedat, & obit in pace.

AQUINCUM. Pro Mirii, scribit Demetrius. In

Aldegundis. Eugenio & Aldegunde, convenient cum Prateni

& locis ejusdem, de quibus supra. Sed hoc prae-
terer habet: In territorio Cameracensi, natalis

sancte Maxellendis virginis & martyris. Vide Ca-
stellani Martyrologium universale.

LIVINI. MATRIC - CARTUS - ULTRAJECT. Brictii e-
piscopi & confessoris. Livini episcopi & martyris in

Gandavo. Vide Auctaria diei praecedentis. Ar-
cadii martyris, cum sociis. Valentini martyris,

cum sociis. Omnia solet corripere.

REG. SUEC. signatus num. 428. Parisis, trans-
latio sancti Gendulfi episcopi, a beato Sixto ordinati,

cujus iusua mortuum gentilis suscitavi filum. Vide

MUNERATI secundam editionem supra.

CODEX D. DU CHEVAL. sign. C. Et Amandi

episcopi. Agit de Redonensi.

ALTEMPS. Eodem die, sancti Albonis [puto

Abbonis] abbatis & confessoris. Locum & mortis

modum explicat Cattellanus in Martyrol. uni-
versali. Sancti Adoratori martyris.

HOMOBONI. Florentin. In Italia Cremona, sancti Homo-
boni confessoris. Item sancti Chiliani. Tum codex

ex tribus aliquis, verosimiliter STROZZIAN.

Eodem die sancti Verani episcopi. De quo XI Nov.

MONTIS SANCTI. Elevatio sanctorum Romarici,

Amaris & Adelphis, quorum meritis & intercessione

exspectamus adiuvari.

EDITIO LUBECKO-COL. Incipit: Turonis civi-
tate in Gallis, natale sancti Brictii episcopi & con-
fessoris, cui vir sancti Martinus, cum esset diaconi-
mus suis, predixit eum suum successorum in episcopatu-
m, & eum multa adversa in eodem passum, que

omnia ita evenerunt, sicut vir sanctus illi predixerat.

Alexandria, sanctorum quinquaginta oratorum, 50 Orator.

quos ipsa virgo Christi Katerina ad Deum convertit.

Maxentius vero tyranus fecit eos omnes igne com-
buri, tempore Constantini imperatoris. In Raven-

natibus & Mitrio, pura est. De Africanis, post De Afris.

Probi, intericit: Et Eniciana arque Paulilli.

Deinde in fine male notatur tyranus, sub rege Kiliani ep.

Wandalorum Syrico. Kilianum episcopum facit.

BELIN. Habet totum textum; sed Eugenio

praemittit: In Italia, civitate Cremona, sancti

Homoboni, cuius sanctitas crebris claret miraculis. Homoboni.

Vide Surium. Secunda editio superaddit in fine: Amandi.

Item Amandi episcopi.

GREVEN. Item cum sanctis Archadio &c. san-

ctos puer Paulifius [Paulillus] ad servitutem a Sy-

rico Wandalorum rege damnatus est. Civitate To-

letto, Eugenii episcopi & martyris. Antonini marty- Antonini.

ris. Item quinquaginta martyrum oratorum, qui in 50 Orator.

confessione beatae Katherine crediderunt. In Thra- Edicti &c.

cia, sanctorum Edicti, Eutici, Ermogenis. In Ca- Antonii &c.

sarea Cappadocie, natalis sanctorum Antonii, Ge- Antonii &c.

henae & Adriani cum aliis. Item sanctorum Aman- Amantii &c.

tii, Antonia. Parisis, sancti Gundulfi episcopi & Gendulfi.

confessoris. Paterniani episcopi & confessoris. Divi- Paterniani.

nici episcopi. Kiliani episcopi & confessoris. Cre- Divinici.

monae, sancti Homoboni confessoris. Qui primus ne- Kiliani.

goriatur, deinde calestis inspiratione tacitus, lucris Homoboni.

calestibus tuto corde inhiens, in oratione positus emi- Maxellend.

vit spirum. Item sancti Folquini. Maxellendis Aldegund.

virginis. Aldegundis virginis.

MOLAN. In Italia, civitate Cremona, sancti

Homoboni, cuius sanctitas crebris claret miraculis. Homoboni.

Sequitur de Eugenio. Tum de Gendulfo, ad Gendulfi.

verbum ex secunda editione MUNERATI. Came-

raci, natale sancte Maxellendis virginis & marty- Maxellend.

ris. Dein minoribus typis: Kiliani episcopi & Kiliani.

confessoris, Albiniaci in territorio Atrebatens.

Arvernis, deposito sancti Quintiani, ejusdem loci Quintiani.

episcopi & confessoris. Editiones aliae textui ad-

miscent: Puer autem Paulillus fuitibus casus, & De Paulillo.

ad infamam servitutem damnatus est; ideo, ut appa-

ret, non occisus, ut de superata servitio inimici,

etiam illa etas gloriaretur. In fine, de Gendulfo,

Quintiano, Kiliano, Maxellende, Homoboni & Eugenio, ut in priori. Tum: Pla-

cenita, revelatio sancti Antonini martyris. Malbo- Antonini.

do monasterio, translatio sancte Aldegundis vir- Transl. Aldig-

gnis. In monasterio dicto Sibiu, elevatio prima,

& translatio corporis sancti Folquini, Morinorum De Folquino.

episcopi anno DCCCLXXVIII. denique typis mi-

noribus: In Palestina, sanctorum martyrum Anto-

nini presbyteri, Zebina & Germani, quos Firmi- Antonii &c.

lianus preses, ulvo se offerentes, abfque nlio alio

suppliciis genere, capite mulctando tradidit. Eodem

die, sancta Ennatha virginis, que ad eundem ju-

dicem tracia, post graves cruciatu, igne concrema-

tur. Vide Eusebium corum triumphum descri-

benitem inter Martyres Palestinae apud Ruinar-

ium in Selectis pag. 343 & Surium hoc die,

XVIII Kal.

Die 14.

Aud Thraciam civitate Eraclea, natalis sanctorum martyrum, Clementini, Theodoti, & Philomini. Alexandriae, sancti Serapionis, quem persecutores sub Decio principe crudelissimis affecerunt suppliciis, ita ut omnes ei juncturas membrorum prius sol-

ventes

Qqq

Clementini
& socior.
Serapionis.

Conveniunt codices prope omnes Praten. Herinien. Tornacen. Antverp-maj. Rosweyd. Palz-
nen. Anverp. & Max-Lubec. Belin. Greven. & Molan. Item Antverp-max. Ultraject. Leyden.
Lovanien. Albergen. Danic.

କରିଲେ କରିଲେ କରିଲେ କରିଲେ କରିଲେ କରିଲେ କରିଲେ କରିଲେ କରିଲେ କରିଲେ

VARIA LECTIO. *Thraciam* scribimus cum purioribus, potius quam *Trhaciam*, *Trachiam*, *Traciam*, ut habent aliqui alii. *Eraclea* est in plerisque, in Pulsanen. Antverp. & Molan. recte *Heraclea*; *pefime* in Herinien. *Araclea*. Antverp-maj. omisit *Clementini*; Leyden. *Theodoti*. Munerat. sribit *Clementii*: item *Theodotii*; Belin. *Theodoci*. Rosweyd. habet *Phylomini*, Pulsanen. *Philemonis*. Maximia in Rosweyd. ab aliis diversitas, dum tribus illis adjungit, & *aliorum multorum martyrum*, sed ea causa ex purum numero exclusus non est. In annuntiacione altera major confensus est, folus Munerat. pro *præcipitarent*; non recta constructione legit *præcipitaverunt*, ac deinde sensum absolvit, *ac sic sanctus Christi martyr efficitur*; Rosweyd. Greven. & Molan. *ac sic Christi martyr efficitur*; Antverp-maj. *ac sic Christi efficitur martyr*. Bona syntaxis exigit, ut cum ceteris codicibus & Adone legamus, *ac sic Christi martyr efficeretur*, prout habetur in textu.

Clementini & siorum. **O**BSERVATIO. Hieronymiana apographa apud Florentinum in referenda prima nostra commemoratione non omnino concordant: codices, ex quibus textum formare solet editor, sic ibi legunt: *In Eraclea, civitate Tracie, natalis sanctorum Clementini, Theodote, Filomini, & aliorum multorum, quorum nomina Deus fecit. Codex Corbeicensis, etiam ut ab Achierio editus est, paulo auctius habet: Sanctorum, Clementis, Clementini, Theodote, Philomini & aliorum multorum.* Apud Rabanum, qui certe codicem aliquem Hieronyminum pra oculis habuit, crescit oratio: *Natale sancti Clementi (satis patet legendum Clementini) & Theodote, Filomini, Eraci, Martialis, Donati & aliorum multorum Sanctorum.* At quis de multis ipsis Sanctis distincte quid statuat? cum praeter Martyrologiorum notitiam, nulla alia documenta scientur superesse, ex quibus illorum numerus determinari queat. Codicibus ipsis omnibus anteferendus nobis videtur vetustissimum Epternacensis, sic strictim & simpliciter memorans: *In Eracle, Clementini & Theodoti, Filomini.* Romanum parvum, Beda & Florus de ipsis non meminerunt, nec satis exacte legit peretus Kalendarium membranum insignis ecclesiae Brivatenis, ante annos facile quingentos scriptum, atque ab Eminentissimo Cardinale Bullionario hic Antverpiæ anno MDCCXI nobis exhibitum, dum hoc modo nomina efformat: *Natale Clementini, Theodote, Erdeli.* In eo tamen cum Epternacensi consentit, quod solos tres martyres nominatim, socios nullos anonymos consighet. Plane mihi persuadeo, Adonem habuisse antigraphum aliquod praefato Epternacensi simile, ex quo annuntiationem suam sic expresit, veluti ab Uifuardo in textu ex ipso descripta est, cum has sola differentia, quod pro *Philumeni* Adonis, melius Nofter ex antiquioribus restituerit, *Philomini.* Cetera vide apud laudatum Florentinum. Thesaurum effodiet, quisquis horum Sanctorum Acta alicunde eruerit. Apud Wandelbertum, tribus his verisculis laudantur:

*Clementinus habet, Theodosius, Philominusque
Octavam decimam Decembris ante Calendas,
Hac pariter passi tortoris iussa cruenti.*

Serapionis. Serapion debetur auctori Romani parvi, qui præcipuum suum fontem consulens, eum accepit ex eadem Dionysii Alexandrini ad Fabium Antiochenum epistola, apud Ruinum lib. 6 cap. 31, ex qua superius, xxxi Januarii, Metram, Cointam viii, & Apolloniam ix Februarii dedimus. Sic paucis rem complectitur: *Alexandria, Serapionis, qui sub Decio præcipitatus, martyr efficitur.* Plusculum desumpfit Ado ex citata historiæ, in qua, editionis Mantuanæ MCCCCCLXXIX, ita legitur: *Syrapionem quoque domum sue repertum, crudelissimis affecere supplicis, ita ut omnes ei juncturas membrorum prius solventes, de superioribus eum præcipiarent.* Ex laudato Adone nostra omnia plane derivata sunt, servato Decii tyranni nomine, quod perperam à Romano parvo inventum est, cum ex prædicta Dionysii epistola, ut etiam alibi observavimus, manifestissime constet, Metram, Cointam, Apolloniam & Serapionem ante horribilia & terrifica Decii edita, furibunda populi seditione fuisse interemptos. Consuli hic denuo potest à curioso lectori Tractatus noster Historico-chronologicus de Patriarchis Alexandrinis pag. 31 num. 164, vel potius fons ipse apud Eusebium editionis Valesianæ lib. 6 cap. 41, ex quo accepit Ruinartius in Selectis pag. 104.

AVCTARIA.

CENTULEN. In prima satis purus, sic pergit: *Alexandria, beati Serapionis martyris. In Laodicia, sancti Anatolii tholus episcopi.*

BRUXELLEN. *Apud Alexandriam, sancti Serapionis, glorijs martyris. Quem sub Decio Cesare persecutores &c. finiens, & sic Christi martyr efficiens. Inter Heraclenenses tertium vocat Philomenum. Sequitur: Adueni in Tracia, natale sanctorum martyrum Edicti, Euthicus, Ermogenes & Feliciani. Item Rusi confessoris.*

HAGENOYEN. *In Anglia, sancti Laurentii episcopi & confessoris. Item sancti Risi, primi Avenionensis ecclesie episcopi & confessoris. Est in Romano XII Novembri. Vienna, sancti Eustachii episcopi. Vide citato die Auctaria, ubi Eustachius al. Helychius appellatur. Sequitur longior historia de Isaac patriarcha, cuius partem hic subiectio: Isaac parricida. Hic de genibus parentibus, per reprobationem Domini natus est, & ab angelo nomen ei impositum est; & ulti meritorum & dignitas prophetata est. Hic dolorem mortis marris temperavit, in coniunctione Rebecca uxoris sue, de qua duos ipse genuit filios, scilicet Esau & Jacob &c quae in facris paginis melius deducta sunt. Tum agit de Scapione, inde de Heraclenibus, factis pure. Denique. *Apud Alexandriam, quinquaginta rhetorum martyrum, quos beatae Katherina convertit, inter quos principales fuerunt Eu- storgius & Agro. Plus aliquid audet, quam alii codices die praecedentis.**

Antigii. *Aquicinct. In fine: Ipsa die, natalis sancti Antigii confessoris. Idem habet CODEX D. du CHEVAL. signatus C. Vide Castellianum, a quo vocatur Antidius.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJ. *Clementini martyris cum sociis. Serapionis martyris inclit. AUGENSIUS. Alia manu adjicetur: Ipsa die, sancti Laurentii episcopi Dublinensis, legatus torus Hibernia, qui vita temporis ultimum diem transcurso, interminandam gloriam aedipus est, qui miraculorum illustrat Ecclesiam. Vita exstat apud Surium; vide etiam notam P. Mothier. Plura dabunt varia, quae penes nos sunt, manuscripta.*

De Laurenti. Dublinensis.

XVII Kal.

Aud Nolam Campaniae urbem, natalis beati Felicis episcopi qui à quinto decimo aetatis sue anno, miraculorum gloria insignis fuit, & sub Martiano praeside cum aliis triginta martyrum complevit. Ipsa die, sancti Eugenii, qui apud pagum Parisiensem, consummato martyrii cursu, beatæ passionis coronam percepit à Domino.

Textum simpliciter & pure referunt Praten, Tornacen, Antwerp-maj. & Molan.

VARIA LECTIO. Antwerp-maj. male legit, qui ex uno etatis sua anno, pro à quinto decimo &c. & praterea sensum hiunc reddit scribens miraculorum insignis omissa voce gloria. Scripti Martiano cum plerisque; Molan. habet Marciiano, pejus Tornacen. Martiniano. Rursus Antwerp-maj. martyrium sumpsit. Molan. ferme semper emendare solet Parisiensem pro Parisiensem; sed turpissim rem involvit Tornacen. per apud pagum Parisiensem urbem. In Antwerp-maj. est consumpta.

Qqqq2

Die 15.

Felicis. *Eodem die, beati Laurentii episcopi & confessoris. Additur minoribus typis: Dublinensis & primatis Hibernia, cuius vita sanctissima habetur. Editiones posteriores, de Laurentio Dublinensi sic legunt: Apud Rothomagum, beati Laurentii Dublinensis episcopi & confessoris.*

Eugenii.

Quæritur

Quæritur an ad Usuardum pertineat *Macutus*, *Machutus*, *Magutus*, *Machutes*, *Macutus*, *Macutus vius*, *Machlonius* (sic enim in codicibus effertur) quæritur, inquam, an is ab Usuardo positus sit? In codice Prateni ad marginem adjicitur: *Eodem die, natalis sancti Macuti episcopi & confessoris*. Rosweyd. legit: *Eodem die, sancti Machlonii &c.* Antwerp, Mar. Lubec. & Ughellian. *Ipo die, natalis sancti Macuti*. Greven. *In Britannia minori, depositio sancti Machuti &c.* Codices mediae nota: *Eodem die, beati Maguti &c.* Ab omnibus diversimode, & longiori phrasè à Munerato, correpto nomine a Belino. Censeo ego Usuardinum non esse, ex Herinensi, Pulsanensi & codicibus pro textu citatis, cum in Prateni adiectum existimat. Adde variantes phrases, quæ satis ostendunt, hac omnia ex eodem fonte non procedere. Cetera in Auctariis. Consule notam Mothorii ad Martyrologium Romanum, hoc die.

Felicitis.

OBSERVATIO. Sanctorum, sub *Felicitis* nomine elogia memoriasque in Martyrologiis confusas & fæde perturbatas, recte olim observavit probavitque operis nostri parentis Bollandus, agens de celeberrimo illo Nolano seu Pauliniano xiv Januarii à pag. 937. Idem nobis superius non semel fatendum fuit, sed præcipue ad citatum diem xiv Januarii, xxiv Octobris & alibi. Hic recurrat *Felix* ille, quem primum Nolani episcopum & martyrem passim statuunt Scriptores, nonnulla Acta recensentes, quæ referuntur ab Ughello tomo 6 col. 286. Ipsa conformia sunt, quæ sentit laudatus Bollandus, nec video *Felicitis* hujus à ceteris distinctionem, absque temeritatis nota, negari aut refelli posse, contra expressissimum vetustissimum Martyrologiorum auctoritatem. Ast eam præverte aut quodammodo enervare voluisse videtur Castellanus, dum in notula ad Martyrologium universale submonet; *ante auctorem Martyrologii Regini parvi, nullam usquam Felicitis alicuius Nolani factam mentionem, præterquam solius celebri confessoris xiv Januarii.* Id ita esse, non inficior; verum nisi auctorem illum somnasse, aut, quod nefas est, datâ operâ imposuisse fingamus, admittenda sunt monimenta antiquiora, ex quibus ipse tam diserte pronuntiare potuerit: *Felicitis episcopi, qui à quinto decimo anno miraculorum gloria insignis fuit, & sub Martiano cum xxx, martyrum complevit, in Nolensi ecclesia sepultus.* Quod de Elpidio sepultura curatore adjunxit Ado, Romani parvi non est, neque id adeo describere voluit Usuardus. Ceterum hic *Felicitem* episcopum habemus cum xxx sociis martyrio coronatum, & Nolæ sepultum, quem nobis non facile eripent neotericorum dubia, præsertim Tillemontii tomo 4 pag. 655 & 656. Acta ejus apud Ughellum & alios, hic mihi nec examinanda nec propaganda sunt, sed Romani parvi eorumque, qui Martyrologium illud fecuti sunt, fidem ob meras conjecturas elevari non patiar, quæcumque decum fuerit illius *Felicitis* aetas, quæcumque inter Nolanos aut alterius loci episcopos ei locus asfigetur, de quibus alibi copiosius & accuratius disputandum erit.

Eugenii. Non minoribus tricis involvitur annuntiatio altera de *Eugenio* martyre agri Parisiensis, saltem pro ut hoc tempore post Maurolycum, Molanum, & recentiores Martyrologios intelligi solet. Diximus supra, Molanum ad xiiii Novembris exclusive Eugenium Toletanum episcopum ab Usuardi textu, suspicati id ea causa factum, quod hodiernum martyrem, Toletanum episcopum fuisse existimaverit. Et vero ea jam perulgata opinio est, quam ego quidem non capio, quæ satis ratione verosimilis feddi possit, non magis quam additamentum, aliud, nimurum *Dionysii Areopagitæ discipulum* fuisse, aut à Dionysio eodem ordinatum. Probe novi, plures in hanc rem operose desudasse, quorum scripta apud nos sunt; at enim quod mihi infundatum videtur, tueri non audeo; nec proinde afferere, Eugenium nostrum in agro Parisiensi martyrem, Toletanum episcopum fuisse; à Petro vel Clemente cum Areopagita trans Alpes missum. Si fontem exhibere vacaret, haud dubium, quin vel Hispani ipsi ultra subscripterent, potiusque sententiam Miræ in Fastis Belg. ad hunc diem adoptarent. Nolim tamen hic arbitri esse, solum indico, Floharium apud Surium seculo xii scribentem, aut similes alios, idoneos testes non esse, quorum suffragiis res tam antiqua & incerta tutò definitur. Recte, meo judicio, & vere signaverat Usuardus, à quo in sacros Fastos, five ex metrico Wandelberti, five aliunde relatus est, dum eum simpliciter dixit, consummato martyrii cursu, beatæ passionis coronam percepisse à Domino, nihil prorsus de dignitate episcopali, quæ Usuardi aovo in S. Dionysii necdum nota erat, memorans. Plura vide apud Du Bois Hist. eccl. Paris, tomo 1, à pag. 33 & Tillemontium tomo 4 pag. 453 & 717, quæ à nobis suo loco opportunius discutentur, intactâ interim Baronii & aliorum auctoritate, quibus recentiori opinioni adhædere visum fuerit. Usuardo prælucere potuit Wandelbertus, vel potius ex communi fonte uterque hauisit; certe idem cum Nostro sentire, manifeste ostendit sequens versiculus:

Septena Eugenius martyr denaque nitescit.

AUCTA.

A U C T A R I A.

PRATEN. De marginali additamento satis dictum est. *Dedicatio ecclesie in honore sancti Joannis Baptiste &c* *huc proprie inspectat.*

HERINEN. Textui puro addit: *Eodem die, beati Janiani confessoris, quem beatus Remigius baptismatem lavit. Patet proprium loci esse.*

ROSWYED. In prima purus, secundam sic effert: *In pago Parisiensi, sancti Eugenii martyris. Eodem die, sancti Machlonii episcopi & confessoris. Antiochiae, Valeriani martyris, cum aliis xv.*

PULSANEN. Incipit: *Apud Coloniam Campania urbem &c bene: secundam: Ipsi die, sancti Eugenii. Defunct reliqua.*

ANTVERP. **MAX-LUBEC.** **UGHELLIAN.** & **GREVEN.** Horum codicium auctarium, in Variantibus retulimus. Vide etiam notulam Castellani ad Martyrologium universale.

De Macuto. Post textum: *Apud Britanniam Alesci urbem, natali beati Macuti episcopi & confessoris, qui a primis etatis tirocinio innumerabilibus miraculis splendide emicuit, uno scilicet eodemque utrumque de lapide calicem valde choruscum, praelarium, vinum de aqua, hominemque de morte mirabiliter reintegrans.*

ANTVERP-MAX ULTRAJECT. **LEYDEN.** **LOVANIEN.** **ALBERG.** & **DANIC.** *Eodem die, beati Magne episcopi & confessoris. Aliqui Machutus.*

CENTULEN. *Natale sancti Felicis episcopi & martyris. In territorio Parisiensis, sancti Eugenii martyris. In Britannia minori, que Cornugallia nuncupatur, sancti Macutus episcopi & confessoris.*

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Antiochiam, natale sanctorum martyrum Donati, Restituti, Valeriani & Fructuosa, cum aliis xii. Vide GREVEN. infra. In Felice latius purus est. Tum: Apud civitatem Tholetanam, passio sancti Eugenii, ejusdem civitatis episcopi, qui apud Parisiens consummata martyris cursus &c. Hec prima in codicibus nostris Toletanae urbis vestigia. Eodem die, depositio sancti Machutus episcopi & confessoris.*

HAGENOEN. In prima satis purus est, nisi quod admisceat, *& sub Martiano praefide Hispaniarum, regnante Maximiano. Secunda integrior est. Sequitur: Eodem die in Brabantia minori, natale sancti Matheus [pro Machutus] episcopi & confessoris. Item sancti Kyltani confessoris. In civitate Theoloeto, natale sancti Eugenii episcopi & confessoris. In civitate Marstilia, passio sancti Victoris martyris, qui sicut vir per omnia laudabilis in moribus & in vita. Qui passus est &c. Vide textum & Auctariam xxi Tulli, nescio cur in hoc codice hue differatur. Demum: In episcopatu Constantiens, monasterio Knaungeni, sancti Findani confessoris, qui multam confert Eugenius. Idem est, si fallor, qui apud Castellum pridie ponitur.*

AQUICINCT. In fine: *Eodem die, sancti Macutus confessoris. Jam satis saepre recurrunt.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. **Maclovii,** *qui & Machutes, episcopi & confessoris, cuius miraculus legatur. Apud Nolam Campania, Felicis episcopi & martyris, cum ceteris.*

CAMBERIEN. *S. Maria Conventualium. Ipsi die, sancti Maximi confessoris.*

In VATICAN. num. 5949. Nihil de Eugenio.

Adiectum: *In Africa, sanctorum Secundini, Marcialis, Kalendonis, Valerii, Fructuosa cum aliis xii.*

Vide haec distinctius in Hieronymianis.

ALTEMPS. *Item sancti Cessatoris episcopi & confessoris. Cessatoris civitatis, sancti Desiderii episcopi. Desiderii & confessoris. Vide Castellum.*

REMENS. *SS. Tim. & Apoll. In territorio Parisiensis, sancti Eugenii martyris.*

EDITIO LUBECKO-COL. *De Felice addit Adonis clausulam: Corpus ejus Elpidius presbyter in Nolensi ecclesia servitur. Eodem die, sancti Eugenii episcopi, socii sancti Dionysii, qui apud Parisiensem pagum nomine Diolio, consummato martyrii cursu, beata passionis coronam percepit a Dominino: & predio suo Tolentino sepultus. In Africa, sanctorum Secundini, Marcialis, Saturnini, Valerianus & Fructuosa martyris, cum aliis duodecim. In Britannia minori, sancti Machutus episcopi & confessoris. Qui, ut fertur, trium mortuorum meruit fieri suscitator mortificus. Eodem die, sancti Maurini, Maurini confessoris. Item ipso die, sancti Madonii, Madonii confessoris. Debet aliunde lux accedere.*

BELIN. Textui non satis puro addit: *Item eodem die, natale sancti Aracui episcopi & confessoris. Fallor vehementer, si hic aliis sit a Macuto, quod MOLAN, non advertisse, infra patet.*

GREVEN. *In Apribia, sanctorum Secundi, Fi- dentiani, Varrici, Saturnini & Marcialis. Item secundum aliquip [imo secundum Hieronymianam] hic, Donati, Restituti &c. qui supra xvi Donati. &c. Kal. Septembris [voluit dicere x Kal.] habentur. Madonii. Madonii confessoris. Maurini confessoris. Apud Maurini. Coloniam Agrippinam, depositio digna & sancta memoria Alberti, cognomento magni, episcopi Ratifonensis, Ordinis Predicatorum, viri tam vita magna. sinceritate, quam eruditio clarissimi. Quis enim con- fessus Colonia residens, obitum beati Thome Aquinatis, lachrymis infusus, ut per spiritum cognoverat, fratris annuntiavit. Obiit autem anno etatis sua LXXXVII, cum jam in Ordine fuisse annis ferme LXX: cuius merita & gloriam Dominus per miracula multa declaravit.*

MOLAN. Post Eugenii, alii litteris textui infelicit: *Archiepiscopi & martyris Tolentini sedis, qui a beato Dionysio ordinatus, & directus fuit ad predicandum Trinitatem sanctam gentibus. In fine: Cujus corpus modo quiescit Bronias in pago Lom- censi. Vide Annotata in editionibus posterioribus. Tum ex BELIN. Item eodem die, natale sancti Aracui &c. Tum de Machuto ex MUNERAT. usque ad splendide emicuit. De Juniano ex HERINEN. In Austria, sancte Leopoldi, ejusdem Leopoldi. provincie Marchionis & confessoris eximi, quem Innocentius oclavis Sanctorum numero afferit. Denique minoribus typis de Alberto magno, Alberti M. nonnihil contrahit elogium GREVENI. Editiones posteriores idem habent de Eugenio. Dein: Ipsi die Santonam civitatem, depositio sancti Maclovi Maclovi. episcopi & confessoris, in Brixiensi, urbe Aethiis; qui a primis etatis tirocinio innumerabilibus miraculis splendide emicuit. Argentino, sancti Amandi. episcopi & confessoris. De Juniano & Leopoldo, ut in priori. Die decima quinta, sanctorum martyrum & confessorum Guri, Samone & Abibi. Guri &c. Denique typis minoribus: Colonia obiit Albertus magnus, episcopus Ratifonensis, vita & eruditio in Ordine Predicatorum clarissimus. Cujus merita & gloriam Dominus per multa miracula declaravit. Vide supra longius elogium in GREVEN.*

Qqqq 3 XVI K al.

XVI Kal.

Die 16.

Eucherii.

Ugduni, natalis sancti Eucherii confessoris, qui ex nobilissimo Senatorum ordine, ad religiosam vitam habitumque contraversus, diu intra septa speluncæ sponte clausus, Christo servit, deinde apud prefatam urbem, revelante angelo, in pontificali cathedra solemniter collocatus est.

Puri sunt Praten. Herinien. Tornacen. Pulfanen. Munerat. Greven. & Molan.

VARIA LECTIO. Errant in ipso nomine Pulfanen. & Munerat. ille Eucherii sibi, hic Eleuterii. Greven. & Molan. legunt, episcopi & confessoris, nos cum reliquis simplicius. Rursus Munerat. phrasim mutat, dum pro verbis textus substituit, qui nobilissimorum senatorum ordine. Cetera navi sunt, apud, solemniter, sollempniter &c.

Eucherii.

OBSERVATIO. Alterum post Irenæum urbis Lugdunensis, imo totius Ecclesiæ lucidissimum fidus Eucherius, à celeberrimis quibusque V seculi PP. Hilario Arcatensi, Caffiano, Salviano, Claudio Mamerto aliisque pluribus, summis certatim laudibus extollitur, à multis seculi proxime præteriti scriptoribus, præsertim Raynado & Chiffletio illustratus. Notissimæ sunt, de Eucherio uno aut binis Lugdunensis episcopis, de Eucherii uxore Galla, filiabus Consortia & Tullia, aliisque, ad filios Salomon & Veranum seu Veranium spectantibus controversia. De filiis verosimiliter xxviii Septembribus & xi Novembribus egimus. Prædictæ difficultates, solita diligentia à Tillmontio expensiæ sunt tomo 15 a pag. 120 & in notis eò reducendis. Ad rem nostram quod proximè attinet, videtur Eucherius in Hieronymianis signatus, quidquid ibi nomen deformatum sit, de quo videnda Florentinii notatio. Ex Hieronymiano aliquo codice annuntiationem sùam expressit Rabanus, qui Eucherium nec in Beda, nec in Floro repererat. Vacat hoc die Romanum parvum, sic ut inter Martyrologos nemo Adone uberioris res Eucherianas, saltem ejus ad episcopatum vocationem, protecens sit. An omnia satis accurate? Certant critici recentiores, quos inter narrationem ejus arrodrunt aliqui, alii plane repudiant. At certe mirandum est, Viennensem antifitum, virum nec imperitum nec ineptum, à novem ferme seculis tam turpiter impegnile, aci Eucherianam historiam, ab ejus aëvo non usque adeo remotam, plane ignorasset. Nos hæc de more ad alium locum remittimus, ibi ex Baronio antiquoribusque scriptoribus discutienda & illustranda. Certum est Usuardi brevius elogium ex Adonianis verbis contractum esse. Wandelbertus, forte studio & Eucherianæ laudis augendæ gratia, ipsum cum Thaumaturgo Gregorio sic uno disticho hoc die compositum:

Eucherius sextam cum dene Gregoriusque
Implent: Lugduni hic, Neocæsare & ille sacerdos.

A U C T A R I A.

Edmundi.

Othmari.

Edmundi.

Rufi. &c.

Edmundi.

Lovanien. Alberg. & Danic.

ANTVERP-MAJ. Veteri membranae lacerae asciuta est lacinia recentior textum supplens, in qua subobscure adjectum legitur: *Eodem die, sancti Edmundi archiepiscopi & confessoris.* De hoc pluribus infra, tu vide annotationem Motherii in verfone ejus Martyrologii Romani, de qua non semel alibi locuti sumus.

ROSWEYD. Textui satis puro superaddit: *Eodem die, depositio sancti Othmari abbatis & confessoris.* Vide notulam Castellani.

ANTVERP, MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Post textum ex Hieronymianis decerpunt: *In Africa, natale sanctorum Rusiani [pro Rusiniani] Marci, Valerii, Honorati.* Vide in fonte socios plures. Tum: *In territorio Antissiodorensi, monasterio Pontiniaci, depositio beati Edmundi archiepiscopi & confessoris.*

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN.

LOVANIEN. ALBERG. & DANIC. In primo addi-

tamento cum præcedentibus convenient: *In Africa, natale sanctorum Rusiani, Marci, Valerii, Rafa. & Honorati.* Sequitur: *In Alemannia, natale sancti Othmari abbatis. In territorio Antverpionis-Otmaris, monasterio Pontiniaci, depositio beati Edmundi Cottuarensi episcopi & confessoris.*

CENTULEN. Textum nostrum alia phras redidit: *Apud Lugdumum, sancti Eucherii episcopi & confessoris;* qui de seculari nobilitate ad Domini se contulit servitum, & in episcopam divinus præelectus, noluit adquiescere, nisi fratris foribus abstractus, ac demum ligatus traheretur; qui tandem & ecclesiæ rite præfuit & opima sine quaerit.

BRUXELLEN. Incipit: *Apud Capuanum, natale sanctorum martyrum Vitalis & Justi. In Africa, natale sanctorum martyrum Rusiani, Marci, Valerii, Rafa. & Honorati.* Sequitur textus sic interpolatus: *De Eusebio, Deinde angelica revelatione de speluncæ edulis, electione cleri, & consensu totius populi, apud prætam urbem in pontificali &c.* Tum subdit: *Hujus*

Galle & filiarum. uxor Galli speluncam ejus ingressa, in sancto habita omne illic vita sua tempus exegit. Ipsorum duas filias Confortia & Tullia virginatus gracie & signorum gloria claruerunt. Dein: In territorio Anhere, monasterio Pontinacensi, deposito Ethmundi Cantuariensis archiepiscopi & confessoris. In Almanna, depositus beatus Othmari episcopi vel abbatis & confessoris. Item Felicitatis virginis.

Edmundi. Othmari. Felicitatis. De Othmar. HAGENOYEN. In textu modice interpolatus, de Rufiniano & sociis Afris, habet, ut supra. Tum: In Almanna, in monasterio sancti Galli, Confidencis docebat, natale sancti Othmari abbatis & confessoris. Hic vir totus natus [intelligo bonis] operibus erat deatus & alta contemplatione suspensus. Pauperum multam curam [habebat] perdes & capita illorum abluens, & necessaria corporis, prout habuit, eis ministrando: leprosos etiam balneando, & vulnera eorum immunda tergendo. Hic a quibusdam tyrannis, quia illorum avaricia & dissipatio rerum temporalium monasterii sui sentire noluit, eos apud Pipynum principem accusando, ab eisdem de fornicatione accusatus est, & quod cum meretricibus boni monasterii consumeret, in insulam Rem quamdam relegatus est, ibique multis miseras maceratus, quevit in Domino. In territorio Antere, apud Pontiniacum monasterium, deposito beatus Edmundi episcopi Cantuariensis & confessoris. Hic beata Virgini valde erat devotus. Item apud Arebbonam Avernum, sancte Vitaline virginis. Vide Castellum xxi Februario, & Acta nostra codem die.

Othmari. Vitalis &c. Marcelli. De Edmundi. VITALIS. &c. De Othmar. Aquincit. In fine: Eodem die, beati Othmari abbatis. In Capua, natale sanctorum Vitalis & Justi. DAVERONEN. Aurelianis, Marcelli.

MATRIC-CARTUS ULTRAECT. Ethmundi archiepiscopi Cantuariensis & confessoris. Eucherii episcopi & confessoris. Othmari abbatis & confess. In VATICAN. sub num. 5249. Adiutor: Natale sancti Augustini episcopi & sancte Felicitatis maris ejus in S. Sophia. Vide Hieronymiana die sequenti, primo loco. In Africa, sanctorum Rufini. &c. De Edmundi. RUFINI. &c. ALTEMPS. Apud Pontiniacum, depositio sancti Edmundi Cantuariensis archiepiscopi, apud Pontiniacum quiescentis, cuius mors & vita gloriose commendatur miraculis.

FLORENTIN. In Africa, sanctorum martyrum Rufini. &c. Marci, Valerii & Honorati. In territorio Antisiodorensi, monasterio Pontinacensi, depositio sancti Edmundi Cantuariensis archiepiscopi & confessoris. Tum solus STROZZIAN. Sancti Fidentii episcopi iheri Paduani & confessoris.

ÆMILIANI. BURDEGALEN. Æmiliani confessoris, qui magna sanctitatis existens, & multe coruscans miraculis, in basilica, quam prope Dordianum miro uridine fabricavit, honorifice tumulatus est.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: Colonia Agripina, in ecclesia B. Clementis, translatio corporum beatorum duorum Ewaldorum presbyterorum & martyrum, a sepulcro eorum ad scriptorium, per B. Annonem Coloniensem archiepiscopum. Item Colonia, in ecclesia ipsius. Rome, sancti Martini pueri & martyris, filii senatoris, qui puer, cum idolis immolare recusaret, & minas Martiani imperatoris contemneret, iussus est extendi & dorsum ejus ac ventrem conficere: deinde ligari, suspendi, & secari atque diversis penis affligi, atque ad ultimum decollari. De Eucherio & Africani, habet ut BRUXELLEN. supra. Tum: In Almania, natale sancti Othmari. sancti Othmari abbatis & confessoris, canobis sancti

Galli; qui in insula Rem per duos iniquos principes Alemannorum Warinum & Ruthardum relegatus obiit, cuius corpus post ejus obitum, evolutis decem annis, in monasterio S. Galli, a fratribus in altum reperum est ac translatum. De Edmundo, ut jam Marcelli. Iaepius. Aurelianis, sancti Marcelli confessoris. Secundani. Eodem die, sancti Secundani confessoris.

BELIN. In textu non satigatus, adjicit in fine: In Africe, sanctorum martyrum Rufini, Rufin. &c. Marci & Valerii. Eodem die, festum sancti Fidentii. episcopi & confessoris, tertii episcopi Paduani.

GREVEN. In Africe, natale sanctorum Rufini &c. Marcelli. Nora, Galla uxoris S. Eucherii, ut Ado De Galli & filiabus. inquit, specum ejus ingressa, omne illuc vita sua tempus in studio religiosum exegit. Due etiam iporum filia, quarum una Confortia, altera Tullia vocabatur, virginatus gratia, & signorum gloria claruerunt. Rome, sancti Martini pueri. Qui cum De Martino. effet Romana urbis primarius senatoris cuiusdam filius, idolis immolare renuens, minasque Marcianni praefidis parvipendens, in equidem levatus anguli dilaniari jubetur. Deinde cum variis tormentorum generibus ledi minime porusset, capitis abfessione martyrum consummavit. Hunc Uuardus habet vxi Kal. Januarii sub nomine Marini. In monasterio Pontiniacico, depositio sancti Edmundi De Edmundi. archiepiscopi Cantuariensis & confessoris. Qui a matre Mabilius ab ipsi puerita primordiis religiosissime educatus, carnis castigationi & affiduis precibus intensus, in maxima sanctitate accredit. Tandem factus antis, plenis operibus bonis quietuit, Othmari abbatis & confessoris. Qui Alemanni natione, sanctis actibus clarus, monasterio sancti Galli praefatus, ab impio iusfru condemnatus est exilio in insula Rheni fluminis: abi post multas, quas sibi sustinuit miseras, in Domino quevit. In Herordia, dioecesi Paderbornensi, sancti Walgeri Waltgeri. confessoris, ecclesia illius fundatoris primi. Apud Castellum formatum invenio Valdogeri. Aurelianis, Marcelli confessoris. Eodem die, sancti Secundani. Secundani confessoris. In Suebris, Benedicto & Bened. &c. Cecilia abbatis regina. In Scotia, sancte Margareta Margarete regina. De translatione Ewaldorum & brachii De Ewald. S. Georgii, ferme usupra.

MOLAN. De Eucherio, aliis litteris, post, De Eucherio prefatam urbem, textui inserit; cum universa ecclesia, defunco pontifice Lagdunensi, iuxta mortem antiquissimam a se obseruatum, iisdem jejunii & obsercationibus, qui gubernationem ejusdem ecclesie suscipere deberet, sibi posceret a Domino revelari. In fine: In Africe, sanctorum martyrum Rufini. &c. Marci, Valerii. Eodem die, sancti Fidentii. Rufin. &c. denuo episcopi & confessoris, tertii episcopi Paduani. In territorio Antisiodorensi, monasterio Pontinacensi, depositio sancti Ethmundi Cantuariensis Edmundi. episcopi & confessoris, & depositio beati Othmari abbatis. Tum typis minoribus ex GREVEN. In Hervordia, dioecesi Paderbornensi, sancti Wale- Waleghers. gheri confessoris, ecclesia illius fundatoris primi. In Scotia, sancte Margareta regina, cuius vitam scripsit Turgothus episcopus. In aliis idem est de Eucherio in textu, idem de Afris, Fidentio & Edmundo. Tum: Apud Viennam, depositio sancti Leoniani abbatis, qui fuit germanus Aniani episcopi. In Vues- Leoniani phaltia, depositio beati Vualgeri confessoris, fundatoris ecclesie nostra Dominae in Hervordia. In Almania, depositio sancti Othmari abbatis. In Capua, natale sancti Augustini. Alias Augustianum, ejusdem haud dubie, de quo supra in VATICAN. Minoribus typis: In Scotia, sancta Margareta regina. XV Kal.

XV Kal.

Die 17.

Dionysii.

Pud Alexandriam, beati Dionisii episcopi. Hic in multis saepe confessionibus satis clarus, & pro passionum tormentorumque diversitate magnificus existens, quievit Valeriani & Galieni imperatorum temporibus. Civitate Corduba, passio sanctorum martyrum Acisli & Victoriae, ubi ob commendationem pretiosae mortis eorum, eodem die rosa ortae divinitus colliguntur. Aurelianis, sancti Aniani episcopi & confessoris, cuius mortem in conspectu Domini pretiosam miracula crebra testantur.

Sumitur textus ex Praten. Herinien. Anverp-maj. Rosweyd. Anverp. & Max-Lubec. Munera. Belini prima editione, & Molan. Item ex Anverp-max. Ultraject. Leyden. Albergen. & Dauie.

Acisli &

Victoriae.

Aniani.

Martyrologium
usuardi
ad
acta
ss:

Dionysii.

VARIA LECTIO. Dionisii scribitur in textu, ut solet. Solus Munerat posuit, Dionisii episcopi & martyris. Legendum est, *Hic in multis saepe confessionibus satis clarus*, ut cum Adone probatores codices. Praten. omisit in; Munerat. & Belin. saepe. Molan; fortasse ex Greven. transposuit *saepe* post confessionibus, ut sit, *saepe satis*; in Rosweyd. vero est *clarus satis*. Antverp. & Max-Lubec. cum Belino & codicibus media nota habent, *pro passionibus*, & iterum Belin. *diverstatibus*. Molan. vero, opinor de nuo ex Greven., *pro tormentorumque*, substituit *meritorumque*. Pratuli in textu *Acisli*, ex Praten. & Rosweyd. imo ex Adone; varianti ceteri, quorum aliqui *Acisli*, ali *Asisli*, *Asisli*, *Acisli* &c. Deficit Praten. in epitheto *pretiosae* ante *mortis*, sed nos illud ex aliis atque ex ipso Adone restituimus. Inter puros numeravi Antverp-maj. licer in assuta lacinia, de qua supra egimus, non satis legibiliter omnia exprimantur.

OBSERVATIO. Confusum aliquid in Martyrologio Romano, recte insinuat Castellanus appositâ notulâ III Octobris, quo die ex enumeratis sociis, colligit, ipsumsum magnum illum *Alexandrinum Dionysium* illuc invectum esse, quod à Gracis sic recolatur. Fieri potuit, ut eruditissimi Reformatores memoriam lapsi sint, dum hic eundem expressius referunt. Neuter proprius obitus dies est, nec secundum nostrum, nec secundum aliorum chronologicum calculum, ut vide in Tract. de Patriarch. Alexand. pag. 29 & à num. 157. Ibi enim ex inita ratione nostra, Dionysius obiisse dicendum est. ix Martii cci. xv, aliis pro x, aliis pro xiv Septembri ccl. xiv, aliis pro alio die certantibus. Sed hic recudenda non est ea controversia, plane ad rem nostram inutilis, cum certissimum existimem, auctorem Rom. parvi pro solo & mero suo libitu, ut in aliis totus advertemus, hunc prae ceteris diem Dionysii cultui consecrasse, his verbis: *Alexandria, Dionysii episcopi, in multis saepe confessionibus clari, Valeriani & Gallieni temporibus, Accipitum est ex consueto fonte Rufini Eusebii, unde & Ado longius elogium sum subinde compilavit, à Nostro sic contractum, ut textus exhibet. Paucula in citato Tractatu Patriarchali, de inclitissimo exule & fortissimo fidei confessore delibavimus, ut tunc ferebat operis ratio, sed ea operosius apud Ruinartum inter Selecta, explicata fuit à pag. 164, atque à Tillemontio historice deducta tomo 4 à pag. 242 per octodecim articulos. Baronii & horum operâ in Actis suo tempore uti licebit, quemadmodum & de ejus doctrina scriptisque ex Hieronymo de Script. eccles. cap. 69, aliisque Bibliographis uberioris poterit disquiri.*

Aurelius Prudentius *περὶ τεοῖν* Hymn. 4, sic canit: *Corduba Acisclum dabit & Zol- lum, tresque coronas.* En hic primum secundæ nostræ annuntiationis martyrem, jumentum, opinor, *Zolilo*, de quo cum Usuardo egimus xxvii Junii, & operosius eo die in Actis, ad quæ lectores ibi remisimus. Crediderunt Majores nostri, per ea verba *tresque coronas*, intelligi tertiam illam martyrem hodiernam *Victoria*; at felicior mihi quidem videtur Ruinarti conjectura pag. 517, tres fratres Cordubenses martyres, Faustum, Januarium & Martialem substituentis; sic ut ibi Victoria excludatur. Nihilominus, ut ut à Prudentio omissa fuerit, dubitari non potest, quin Ado utriusque Acta inter se connexa viderit, ex quibus perenne miraculum narrat, iisdem verbis ex ipso in textu nostro expressum. An id suspectum habuerit Baronius, an forte Acta ipsa, annos Christi signantia, recentiora crediderit, nescio; in Hieronymianis, die sequenti signatur solus *Acisclus*, nec ibi rosa, nisi in solis Lucensibus memorantur, de

Acisli &
Victoriae.

de quibus vide differentem Florentinum. Elogium Flori, die sequenti relatum, utriusque Sancti martyrum connectit, tormenta dumtaxat, & prasidem Sidonem commorans; sed nec de iis promptum est hoc loci sententiam ferre. Plures scriptores recitat Baronii Notatio, ex quibus Aciscli & Victoriae Acta suo tempore illustrari poterunt. Junior est Tillemontius tomo 5, pag. 59.

Anianum Aurelianensem quantumvis brevi, egregio sane elogio ornatit Apollinaris Sidonius lib. 8, epist. 15, maximum ipsum consummatumque pontificem, *Lupo parem*, *Germano* que non imparem predicans, qui utinam res eius gesta codem styllo profectus fuisse! Partem aliquam ad posteros transmisit Gregorius Turonensis lib. 2. Hist. Francorum cap. 7; Carolus Saufleyus apud Surium plura ex Aurelianensis ecclesiæ monumentis collegit, alibi discutienda. Quod modo ad nos attinet, codices Hieronymiani, quacumque demum manu, ipsum consignant: *In Gallia, civitate Aurelianis, depositio Aniani episcopi & confessoris*. Beda, ut alibi nonnumquam, episcopi titulum omittit, ita hic: *Aurelianis, natale sancti Aniani confessoris*, quæ distinctius à Rabano reddita sunt. In Flori encomio miraculum additur de puerulo episcopum designante; at verosimilimum est, nulla Acta Adoni innotuisse, cum simplicissime legat: *Aurelianis, sancti Aniani episcopi*; unde consequitur, textu nostri satis vulgare elogium soli Usuardo adscribendum esse. Apud Bedam Aniano subiungitur Gregorius Thaumaturgus, à Rabano præfixus; ifque hoc ipso die in Romano conflanter celebratur, tametsi à Romano parvo, Adone & Usuardo positus sit 111 Julii. Audiamus modo insigne Aniani elogium à Wandelberto metrice concinnatum:

Quindecima antistes Ligeris per littora, perque
Festivos populos Anianus laude coruscat
Æternæ, merito, signis, prece, consilioque:
Urbe qui propriam hostili de clade redemit.

AVCTARIA.

TORNACEN. Caret secunda annuntiatione de martyribus Cordubensis, cetera omnia pura sunt.

PULSANEN. Incipit: *Apud Gneocaream Ponti, beati Gregorii episcopi*, qui signorum ac miraculorum gloria præditus, inter cetera, quodam tempore, in ecclesiæ faciendo locum sufficeret, monem precibus movit. Tum: *Apud Alexandriam, beati Dionisi episcopi*. Desunt reliqua.

GREVEN. Appofito signo 1, de quo alibi locutus sum, textu adscribit: *Ja Britannus, civitatis Lancashirensi, beati Hugonis episcopi & confessoris*. Sed vel hac de caula, ut alibi, hic etiam cum à puris exclusimus.

EUJUSDEM. **L**OVANIAN. Texui puro subdit: *In Britannia, civitate Linconiensis [Lincolniensi] sancti Hugonis episcopi & confessoris*.

GCENTULEN. In textu non quidem purus, sed minus folio contractus est. Tertio loco interjectit: *Apud Ponitum, sancti Gregorii episcopi Gneocarensis & martyris, qui multa miraculorum gloria præditus fuit. Ipso die, sancti Odonis abbas. Vide Auctaria xvii Dec.*

GBRUXELL. In prima satis purus, pergit: *Apud Ponitum, natale sancti Gregorii Neocarensis episcopi & martyris, qui magna signorum gloria præditus, &c. Sequitur secunda annuntiatio satis pura, ut etiam est tertia, sed inter utramque, ex aliquo Hieronymiano, legitur: Roma trans Tyberem, natale sancti Cecili.*

HAGENOYEN. Multa, pro suo arbitratu, plerumque non satis exæcte coacervat. Sic orditur: *In Curia Curiensis, sancti Florini confessoris. Caffelanus Confluentianus & Schonangianus affixant. Vide Molani editiones posteriores. Item Hugonis episcopi Lycolienensis [Lincolniensis] de Ordine Catholicienorum, in Brittaniam, Augolini episcopi & confessoris. Vide xxvi Maii. Sequitur textus utcumque tolerabilis. Deinde elogium aliquod*

Lupi Senonensis, quem cum aliis posuit die 1 Septembri, quo & hic festum ejus esse fatur; pauca describo: *Apud Senones, natale sancti Lupi Lapi, episcopi, qui apud Aurelianum de regali sanguine ortus* [est.] *Hic cum omni polleret virtute, Senonensis est electus archiepiscopus. Hic vir tanta erat pieatis, in sibi nil reuineret, & omnia sua pauperibus largretur &c.*

VICTORIN. In fine addit: *Turonis, depositio Greg. Turon. sancti Gregorii episcopi & confessoris, miraculorum factoris*. Hæc proxime sequenti Gregorio potius aptanda sunt, nisi sensus sit, quem format Molan, in posterioribus editionibus. *Item S. P. Gregorii Neocarensis episcopi. Et sancte Tecla virginis. Haud dubie ex Hieronymianis. Postiores duas annuntiationes habet codex Reg. Suec. f. n. 130, priorem codex alius sub num. 428.*

MATRIC - CARTUS - ULTRAJECT. *Hugonis Hugonis episcopi & confessoris, Aniani episcopi & confessoris, Aniceti & Victoriae martyrum, in quorum festo miraculosis divinitas orinatur rosa. Gregorii episcopi Florini. Turonensis. Florini confessoris.*

CAMBERIEN. S. Mariae: *Ipsa die, beatorum Abraha & Abrabæ & Florini episcoporum.* **V**ATICAN. sub num. 5949. Adjicit: *Apud Neocaream Ponti, natale sancti Gregorii episcopi, insignium miraculorum factoris. Eodem die rosa divinitus sorte colliguntur. Ubi & qua causa? An haec forte ab Aciclo & Victoria, per scriptroris incuriam divulsa fuit? Sic existimo.*

FLORENTIN. *Apud civitatem Florentinam, in partibus Tuscis, natale sancti Eugenii diaconi, discipulis sancti Zenobii Florentini episcopi, qui magnis virtutibus clarus quievit in Domino, anno eratis f. 350, anno Domini ecccxxii l. Hæc forte sunt tabula Florentina, quæ à Baronio citantur. Sequitur in iisdem codicibus: Roma, passio sanctorum martyrum oboe, qui passi sunt sub Alexandro imperatore, ut legitur in passione S. Martinae virginis.*

R. R. EDI.

EDITIO LUBECO-COL. De Dionysio post exi-

De Dionysio. sicut superaddit: *Qui etiam [cum] beatis Gaius & Petrus in squalidissimo deserto Libye catenis constrictus, & diversis cruciatis afflictus Valeriani & Galieni imperatorum temporibus, postea vero ad ecclesiam suam rediens quievit in pace. In Cordubensis, latitudo pura est. Tum: Aurelianis, san-*

De Aniano. Et Aniani episcopi & confessoris, qui mira pra-

dei misericordia & dura quadam die ad Massam o-

mnipotenti. Deo sacrificium solenne offerret, idem

sacrificium altari suppositum dexterum. Dei patris

visus est benedixisse hostiam. Cuius & mortem in

confusione &c. Ipsi die, sancti Hugonis episcopi

Translat. Lanconiensis, & confessoris, Ordinis Carthusien-

rum. In Anglia, translatio sancti Erkenwaldi

episcopi Londoniensis & confessoris. Item eodem die,

santii Abrabae confessoris. Turonis, sancti Gregorii

episcopi & confessoris. Vienne, sancti Mammati

episcopi & confessoris.

BELIN. In secunda editione hoc augmentum

Greg. Turon. superaddit: Item Gregorii Turonensis.

GREVEN. Prosequens augmentum, de quo

De Hugone superius, sic habet: Beatus iste Hugo vir san-

ctissimus, ex procuratore majoris Carthagine, prior

domus sui Ordinis de Westam in Anglia factus est;

ubi eximis pollens virtutibus, ad regimen ecclesie

Lincolniensis electus, sicut prius probatissimum mo-

nachum, ita nunc pastorem vigilansissimum, ec-

clesiasticaque libertatis defensorum, ultra omnes

suu temporis strenuissimum se exhibens, miraculis

multis vivus & defunctus coruscans, quievit in pace,

anno Domini M CC Sanctorum Catholico solenniter

obsequiis. Roma trans tyberim, natalis sancti Ce-

cili. In Nicomedia, sancti Ammonis. Cartha-

Dubitatis, & gini, sanctorum Dubitatis, Tasci, Valentini. Rome,

Mart. 8. Odo Martyrum, quos sancta Mariana convertit.

Felicit. Mammati. Greg. Turon. Felicis Papa & martyris hic sepultura. Vienne, sancti

Translat. Mammati episcopi & confessoris. Turonis, sancti

Gregorii episcopi & confessoris; qui anno post obi-

tum beati Martini CLXXI ejusdem fortunis, vita,

eruditio & signis admodum effulgit. In Anglia,

translatio sancti Erkenwaldi episcopi Coloniensis

Erkenwaldi.

[in priori editione melius Londoniensis] & con-

fefforis. Apud provinciam Retie, sancti Florini Florini.

presbyteri & confessoris. Eodem die, S. Abrabae Abrabae.

confessoris. Martine martyris. In Anglia, sancti Mariae Mariae.

Hilda virginis, abbatissae, quam omnes, quoniam eis

rant, ut Beda testatur libro 4, ob ingenio pietatis

& gratiae, marrem vocare conveverant. Non solum

anem in suo monasterio vita exemplo premitibus

exitit, sed etiam longius manentibus, ad quae

felix industria, ac virtutis ejus rumor pervenit,

occasione salutis & correctionis munifico. Pro

multa tandem, quae fecit in veris, celestis operas

percienda præmia vita celestis transiit anno D.

min. DCXXX. Apud Castellum in Martyrolo-

gio notatur annus DCLXXV. Vide quæ idem ob-

servat de ejus genere, reliquias &c.

MOLAN. In Nicomedia, sancti Ammoni. item Ammoni.

Sancti Valentini & sancta Tecla virginis. Ipsi die, Valen-

ti & Tecla.

Sancti Sueri vel Severi. [nomen non bene exprim-

mitur] confessoris. Item Gregorii Turonensis. In Gregorii.

Britannia, civitate Lincolnensi, beati Hugonis Hugonis.

episcopi & confessoris. Dein typis minoribus;

cujus aëtus a diversis sunt conscripti & per Hem-

icum Morensum carmine executis. In Anglia, sancte

Hilda virginis, abbatissae, quam omnes, quoniam eis

rant, ut Beda testatur lib. 4, mairem vocare con-

suverant, ob ingenio pietatis & gratiae. Posteriori-

res editiones primo loco reuelant Gregorium

Thaumaturgum, de quo supra, cum interpolationibus &c. In fine: In Britannia, civitate

Lincolniensi, beati Hugonis episcopi & confessoris.

De Ammone, ut in priori. Tum: Item Turon.

Sancti Gregorii archiepiscopi & confessoris, mar-

culturorum libri factoris. Ipsi die, apud Corin-

ton, sancti Florini. Denique typis aliis: In Paphos,

natalis sanctorum Alphai & Zachai, qui post ver-

bera & novaculae, post diversas in tormenti que-

stiones, post pedes, dies nocte que compedibantur

quatuor foraminum intervallo interpositis, distin-

distracto que, capitibus abscessis ex hac luce di-

scendunt. Vide Eusebium de Martyribus Pala-

stine cap. 1, vel apud Ruinartium a pag. 331.

XIV Kal.

Romani, cum pueri Romani, natalis beati Romani, qui temporibus Diocletiani, cum quidam prefectus ecclesiam irrumperet, camque funditus conaretur evertere, ceteros Christianos horatus est, ut ei contradicerent; unde una cum quodam parvulo, nomine Barala, celebri martyrio coronatus est. Item in eadem urbe, sancti Eschii, qui cum esset miles & preceptum audisset, ut quisquis non sacrificaret idolis, cingulum militiae deponeret, repente cingulum solvit. Ob hanc causam ligato in dextram ejus faxo ingenti, in fluvium precipitari jussus est.

Ex Praten. Antwerp-maj. Antwerp. & Max-Lubec. Greven. & Molan.

VARIA LECTIO. Inter purissimos codices certo censendus Herinien, hodie in-

gerimus, sed propter additamentum proprium, de quo in Auctar. exclusus. Con-

tra vero Greven. & Molan. hic inter puros computati sunt, licet in secunda annuntia-

tione constructionem varient hoc modo: *Ut, quisquis non sacrificaret idolis, mortis fabre for-*

entiam, cingulum militiae solvit. Imo Molan. leniter prosequitur, ob quam causam, Cetera

variationes in nominibus maxime veriantur. Puerum, cum Adone & precipuis codi-

cibus Baralam vocamus, Greven. Barulum, Molan. Barulam, alii aliter. Non minor in

alio

alio nomine diversitas. Reliqui in textu *Eschii*, proxime ad puritatem, qua ex Adone est *Heschi*. Sunt qui scribant *Escii*; Hieronymiana *Iscii* &c. De *ydolis* &c. satis alibi.

OBSERVATIO. *Romani Cesariensis diaconi*, insignissimi martyris, & cum Laurentio ac Vincentio comparandi, prima, nitidior ac simplicior memoria traditur in *Romani*. vetustissimo Hieronymiano Epternacensi, in quo tum parvulus *Barlas*, tum *Heschi*, sub una eademque commemoratione satis aperte comprehenduntur his verbis: *In Antiochia, natalis Romani, Barli & Isci martyris*. Tricas ingerit adjecta in aliis Hieronymianis codicibus appellatio *monachi*, quam certum est, non invenisse Rabanum, qui satis prolixum elogium ex *Actis* extraxit; unde vero Florus, à nostris editus, sua acceperit, non satis perfidio. Romanus aliquis inter Cesarienses martyres, in citatis Hieronymianis ponitur die præcedenti. Ex his nata longior & operosior Florentini Notatio, qua adversus Valefum, in Baronii sententiam inclinat, de *Romanis* martyribus Antiochiae passis, omnino geminandis, sic ut alter *monachus* sit, alter *diaconus*, uterque tamen eodem ferme martyrii genere, eodem loco, eodem tempore, imo forte eodemmet die coronatus. His etiam anfam præbent diversæ de *Romani* martyrio relationes, ut vel bina Eusebii narratio, altera de Martyribus Palæstinæ, apud Ruinartum pag. 331; altera ex lib. 2. de Resurrectione, apud eundem pag. 379, vix satis apte inter se combinari videantur. Difficultatem auget passio cum puer, passio sine puer; inde Prudentii Hymnus apud laudatum Ruinartum à pag. 382, nonnulla confundentis; demum alia SS. Patrum encomia à laudatis scriptoribus appellata. Studiose elaborata est Tillemontii deductio historica à pag. 699. Baronii & Florentini opinionem de binis *Romanis* cum Valesio & Ruinarto improbabilem censem. Ego ingenue fateor, me necdum clare distinguerem, cui potissimum parti accedendum sit, præsertim cum Romanum parvum diferte signet: *Antiochiae, Romani monachi & martyris*, quemadmodum vocatur in *Actis* Mombrianis, Ado vero elogium suum ita formet; ut cum Rabano non magis de *monachi* quam *diaconi* appellatione meminerit, uti nec Nofer qui ex Vienensis sua omnia de propulsit. Unus igitur, an duo *Romani* Antiochiae passi admittendi sint, tunc declarabitur, cum utriusque opinionis momenta singula, cum *Actis* ipsis & diversis panegyricis accuratius expendere & discutere vacaverit.

In prælausatis *Romani* *Actis* à Mombritio tomo 2 à pag. 244 editis sub finem additur certamen alterius nostri martyris *Heschi* vel *Iscii*, in Hieronymianis supra citatis priorum scoti, quem non video intelligi posse sub nomine *Zocii* cum aliis martyribus Antiochenis & *Romano* aliquo ac *Barale* conjuncti in sepe dictis codicibus die xv Februarii, quandoquidem *Zocius* ille ibi disertissime presbyter nuncupetur. Ut ut fuerit, id certe patet, ibi *Heschi*um hoc die confignari, veluti & apud Florum, atque in serie nostra multo distinctius, Romano parvo legente: *Et sancti Heschi Palatini & martyris*; Adone vero pluriculum narrante, unde nostra omnia in textu representata, verbatim desumpta sunt. Per *Palatini* in Romano parvo alluditur ad officium aliquod in palatio caſareo exerciti, idque cum *Actis* Mombrianis concordat, quæ ipsum in ministerio, imo *Priorem palatii* fuisse asserunt. De foliis Romano & *Heschi*o loquitur Wandelbertus dum ambos honorat:

Heschius martyr quartam denamque coronat,
Romanusque; urbs Antiochi quis leta recurrit.

Heschi.

A U C T A R I A .

Oricoli &
priorum.

H ERINEN. Jam dixi purissimum esse: addit autem provincia Remensis proprium: *Ipsa die, beatis Oricoli martyris sacerdotumque ejus, qui sub Vandalo ca persecutione passi sunt.*

O. Martini

TORNACEN. Purus in prima annuntiatione, in secunda, ut sapere solet, mutatus est.

Ande.

ROSWEYD. Purus in textu, subdit majusculis proprium Ultrajectense: *Oetava S. Martini.*

Florini.

MUNERAT. Etiam textum refert, sed in fine adjicit: *Eodem die, natalis sancta Ande. Audit.*

Gelafii.

PULSANEN. In prima sic habet: *Apud Antiochiam, natalis beatis Romani. Altera pura est.*

O. Mart.

ANTVERP-MAX. & LEYDEN-BELG. Post textum: *Apud Confluentiam, natale sancti Florini confessoris. Vide die præcedenti. Item Rome, natale sancti Gelafii Papæ. Item, oitava S. Martini. LOVANIEN. codex eadem prorsus habet Auctaria, sed totum *Heschi* nostri elogium refindit.*

ULTRAJECT. Incipit: *Rome, natale sancti Gelafii Papæ. Hic, ut narrat beatus Gregorius, Canonem composuit: libros etiam quinque contra Nestorianos & Eutenicos, & contra Arrium dnos.*

Fecit insuper hymnos ad modum sancti Ambrosii. Secundum Florini. quitur textus. In fine de Florino & oct. Martini. O. Mart.

Sic LEYD-LAT. Sed de Gelafio, penultimo loco.

ALBERG. & DANIC. Loco octava Martini, subtilitum in fine: *Dedicatio basilicarum Apóstolorum Petri & Pauli. Cetera, ut ULTRAJECT.*

CENTULEN. *Antiochiae, sancti Romani monachi, qui pro defensione Ecclesiæ tormentis affectus, martyrium passus est. Eodem die in eodem loco, sancti Heschi militis, qui pro Christi fide militem reliqui, & martyris coronam percepti. Ipsa die, oitava beati Martini episcopi. Taronis, sancti Gregorii episcopi, qui multas diversorum sanctorum O. Mart.*

passiones & vias descripti, & priora Francorum Le Gregor. gesta memoria commendavit. Vide die præcedenti. Taronen.

Rrr 2. BRU.

BRUXELLEN. Incipit: Octava sancti Martini
O& Mart. episcopi Turonensis. In Romano post contradic-
De Roman. rem, sic interpolatus est; unde lingua sibi ab-
feunditur, quia abscisa ipse locutus est, & postea una
cum quodam puerulo &c. In secunda, mutat po-
sitionem, scribens: Roma, natalis sancti Eusebii
&c. in fine adiecit, & sic martyrum complevit.
De Gelas. Tum: Roma, sancti Gelasii Papa, qui sedat annis
quatuor. Hic cordianam prefationem Missa, as-
alias orationes & hymnos ad modum sancti Am-
brosi, & contra Nestorium & Euthenicum hereticos,
libros quinque, & contra Arrium duos, ut beatus
Gregorius testatur, composuit. Apud Confluentiam,
sancti Florentii [Florini] confessoris. Et sancti Odo-
nis abbas Cluniacensis. Item sancti Hugonis, Or-
dinis Cartusiensis & episcopi Linconensis. Vide
die praecedenti. Ipsi die, sancta Eusebia virginis.

Multa de Gelas. HAGENOVEN. In textu, solito purior, unicam
dumtaxat annuntiationem adjungit: Roma, na-
tale beati Gelasii Papa, Hic, ut dicitur, Can-
nonem composuit ante papatum, & factus Papa, in
Missa ipsum dicit constitutus, secundum quod Gre-
gorius Papa dicit. Alii autem dicunt, quod Can-
nonem quidam scolasticus Cuno nomine composuit,
sed Gelasius Papa, ipsum dicit instituit. Hic Gela-
sius quinque libros &c. Insuper ymos ad modum
sancti Ambrosii composuit: Orationes etiam Missa
& horarum cum tractibus Septuaginta ipse fecit.
Item constituit ut ynum tristum puerorum, id est,
Benedicte omnia opera Domini Domino, nullus
sacerdos post Missam dicere neglat.

Quicquid. Adjicit in fine: Eodem die, transi-
stus sancti Odonis abbas.

VICTORIN. In fine, Ipsi die in pago Valagia,
depositio sancti Theofredi martyris. Item Turonis,
sancti Odonis Cluniacensis abbas. Item Antiochiae,
sancti Eusebii martyris. Puto repetinomen He-
sychii. Eodem die, octava sancti Martini. Con-
venit de more, codex REG. SUEC. sub. num. 130;
sed excepta octava, quae in hoc codice deest.

DAVERON. Si cuam annuntiationem effor-
mat. Beati Odonis abbatis monasteriorum Galliarum.

MATRIC - CARTUS - ULTRAJECTIN. Dionysii
episcopi Alexandriae. Ex die praecedenti. Ro-
mani martyris & Barule. Eusebii militis & mar-
tyris. Severi presbyteri & confessoris. Incliti &
magni martyris. Hac alibi non reperit auctor
note marginalis, nec ego capio quid significant.

DIVION. S. Benigni. Eodem die, passio sancti
Theofredi martyris. Ipsi die, depositio beati Odonis
abbatis, cuius vita sanctis praelata extitit meritis.

CLUNIACEN. Eodem die, transiit beati Odoni-
onis abbas. Voluit dicere Odonis.

CAMBERIEN. S. Mariæ. Ipsi die, beatorum
Momboli & Odonis confessorum.

REG. SUEC. num. 428. Eodem die, sancta Auda
virginis. Eodem die, depositio domini Odonis ab-
bas, piissimi patris monachorum.

CODEX D. DU CHEVAL. sign. B. Item Roma,
natalis sancti Gelasii Papa.

VATICAN. Addit. Natale sancti Flavii martyris.

ALTEMPS. Eodem die, beati Odonis abbas.

Romani, ep. In Hibernia, depositio sancti Romani episcopi. Ani-
gus filius Amardarch regis furatus est brachium
ejus sinistrum, ipsu[m]que integra cum carne in me-
tropolitana ecclesia habetur. Et sancta Hilda ab-
bas. Vide die praecedenti.

FLORENTIN. In Tuscia apud civitatem Lu-
cam, sancti Fridiani, ejusdem urbis episcopi &
confessoris, enijs vita tanto Deo & dominibus ex-

tirit gloriofa, quanto miraculorum profundiora-
fuit eximia. Et non solum post obitum ejus, cerum
etiam in corpore, dum vivaret, multa per eum Deus
dignatus est operari miracula, quorum, ut B. Gre-
gorius in libro Dialog. unum pricipium & maxi-
mum fecit miraculorum. Est Fridianus, cuius
natalis est XVII Martii, sed vita huc in Actis
remissa. Miraculum, de quo hic agitur infra dicit
GREVEN. Tum solus STROZZIAN. Item transiit
sancti Odonis abbas. Addit. Cluniacensis,
natale sancti Theofredi martyris.

EDITIO LUBECO-COL. Incipit ab octava die
O& Martini. De Romano, post contradic-
rem, sic habet: Ob quam cansam ipse cum quodam par-
vulo nuper ablatato, nomine Barolo, iussit e[st]i
ecclae extendi, & fustibus aeriter eadi ac angulo
exarari, lingua abscindari, nonnulli laque struc-
gulari, & sic celebri martyrio coronantur e[st]; sed
puer Barolus tandem decollatus est. In secunda,
fatis pura e[st]. Tum de Florino, ut ANVER-
P. Florin. De Mon-
bolo & Odone, ut CAMBERIEN.

BELIN. Incipit: Rome, dedicatio basilicarum
Apostolorum Petri & Pauli. Sequitur textus lati-
purus: Deinde adjungit: Eodem die, sancti Fri-
diani episcopi & confessoris. Item transiit
ODONIS abbas.

GREVEN. Octava sancti Martini. Orientis
tritis & sociorum ejus sub persecutione Wandalorum
Ipsi die, vel secundum alios, die sequenti, Roma,
sancti Gelasii Papa & confessoris, qui sedat in episcopatu[m] anni quatuor. Hic amator pauperum, il-
lum ampliavit; tractatus & hymnos compiuit,
Sacramentorum prefationes & orationes, qui sunt
in usu, canto & limato sermone edidit; fidelium
in ecclesia sancti Petri XII Kal. Decembris, Roma,
dedicatio basilicarum sanctorum Apostolorum Pe-
tri & Pauli. In Tuscia, civitate Lucca, sancti Brigida-
tis episcopi & confessoris, mira virtus Dei
viri. Qui, ut dicit Gregorius 3 Dialog. As-
tridi fluvium, juxta muros civitatis influens,
sapeque inundatione damno inferente, oratione
facta alveum proprium deferebat & alto infundebat.
Et Apud Constantiam, inferioris Normanniae
vitatem, sancti Rumphari episcopi & confessoris. Item
sancti Momboli abbas. Eodem die, natale
sancte Aude. In Hispania civitate Corduba, p[ro]p[ter]a
sancte Tecla virginis, Roma, sancta Eusebia vir-
ginis. Electa virginis.

MOLAN. De dedicatione basilicarum ex Be-
LIN. Item de Odone. Tum: Apud Confluentiam
inferioris Normanniae, beati Rumphari, praefata Rusti-
urbis episcopi & confessoris. De Oricolo ex He-
ritate. RINIE. Antisodoro, dedicatio basilicarum sancti Geras-
mani episcopi, cum superioribus cryptis. Eadem die,
sancti Fridiani episcopi & confessoris. Item sancti
Florini confessoris, Confluentis monasterii. Et de-
positio sancta Eusebia virginis. Eodem die, natale
sancte Aude. Et minoribus typis, Parisis in
conventu Apostolorum Petri & Pauli. Item sancti
Momboli abbatis. Editiones aliae importune ver-
bum vellet in textum inveniunt. Auctaria vero
de dedicatione basilicarum, de Odone, & Fridia-
no eadem sunt. Apud Confluentiam, sancti Florini
confessoris. Rurlius de Rumphario & Oricolo,
ut supra. Parisis, natalis sancte Aude. Item in Aude
Gallus, sancti Momboli abbatis. Tum dedicatio An-
dreae basilica S. Germani. Demum typis minoribus ab
adjungitur. Insula Lyriano, sancti Anselmi abbatis.

XIII. Kal.

Martyrologium Usuardi act. ACTA SS

XII Kal.

Die 19.

R Omæ via Appia, natalis sancti Maximi presbiteri & martyris, *Maximi*. qui persecutione Maximiani passus, positus est ad sanctum Sextum. Eodem die, sancti Crispini episcopi, qui civitate *Crispini*. Astiagensi, capite amputato martyrii gloriam adeptus est. Apud Vienam, sanctorum martyrum Severi, Exuperii & Feliciani, quorum *Severini* corpora post multa annorum curricula, ipsis revelantibus inventa & à *& sacerdoti*. pontifice urbis, clero & populo honorificè sublata, ac condigno honore condita sunt. Item sancti Fausti diaconi, hic grandævus & *Fausti*. ple-nus dierum confessor perdurans, perfecto martyrio, capitis obtruncatione consummatus est.

Puri sunt Herinien. Antwerp-maj. Munera prima editio, Greven. & Molan.

VARIA LECTIO. Antwerp-maj. pro *Maximi presbiteri*, male legit *Maximi episcopi*. Codices omnes, solo Prateni excepto, diserte exprimunt *persecutione Maximini*; in Adone tamen & in citato Prateni habetur *Maximinii*. Munerati editio altera in eo deficit, quod duas primas annuntiationes commisceat, sic legens; *positus est ad civitatem Astiagensi, capite &c. omisiss intermedii. Reliquum Sextum cum codicibus prope omnibus. Solus Molanus habet, qui in civitate &c. Item Severiani, pro *Severini*: Antwerp-maj. & *Superii*, pro *Exuperii*, Greven. & Molan. mutant *clero & populo*, in *clero populoque*. In *grandævus*, servanda fuit diphthongus.*

OBSERVATIO. De *Maximo* in Variantibus jam notavimus codicem Pratensem cum *Maximi*; Adone signare tyrrannum *Maximinum*, haud dubie ejus nominis primum, sed codices nostros posuisse *Maximianum*, forte quod *Maximinum* alterum perperam legi supponerent, qui Romæ imperium non obtinuit. Utri melius elegerint, haec tenus incertum est, quandoquidem lateat quis fuerit hodiernus *Maximus*, ut candide fatetur Baronius, eo demum inclinans, ut *commentariensem* credit esse à *sancto Stephano baptizatum, & persecutione Decii è ponte precipitatum in Tiberim*; utpote cui quadret sepultura ad S. Sextum II in coemeterio Callisti. De gestis passionis ejus ibi à Baronio citatis alibi differendum; huc solum observo, Baronii Notationem jam dictam cum textu Martyrologii Romani haud convenire, cum in hoc diserte exprimatur *persecutio Valeriani*. Hacc satis in re plane dubia. Romani parvi annuntiatio, a nullo alio prius posita est: *Rome, Maximi presbiteri & martyris*. Quæ præter hæc in laterculo nostro Uuardus ad-didit, ex Adone verbovenus descripsit.

Crispinum Astiagensem apud solum Uuardum invenio; citat Baronius hymnum Bre-*Crispini* viarii Toletani, in quo ejus gesta contineantur. Petrus in Catalogo lib. 10 cap. 84 pauculis rem absolvit, autorem appellans Adonem in Martyrologio: sed quale hoc Martyrologium fuerit, prorsus non intelligo, nisi Adoni Mabiloniano simile sit, ex variis collectaneis conflatum. Si verum fontem Uuardinum quæras, fateor me igno-rare, sed malim ad messem in Hispania collectam recurrere, quam ad nescio quem Adonem tam enorriter interpolatum.

Vere Adonem se descripsisse afflere poterat Petrus, quod tamen reticet, ejusdem *Severini* libri cap. 82 in martyribus Lugdunensibus, quorum nulla, quod sciam, præterquam *& sacerdoti* apud Adonem memoria supereft, vel in ipso SS. Lugdunensium indiculo à Raynaudo neglecta. Sic habet laudatus Viennensis in Chronico ad annum *CLXIII*: *Severinus, Exuperius & Felicianus, parvo tempore ante, apud Viennam martyrio coronati*. Quæ in Martyrologio narrantur, ad inventionem & translationem prædictorum martyrum pro-prie pertinent, quarum recentior erat memoria, dum basilicæ S. Romani curam gefisse dicitur Ado ipse, priusquam ad Viennenses infusla promoveretur. Nofra omnia ex ipso translata sunt. Utrum satis probari queant, quæ præter Adoniana ab aliis memorantur, alterius loci est dislinctius explorare. Vide interim Tillemontum tomo 2 pag. 321. Sic folam hanc nostram annuntiationem metrice reddidit Wandelbertus:

*Tredecimam Felicianus cum Severiano,
Cumque Exuperio fidei certamine sancit.*

R 111 3

Quarta

Fauſti. Quarta annuntiatio apud Romanum parvum ſic ſonat: *Et Fauſti diaconi & Eufebii collega ejus, martyrum viſitatorum.* Profuit ex Rufini lib. 7 cap. 10, unde conſit totum Adonis elogium deſumptum, atque ex hoc textum noſtrum contractum eſt, in quo de ſolo Fauſto agitur, qui forte preſbyter ſubinde factus, idem ipſe dici poſſet, qui grandevus cum Petro Alexandrinō martyrium ſubiit, eo nomine recurſurus xxvi Novembris; fed iis ſociis ibi coniunctus, ut veroſimilius diuerſus eſt videatur. *Eufebium* nulla alia Martyrologia Latina celebrauit, etiam in moderno Romano prætermiſum. Conſicit autem Tillemontius eumdem eſſe, qui poſteca Laodicenam in Syria eccliam epifcopus rexit, ſicuti indicat tomo 4 a pag. 304. Porro a Romano parvo ambo collega *Viſitatores* nuncupantur, quoniam *invitti omnibus ad confeſſores, qui in carcere tenebantur . . . indeſinenter neceſſaria*, deportarent, ut in Adone fuſus ex laudato Rufino deſcribitur. Sed his diutius non immoror. Habemus Usuardum, cuius textum genuinum præcipue quaerimus.

A U C T A R I A.

Martyrologium USUARDI ac ACTA

Odonis.

RATEN. Merito excludens eſt, cum in fine addat: *Turonis, sancti Oddonis abbatis*: ubi manus diuerſitatem non obſervavit Castellanus, fed qui nuperripe in mei gratiam, codicem denuo impicere dignatus eſt eruditissimus noſter Chamillart diuerſitatem aliquam apparet teſtatus eſt. Habet adjectam *dedicationem* &c.

Elisabeth.

Viduæ 40.

Simplicii.
Elisabeth.

Elisabeth.

Simplicii.

De Eliſab.

Simplicii.

De Eliſab.

De Pontian.

Textus

contraſtus.

TORNACEN. In prima & ſecunda purus, in tertia expunxit elogium, quarta omnino caret. Ad marginem autem manu nonnihil refectioni additur: *In Alemannia, caſtro Marburg, beata Elisabeth.* Inferius dabuntur elogia.

ROSWEYD. Purus in textu, ſubjungit: *In Eracria, ſanctorum xl viuāarum.* Eadem fere Hieronymianorum annuntiatio eft.

PULSANEN. In prima purus, à tribus aliis elogia omnia plane reſecuit.

ANTVERP. & MAX-LUBEC. & UGHELLIAN. Purus in textu, addunt: *Item Simplicii epiſcopi.* *Edem die, deſpoſio beatae Eliſabeth.*

MUNERAT. De ſecunda ejus editione truncata, dictum eft in Variantibus.

ANTVERP-MAX. & LEYDEN-BELG. Incipiunt: *Apud Maganinense territorium, natale beatae Eliſabeth, filia regis Hungarorum.* Sequitur totus textus, & in fine: *Auguſtudini, deſpoſio ſancti Simplicii epiſcopi.* Eadem ſunt in cod. Lovaniensis. ſed in Fauſto mutuſis eft.

ULTRAJECT. & LEYDEN-LAT. Priorum phraſam ſic primo loco amplificant: *Qua cum eſſet Turingia nepta Langravio, pietatis & humilitatis operibus inſudavit, quanum licet ſub marito. Sed lege ſolatus coniugi, rejeclis ex toto regalibus & ſecularibus ornamentiſ, renes ſuue preceſgens, & pedibus nudis incedens, Domino militauit ſub perfecta tytalo paupertatis. Conſtruxit xenodochium ubi viam tranſendens Apoſtolicam, pedes lavebat pauperum, manibusque propriis ſanctiem aliquans & abſtergens abominabilium inſirmorum.* *Qua viſam à naivitate eaco reſiuiens & innumeris fulgens miraculis, beatam vitam beatorum fine concluens, modo beaſiſſima regnat in celis.* Sequitur totus textus Uſuardinus, cui ad finem ſubjungitur Simplicius Auguſtudonensis, ut ſupra.

ALBERG. & DANIC. Idem habent de Eliſabeth, ſed commemorationi illi immediate ſubjiciunt totam annuntiationem cratiſam de Pontiano Papa. In eo autem diſerunt hi duo codices, quod posterior caret Simplicio.

CENTULEN. Roma via Appia, ſancti Maximini preſbyteri & martyris. Apud Viennam, ſanctorum martyrum Severini, Exupersi & Feliciani. Eodem

Textus contraſtus.

</div

De Gelas.

fabet, fere ut ULTRAJECT. supra. Tum: *Rome, natale sancti Gelasii Papa & confessoris. Hic, ut narrat beatus Gregorius, Canonem Missae compo- sit, libros etiam quinque contra Nestorianos & Eutetianos hereticos, & contra Arium duos. Fecit in super hymnos ad modum sancti Ambrosii episcopi.*

De Pontian.

Composuit etiam prefationem Missae, Vere dignum & justum est, quotidianu[m] n[ost]ru[m] cantari, & sedat in episcopatu[m] annos quatuor. De Pontiano habet textum dicentes. In textu praeferuntorem pura est. Demum de Simplicio, ut supra.

Elisabeth.

Simplicius.

Fausti.

Maximi & scior.

Pontiani. Simplicius. De Odone.

Viduar. 40. De Eliab.

ab infante religiosissimam in Deum mentem gerens, nupta Lamgraviu[m] Turingie, pietatis & humilitatis affectibus, quamvis licet sub matrimonio studens. Ubi ad viduitatis statum pervenit, rejectus ex toto seculari- bus ornamenti & pompi, sive renes praeceps, nudus pedibus, quibus habuit incisus, viduamque Apostolicam se exhibens, filios educavit, hospicio rece- pit, sanctorum pedes lavat, tribulationem patien- tubus submisus fravu[m], omneque prorsus opus bonum subsecuta, miraculis glorioissima quevit anno Do- mini millesimo ducentesimo trigesimo.

MOLAN. De Pontiano, ut alii ex textu diei De Pontian.

In tribus primis fatis purus est. Tum pergit: Eodem die in oppido Alemanni nomine March- edom, depositio sancte Elisabeth, De Elisab.

Andrea regis Hungarorum filia. *Hec construxit*

Simplicius.

Xenodochium, ubi viduus pedes lavabat panperum,

manibus propriis affligerens sanctam abominabilem

infirmitatem. *De Simplicio, ut supra De Gela-*

De Gelas.

sio, ut Aquicinctus, nisi quod addat, fecit in su-

per hymnos &c. Sequitur demum litteris mino-

ribus: In territorio Arverneni, sancte Parroclii

De Patroclio.

confessoris egregii, de quo Gregorius Tironensis di-

cit s. Hist. Franc. cap. 10. Fuit in Bavarico ter-

mino, reclausus nomine Patroclus, presbyterii ho-

nore preditus, mira sanctitatis ac religiosus, de

cuius vita libellum scripsimus. Editiones poste-

riores Pontianum in textu ponunt primo loco,

dein Elisabetham, sed litteris Italicis. In fine:

In territorio Arverneni, sancte Parroclii, confes-

soriis egregiis. Isem sancti Gelasii Papa, qui sedat in

pontificatu[m] annos quatuor. Die decima nona, san-

cti martyris Barlaam. Vide Martyrologium Ro-

manum, & Castellani notationem hoc die.

Barlaam.

XII Kal.

Die 20.

Roma, natalis beati Pontiani Papae, qui Maximino aduersum Pontianum ecclesiarum sacerdotes persecutionem commovente, cum Ypolito presbitero Sardiniam deportatus, ibique fustibus martyrum consummavit. Corpus ejus a beato Fabiano Papa relatum, atque in cimiterio Calixti sepultum est. Cabilone, sancti Silvestri episcopi & confessoris. Hic quadragesimo secundo anno sa- Silvestri.

Ampeli

& Caii.

Octavii &c

cerdotii sui, plenus dierum atque virtutum migravit ad Dominum. Apud Siciliam civitate Messana, sanctorum Ampeli & Gaii. Ipso die civitate Taurinis, Octavii, Sotoris & Adventoris.

Ita habent Praten. Herinien. Antwerp. & Max-Lubec. Munerat. & Greven.

VARIA LECTIO. Potentiani, pro Pontiani, error est in Munerato. Sic scriptorum ignorantia in Antwerp. Max-Lubec. & Greven. pro Maximino, irrepsit Maximiano, ut alia factum observavimus, licet toto seculo disjungantur. Ex plerisque codicibus Ypolito servamus, ut alibi. Herinien. male transposuit, fustibus martyrum mactatus. Levius erat Greven. in Papa Fabiano; sed aliter loquitur Munerat. Corpus autem ejus, & beato Fabiano revelatum, atque cimiterio Calixti Papa sepultum. Quod de Ypolito dixi, idem puta de cimiterio Calixti. Diversam scribendi rationem servant codices in Messana, Gaii, Gai, Octavi. Nos de more in textu reliquimus Gai.

OBSERVATIO. Martyrologii Romani reformatores Belinum potius quam Usuardum Pontiani, fecuti sunt in signanda Pontiani Papa festivitate die proxime praecedenti, seu xix Novembris: Molanus, quod mirere, in ipsa prima editione, utroque die Sanctum a textu Usuardino exclusit. In serie nostra certissime notatur hoc die, sic praevente Romano parvo: *Rome, Pontiani Papa & martyris. Adonis elogium, ut observat Rosweydis.*

ex

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ex Pontifical acceptum est; at necdum video, qua satis ratione cum Catalogis nostris, ante tomum i Aprilis editis, conciliari queat. Insuper multa offendit a Baronio, Henschenio, Pagio, Papebrochio aliisque circa Pontiani aetatem, exilium &c. disputata, qua operosiori examine retractanda sunt, à Tillemontio tomo 3 pag. 276 & 692, necdum liquido explicata, si modo ulla chronologica methodo compendi possint. Sunt & aliqua circa martyrium ambigua; at ipsum quis temere in dubium revocaverit, tot antiquis tabulis confirmatum? Ceterum quæ in textu nostro exhibentur, ex Adone descripsit Usuardus. Est in codicibus Hieronymianis XIIII. Augusti, Pontiani episcopi: est eodem die in Bucheri Kalendario: *Et Pontiani in Callisti*. Atque haec de translatione intelligenda existimat Florentinus; quo fundamento, post videbitur. Rabanus Pontiani natalem revocat ad XXX. Octobris. Securus dixerim, multa in hujusmodi dierum electione arbitraria intercurrere, quod in auctore Romani parvi sapissime demonstravimus; forte antiquiora monumenta & ipsi & Wandelberto præluxerint, cum mettus Martyrologus hoc ipso die ita Pontianum laudet:

*Pontiane tibi duodenam Roma, dicato
obsequio, sacrat antiles martyrumque beate.*

Silvestri. Silvester Cabilonensis pure Adonianus est: principium mutavit Usuardus; nam ubi Ado legit: *Apud Cabilonem, beatissimi Silvestri, Nofer, Cabilone, sancti &c.* Breve encomium ex Gregorii Turonensis, de Gloria confessorum capite 85 desumptum est; nec de vita aut gestis ejus plura, quod sciam, superfunt: monumenta Cabilonensis tum MSS. tum typis vulgata, Silvestri & altorum revelationem ac translationem prosequuntur, de quibus alibi.

Ampeii & Caii. Sequens annuntiatio sic ponitur in Romano parvo: *Messane, Ampeii & Caii. Hieronymiana scribunt diversimode, sed eadem omnium sententia, eadem Adonis, ex quo commemoratio nostra. De genere aut tempore passionis nihil magnopere reperit Florentinius, neque apud nos existant, quæ eorum gesta multum illustrare queant.*

Oclavii & sociorum. Martyres Taurinenses varia serie à variis referuntur, in Hieronymianis autem eo plane ordine quo in textu nostro: *Taurinis civitate, Oclavi, Solitoris, Adventoris, in quibus ita annumerantur socii alii, ac si ad eamdem classem pertinenter, quos nomen Florentinius merito secernendos existimat. Sunt hi celeberrimi Augustæ Taurinorum patroni, ad templum ibi Societatis IESU, ex vetustiori aliqua ecclesia translati, quos potissimum mordaci differentiatione impetrare voluit ministellus ille Anglo-Sabaodus, de quo ad diem XXII. Septembri, ubi de legione Thebæa, diximus. Ex sacra ea legione esse censentur tres nostri, ab Ennodio & Maximo Taurinensi pridem laudatissimi, quoniam Acta manuscripta ab ecclesia Taurinensi accepisse se testatur Baronius. Plura ad nos Taurino olim submissa sunt & ad Acta & ad translationem spectantia, quæ proprio loco accurate deducentur.*

A V C T A R I A.

ORNACEN. Truncat elogium Pontiani, ad *confumaviri*. Caret Silvestro; cetera bene.

ANTVERP-MAJ. Habet textum integrum, sed penultimo loco ante Taurinenses, inserit: *Eodem die, sancti Eadmundi regis & martyris.*

EDMUNDI. **ROWEYD.** Textus subiungit: *Eodem die, natale sancti Eadmundi regis Anglorum & martyris preciosi. Vide Surium.*

PULSANEN. In prima deest totum elogium: in secunda & tertia purus; deest quarta.

MOLAN. Dixi carere annuntiatio prima.

ANTVERP-MAX. ULTRAJECT. LEYDEN. & CODEX D. DU CHEVAL. signatus B. Post textum addunt: *In Anglia, natale sancti Eadmundi regis & martyris, cuius caput diu occultatum, nutu divino se voce propria revelavit. Idem habet codex LOVAN. sed elogium Pontiani rescindit.*

ALBERG. & DANIC. Annuntiacionem de Pontiano retulerunt die praecedenti. Hic de Eadundo agunt ut codices proxime citati, sed primo loco. In tribus aliis satis puri sunt.

CENTULEN. *Rome, sancti Potentiani Pape & martyris. Apud Mesanam civitatem Siciliae, sanctorum Ampeii & Gaii martyrum. In Anglia, posso san-*

ctis Eadmundi regis & martyris. In territorio S. vanectenii, sancte Maxentia virginis & martyris, Muciani Cabillonis sancti Silvestri episcopi & confessoris. Tract. Ambianus, inventio & translatio sanctorum Vass. Wals. lesii & Luxoris confessorum.

BRUXELLEN. In prima non omnino purus est. Sequitur ex Hieronymianis: *Et natale s. Maximi, etorum martyrum Maximi, Muciani, & Nepturi. In Eraclea civitate Tracie, natale sanctorum martyrum Bafii, Dionysii, Orionis & Bafii. Tum Bafii cum textu: Apud Ceciliam civitatem Messene, natale sanctorum martyrum Ampeii & Gaii. De Eadundo, ut ANTVERP-MAX. &c. In Silvestro Eadherii, qui fuit Jerosolimitana ecclesie patriarcha.*

HAGENOEN. *Rome, natale beatis Pontianus & martyris, qui sedecimus erat a beato Petro Apololo. Hic quia Iudis noluit immolare & fætem abnegare, sub persecutione Maximini, qui sebat in Ecclesia Dei, cum Ipolito presbitero in Sardiniam deportatus est in exilium &c. In Silvestro satis purus est. Tum: In Anglia, natale sancti Eadmundi regis & martyris, qui in primæ sua De Eadherio aetate se junxit Domino, & cum adhuc puer apparet Dominus in societate dicens ei, Ego sum fuis.*

Nazarenus. Qui capitis abscione punitus est, quod postea duia occulatum &c. In tertia fatis purus, necio quid subjugat. *Apud Alexandriam, Helie Imperatricis, uxoris Olaxentis. Dein: Item translatio sancti Corbiniani episcopi Frisingensis. In ultima fatis purus est.*

Aquicinct. Textus superaddit. *In Britannia, apud Orientales Anglos, beatissimi atque Christissimi regis martyrisque Eadmundi, qui ob insuperabilem catholicae fidei veritatem a pagani crudeliter occisus, celestia regna sortitus est.*

Ambianen. *In pago Ambianensi, inventio & translatio corporum sanctorum confessorum Warlesii & Luxoris. Ita prima manu scriptum erat, sicut habet supra CENTULEN. Sed aliquis secundum nomen mutavit in Luxore.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Potentiani [patet error] Pape & martyris. Eadmundi regis & martyris, in Anglia. Odavii martyris cum socris, Sylvestri Cabillonensis episcopi. Bernaldi de Nordenensis episcopi. Notat delictor in margine: Fide Berwaldi episcopi Hildebemensis. Vide de hoc infra.*

REG. SUEC. sig. num. 428. *In territorio Bellaventri, natale sancte Maxentiae virginis & martyris. De Eadmundis. In Britannia, passio sancti Eadmundi, Orientalem Anglorum regis, qui sub pyratariss, diris jalitorum atque pugnis, demum martyris brachium adeps, coronam perpetuatis nadus est.*

In VATICAN. Sub num. 5949. *Deest annuntiatio Silvestri. Adjicitur: Eodem die, S. Theogenius martyris. Et sancti Dori episcopi Beneventani.*

FLORENTIN. *Penultimo loco inferunt: In Anglia, sancti Eadmundi regis & martyris.*

EDITIO LUBECO-COL. *Incipit: In Anglia, natale sancti Eadmundi regis & martyris, cuius caput &c. ut supra. Pontianum hemi posuit. Sequitur de Silvestro, Siculis & Taurinensis, fatis pure. In fine: In Hildebem, natale sancti Berwardi. Berwaldi episcopi & confessoris. Vide longam vietam apud Surium edit. MDCXVIII. Eodem die, Regenfledis, sancte Regenfledis virginis.*

BELIN. *Multa corrupte impressa sunt, ut Babylonio pro Cabile. Die precedenti Pontianum collocavit. Secunda editio in fine adiicit: In Anglia, sancti Eadmundi regis & martyris.*

GREVEN. *Ex Hieronymianis: In Eraelia, natalis sanctorum Baffi, Dionisi, Ortonis. In Antiochia, Baffi, Dionisi. In Anglia, sancti Eadmundi regis & martyrisque a pagani post variis cruciatis, capite amputato, martyris gloriam adeps est: cuius*

caput in sylvam projectum atque a lupo follicire contigitum, cum reperitum fuisset, & una cum corpore sepulatum, post annorum curricula, corpori penitus reunitum inventum est. Apud Constantinopolim, sancti Antipe presbiteri & martyris. Apud Eadef- Antipe. Samonis & Gurie. Samonis &c.

qui cum Christum annuntiantes ubique discurrebant, ac Christianos conforabant, tenet, primò suspens, deinde media macerat, ad ultimum variis tormentis Christi virtute superatus, decollatione martyrum impleverant. Orientis episcopi. Berwaldi episcopi Berwaldi.

Hildesbemensis & confessoris, qui tempore Otonis III presatam ecclesiam verbo pascens & exemplo, miraculus clarus quevit. Apud Constantinopolim, beati Stephanus presbiteri & confessori, qui tempore Leonis imperatoris vitam continentissimam ducentis, pectibusque affidatis infilis, multis clarus miraculis.

Stephani. Warlesii & Luxoris. Regenfledi. Maxentiae. Agapiti.

beato in Domino fine quevit. Aurelians, sanctorum Waclesi & Luxoris. Regenfledis virginis. Maxentia. Agapiti.

MOLAN. *Eodem die, sancti Eadmundi regis & martyris. Beati Raphaelis archangeli festivitas. Raphaelis.*

Ambianus, inventio & translatio gloriofornum corporum sanctorum confessorum Warlesii & Luxoris. Warlesii &c.

Typis minoribus: Eodem die, iusti impii & Ioseph Stephanus. Iusti imperatoris Constantini economachi, martyris inclusi.

coronatus est Stephanus inclusus apud sanctum Axentium, cuius pedem rudente ligantes, duixerunt usque ad ea que sunt Pelagia pratoru, ubi & discipentes eum, proiecserunt honorabiles eius reliquias in biothanaorum locum, ex quod multis monnerunt &

adduxerunt ad monasticam vitam, atque contemnere regias dignitates atque pecunias persuaserunt. Reverendus quippe vir omnibus erat, pro eo quod fere LX annos egere in claustris, & virtutibus multis effulserit. De Samone & Gurie, ut GREVEN. Editio-

nis aliae, de Eadundo & Raphaele, ut prima. Gurie.

Tum: Mediolani, Benigni episcopi & confessoris. Benigni. Civitate Hildesbemensi, sancti Berwaldi episcopi, Berwaldi.

qui tempore Otonis III presatam &c. ut GREVEN.

Die vigesima, sancti patris Procli archiepiscopi Procli. Constantinopolis, & sancti Gregorii Decapolitae, & Gregorii.

praeferunt in rotundum in templum sanctissime Deiparae.

De Warlesio & Luxore, ut supra. Demum typis minoribus: Cæsarea Palæstina, natalis S. Agapiti, qui in die natali Maximini tyranni, cum hominibus in sadam raptus, cum horribilem dominii sui interficitionem, ad similitudinem Barabbæ liberari videntur, ipse ipso datur deorandum, deinde adhuc superstes in mare demerguntur. Vide Romanum.

XI Kal.

Die 21.

Natalis beatissimi Rufi, de quo Apostolus Paulus ad Romanos 9. s. scribit. In Italia, monasterio Bobio, depositio sancti Columban. lumbani abbatis; qui multorum cenobiorum fundator, & innumerabilium pater extitit monachorum, multisque virtutibus clarus, quievit in senectute bona. Item in Histria, passio sancti Mauri martyris.

Petri hodie sunt Herinien, Tornacen, Antwerp. Max-Lubec, & Molan. Item Antwerp-max. Ultrajet. Leyden, & Albergen.

VARIA LECTIO. *Lego beatissimi cum plerisque codicibus; & ita Usuardum ex Adone descripsisse non dubito. Servo hic cenobiorum, quod ita omnes habent excepto solo Molano. Antwerp. & Max-Lubec. post fundator, omittunt particulam & cum*

SSS

Martyrologium
Uſuardi
ad
ACTA
SS:

690 MARTYROLOGIUM UſUARDI.
cum omnibus ferme, quos mediae notæ dicimus. Idem legunt Iſtria, vel Hiftria, ut aliqui Iſtia, reliqui omnes Hiftria, Herinien. & Tornacen. purissimi quidem sunt, sed Columbanum ponunt ultimo loco.

De Praienſi & sociis. Notandum, quod à puris, imo ab omnibus ferme codicibus recedat hoc die & duobus sequentibus Pratenſis, cum solitis sociis Antverp-maj. & Rosweydino. Pratenſi autographi inspector Castellanus obſervavit, in hodierno textu eraſa eſſe omnia poſt annuntiationem Rufi, inscriptamque Mariam Neocorensem, ex 1 Novembris huc peram intrufam, & reliqua, quæ ex iſpſis ſaepē citata epiftola xxxi Maii MDCCLXIX hie tranſummo: *Apud Neocorenſem civitatem, sancte Maria virginis, quæ paſſa eſt ſub Adriano & Antonino principibus. In provincia Hiftria, sancti Mauri martyris. Civitate Hiftria, sanctorum martyrum Demetrii & Honorii. Auguſtuduni, sancti Pragmatii epifcopi.* Turbatissima ibi omnia eſſe oportet, cum teſtetur idem Castellanus, ad xxii 1 de ſola Cæcilia agi; porro xxiiii, expunctum rurſus textum totum poſt precipitatus martyrio, inſcriptumque, aeronatur. *Eodem die, sancte Felicitatis &c.* Tum de Columbanuſ &c. ſed annuntiatione plane mutila, ſi recte habetur in apographo noſtro, ſu poſt dicemus. Ad xxiv, obſervatur diversa manus; unde ferme poſſet conſigi, eamdem omnino eſſe, quæ xix, xxii, xxii & xxiiii hujus menſis, in textus omnes graffatur. Quantum vero hæc omnia authentiam & sinceritatem Pratenſis codicis commandent, harum rerum perit ultro perſpicuum. Crediderim ego, ſcriptorem codicis, ſubinde in aliquo Hieronymiano, aut in Rabano reperiſſe Columbanum xxiiii Novembris, atque ex iſpſis aut aliis plura perperam coniuiſſe. Me quidem judge, ab Adone proſrus non receſſit Uſuardus; Adonem vero, hoc die Columbanum iſuſſimis textus noſtri verbiſ ſignalſ, indubitatum eſt: quidquid forte refragari poſſit, nescio quis Ado Pratenſis, quem toties furtum & auctiōne demonſtravimus: neque enim inter exempla noſtra, tum Mſs, tum excula invenio, excepto ſolo Lobienſi, procul dubio Pratenſis germe, quod alio, quam hoc die Columbanum conſignet; unde recentiores aliqui critici facile refelluntur. Noſtra letio Uſuardina ex tot codicibus confirmata plane & integre ſubſiſtit, rejeſtis tribus illis, toties extra ſeriem vagabitibus. Subſiſtit, inquam, in vero obitū die, à Jona reteſato, contra quam ſentiat Florentinius, cum aliis hic corrigeundis.

Rufi. **OBSERVATIO.** Primæ noſtræ duæ commemorationes ſecundum omnes syllabas ex Adone deſcriptæ ſunt. Unica eſt in Romano parvo, his verbiſ concepta: *Rufi, quem Apoſtolus ad Romanos ſcribens ſalutat;* iſque ab illius Martyrologii auctore priuilegium ſignatus eſt, cum tot aliis viriſ Apoſtolicis, quorum nomina aut in Actibus aut in Apoſtolorum epiftoli reperiſſe. Poterat Uſuardus abſque ſcrupulo verba ipſa Apoſtoli ad Rom. 16 v. 13 ex Adone tranſferre: *Salutate Rufum electum in Domino, & matrem eius & meam.* Hæc Rufi ſumma & vera lauſ; nam quod de epifcopatu Thebarum commiſſit ſaepē rejecta Dorothei Synopſis, niſi aliunde probetur, admittendum non eſt. Rufus alius à Polycarpo laudatus, colitur xviii Decembris: an alteruter cum Alexandri fratre, filio Simoni Cyrenenſi, crucis bajuli, confundendus ſit, alibi diſquiretur. Quid pſeudochronica Hispanica fabulentur, vide apud Tillemontium tomo i pag. 447. Ea omnia studioſe olim annotaverat Rosweyduſ, ſi vixiſſet, egregie conſutaturus, ut plures alias eorum impoſtuſas retekerat.

Columbani. Columbani annuntiationem pure & integre Adonianam eſſe, jam diximus. Ad Uſuardum autem vere etiam hoc ipſo die pertinere, ex Variantibus abunde liquet. Vita ejus per Jonam ſcripta, exſtat in Surio, reſenſita & illuſtrata à Mabilione ſec. 2 Benedictino a pag. 5, ubi & metricam Froboardi, & libellum miraculorum, aliaque ad celeberrimum abbatem ſpectantia, reperiemus, novis curiſ ſuo tempore cum pluribus manuſcriptis noſtriſ conferenda & eluciſanda. Wandelbertus verum etiam hunc Columbani obitū diem, haud dubie ex ipſo vita auctore deprehendit, dum tribus verbiſ ſic eum hodie celebraſt:

*Undenam abba Columbanus ſibi ſervat, ab ipſo
Oceano: muliſ viſe qui dozmata ſancte
Relligione pia ſparſit, ſermonē, manuque.*

Mauri. De Mauro Iſtrienſi quod dicam, non habeo: quid, quo tempore paſſus, unde ab Uſuardo acceptus, candide fateor me ignorare, niſi ex Petri Catalogo lib. 10 cap. 93 ceneſamus unum & eumdem eſſe cum Mauro martyre Romano, de quo apud Rabanum longa hoc die martyrii historia prodiſcitur. Idem haud dubie exiſtavit Baroniū, dum Mauri Iſtrienſis nomen ex Romano expunxit. Ulterius non divino: tam certum eſt ab Uſuardo, ſeu bene ſeu male conſignatum fuſſe, quam certum eſt, in proportionibus omnibus codicibus repræſentari; & die ſequenti iterum repeti.

AUC.

A U C T A R I A.

PRATEN. Hujus mutationes & augmenta in Variantibus retulimus. Hic solum noto, antigraphum nostrum Pragmatum Augustodunensem, non hoc, sed sequenti die referre, quod mirum esset amanensis & Sirmondi aciem effugisse. Ego hoc & duobus sequentibus diebus Castellani novissimo testimonio inquit non putavi Rem melius exploravit laudatus supra Chamillart.

ANTVERP-MAJ. & ROSWEYD. Pratenis textum, hinc inde fatis male depictum, exhibent. De Pragmatio agunt die sequenti proprio loco; unde confequens videtur, sic etiam in Prateni haberi, licet oppositum testetur Castellanus, forte quod aterficio aliquo, a Castellano non obseruato, Pragmatius ad locum remittatur.

PULSANEN. Satis purus est, nisi totum Columbani elogium plane rescindet.

MUNERAT. In fine textus adjicit: *Ipsa die, Praesentatio beatae Mariae virginis.*

GREVEN. Incipit: *Praesentatio beatissima Dei genitricis, semper Virginis Mariae, quando fuit in templo præsentata. Cetera, suo loco.*

LOVANIEN. In principio: *Praesentatio beatissima Virginis, Dei genitricis Mariae. Reliqua pura sunt, quemadmodum est in DANICO, qui predicitam annuntiationem inferius positam habet, sed per aterficio ad locum primum eadem manu, qua reliquiascripta sunt, remissam.*

CENTULEN. Natale beati Rupi, de quo Paulus ad Romanos scribit: *Salutare Rupum eccliam. In Italia, Bobus monasterio, sancti Columbani abbatis, nimirum vita & doctrina vari.*

Textus mutius. PRATELLEN. Incipit: *Sancta Maria semper Virgo & Dei genitrix in templum Praesentatio. De Columbano, textu inserit: Qui ex Scocia veniens, & Gallo relicto in Almania, Bobum cenobium in Italia construxit, multorumque aliorum monasteriorum fundator, ac innumerabilium &c.*

Basilei & locorum. O&avii &c. De Columb. Deitatis & Honorii. Mariae. In Rupo Adonem describit, addito tamen titulo *episcopi.* In Mauro, latius purus est. Tunc ex Hieronymianis: *In Antiochia, natale sanctorum Basilei, Auxili, Matroni, Demetrii, Quincani, Sisinni & Eusebii martyrum.* Huc reicit annuntiationem heftorum de Thebæis Taurinibus. Deinde: *Civitate Hystria, passo sanctorum martyrum Demetrii & Honorii. Apud Neocesarensem civitatem, natale sancte Mariae virginis, que passa est sub Adriano & Antonino principibus.*

Mutatur hic nomen civitatis, de quo alibi egimus: *Scribendum est; Apud Neocesarensem &c.*

HAGENOEN. In prima, latius purus, pergit: *Item, Praesentatio beatae Virginis in templum, in tertio anno, narravatis Iudei. Item, translatio sancti Burkardi episcopi Herbipolensis. Vide Auctaria XIV Octobris. Apud Vienam, natale sanctorum martyrum Severini &c. Ex xix Novembris. In Italia, in monasterio Bobo, depositio Columbani abbatis, qui de Scocia erat oriens, & predicationis gratia de terra sua exiit, cum pluribus discipulis valde honestis, scilicet S. Gallo & Kyliano, Bonifacio & pluribus aliis [&c] multis adificatis monasteris, & virtutibus perpetratis in Almania, & Italia, & pluribus fibi copulatis fratribus in Domino, tandem in Italia quievit in pace.*

Severini. &c. De Columb. Sequitur historia de praesentatione dextri brachii S. Joannis Baptista, & de spina corona Do- *peccati & confessoris. An is qui colitur i Jan?*

Domini miraculosa, quæ huc proprie non pertinet. In ultima purus est.

AQUINCCT. Interserit: *Civitate Ostia, sanctorum martyrum Demetrii & Honorii. Paulo ante interserit etiam: Apud Neocesarensem civitatem, sancte Marie virginis, que passa est, &c. Satis patet, scribendum est, ut supra dixi, Apud Neocesarensem &c. Nec minus manifestum est, codicem hunc, ut saepe alia, à prætensi autographi & sacerdotum codicum vestigiis non recedere. Utrum autem Columbanus positus, an præteritus sit, in transumpto non exprimitur.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Columbani abbatis, qui innumerabilium pater exiit monachorum. Rupi, discipuli beati Pauli. Praesentatio glo- *rioosa Virginis in templo.*

In VATICAN. num. 5649. Remissus est Columbanus ad XXII. Adjicitur autem: *Civitate Aeti, sanctorum Honorii, Stephani & Eusebii. Et sanctorum Samoris, Abili & Gurie. Vide hæc Samora &c*

ALTEMPS. In provincia Hisprie, sancti Mauri martyris, Civitate Ostia, sanctorum martyrum De- *Demetr. &c metris & Honoris.*

FLORENTIN. Ravenna, sancti Joannis archiepiscopi & confessoris. An is qui colitur i Jan?

EDITIO LUBECKO-COL. Incipit: *Praesentatio De Præsentatione beatae Virginis Mariae Hierosolymis, sicut post ablationem, cum esset trium annorum, a parentibus in templo est præsentata, & ipsa per quendam gradus, per quos ascendebatur in templum, per seipsum ascendebat, ac perficie fuisse etatis. De Rupi ex Adone, cum titulo sacerdotis. In Columbano pura est. Pro Mauri scribit cum De bracio.*

GREVEN. Adaurum. Demum: *Eodem die, præsen- S. Jo. Bapt. tatio dexteri brachii sancti Joannis Baptista.*

BELIN. Primo loco: *Theropolymis, Praesentatio beatae Dei genitricis Virginis Mariae in templo.*

GREVEN. Nata, festum Praesentationis beatae De Præsentatione Mariae, quando ipsa, cum trium esset annorum, a parentibus in templum fuit præsentata, gradusque quindecim, quibus ascendebatur, per seipsum, ac perficie jam fuisse etatis, ascendit; ceptum fuit celebrari circa annum Domini MCCCLX. Eodem

die apud Antiochiam, Basilei, Auxiliis, Matroni. Basilei &c Item, sanctorum Demetrii, Quincani, Sisinni, aliorum. Saturnini, Eutocii, Basilei, Zephoni. Vide Hieronymiana. Praesentatio dextri brachii sancti Jo-

anne Baptista. Transtaso sancti Ambrosii Medio- *Translat. lanensis episcopi & doctoris sancte Ecclesie. Item, Ambrosii.* Columbani monachi & confessoris, discipuli alterius Columbani, qui tanta innocentia extitit, ut aevos & bestia fibi ad numen obedierint. *Civitate Neocesarieni [lege Neocesarensi] sancte Mariae virginis & martyris. Mabilius.*

MOLAN. De Præsentatione, ex BELIN. ad- *Presentat.* dens, quam Pius & Paulus Pontifices Romani cum indulgentiis institerunt. Laudano Clavato, translat. sanctorum Autbodi. Dein typis minoribus: *Ipsa die apud civitatem Remensem, vir mirabilis sanctitatis Albertus, episcopus Leodiensis, frater Henrici magne, Lotharingia ac Brabantia ducis, ob castigiam Alberti Leodiensem ecclesiasticalis libertatis, de mandato Heinrici imperatoris interemps occubuit.* Editiones posteriores à priori in hoc solùm differunt, quod festum Præsentationis beatae Dei genitricis Virginis &c. litteris Italicis primo textus loco reposuerunt.

X Kal.

Die 2.

Cecilia.

R Omæ, natalis sanctæ Ceciliae virginis, quæ sponsum suum Valerianum & fratrem ejus Tiburtium ad credendum Christo ac martyrum perdocuit, & ipsa deinde martyrizata est, ignem quidem superans, sed ferro occisa. Passa est autem Marci Aurelii & Commodi imperatorum temporibus. Item Romæ, sancti Mauri martyris, qui sub Celerino praefecto agonizavit. Augustuduni, sancti Pragmatii episcopi.

Undecumque puri sunt Praten, Herinien, Tornacen, Antverp-maj, Munera, Greven, & Milas. Plures alii ad puritatem proxime accedunt.

VARIA LECTIO. Nullus codex scripsit Ceciliae, in textu eos secutus sum, qui diphthongos utuntur, ut sunt Praten, Herinien, Rosweyd, & Molan. Solus Tornacen. legit fratrem suum, pro fratrem ejus. Idem posuit, ad credendum in Christo; Greven, & Molan, ad credendum Christum. Solus Greven, in fine textus apposuit, & confessori. Cetera minutiae sunt, ut Tiburtium, martirium, Marci Aurelii, Sceleriano, pro Celerino, Augustuduni, Pragmatii &c.

Cecilia.

OBSERVATIO. Ceciliae venerandum in universa, tum Graeca tum Latina Ecclesia nomen, in omnibus ecclesiasticis sacrificis tabulis & monumentis celebratissimum est, memoriam ejus in Sacramentariis Gelasiano, Gregoriano, Gothicis; in Calendariis Allatii & Frontonis, in Litanis, in ipso Missæ Canone peculiari cultu consecrata. Audiamus hic Martyrologia nostra. Hieronymiana imprimis sic legunt: *Rome, sancte Ceciliae virginis, ubi & socii illi adjunguntur, quos xiv Aprilis ex iisdem codicibus retulimus, Romanum parvum totidem fere verbis: Rome, Ceciliae virginis & martyris. In Beda breve elogium attextitur, à Rabano descriptum, ab Adone pluribus auctum, à Nolfo ad primam prope formam reductum, adjecta Adonianæ temporis notæ, de Marci Aurelii & Commodi imperatorum temporibus; cā ipsā nimis, quæ plane repudianda est, si illustrissimæ Sanctæ Actæ substant, sicut ex Metaphraſte à Lipomano & Surio edita, ab Antonio Bosio studioſissime illuſtrata sunt, paſſimque recepta eſſe novimus, majorum nostrorum suffragiis ſummopere laudata xiv Aprilis, xxv Maii, & ad hanc diem in Ephemeridibus Graeco-Mofcis. Repudianda, inquam, eſt Adonianæ nota, utpote cum in laudatis Actis, Ceciliae & ſociorum martyrium cum Urbano Papa, atque aedc cum imperatore Alexandro, diſertissime conjungatur. Pro his cum Baronio, Florentino, aliisque certant laudati ſcriptores, certat totius orbis Catholicæ per vulgata opinio. Graeci aliam viam ingressi, ad Diocletiani tempora Ceciliam removere malint, ſed hos non moramur. Principia, quæ à recentioribus obicitur eaque capitalis difficultas, in eo conſiſtit potiſſimum, quod, ut alibi etiam inſinuavi, Alexandri temporeibus tam acerba immanisque perſecutio, qualis in iſis Actis deſcribitur, tam atrocia paſſim tormenta, Christianis illata, quadrare prorūſus non videantur. Sequenda Martyrologia, inquit, nequaque: nam eo pacto Urbani Papæ Acta plane convelluntur. Aliunde ſibi non conſtat Viennensis Martyrologus, hic Ceciliae aetatem cum Urbaniana connectens tempore Marci Aurelii & Commodi, ubi xxv Maii, Urbani doctrinæ, ſub perfeſione Alexandri, multos, ait, martyrio coronatos. Hæc & id genus alia Tillemontium, ſupradictis diebus citatum, impulere, ut duce Fortunato Picaviensi ex Sicilia Ceciliam accerere: quippe cum antiquus poëta ille canat: CÆCILIAM SICULA PROFERT, SELEUCIA THECLAM. Paradoxa multis eaque ac mihi videbitur hujusmodi ſententia: verum quid agas? Communiorum aliam prement perplexa multa, quæ ad exactas criticæ regulas componeſte promptum non eſt, multo minus hujus loci. Jam ad citatos ſuperius dies xiv Aprilis & xxv Maii, me præco ciudicium nihil definire velle, sancte profefſus ſum, & hic rufus profiteor. Ceterum paucis opinamenta varia referre placuit, quæ ſociis vel ſuccellentibus nostris, mensem Novembrem Actorum illuſtraturis, non parum negotii faciunt. Non tantum moleſtia creabunt inventiones corporis, de quibus vide Baronium ad annum DCCXXXI. Ad vulgata Acta alludit Wandelbertus non in eleganti metrico encomio:*

*Cecilia illustrat denam mox sancta nitore,
Perpetuo claris ſemper vulganda trophyis,
Virgo hinc cognato, sanctoque hinc fulta marito.*

Heri

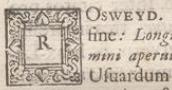
Martyrologium Iusuardi
ad Actas:

Heri Maurum in Iltria, hodie Romæ celebrat Noſter, eo pacto ab ipſo geminatum. *Mauri.*
De Iſtienſi, ſi forte ab hodierno aliud eſſe poſit, nihil uſpiam reperiri, die praecedenti diximus; ſi idem cum Romano, videri poeſt citatum pridie longum Rabani encomium. Breviora ſunt, quaे habet Petrus, loco ibi citato, verum ita rem pandunt, uti clare pateat Maurum, Afrum genere, Romæ paſſum, & angelo duce ad littus Parentinae civitatis prouincia Hisſrie, navi, ex meditato Celerini incendio ſervata, deductum fuifſe, quaे omnia ex variis noſtriſ MSS. ſoluta & ligata oratione de hoc Sancto compoſiſtis, uberiori ſuo tempore poterunt eluciſari. Si talia Acta vidiffet Uſuardus, Maurum unum in duos non diſtraxiſſet. Credendum eſt, ducem alium ſeeturum fuifſe, à quo in errorem inductus ſit.

Uſuardinus item eſt *Pragmatius* Auguſtoduſienſis, ſed ex Hieronymianis procul du-
bio acceptus, licet antiquarii Gallier additionem exiſtimet Florentiniuſ, in hiſce juſto quandoque ſcrupulioſor. Gēſta ejus nulla invenio, nec aliud quidquam, præter id quod notavit Baroniuſ, quem vide ad annum ccccxc, à num. 24, ubi binas ejus ſubſcriptiones & Apollinaris Sidonii epiftolam ad ipſum datam unice deprehendes. Nefcio cur Caſtellanus, xx Novembriſ vitâ funeturum, hoc die ſepultum aſferat. *Pragmatii.*

A U C T A R I A.

Longini.

Osweydi. In textu purus, addit in fine: *Longini martyris, qui latu Do-
mini aperauit.* Vide que de ipſo poſt Uſuardum diximus xv Marti. Item me Hieronymianuſ & Florentiniuſ notationem.

Pulſanen. Prima reſte proceſſit uſque ad martyrazata eſt. In ſeunda puero deſet tercia.

ANTVERP. MAX-LUBEC. BELIN. ANTERVP-
MAX. ULTRAJECT. LEYDEN & LOVANIEN.

Adoniano ſtyle loqui videntur, ita priuam annuntiationem mutantes, ad credendum Chriſto perducunt, ac deinde ad martyrum incutavunt. Quam Almachius, poſt martyrum eorum teneri, arque iſtris paſſione ſecu consummari. Paſſa eſt &c. Ultimi quatuor codices in fine de Prag-
matio cum Greven, adiungunt, & confeſſoriſ.

ALBERG. DANIC. & CODEX Uſrin a Ro-
ſemberg. In toto textu ſimiles ſunt codicibus proxime relatiſ, ſed in fine ſuperaddunt: *Cri-
tare Altino, natale ſancti Theoneſti Philippenſis
epiſcopi, qui ſub perſecutione Arrianorum, ad
preſtatam conuicione veniens, una cum duobus di-
ſeptulis ſuis Trababam & Trababam inbiſ agno-
nem martyris, capitii obſeruacione, glorioſiſime
complevit.* In Romano ponitur xxx Octobris, vide ibi Auctaria Uſuardina.

CENTULEN. Roma, paſſio ſancte Ciciliae vir-
ginis, que ſtronſum ſuum Valerianum & fratrem
eius Thibertum ad fidem edocuit, & ad martyris
gloriam incitauit. Caſarea Cappadocie, ſancti
Longini martyris. Vide Roſweydi.

BROUellen. Incipit: *Rome, natale ſancte
Ceciliae virginis, que Valerianum ſponſum ſuum,
& Thibertum fratrem ejus conuertens, dampnige-
tati non poſſet, gladio jugulatur. Tum: Et na-
tale ſancti Crescentiani martyris, qui ſuſpenſus in
eculeum & uſtibus eſus, atque unguis rafus,
deinde flammis circum latera ejus oppoſitus, diu
uſtulatus, emiſit ſpirum.* Vide interius xxiv.

De Theoneſti. De Theoneſti habet, ut ALBERG. &c. In fine, & confeſſoriſ. De Mauro, nihil.

HAGENOYEN. De Cæcilia addit: *Hec ange-
lam iſſedem ſua virginitatis habuit, quem ad
uidendum ſponſo ſuo Valeriano permifit, ſi puri-
ficari velle, quod & fecit; cum quo illa coronam
roſarum & literum ab angelo de celo accepit.
Urbauum epifcopum in uultu angelico demuſtrauit.
Ipsa omnia qua habere potuit, pauperibus erogauit,
& alios hoc facere docuit. Demum cum ſacrificare
nolle, ſub perſecutione Marcii Aurelii, Commu-*

dique imperatorum temporibus, in calido poſita eſt
balneo per noctem & diem, & non eſt laſa, inde
decollari juſſa eſt ab Almachio preſecto. In Mau-
ro, purus eſt. De Theoneſti, præter diſta *De Theoneſti*

ſuperius, inſerit; qui ab Arrianis de ſua ſede
ejectus eſt, & vagabundus per Alimaniam & Bur-
gundiam atque Italiā eum diſcipulis ſuis predi-
catit, & malos ad fidem redixit. Tandem cum duo-
bus ranum diſcipulis, aliis proſide paſſis, ad pre-
ſatam urbem veniens &c. In ultima, ſatis purus eſt.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Cecilia
virginis & martyris. Pragmatius epiſcopi. Goberti *Goberti.*

confeſſoriſ. Atis Gorberi. Colitur die ſequenti.

REG. SUEC. ſign. num. 428. *Eodem die,* ſancte Medriſme virginis. Eſt in Rabano Mode-
ratiſme. Vide ubi colatur, apud Caſtellanum. *Medriſme.*

VATICAN. num. 5949. Agit de ſola Cæcilia.

FLORENTIN. Item fanctorum martyrum Theo-
neſti epiſcopi Philippenſis, Thabae, & Trabate, *Theoneſti*
nec non Albani & Urſi diſcipulorum diſta epiſcopi. *& ſocior.*

DIVIONEN. S. Benigni. Tranſlatio corporis B. *Tranſlat.*
Benigni martyris. Colitur i Novembri.

EDITIO LUBECO-COL. In Cæcilia non mul-
tum diſſert à codicibus mediæ notæ ſupra citatiſ.

Item Rome, ſancti Manri monachi, martyris, De Mauro.
qui temporibus Numeriani imperatoris, poſt varia
tormenta exhibita, ſub Celerino preſecto, capitale
ſubiicit ſententiam. De Pragmatio addit, &
confeſſoriſ. De Theoneſti, ut ALBERG. &c. ſupra.

GREVEN. In Cappadocia, ſanctorum Longini,
Leontii & Faſti, Alexandriae, Felicitis, Deme-
trii, & Honorati. Vide Hieronymiana. Philip-
pini, ſancti Theoneſti epiſcopi & martyris; qui *Theoneſti*
ſub Arrianorum perſecutione, ad Aliman civita-
tem cum diſcipulis ſuis Trababam & Tabratan ve-
nient, ibidem martyri ſui curſum capitii obſeru-
atione complevit. Romarici abbatis & confeſſoriſ.
Item ordinatio epiſcopatū ſancti Willibrordi.

MOLAN. In prima editione caret augmentis.
Poſterioriſ textum Uſuardinum corrumptunt.

Primo quidem litteris Italiciſ inter deinde &
martyrazata eſt, inſeruntur hæc verba, poſt eorum
martyrium, ab Almachio. Annuntiationis autem
finis ſic veritur, ut pro & Commodi, ſubſtituatur
nomen Alexandriae, ut ſenſus fit, paſſam eſſe
Cæciliam. temporibus Marci Aurelii Alexandriae.
Jan ſupra non ſemel monuimus, in poſterioriſ
hiſce editionibus puritatem Uſuardinam
non tam ſcrupuloſe ab editore, amicorum ju-
dicii nimium tribuente, ſervatam fuifſe.

Ssss 3 IX Kal.

IX Kal.

Die 23.

Clementis. Atalis sancti Clementis episcopi, qui quartus a beato Petro Apostolo, Romanæ Ecclesiæ pontificatum tenuit, & sub persecuzione Trajani in mare præcipitatus, martyrio coronatur.

Felicitatis. Eodem die, sanctæ Felicitatis, matris septem filiorum martyrum, quæ jubente Antonino decollata est pro Christo. In pago Hasbanio, sancti Trudonis presbiteri & confessoris. Parisius, depositio beati Severini monachi & solitarii. In civitate Emerita, sanctæ Lucretiae virginis.

Trudonis.

Severini.

Lucretiae.

Integra puritas est in foliis *Antwerp.* & *Max-Lubec.* *Munerat.* *Greven.* & *Molan.*

VARIA LECTIO. Exclusi rursus sunt tergemini Praten. Antwerp-maj. & Rosweydi, qui inter Felicitatem & Trudonem de Columbanio agunt, ut dicemus in Auctariis, quo etiam rejeciendus fuit Herinien. ob proprium Remensis &c. Inter citatos pro textu diversitas est, quod duo primi cum antiquis MSS. legant coronatur, tres impremis, coronatus est. Secutus sum priores, ut Adoni conformiores. Soli Antwerp. & Max-Lubec. pro quartus a beato Petro, substituerunt tertius. In Greven. male ponitur Felicitatis martyris loco Felicitatis matris. Basbanio, Parisii errores sunt in Munerat. ; Antonio in prefatio Greven. Omnes codices pro textu allegati habent; Item civitate Emerita, excepto Molano, cui antiquiores nobiscum subscrubunt; In civitate Emerita; res non est digna litigio.

Clementis. OBSERVATIO. Quæ de hesterna Cæciliae celebitate diximus, hic de Apostolo Clemente Papa repeti omnia possent; nempe tam vetustam in ecclesiasticis officiis ejus festivitatem esse, quam antiqua sunt monumenta ipsa, quibus ulla alia sancti alij cujus memoria exprimitur. Excipio Bucherii Kalendarium, in quo non videtur referri Clemens Papa v Idus seu ix Novembris, his verbis: *Clementis, Semproniani, Claudi, Nicostrati in Comitatum*; uti nec in eodem Kalendario reperitur hesterna Cæcilia. Verosimilis est, in Kalendario Carthaginensi signari immediate ante *Crifogonum*, pro quo audeo legere Chrysogonum; s. *Clementis*, exesæ utrobique diei notæ. At in reliquis omnibus laudatis die precedenti Kalendaris, Sacramentariis, Martyrologiis, aliisque libris sacris certatim recolitur Clementis Papæ solennitas. De Hieronymianis apographis, dubium non est, quidquid Clemens aliquis etiam xxi hujus ibi consignetur, de qua controversia videndum utroque die Florentinius. Beda, ejusque descriptor Rabanus, idem elogium ex vulgatis Actis contrautrum referunt. In serie nostra Romanum parvum brevissime: *Sancti Clementis episcopi*. Ado in Martyrologio pauca habet, plura in Feli vitatibus Apostolorum; Nofer non nisi summa capita hinc inde decerpit, sic elogium formans, ut vel critici ipsi nihil magnopere queant opponere, nisi qua parte martyrum ejus aliqui oppugnant. Notissima sunt Clementis Acta, de quibus videntur Baronius & notatio Rosweydi pag. 221; varia sunt a variis edita, sed ad tuendam omniammodum eorum sinceritatem, brevia occurunt, scopuli & syrtes in mari magno, quod poteris nostris enatandum relinquo. Plurima enim in ejus gestis, ætate, exilio, scriptis seu veris seu suppositiis enodanda supersunt, quæ etiam post stratam a multis eruditissimis viris viam, operosissima disquisitione indigent, nec scio, an MSS. nostra varia rem satis complanatura sint. Vide quæ præ ceteris diligenter conatus est Tillemontius, omnia quæ ad indubitatem Clementis laudem faciunt, studiose scrutatus tomo 2 à pag. 149 & à pag. 549. Sic cecinit Wandelbertus:

Nonam Papa tenet Clemens certamine, & altis
Virtutum titulis, mortem qui passus in undis,
Reperit extructum divino munere templum.

Sequitur fortissima mater plusquam martyr, quæ septem pignoribus ad regnum premisisti, toties ante se mortua est &c. ut de ipsa egregie prædicat Magnus Gregorius. In citatis supra tabulis ecclesiasticis ferme omnibus, Clementi Papæ eodem die subnectitur. ipsam memorant Hieronymiana: *Et sanctæ Felicitatis.* Beda: *Eodem die, sanctæ Felicitatis, matris septem filiorum martyrum, quæ jubente Antonino decollata est pro Christo.* Sic ferme Rabanus. Accedunt Wandelbertus, Romanum parvum, Ado & Usuardus. Longior est Vienensis historia; satis habuit Nofer breviorem Bedæ phrasim describere. De matris & filiorum genuinis Actis, inter Sincera à Ruinartio editis, abunde egimus xiiii.

lili. Locus hic etiam tribuendus Wandelberti disticho, cui tertium versiculum, ad sequentem Sanctum spectantem, conjungimus:

Tum quoque septena genitrix cum prole, beato

Præcellens radiat Felicitas alma triumpho.

Hicque suos Trudon mundi contemptor adornat.

Est is à quo oppidum Hasbaniaæ Trudonopolitanum, diœcesis & ditionis Leodien-^{Trudonis} sis cognominatur, olim Sarchinius, pluribus Sanctis celebre. *Trudonem* invenio in Florio à nostris edito, ubi presbyteri titulus omittitur, & ita in Rabano. De cetero diversa utriusque phrasis, diversa & Nostri, ut facile pateat, alterum alteri visum non fuisse. Nec magis consonat additio, codicibus Hieronymianis Corbeiensibus facta. Adoni à Mosandro adscribitur, male, opinor, cum nec in amplissimo Prateni apographo consignatus sit; recte proin à Rosweydo in appendicem rejectus. Vita à Theodorico abbat, elegantiori oratione ex Donati autographo expolta, exstat apud Surium. Omnia accuratius expendit & discutit Mabilio fec. 2. Benedictino à pag. 1069, qua cum variis manuscriptis nostris suo loco conferri & illustrari poterunt.

Severinus, de quo hic agitur, soli Ufuardo tribuendus est, æque ac *Lucretia Emeritenis*, *Severini*. ex Hispania, ni fallor, relata. Tu vide de ipsa Notationem Bâronii. Prior in Martyrologio *Lucretia*. Romano, haud dubie ex Belino, ponitur xxvi Novembris, quo depositionem notat Castellanus, hoc vero die obitum. Quæ gesta de ipso superfint, neendum mihi innotuit.

A U C T A R I A.

PRATEN. ANTVERP-MAJ. & ROSWEYD. Jam diximus in Variantibus Colum-^{Clem. Met.}

banum ab his tribus tertio loco referri. In Prateni post Clementem crasa fuerant omnia ut autem Columbanus in id spatium induceretur, brevia fuit annuntiatio à nobis posita xxi. Sic saltem habent codices: *In Italia*, *beati Columbani abbatis, multorum fundatoris canoniorum*. Alter in Prateni legerunt Castellanus & Chamillart, quod certe non capio, nisi a tempore Sirmundi nova interpolatio accesterit.

Columbani.

Gotherti. HERINEN. Totum textum purissimum habet, sed secundo loco proprium Rementie inferit: *In territorio Remensi, depositio sancti Gorberii confessoris. Alias Godeberti.*

TORNACEN. Deficit in solo Trudone.

PULSANEN. Purus in prima, omittit secundam & tertiam: in quarta purus. Deest ultima.

Clem. Met. ANVERP-MAX. LOVAN. & LEYDEN-BELG. Penultimo loco inferunt: *Civitatem Meribus, sancti Clementis, patru Clementis Papa, primi Metheus episcopi.* In toto textu satis puri sunt.

ULTRAJECT. BEYDEN-LAT. ALBERG. & DANIC. Idem habent augmentum de Clemente Metenisi, sed præterea annuntiacioni primæ hæc superaddunt: *Hoc post beatum Petrum secundus, ex ejusdem præcepto suscepit pontificatus Ecclesiæ gubernandum. Licet autem Linus & Clemens ante eum scribantur, non tamen secundum Haymonem & alios, qui de sede Apostolica scrutatis sunt, sedem tenuerunt Romanam ut Pontifices, sed tamquam summi Pontificis adiutores.*

CENTULEN. *Natale sancti Clementis Papa & martyris, de quo Apostolus ait, cum Clemente & ceteris adjutoribus meis, quorum nomina sunt in libro vita. Roma, sanctæ Felicitatis matris septem filiorum, que cum ipsis filiis suis, sub Antonino passa est. In pago Hasbanensi, depositio sancti Trudonis abbatis & confessoris, vix genere & sanctitate preclarus.*

BRUXELLEN. Sic primam format: *Roma, natale sancti Clementis Papa & martyris, qui sub Trajani imperatoris persecutione, anchora ad columbum ejus ligata, in mare precipitatus, martyrio con- ronatus. Cuius corpus mari ad quatuor milia rece-*

*denti, in archa saxeæ, in templo marmoreo re-
pertum, & ad urbem Romam delarum est, ubi ejus Clem. Met.*

*nominis memoriam usque hodie exstructa custodit
ecclesia. Sequitur de Clemente Metenisi, ferme
ut supra. Tum reliqua textus, sic tamen ut pe-
nultimo loco interferant: *Apud civitatem Bi-
taricas, sancti Faceri presbyteri. Puto esse Fare-
tri, vel Pharetrii, Gall. Phaler.**

HAGENOVEN. De Clemente multa congerit, præter ea quæ in Actis continentur, sed non vacat omnia ex hoc codice describere. Pergit: *Eodem die, sancta Felicitatis martyris natale, ma-
tris septem frarum, quae filios suos mori conficiens,
& pro spissi summa dolens corpore, sed spiritu tota
gavisa est, quia illos ad calos transmisit. Que ju-
bente Antonino imperatore ad ultimum decollata
est. Hanc Gregorius plusquam marrem vocat in
omelias. In pago Hasbanico, id est Haspegnome,
depositio S. Trudonis, presbyteri & confessoris, am-
mirande sanctitatis viri. De Severino pure, Lu-
cretiam remittit ad diem sequentem.*

AQUICINCT. De Clemente, addit: *Hic se-
pitem regiones duivisi notariis fidelibus Ecclesiæ, qui
gesta Martyrum sollecite & curiose perquirerent.
Hic ex præcepto B. Petri suscepit Ecclesiæ pontifica-
tum. Linus & Clemens ante eum scribuntur, quia ab
ipso principe Apostolorum ad ministerium sacerdo-
tiale, episcopi sunt ordinati. Vide appendicem
Adonii in editione Rosweydi.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. *Clementis
Papa & martyris, Felicitatis martyris & vidue. Se-
verini monachi. Lucretia virginis.*

CODEX D. LE MARE sign. A. *Depositio sancti Porciani
Porciani confessoris. Colitur die sequenti.*

In VATICAN. num. 5949. Defunct tres Sancti
ultimi textus Ufuardini. Adjicuntur: *In Italia, Columbani
monasterio Bobio, sancti Columbani abbatis.*

CODEX CASTRI KAR. *S. Laurentii martyris.*
BIZUNTICEN. Male legit: *In pago Aufinvio,
vel Aufinio, S. Trudonis.*

REMENS. SS. Tim. & Apoll. *In pago Landu- Godeberti.*

nenisi, sancti Godeberti presbyteri & confessoris.

EDITIO LUBECKO-COL. De Clemente ea ferme
omnia habet, quæ jam relata sunt, & præterea
adjungit: *Hic statuit, ut baptizatus, prout ex*

Martyrologium
usuardi
acta
ss.

696 MARTYROLOGIUM USUARDI.

ius poset, confirmetur, quod non esset alter perferens Christianus. Hic per persecutione Traiani imperatoris, a judice Austridiano in mare precipitatus est, & orantibus Christianis & fletibus, mare in sinum suum fere per via militaria retrocessit, & ingessus per siccum populi repererunt templum marmoreum angelicis manibus preparatum, & in eodem corpus B. Clementis sepultum; & ancorâ iuxta eum positâ, facuit autem ibidem per annos septuaginta sex. Tempore vero Nicolai Papa I translatum est corpus sancti Clementis Romanum & collocaatum in ecclesia, que nunc dicitur sancti Clementis. In reliquis fere famulis est codicibus mediae notae, inferens etiam loco penultimo Clementem Metensem.

Clem. Met. BELIN. Severinum transtulit ad xxvi i. Multa de cetero male contorta sunt.

Greven. Methis, depositio sancti Clementis, primus eiusdem urbis episcopus, parricida sancti Clementis Papa, & a beato Petro cum aliis duobus, seilaceo Celesti & Felici illuc directi. In Cameraco, Saris presbiteri & confessoris. In territorio Remensi, sancti Goberti confessoris. Bituricas, sancti Fareri presbiteri. Fangina regina, quia in confessione beate Katherine eredens, postmodum pro fide Christi, post mamillarum extractionem decollata est. Theodora, uxoris beati Sisinnii martyris.

Molan. Clementis elegium litteris Italicis textui immixcit. Hic septem regiones divisi notata.

VIII Kal.

Chrysogoni. **R** Omæ, natalis beati Chrysogoni martyris, qui post longa vincula & carceres, pro constantissima Christi confessione toleratos, jubente Diocletiano, capite cæsus & in mare projectus, martyrium consummavit. Item Romæ, sancti Crescentiani martyris, qui in passione beati Marcelli Papæ legitur. Castro Blavia, sancti Romani presbiteri & confessoris, cuius sanctitatis præconium miraculorum gloria declarat. Civitate Corduba, sanctarum virginum Flora & Mariæ, quæ post diuturnos carceres, pro Christo gladio interemptæ sunt. Apud Perusiam Tusciae civitatem, sancti Felicissimi.

Multorum codicum hoc die consensus est; nempe Praten. Herinien. Anverp-maj. Antverp. & Max-Lubec. Greven. & Molan. Item Anverp-max. Ultraject. Leyden. Lganiæ. Alz. & Danic.

VARIA LECTIO. Solus Molanus recte scriptis Chrysogoni, inter codices, aliis Chrysogoni, aliis Grisogoni, Esogoni, Grisogenii &c. Praten. & Herinien, proxime ad punctum, ut est in textu. Antverp-maj. pro constantissima, legit constanti. Munerat. & pauci alii habent Crescentiani. In Antverp-maj. error est preconii, uti Florete & Perusiam, pro quo nonnulli Perusium. Reliqui castro Blavia, ut signant antiquiores codices omnes: Max-Lubec, habet Blama; Greven. Blavia, Molan. Blavia. Munerat, post diuturnos carceres, omisit pro Christo. Codices aliqui pro diuturnos, habent diutinos. In solo Molano est Thuscie.

Chrysogoni. **O**BSERVATIO. Hoc rursus die Sanctum producimus, qui cum Anastasia, cuius Actis immixtus est, omnibus antiquis Fastis tam Græcis quam Latinis reperitus inscriptus. In utriusque honorem basilicæ Romæ exstructæ, eorumque etiam nomina à primis Ecclesiæ seculis Canonis Missæ inserta fuerunt. Quarit Florentinus, Roma: Aquileiæ tribuendum sit incliti Sancti martyrum, cum utraque positio in diversis apographis Hieronymianis inveniatur? Questionis nodus dissolvi videtur, si Chrysogono, utpote nobili Romano, confessionis initium in patria, consummationem Aquileiæ vel circa Aquileiam assignes. Si hæc solutio non placeat, aptiorem suggerere, que Martyrologorum

rologorum & Actorum discrepantias componat. Vide alia apud laudatum Florentinum satis accurate notata. Pro Romana positione stant Beda, Rabanus, & tota series nostra duce Romano parvo, in quo & Zoilus apponitur: *Rome, Chrysogoni martyris, & Zoili.* Ad longam ex Actis historiam concinnans, non hoc die Zoilum, sed trigesimo post Chrysogoni passionem, ad Dominum perrexisse restatur, adeoque aut ipso die, aut pridie quam coronaretur Anastasia, xxv Decembris. Usuardus de solo Chrysogono loquens, brevi oratione certamina ejus & gloriosum agonem prosecutus est. Dum ad 111 Aprilis de Agapes & fororum Actis disputaremus, contra Henichenii sententiam, ea cum Baronio aliique prætulimus, quæ Anastasianis immixta non erant, quoniam hac gravioribus difficultatibus impedita sunt, ut vide apud Ruinartium inter Selecta à pag. 419, & apud Tillemontium tomo 5 à pag. 323. Cum autem Chrysogoni nostri certamen ex præfatis S. Anastasiae Actis acceptum sit, danda erit suo tempore opera, ut siquid ibi etiam non sinceri feminis insperatum deprehendatur, post accuratum examen expurgetur. Sic solum Chrysogonum laudat Wandelbertus:

Chrysogonus meritis oclavam & funere sancti.

Ad viii Augusti ex vetustissimo Bucherii Kalendario hunc textum retulimus: *Bal-* Crescen-
listaria, Cyriaci, Largi, Crescentiani, Memmiae, Juliana & Smaragdi. Antea vero ad xvi Martii hodiernum *Crescentianum*, à Romano parvo & Adone eo die positum, ab U-
suardo illic præteritum, indicavimus. Jam omisionis appetat causa, nempe quod Sanctum
huc Noster transtulisset. Refertur & hoc die a Beda cum elogio, ex quo summopere
miror, nihil Usuardum desumpisse. Quid de Marcelli Actis, unde & hic & plures alii
Sancti educti sunt, censendum sit, xvi Januarii & citatis supra diebus, abunde diximus.

In nullo antiquiori Martyrologo *Romanum* invenit Usuardus, sed ex Gregorii *Turo-* Romani.
nenis libro de Glor. Confess. cap. 46 acceptum, primus ipse hoc die collocavit. *Scripta vite*, à Gregorio memorata, vero similiter derperdita sunt. A Magno Martino *sepul-*
ture locatum, & sepulchrum ejus, contiguum Blaviensi castello, super littus amnis Garonne esse,
in quo sepius naufragio perituros virtutis sue salvat occursu, ex laudato antistite discimus. Est
penes nos vita aliqua Romani manuscripta, plurimis Sancti miraculis referta, ex qua
videtur extractum officium, quod in uero est ecclesia parochiali d'Etrahaam prope Ba-
iocas. De ea modo judicium ferre non vacat, satis hic sit, vere Usuardinum ostendisse
Romanum, aquæ ac sunt sequentes Cordubenses virgines cum Felicissimo. *Flore &*
Mariae victorias ac trophyæ egregie descripsit dignissimus martyrum Cordubensem en-
comiales, & ipse in eadem Arabicæ persecutione glorioius martyr, *Eulogius* libro 2
Memorialis toto cap. 8. Inde, vel potius ex recentissima Hispanorum memoria habuit
Usuardus, quo ipas merito in Martyrologium suum insereret. Quæ de præclarissimis
virginibus, *intinctio in Spiritu sancti pyxide calamo*, alibi memoravit Eulogius, diligen-
ter hic à Baronio assignata sunt. Porro *Felicissimus* Perusinus ex Hieronymianis accessit, *Felicissimi*.
solo nomine & martyri gloriæ insignitus.

A U C T A R I A.

I N PRATENSI, sive ad marginem, sive
in fine textus, recentiori manu adje-
cta, adeoque in apographo nostro
subvirgulata sunt haec: *Aprius, sancti*

Flaviani.

Flaviani episcopi & confessoris. Unde hic Flavia-
nus adjectus sit, non divino; Castellanus die
sequenti notat Flavianum Vercellensem.

Carpasii.

TORNACEN. In prima purus, omittit secun-
dam de Crescentiano: totum Romani elogium
relinquit: denique Cordubenses etiam virginis
Floram & Mariam prætermittit.

Carpasii.

ROSWEYD. Purus in texto, adjicit: *Item Car-*
pasi, qui post ecclœum, fustes & unguis, flammis
infectus, emisit spiritum. Carpasium lego in Cres-
centianus elogio apud Bedam, qui Vicarii mu-
nere fungens, diram in Martyrem carnificinam
exercuit. Non mirarer, si hic pro Sancto hue
irrepsisset: certe verba omnia ex præfato Cres-
centiani elogio accepta videntur.

Textus
mutius.

PULSANEN. In prima mutilus, in Corduben-
ibus purus, omisit reliqua omnia.

CENTULEN. *Roma, sancti Chrysogoni martyris,*
qui sub Diocletiano per biennium in carcere mace-
ratus, tandem gladio feriente ad palmarum peruenit.

Item Romæ, sancti Crescentiani martyris, subju-
dice Carpaso. Castro Blavia, sancti Romani sa-
cerdotis & monachi, quem defunctum Martinus
episcopus Tironensis gavissus est sepelisse. Corduba,
sanctorum virginum, &c. pure. Deinde Felicissimus.

BRUXELLEN. In prima nonnihil mutilatus, in
secunda purus est. Sequitur: *In Gallia civitate Maximi.*
Regensi, sancti Maximi episcopi & confessoris, qui
à primavera atate, virtutum omnium gracia prædium,
primo Lyrinensis canobi pater, deinde Regensis
ecclesiæ episcopus, signis & prodigiis inclitus exti-
tit, scilicet inter alia gesta magnifica, tres mortinos
ipse vivens suscitasse perhabetur. In hoc codice
Sanctos saepè tranponi, non semel diximus.
Vide de Maximo xxvii Novembris. In Cor-
dubensis virginibus & Felicissimo satis pu-
rus est, sed Romanum distulit ad diem sequent.

HAGENOYEN. Incipit: *Civitate Methis, de* Clem. Met.
positio sancti Clementis episcopi, patrui sancti Cle-
mentis Papa, quem idem Clemens illuc misit, epi-
scopum primum civitatis illius. Vide Auctaria diei
præcedentis. Tum: *In Aquilegia, passio sancti*
Chrysogoni martyris. Hic nobilis erat valde corpore,
sed multo nobilior fide. *Hic beatam virginem Dei*
De Chrysog.

Tttt *Anæst.*

Martyrologium Usuardi ad Acta SS.

698 MARTYROLOGIUM USUARDI.

Anastasiam eruditivit in fide; & ipso constituto in vinculis, & illa multum suis epistolis confortavit. Hic Roma erat multo tempore vincula & carceres perpeſtas, & in Aquilegiā ad Diocletianō dactus est vinculus, & ibi cum sacrificare noller, est decolatus & in mare projectus. In Crescentiano, Cordubensis, & Romano latius purus est, sed in fine loco Felicissimi, substitut annuntiationem hesternam de Lucretia Emeritensi, quam vocat Lucrenam, sive multa male torque solitus.

VICTORIN. & REG. SUEC sign. num. 130. In fine: *Item apud Reatinam civitatem, sancti Eleutherii martyris.* Anis forte est, qui cum *Antibia* matre sua colitur *xviii Aprilis*.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Grisogoni martyris. Crescentiani martyris. Flora & Maure virginum & martyrum. Porphyrii militis & martyris, cum sciscis a beata Katerina conversis.

In VATICAN. sub num. 5949. Defunt iterum tres annuntiations ultimae. Adjicitur autem: *Flaviani episcopi & confessoris Constantinopolitanis.* Vide Romanum *xvi Februario.*

STROZZIAN. In civitate Regi, sancti Prospere episcopi & confessoris. An hinc accepit BELINUS? Vide Romanum & Acta *xxv Junii & GREVEN.* infra. Necio quem Prospere, solo confessoris titulo, die sequenti referat Castellanus, nisi fortasse ex Hieronymianis accepiterit.

BIZUNTICEN. Inventio corporis beati Benigni prebyteri & martyris. Vide *1 Novembris.*

EDITIO LUBECO-COL. Incipit: *Colonia Agripina, translatio beati Gereonis & sociorum eius Thebiorum, qui a Domino Frederico primo Coloniensem archiepiscopo, & Rodulpho sancti Pantaleonis abate facta est anno ab Incarnatione Domini MCXXI. Item Colonia, in ecclesia predicti martyris sancti Gereonis, commemoratione beati Gregorii*

VII Kal.

Petri. **N** Atalis beati Petri episcopi Alexandriæ, qui cum esset omnibus adornatus virtutibus, in Scripturis quoque divinis nulli priorum inferior, & sacerdos & hostia Dei, subito rapitur, atque ex Maximini precepto capite obtruncatur. Cum quo simul & alii plures ex Ægypto episcopi trucidantur, fere cum clericis & laicis, sexcenti sexaginta. Item Antiochiae, sancti Erasmi martyris.

Plurimi codices textum totum habent & integrum, sed purum & nulla omnino parte autem, soli hi quatuor *Praten. Herinien. Rosweyd. & Molan.*

VARIA LECTIO. De *Egypto, Herafmi & hujusmodi nugis non loquor. Male in apographo nostro Prateni pro clericis, scriptum est clericis.* Una est notabilis variatio, in qua ab omnibus aliis differt Molan. Adonem procul dubio sicutus, in quo legitur *fere cum clericis & laicis sexcentis sexaginta.* Recte utique & sensu non malo, at *Uuardus* aliter hæc verba construxit. Numerus ille, satis aliunde incertus, auctus est ab aliis, qui totam Petri sociorum multitudinem ad sexcentos sexaginta sex pejus extenderunt. Communissima variatio, ob quam tot codices à puris exclusi sunt, oritur ex appositione sanctæ Catharinae, qua cum careant citati quatuor codices, hinc verosimilissimo notare non negleximus.

OBSERVATIO. Petrus Alexandrinus episcopus, martyr clarissimus, imo velut Antoniaticè *Martyr*, & vulgo *finis*, seu *sigillum Martyrum*, apud Eusebium ceteroque antiquos scriptores ob morum integritatem ac doctrinam, non minus quam ob perpetuos

sociorum ejus Maurorum. Sequitur totus solito purior, cui tertio loco interjicit. Alex- xandrie, beati Porphyrii martyris, cum quibusdam Porphyrii militibus, quos beata virgo Caterina conversis ad Christum.

BELIN. Tertio loco interponit: *Item civitate Regi, sancti Prospere episcopi & conf.* Vide STROZZ.

GREVEN. Alexandria, sancti Porphyrii & s. Porphyrii sociorum ejus militum & martyrum, qui in passione beatae Catherine credidisse leguntur. Ignatii martyris. Apud Coloniam Agrippinam, inventio & levatio sancti Gereonis martyris. Cum enim anno Geronis Domini MCXXI Norbertus Premonstratenſis Sanctorum reliquias Coloniam veniens, & in praedicta martyris basilica in oratione permanebat, mane in medio basilica fodi precepit, inventumque est corpus sancti Martyris integrum, & a Frederico primo archiepiscopo Coloniensi & Rodulpho abate Panthaleonis arię a fidelium populo, hinc condigno elevatum. Item apud eandem urbem, in eadem basilica, commemoratione beati Gregorii auct. sociorum ejus Maurorum martyrum. In territorio Morenieni, sancti Marini martyris. Translatio Sancti Prospere Regenensis episcopi, dominum Eustachium præcipui. Eodem die, sancti Eleutherii.

MOLAN. In fine ex BELIN. In civitate Regi, propositi sancti Prospere episcopi & confessoris. Dein innumeris typis de inventione & elevatione Gregorii Geronis, GREVENUM describit, addens: *In territorio Arvernensi, sancti Portiani abbatis & confessori, de quo B. Gregorius Tironensis scripti librum quatum de vita Patrum. Editiones aliae litteris laicis tertio loco novam annuntiationem inferunt: Mediolani, Prothasis episcopi & confessori, Portum. In fine: In territorio Arvernensi, sancti Portiani abbatis & confessori. De uigilia quarta, sancti Marci martyris Mercurii. Vide ejus Acta apud Sunum.*

Die 25.

Petri.

Erasmi.

Petri.

tuos labores, atque innumerabilem, atrocissimam persecutionis tempore, arumnarum tolerans laudatissimus est; tribus potissimum diebus in tabulis ecclesiasticis Latinis & Gracis celebratus, nempe xxv, xxv & xxvi Novembris. In apographis Hieronymianis constanter signature reperio die xxvi: *In Alexandria, Petri; ad quæ videri potest notatio Florentini. Ceteri Martyrologi Beda, Rabanus, Wandelbertus & tota series nostra, veriorem, ni fallar, viam ingredi, hunc diem xxv Petri cultui unanimiter dedicant; idque apud Latinos per severale certum puto, donec accrescens in Occidente Catharinæ gloria, ita Petrum obumbravit, ut in sequentem diem recesserit. Ceterum priorum duorum codicum, vel potius solius Bedæ, nitidissimum est elogium, Rufini lib. 9 cap. 6 verbis ferme conceptum, atque à Nostro ex Beda descriptum, addita sola ultima clausula, cuius auctorem credimus Romanum parvum; in quo nimurum indeterminatus apud Rufinum Petri sociorum numerus, ad sexcentos sexaginta, nescio quo fundamento, extenditur. Romani parvi verba sunt: Sancti Petri Alexandrinus episcopi, cum aliis DCLX. Verius cum Rufino lib. 8 cap. 14 dixit, innumerabiles cum episcopis nobilissima pertulisse martyria. Diffusior Adonis narratio principium habet ex laudati Rufini libro 7 capite ultimo, cetera compilavit ipse ex Actis illis, de quorum veritate usque adeo controvertitur, ut vix ullus eruditorum hodie virorum, post Hermantum, Valegium, Pagum, Papebrochium aliosque, ea tamquam sincera admittere audeat, seu ut à Metaphrase edita & Latine versa, seu ut à Combeffio inter Lectos triumphos à pag. 189 utroque sermone vulgata sunt. Paucula nos de summi antisitatis laudibus strictum digessimus in nostra de Alexandrinis Patriarchis chronologia pag. 34 a num. 180. At nemo, quod sciam, Petri gesta, & quæ cum eis connexa sunt, colligit, dispositus, discussit accuratius quam Tillemontius tomo 5 à pag. 436, & in notis a pag. 755, quæ omnia in Actis ad incudem erunt revocanda. Hoc Wandelberti encomium est:*

*Septenam Petrus antistites martyrumque venustat;
Urbis Alexandri populus quo predece sulus
Errorum curvos spernit cacoque meatus.*

Alter in texto nostro nominatus martyr *Erasmus*, omnibus aliis Martyrologis, fere *Erasmi* dixerim scriptoribus plane omnibus, in cognitus videtur, nisi idem profrus sit cum Erasmo illo, in Campania Italiae celeberrimo, quem ex Usuardo aliquis retulimus IIII Junii, ut ex erudito Henschenii commentario tomo 1 à pag. 211 facile datur intelligi. Quid Usuardum impulerit, ut talem hoc die commemorationem conciperet, nec harriolando assequor; interim ab eo positam fuisse, dubitare non finit cōdīcum prope omnium saltē probatissimorum consensus.

A U C T A R I A.

RATEN. In hoc codice, teste Castellano, longe recentiori manu adjicitur: *Apud Alexandriam, sancta Catharina virginis & martyris. Pleni sunt hujus Sanctæ laudibus recentioris omnes codices hic citandi. De quibus, ut semel dicam, vide Ephemerides Greco-Moscas ante tonum 1. Maii, pag. li, & Responsiones Papebrochii ad art. xi a num. 77. &c.*

HERINEN. In inferiori codicis ora, manu à textu diversissima & recenti, per asteriscum ad finem textus remittitur: *Ipsa die, beatae Catharinae virginis & martyris, quæ in civitate Alexandriae passa est sub Maxentio imperatore.*

Eiusdem. **ANTVERP-MAJ.** Medio textui puro inserit: *Apud eandem urbem, passio sancte Catharinae virginis & martyris.*

**Mercurii-
Catharinae.** **PULSANEN.** Hunc habet textum: *Natalis beati Mercurii martyris. Eodem die, passio sancte Ecaterinae virginis, quæ jubente Maxentio imperatore, Alexandriae martyrio coronata est. Sed postea ab angelis ad montem Synai est delata, ubi frequenter fuit præclaræ miracula per eam. Petrus ad diem sequentem rejectus est; de Erasmo, nihil.*

Eiusdem. **ANTVERP. MAX-LUBEC. & UGHELLIAN.** Textui puro in fine addunt: *Ipsa die, passio sancte Catharinae virginis & martyris, quæ passa est*

sub Maxentio imperatore. Idem fere habent, sed in principio, LOVAN. & LEYDEN-BELG. Item ANVERP-MAX. sed hic carerit Erasmo.

MUNERAT. Hoc dat principium: *Apud Alexandria, natalis beatae Catharinae virginis & martyris; quæ cum sacrificare Iadis nollet, iuveni Maxentio imperatori, bisensis diebus negato abo & potu, in obscuræ carcere ergastulo erat, & ibidem per columbam angelico pane sustentata, multis oram alius formenorum generibus, auxiliante Domino, postmodum supererat, constansime in fide Christi perseverans, novissime decollata est. Mox siquidem sancti angelis acceperunt, corpusque beatae cærum per altum in aera visibiliter deportantes, mirabiliter in monte Sinay collocauerunt. Quæ mons à decollationis loco virginis diebus innervis & eo amplius remouit est. Textus purus est.*

BELIN. Sic loquitur: *In monte Sinay, sanctissima Chaterina virginis & martyris, filia Coski regis in civitate Alexandria, quæ à Maxentio imperatore, ob fidem Christianæ confessionem in carcere clausa, & postmodum corporibus diutissime casata, tandem capitis obturcione martyrum compleuit. De corpore ejus lac pro sanguine emanavit. Post mortem autem ejus venerunt angeli & tulerunt corpus ejus & portaverunt illud in montem Sinay, & in eodem loco honorifice sepelierunt. De sepulchro*

Tttt 2 vora

Martyrologium
usuardi
acta
ss:

700 MARTYROLOGIUM USUARDI

vera ejus emanat oleum, quod languidorum corpora sanat. Sequitur de Erasmo, pure. Tum: Eodem die apud Emiliam, sancta Jocunda virginis. Petrus ad diem sequentem remotus est.

GREVEN. Alexandria, passio sancte Katerine, gloriose martyris & virginis Christi, cuius officiis oleum divinitus inveniuntur. Quae decollata, ab angelis deportatur, & in montis synai vertice sepelitur. Sequitur textus purus.

ULTRAJECT. & LEYDEN - LAT. Incipiunt: Alexandria, beata Catharina virginis; que post multos agones, & cruciatus, quos pro Christi amore & constantissima fidei defensione peritulit, iussa Maxentius, capituli sententia punita est. Cuius sacrificium corporis post capituli absolucionem, obsequio angelorum deportatum est in monte Synai [&] honorifice collocatum, ubi etiam multis refugens miraculis, salutare defudat oleum, in salvoſtimum & efficacem remedium languidorum. Post haec textus purus. ALBERG. & DANIC. idem habent de S. Catharina, sed Petrus retrocedit. Itaque secundo loco: In Numidia, natale sancti Marculi martyris, praecipico extinxi. In Romano est Marcilli, xxvi. Tu vide notulam Castellani hie, & praterea pag. 723: item Tillemonium tomo 6. pag. 712. In fine habent hi duo codices de Erasmo, pure.

CENTULEN. Alexandria, passio sancti Petri, ipsius civitatis episcopi, inter praecipuos egregios, qui persecutione Deciana [patentissimus error] gladio peremptus, occubuit; cum quo simul alii plures episcopi trucidati sunt, sed & clerici & laici sexcenti sexaginta. Eodem die Alexandria, Catharina virginis, sub Maxentio Diocletiani filio. Satis patet, quid velit dicere.

BRUXELLEN. Primo loco de Catharina, ferme ut ULTRAJECT. &c. In Petro modice auctus, de Marculo etiam habet, ut citati codices; & in Erasmo, purus est. Tum: Eodem die, sancti Benedicti presbiteri & martyris. Non est, unde dignoscatur, nisi vera sint, qua infra habet EDITIO LUBECO - COL. Sequitur de Romano Blavensi, ex die praecedenti. Tum in inferiori paginae ora per alteriuscunum huc remittitur, eadem ferme manu scriptum: *Ipsa die apud civitatem Remensem, vir mirabilis Albertus episcopus Leodiensis, frater Heynici magna Lotharingia ac Brabantia ducus, proper custodium ecclesiastica liberiaris de mandato Heynici imperatoris interemptus, occubuit.*

Legia quem legit, electum Roma promovit, Remis sacravit, sacramentum martyris avit. Jam de ipso egimus in Auctarii xxi Novemb. HAGENOVEN. In textu utcumque purus, subiicit longius Catharinæ elogium, in quo praeter superius allata, nihil magnopere novi producit, excepta conversione quinquaginta philosophorum, Porphyrii &c. quæ vulgo notissima sunt, nec ad naufragium hic repertenda. Denique: *In Numidia, natale sancti Marculi martyris &c.*

Marculi.

AQUICINCT. Notat descriptor, agi in fine de Catharina, duobus verbis.

VICTORIN. Eodem die, sancte Catharina virginis, que sub Maxentio cesare capite truncata est. CODEX Ursini à Rofemberg. In Numidia, natale beati Marilli martyris, praecipio extinxi. Diximus supra, scribi in Romano, Marcilli. Codices alii habent, Marculi. Vide que diximus Marcii ad codicem ULTRAJECT. &c.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Catharina virginis & martyris. Petrus episcopi & martyris, socius DCLX. Erasmi martyris.

REG. SUEC. sub. num. 130. Et natale beati Mercurii martyris. Vide Romanum.

VATICAN. num. 5949. Hunc habet textum: Beneventi, natale beati Mercurii martyris, qui die tempore Decisi, post plurimas supplicia, fortiter animata, capite casus martyrium coniunivit.

FLORENTIN. Apud Italiam in civitate Regi, De Prophanatione corporis sancti Properi, & ejusdem urbis Regi, episcopi & confessoris, de ecclesia, que est extra urbem, revelatione devinitus facta; & quo Iosephus, qui in eis erae ejusdem urbis episcopus, scriben, ait: *Quod de Hispania partibus suis orundis, datus eximus, fide Carolis, aperte angelicis, nomine praclarus, opere sanctius, corpore cagus, ingenio subtilis, consilio providus, & caritate disfusus, & per Leonem Papam I in dicta ecclesia exiit episcopus ordinatus. Dixi alibi, vitam ejus illustratam esse die natali, xxv Junii. Pergunt: *Hoc sancti Mercurii martyris, cuius gesta habemus. Mercurii Tum solus STROZIAN. Apud Amilam, sicuti Jocunde virginis.**

EDITIO LUBECO-COL. Incipit a Catharina, ut ULTRAJECT. &c. supra. Petrus ad diem sequentem translatus, Erasmus prætermissee. Pergit: In Numidia, natale sancti Benedicti, & Marcili martyris, praecipio extinxi. *Maxentius, sicuti Mercurii martyris, cuius gesta habemus. Mercurii Tum solus STROZIAN. Apud Amilam, sicuti Jocunde virginis.*

GREVEN. In Apricra, Luciani, Claudi, De Prophanatione corporis sancti Properi, & ejusdem urbis Regi, episcopi & confessoris, In Numidia, Beneventi, sancti Benedicti martyris, qui & Marcili, praecipio extinxi. *Maxentius, sicuti Mercurii martyris, cuius gesta habemus. Mercurii Tum solus STROZIAN. Apud Amilam, sicuti Jocunde virginis.*

MOLAN. Incipit litteris Italicis de Catharina, referens totam BELINI annuntiationem. Sequitur commemoratio Petri Alexandrii pura cum textu, sed ei litteris rursum Italica longa historia subiungitur, ex Adone desumpta, qui potissimum describitur Petri ad Achillam & Alexandrum de Ario admonitus &c. quam hic non vacat inserere, vel quod satis nota fit, vel quod in fonte legi possit. In fine ex eodem BELINO subdit. *Eodem die apud Amilam, sancte Jocunde virginis. Editiones posteriores idem habent initium & eodem modo scriptum, subiungunt etiam idem augmentum, sed tota Petri Alexander annuntiatio in diem sequentem dilata est.*

VI Kal.

Lini P.P.

Fausti &
siorum.

Natis beati Lini Papæ, qui post Petrum primus, Romanam Ecclesiam tenuit annis duodecim, & martyrio coronatus, sepultus est in Vaticano. Apud Alexandriam, sanctorum martyrum Fausti presbiteri, Dii & Ammonii, qui cum beato Petro ejusdem

Die 26.

dem urbis episcopo, jubente Maximino trucidati sunt. Augustuduni, *Amatoris*,
sancti Amatoris episcopi.

Ex Praten. Tornacen. Antverp-maj. Munerati prima editione, Greven. & Molan.

VARIA LECTIO. Nihil magnopere observandum suggerunt codices nostri, praeterquam quod Antverp-maj., Greveni editio altera, quam sequimur, & Molan, post Petrum omiserint vocem *primus*, quae ex Adone, & codicibus nostris Usuardinis fere omnibus interponenda est. Cetera sphalmata scriptoria sunt, ut *Augustuduni* in Tornacen. in Antverp-max. *Vitatio pro Vaticano & Maximo*, pro *Maxmino*. Si prior Munerati editio, secunda plane conformis est, non caret umquam defectibus typographicis. Infra dicemus in quo posterior excedat.

OBSERVATIO. Ad xxiiii Septembbris sub finem Observationis indicavimus, Linum *Lini P.P.* Papam à Floro nostro & à Rabano referri, atque etiam in nonnullis codicibus Usuardinis auctioribus, ex quibus in Romanum modernum pro eo die derivatum existimamus. Hinc intellige, quamlibet ibi Usuardum, in Notatione allegare potuerit Baronius; nempe Belinum, in quo accepta ex hodierno die annuntiatio Usuardina, in mensis Septembrem retracta est. Utrum vero recte divinaverit Grevenus; dum in Auctariis xxiiii Septembbris *passionem*, hinc autem *solenniorem celebratam haberi dicit*, *quo die translatus peribebetur*, haud equidem auctum afferere in tanta verutate, in tanta naturalium dierum confusione, quidquid in eam partem inclinet Henschenius, cum pluribus chronologiae Pontificiae ordinatoribus. Aliis præterea diebus refertur Linus, ut **vii** Octobris &c. sed varietatis rationem plane ignoro. Crtum est, Romanum parvum, à quo procul dubio, primum in facie Tabulis hoc die positus est, eum signasse hoc modo: *Rome, Lini Papa.* Certum quoque, Adonem hoc die breve ei elogium ex Pontificibus concinnasse, quod ferme integrum Noster in textum suum translatis, ubi in serie Romanorum Pontificum, post Petrum **PRIMUS**, seu secundus ordine Christi Domini Vicarius disertissime constituitur. Scio, non pauca idcirco ab eruditis post Baronium agitari; verum ab eminentissimi Annalistæ sententia recessendum non est: tu cum consule ad annum **lxxx**, atque in hodierna Notatione. In dispescendis primorum Pontificum annis, à doctissimis Chronologis affatim desudatum est, & porro à nobis lùdandum erit, dum Lini Acta colligentur & illustrabuntur. Vide tantisper conatum Tillemonti tomo 2 pag. 546. Pro hoc die Lini cultui vindicando, stat etiam Wandelbertus, hoc unico suo versiculo:

Sextam Line sacras roseo de sanguine Papa.

Dubitare visi sumus **xix** Novembri, an *Fausius* ibi relatus, confundi non posset cum *Fausius & sociorum* hodierno *Dii, Ammoni*, imo Petri Alexandrinii, in *passione socio*, qui sub Dionysio diaconus, à successorum aliquo presbyter ordinatus fuerit, ac senio confessus, tandem coronam martyris sit adeptus. Hæc, inquam, ibi dubitabundi proposuimus. Clarius est, Adonem ex Rufini lib. 8 cap. 14, tres nostros martyres accepisse, *nec merito, nec institutionibus, nec martyrio Petro dispare*. Est itaque tota hæc annuntiatio soli Adoni referenda, qui præmisso pridie episcopo, sequenti ministros subiungendos putavit; quamvis fortasse magno dierum, imo mensum, quid ni & annorum intervallo passi sunt, qui citato Rufini loco *innumerabiles* dicuntur. Nostra omnia in textu expressa, secundum omnes apices ex præfato Viennensi descripta sunt.

Hieronymianis apographis omnibus apud Florentinum in fine adjectum legitur: *Amatoris.* *Augustiduno, depositio sancti Amatoris episcopi.* Ex eo fonte annuntiationem suam desumpsit Rabanus. An etiam Ado? Negat Mosander, qui aftericuum appofuit; negat Röweydis, totam commemorationem in appendicem rejiciens: unde consequitur, ex Hieronymianis ab Usuardo primum acceptam & hinc signatam fuisse. Quæro hujus Sancti vitam aut gesta, sed nihil usquam reperio; vide paucula, quæ de ipso notavit Baronius.

In Romano parvo hoc die notatur: *Et beati Alexандri episcopi & martyris, passi XI Kalendas Octobris; a Papa Damaso VI Kalendas Decembri translati, quando festivitatem ei dicavit.* *De Alex. Adonis.* Quæ verba etiam supra dedimus ad **xxi** Septembbris, quo die Usuardus ipsum Alexandrum ex Adone accepit, atque elogio ex hodierna longiori historia ornavit. Recte, an securus, Noster Sanctum pro suo arbitrio transposuerit, non dispuo, satis est mutationem illam hinc rursus verbo indicasse.

pum assumptus, fide religioneque ratus exfuit, ut etiam super aqua ambulasse legatur. In pago Remensis, sancti Bosili episcopi & confessoris. In Aquileia, sancti Valeriani episcopi & confessoris. Mercurialis episcopi Luxiensis & confessoris. In territorio Iulii Trecassino, sancti Iulii confessoris. Berengeri presbyteri, de quo in gestis R. Tda vidua. De Leonardo & Fausto, ut supra. Item, sancta memoria Joannis Jo. Ruysbr. Raynac presbyteri & confessoris, ut eius Salomiae. scripta restant, illuminatissimi & devotissimi. Salomiae virginis & viduae, uxoris fratris sancte Elisabeth. Translatio beatae Tda viduae.

MOLAN. De Petro Alexand. ut BELIN. De Miraculo ardenti, ex MUNERAT. De Bafolo, ex HERINEN. Eodem die, beatus Alexandri episcopi & martyris, sub Antonio imperatore: qui inter alia facta miracula, mortuum suscitavit. In Nicomedia, beatus Marcus sacerdos & martyr, qui temporibus Constantini regis tyranni, persecutiones maximas pertulit: ad extremum ab alta repe præcipitatus est. Vide editionem secundam pag. 234,

& quæ in Auctariis heri diximus. **Roma**, **Syriacii** **Siricii**, **episcopi**. Vide Exercitationem Florentinii. Item **Corradi** **episcopi** **Constantiensis**. Eodem die, sancti **Conradi**. Bellini martyris episcopi **Paduanus**. Deinde typis Bellini. minoribus: **Quem** **immaniter** **meremur** **anno** **MCLIX** **nobilis**, **sed** **avarus**, **Thomas Capucinus**, a Bellino juste convictus atque judicatus ad solvendas decimas agrorum, quos sub dreece **Patavina latius** possidebat. **Hic**, **cum** **capisset** **post** **mortem** **miraculis** **supra** **modum** **intere**, ab Eugenio IV, bennum post mortem in catalogo martyrum honorifice ascriptus est. **OEdipus** hoc non explicit, nisi Eugenius III, pro Eugenio IV substituatur. Editiones alia primo loco agunt de Petro Alexandro, multa Italico charactere de tunica scissa ex Adone adjectientes. De Lino non agitur. Reliqua textus pura sunt. **Tum** **de** **Bafolo**, **ex** **priori**. De **Conrado**, **Sebaldo** [potius **Sebaldo**] **Siricio**, **Alpiti**. ut supra. **Die** **vigesima** **sexta**, **sancti** **patris** **Alpiti** **Leonardi**. **Comita**. Denique de Leonardo ut supra: de **Bellino**, & **Miraculo ardenti**, sicut in ed. prima.

V Kal.

Die 27.

A pud Bononiensem civitatem, natalis sanctorum martyrum **Agricole** & **Vitalis**, quorum posterior prioris servus fuit antea, nunc consors & collega martyrii. Denique cum cogerneretur isdem a persequentibus, ut Christum negaret, & ille amplius proferretur Dominum Iesum Christum, omnia tormentorum genera exercerunt in eum. Novissime beatum Agricolam interemerunt, cruci affigentes. In Galliis civitate Regensi, sancti Maximi confessoris, qui a primæva ætate virtutum omnium gratia prædictus, primum Litenensis cœnobii pater, deinde Regensis ecclesiæ episcopus, signis & prodigiis inclitus extitit.

Textus sumitur ex *Praten. Herimien. Antwerp-maj. Rosweyd. Antwerp. & Max-Lubec. Munerat. Greven. & Molan.* Accedunt *Antwerp-max. Lovanien. & Leyden-Belg.*

V ARIA LECTIO. Greven. & Molan. incipiunt; *Apud Bononiensem urbem. Munerat.* pejus habet *Viensem*; qui & post denique, male inserit inde. Notabilis est phrasis illa *Uſuardina*, *Denique cum cogeretur*, ubi nihil præcedit, cuius ea particula conclusionem significet. Ceterum ita legiſe *Uſuardum*, evidenter probant codices omnes. Solus Antwerp-maj. habet *antea fuit*, pro *fuit ante*. Sic legunt omnes *isdem*, Greven. & Molan. videntur voluisse emendare, per *idem*. Rosweyd. nimium sapit, dum post exercerunt in *eum*, apponit *occederunt*. In solo Molano legitur *Regiensis*: *scriptoris imperitia* in Rosweyd. male formavit *Remenis*. Non melius scribit *Cirinenis*, pro *Lirinenis*, ac turpiss Antwerp-maj. *Sirutensis*. Ceterum omnes alii simpliciter *Lirinenis*. Rursum hic cum Greveno constructionem torquent, *signis inclitus & prodigiis extitit*. Rosweyd. & Max-Lubec. *inclusus fuit*.

OBSErvatio. Sanctissimus Mediolanensis præful & Ecclesiæ Doctor Ambrosius **Agricola** & **Vitalis**, inter plures sanctorum Martyrum pretiosas exuvias, quas studiose quæsivit ipse, effudit & exaltavit, hos nostros Bononiae patronos celeberrimos, è medio Judæorum cadaverum, martyrii sui signis glorioſos eruit, & *cum magna fidelium letitia efferens*, condigno venerationis loco exposuit, unde in diversas orbis Catholicæ partes distributa reliquia, Sanctorum gloriam mire propagarunt; Porro eumdem illum inventorem suum, encomiasten nati sunt *Agricola & Vitalis*, ut habes apud Ruihartium inter *Selecta* à pag. 514, cuius prævia admonitio historiæ elucidandas peridonea est. Symbolam contulit Tillemontius tomo 5 à pag. 314: quæ omnia Actis eorum illustrandis opportune subservient. Nec prætermittentur, quæ de *Agricola & Vitalis* gloria commemo rat Turonensis Gregorius cap. 44, ubi ambo, non recte ad Ambrosii mentem, crucifixos

Martyrologium
usuardi
ad
acta
ss:

704 MARTYROLOGIUM USUARDI.
cifixos afferit. Hic nobis præcipue incumbit Martyrologia excutere, in quibus ambo signati sunt, non rv Novembris, quemadmodum ex Belino, ni fallor, eos anotavit Baronius, sed hoc ipso die, Hieronymianis viam præmonstrantibus: *In Italia, civitate Bononia, Agricola & Vitalis*; ad quæ recte observat Florentinius, Gallicum scribam in Corbeieni apographo, etiam ut ab Acherio editum est, Bononiam Italiam impente in Galliam transluisse, ubi & alia notata digna laudatus commentator diligenter animadvertis. Apud Bedam, Florum & Rabanum insignes ceteroquin martyres, noti non sunt, at in Romano parvo, habita potius martyrii quam dignitatis ratione, servus, recepto hodie in officiis nostris ecclesiasticis more, domino præponitur: *Bononia, Vitalis & Agricola martyrum*. Idem servat Ado, inventioni magis, quam passioni describenda intentus, ac cum Gregorio Turon. narrans, ambos *crucifixos martyrum complexisse*. Melius Noster ex ipsis ferme Ambrosii verbis elogium suum contexuit, mutata nominum scie, quæ eadem est in Wandelberti versiculo, quo ita Sanctos prædicat:

Martyrio quintam Agricola & Vitalis honorant.

Maximus Regiensis pure Adonianus est, iis verbis ab ipso laudatus, quæ pro majori parte Usuardus verbatim ex eo mutuatus est; relicta clausula ultimæ, quæ in codicibus nonnullis infra restituitur. *Errore autem factum fuerat*, inquit Baronius, *ut Regiam Lepidi, quod est in Gallia Cisalpina, poneretur loco Regii in Gallia Narbonensi*. Plura in curiose notat vir Eminentissimus, quæ proprio loco accuratis erunt expendenda, idque potissimum, utrum idem Maximus Regiensis dici possit, cui apud Teruanenses quadruplex assignatur solemnitas; an longe verosimilis, *altus eius nominis*, qui *Vimine obire*, cum plurimis argumentis, ut ita statuat, premi se fateatur Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii pag. 270. Ceterum habuit Maximus Regiensis laudatorem egregium, non semel alibi memoratum, Dynamium patricium, cuius stylo caſtigando videtur Surius superfedere potuisse. Alii sunt, qui de Maximi geltis, virtutibus & miraculis scripserunt, inter quos laudatus supra Greg. Turonensis de Glor. Confess. cap. 8. Ex omnibus vita seriem adoravit Tillemontius tomo 16 à pag. 392.

A U C T A R I A.

ORNACEN. Deficit in elogio Maximi Regiensis, in reliquis purissimum.

PULSANEN. Hunc textum profert: *Natale sanctorum martyrum Marcialis, Vitalis & Agricola. Qui apud Bononiam Italiam urbem, post varia tormenta, ultimo crucifixi martyrum compleverunt.*

ULTRAJECT & LEYDEN-BELG. De Maximo ex Adone subiectum dictam superius clausulam: *Hic inter alia gelta magnifica, tres mortuos vivens suscitavit, unum vero tacitum loculi, quo ad tumulum vehebat.*

ALBERG. & DANIC. De Agricola & Vitale gerunt rv Novembris. Hic in Maximo purus est prior, alter Adonis verba adicit, proxime citata. Ambi convenienter in his: *Apud Nycomediam, natale sanctorum Marcelli, Petri & Joannis &c. Serene. Mediolani, natale sanctorum Johannis, Severi & Eusebia*. De his vide Hieronymiana.

CENTULEN. In Italia, civitate Bononia, sanctorum Vitalis & Agricola, qui post alia tormenta crucifixi, martyrum compleverunt. *Quorum corpora, cum inierit Iudeos essent sepulta, ipsis revalantibus beatus Ambrofius levavit & digne recondidit. In territorio Bononiensi [puto hic intelligi Bononiam Picardie] depositio sancti Maximi Regensis ecclesie episcopi, vita sanctitate & miraculorum gloria illustrissimi.*

BRUXELLEN. In Agricola & Vitalis elogio, non multum differt à præcedenti, sed cum PULSANEN. supra, ipsis præponit nomen Marcialis, Pergit: *Apud Nycomediam, natale sanctorum Marcelli &c. Tum in Mediolanensis, martyrum Marcelli &c. Tum in Mediolanensis, etiam ut supra. Augustoduno, natale sancti Amatoris episcopi & martyris. Vide quæ diximus pridie. Sequitur: Item depositio sancte Oda, filie, ut fertur, regis Scotorum. Quæ apud Rodum in Te-*

xandria Brabancia vivens peregrina, loci fundatrix, deruit; & nunc corporaliter patrona quiescit. Vide Martyrologium Romanum. Maximus hic pretermisitus est, postus xxiv Novembr.

HAGENOEN. Turpiter labitur in principio: *Apud Hononensem civitatem &c. De reliquo textus, puro proximus est, etiam in Maximo, cui sola Adonis clausula adjungitur. Tum: Apud Persidem, passo beats Jacobi milites, cognomine De Jani Intercessi. Hic ex civitate Elape ortus fuit de rebus bellicis parentibus & Chrysanthi, & ipse Christianus erat, & uxorem Christianam habuit. Hagi: Per aram valde famularis fuerat, & ob eum amorem conversus est ad idolatriam; quem mat & uxor ejus cum scandalo refocaverunt, dicunt se amato nolle secum commorari; unde panus & se Christianum confessus est, & sacerdoti cutillis membranis incisus. Primo præcederunt agri, secundo pedicas, deinde pedes, postea brachia, demum suras crurum usque ad femur surrupserunt, & non remansit in eo [nisi] solus trancus: novissime unus carnisicum iratus abstulit caput eum, & Christi martyrem illum fecerunt.*

CODEX Ursini à Roſemberg. De Nicomedensibus & Mediolanensisibus, ut ALBERG. &c.

DAVERON. In pago Bituricensi, sancti Eusebii Eliacis confessoris. Castellanus legit Eusebi.

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Agricola & Vitalis martyrum. Maximus Regensis episcopi. Siffridi episcopi & confessoris. Vide Castellatum, à quo in indice vocatur Siffridus. Papini & Papini. Mansueti episcoporum & martyrum. Rudi martyrum cum sociis suis. Dueæ hæ posteriores annuntiaciones spectant ad diem sequentem.

ALTEMPS. In territorio Bathoniensi, sancti Congari confessoris. Castellanus scribit Congari, inter Aemeros, seu certo cultu die parentes.

MENSIS NOVEMBER.

709

FLORENTIN. In Hispanis, sanctorum martyrum Secundi &c. rum Secundi & Primi vii. Tum folius STROZZIAN. Bafilei &c. In Antiochia, sancti Bafilei episcopi, & sancti Saturnini. Parisiis, depositio sancti Severini monachis solitariis. De S. verino vide Castellum hoc die, & Usitandum xxxiiii. Novemb. De Bafilio &c. vide Martyrologium Romanum.

De Agricol. affigemus, addit notam temporis: *Diocletian & Vitale. Maximianus imperatorum temporibus. In Maximo Marcelli &c. Adoniana est: In Gallia, civitate Regensi, sancti Joanni &c. Maximi confessoris, & episcopi, qui primaverae, omnium veriarum gratia praeditus, primam Lurunensis carobis, deinceps Regensi & clesie episcopus, signis & prodigiis inclitus exiit; nam inter*

Fac. Inter. *Tum: Apia Persidem, natale sancti Jacobis missa & martyris, interfossi mirabiliter. Apud Magnum Bilibidat. tianam, deposito sancte Bilibildi vidua, quo exstitit abbatis a multarum devotorum matronarum. Eodem die, beatorum Achasi, Noviomagi, & Optatoprai. episcoporum & confessorum. In pago Bituricensi, sancti Eishici confessoris. I so die, beatorum Secundii & Primissimi confessorum. Vide alteras M. Eishici & Secundi & Primissimi confessorum. LANI editiones, ubi Facundi &c.*

Jacobi. sancti Jacobi Intercessi, martyris confessoris.
Jacobi. GREVEN. In Perside, sancti Jacobi martyris cognomine Intercessi. Qui cum esset regi Persarum notissimus & inter optimates primus, profide Crux crudelis & diutius non cruciata membrum mutilatum ad alium gladio percussus, martyris non consummata vita. In Nicomedia, natalis sanctorum Marcelli & Faecanae. Perri, Sreni, Nemoru. Apud Galatiam, Facundus & Primutius martyrum. Item secundum Cathol. Barlaam & iugum hic, Barlaam & Iosaphat. Mediolanum, Joannis & sanctorum martyrum Joannis, Severi & Evangelistae. Virgilius episcopi Salisburgensis & confessoris.

ris. Syfridi episcopi Veredacensis. Acharii & O. Syfridi,
prius episcoporum Noviomagensium & confessorum. In Acharia, ^{Te}
pago Bituricensi, sancti Ezechii confessoris. In Ezechii,
Francia, Merina virginis. Apud Magniacum, ^{Te} Menne-
sania Bituricensi vidua, abbasse multarum &c. Ezechia.
Monasteris Wile, sancte Eletiae virginis.

MOLAN. *Venadoperamoratiero, scilicet Leonardi confessori. In antiochiorum, & sancti Bonifacii episcoporum, & sancti Saturnini, Parisiis, de officiis &c. Item de Jacobo Intercessio, verbatim ex BELIN. Leonardi primus minoribus. Apud Calvianum, Fucinam & Primavera. Item secundum Calvacionem, ex Bar-*

Primitus Item Iacobus Calixtus mihi, De-
lano & Joa. bar, quorum acus mirariorum Juan-
nes Damascenus script. Syfridi episcopi Vreda-
censis. De Elio, ut upra: Apud Magistrum, Syfridi.
S. Bilbilis vidua, abbaya & militum devotorum
Epi. b. Lubridus.
marionarum. Qua fundavit monasterium veteris
Cella in Magistrum, factarum virginum; quod ho-
die albarum habet nomen dominarum. Locum die
apud Graco, sancti Simeonis Metaphraste, cuius Sim. Metaphr.
vitam encomistica oratione descripti Pselius. Aliæ
editiones de solo Maximo, i. e. de Balileio &
Jacobio Intercilo, ut iup. a. Den. In Galatia
iuxta fluvium Cesam, natus sanctorum Facundus & Co.

¶ *Primitivi mari rum, quibus post multa suppli-
cia superata, due corone ab angelis delata sunt.
Quod Atticus prator accipiens, epita, inquit,
ampuentur, ne sit locus coronis. De Oda, ut oda*

BRUXELLEN. *Mognatia naturalis* (anæla Bibilis) *De Bilbilde*,
vidua sanctimonialis. Quæ a clero & populo Mo-
guntino servata est in baptista, quam ius ipsa sum-
mis ecclesiasticis curaverat. In die *Carissimæ* An-

pius exaltatus in auctoritate. Isto die, sancti A-
charis episcopi Noviomensis & confessoris. Isto die
apud Graecos, sancti Simeonis, qui Metabroste & Metapba-
cognomem obtinuit. Inter scriptores Graecos, qui
vires hominum esse vident, est hunc sententia:

vitas Sanctorum collegerunt, celeberrimus est, sancti etiam nomine apud ipsos promeritus. Necdum prodit Aetorum metaphrastice ab ipso extirpatorum Graeca collectio. Surius ex Lipsia.

mano piersa que Latine rediuita edidit, quæ cri-
tico, ò, ñm ingenia pridem occupauit. Multa
ce ejus stylo, fide, atare, in Actis nostris tpar-
fim dicta sunt alia ab Allato de Simeonum fori-
pitis. Si hodiernis hypercriticis nimium crediter,
brevi tota ejus metaphrasis exaucitorata, ad tui-
neas & blattas amandabitur. Nostra opinio est,
Metaphrasis ornamenta, hinc inde vits sancto-
rum, licet paulo liberalius inserita, non magis in
historia sacra, quam profanorum historicorum
in profana, traudi esse aut vitio veri oportere.

Die 28.

A Pud Corinthum , natalis beati Sostenes discipuli sancti Pauli , *Sosthenis*, cuius mentionem facit idem Apostolus scribens Corinthiis.

Eodem die apud Africam, sanctorum martyrum Papinii & ^{Papinii &} Mansueti episcoporum, qui tempore Wandalicæ persecutionis, pro ^{Mansueti.} fidei Catholicae defensione, carentibus ferri laminis toto corpore adusti, gloriosum agonem consummaverunt. Romæ, sancti Rufi, ^{Rufi.} quem cum omni domo sua Diocletianus punitum Christo martyrem fecit.

Conveniunt Praten. Herinisen. Antverp-maj. Antverp. & Max-Lubec. Muneras. Belin. Greven. Molan. Adde Amverp-max. Ultraest. Leyden. & Lovanien.

V vvv

VARI.1

VARIA LECTIO. Scribendum erat *Soshenis* ex Romano parvo & Adone, nisi forte Rosweydus utrumque emendaverit. Certe codicum nullus ita habet, ne Molanus quidem, qui posuit *Soshenes*; unde ex omnibus fere aliis censendum, Usuardum scriptissime ut est in textu. Sic rursus in codicum nullo reperitur recte scriptum *Papini*, at hoc mirum non est, quandoquidem Romanum parvum aequa ac Ado etiam posuerint *Papini*; nonnulli codices male *Papini*. Solus Belinus legit ferreis lamini. Antverp-maj. & Max-Lubec. Greven. & Molan. posuerunt *Christi martyrem fecit*: nos tamen cum Praten. Herinien. & aliis servandum putavimus *Christo martyrem fecit*, tanto magis, quod in ea lectio Ado praecesserit. Munerat. neutrum posuit, sed eam vobem plane omisit. Belin. sensum transposuit: *Martyrem Diocletianus Christo fecit*. Requa errata sunt, *Corinthum*, *Chorinbiis*, *aput*, *Africam*, *Aphricam*, *Vandalice*, *defensio*, *pro defensione*, *Rufi* & c.

Soshenis. **OBSERVATIO.** Nec apud Hieronymianos nec in serie Bedæ *Soshenem* ullum reperire est; contra vero in Romano parvo & Adone aut duo sunt, aut idem bis repetitur, nempe xi Junii post *Barnabam*, & hoc die; videturque annuntiationum varietas diversitatem aliquam haud obscurè designare. Romanum parvum, cuius auctorem Apostolicos viros collegisse saepe diximus, sic habet xi Junii: *Et Soshenes apud Corinthum, discipuli Pauli*; hinc vero aliis characteristicis: *Soshenes, discipuli Apostolorum*. Eamdem plane phrasim fecutus Ado priori loco: *Eodem die apud Corinthum, S. Soshenes, discipuli S. Pauli Apostoli*; posteriori, seu hoc die: *Natalis S. Soshenes Apostolorum discipuli*. Eusebius Valefui libro i historia cap. 12 Soshenem aliquem in numero LXXII discipulorum reponit; quamvis Rufinus cap. 14 alium sensum reddiderit. In hodierno Romano sumitur Sosthenes pro principe Synagogæ, qui Auctorum cap. 18 *ante Calliorem proconsule acriter verberatus, preclaro initio, fidei sua primordia consecravit*. Supponitur nimurum, hunc Soshenem ibi adhucum Judæum, eundem esse cum eo, quem Apostolus ipse sibi socium jungit, dum primam ad Corinthios epistolam sic ordinat: *Paulus vocatus Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei, & Soshenes frater*. Attamen non male observat Castellanus, satis incomptum esse, saltem ex citatis Apostolorum Adibus, utrum & quando Sosthenes ille Synagogæ princeps ad Christi fidem adiuvet. Interim si Romani parvi & Adonis mentem recte assequor, puto ab ipsis Sosthenem Eusebii, Apostolorum discipulum, seu inter LXXII, unum, distingui a Sosthene fratre, qui a Paulo & cum Paulo in epistola ad Corinthios nominatur, ita ut hic xi Junii, ille hoc die ab ipsis celebretur. At Usuardi nostri alia plane sententia, quæ unicum Sosthenem, ut sanctum agnoscens, unicum hic Apostoli discipulum, in laude epistola memoratum, recolendum suscepit. De veritate identitatis vel distinctionis, alibi disputabitur; uti & de episcopatu Colophoni, quem filius Dorothæ vadimmo non facile admittemus. Wandelbertus hodie Silam cecinit, de quo nos cum Usuardo XIII Julii. Hic verus est: *Silas Paule tuus quartam comes auget & ornat*.

Papini & Mansueti. De Wandalica in Africa persecutione non semel in superioribus agendum fuit. Episcopi duo hoc die consignati, potius in ipsa prima barbarorum depredatione, quam in aperta & declarata persecutione passi sunt, ut vide apud Victorem Viteniem, iub ipsum historiæ sua initium ita loquentem: *Quanti & quam numerosi tunc ab eis cruciati sunt sacerdotes, explicare quis poterit? Tunc enim & nostra civitatis venerabilis Papinius aucter, candens ferri laminis toto adustus est corpore: similiter & mansuetus Ursitans, in porta incensus est Fornaria*. Primus annuntiationem ex Victore formavit auctor Romani parvi: *In Africa, Papini & Mansueti episcorum*. Ut non verear afferre, historiam illam Africanam peculiarem fontem fuisse, ex quo præfatus auctor Sanctos accepit. Ad martyrii genus, ut vides, ferme ex laudato Victore desumens, plures alios episcopos, non tamquam vere martyres, aut horum martyrum socios, sed ut confessores fidei, exiliis variis subinde damnatos, conjunxit, ut in Auctariis infra supplebimus, sed in enumeratis nominibus præfatus Ado hinc inde errare videtur. Porro eorum aliqui propriis diebus referuntur, ut Valerianus xv Decembris &c. Usuardus solitum ducem presæ fæcetus est.

Rufi. **Rufus** a Romano parvo & Adone, in annuntiationum ordine, secundo loco referatur, a primo, his verbis: *Et sancti Rufi martyris, cum omni domo sua per Chrysogonum lacrati*. Hæc eadem non multo longiori oratione extendit Ado, postrema hac, ab Usuardo descripta, addens: *Quem cum omni domo sua Diocletianus puniuit Christo martyrem fecit*: unde patet, quod in Variantibus de hac phrasi diximus. Rufi & Chrysogoni Auctorum eadem est ratio; vide quæ dicta sunt xxiv Novembris.

AUC.

MARTYROLOGIUM USUARDI ACTA SS.

AUTARIA.

TORNACEN. Purissimus esset, nisi deficeret in brevi Sothensis elogio.

Roswey. In toto textu satis purus, in fine adjicit: *Item Sile Apostoli, qui erat discipulus sancti Pauli Apostoli. Diximus, ab Uuardo positum esse xiiii iuli.*

Pulsanen. In Sothene mutulus, scribit: *Natali sancti Sothene, discipuli Apostolorum. Secundo loco habet: Eodem die, sancti Risi martyris, quem Dominus Iesu Christus cum omni domo sua per beatum Chrysogonem... abscessa est linea. Sequitur de Africanis, in quorum elogio iterum deficit, prima annuntiationis parte etiam abscessa.*

ALBERG. & **DANIC.** Puri etiam in textu, hanc ei commemorationem praefigunt: *Roma, natale S. Gregorii tertius Papa & confessoris. Hic synodus nongentorum trium episcoporum in urbe Roma congregavit, in qua veneraciones sanctorum imaginum confirmavit, eorum violatores generaliter anathematizavit.*

CENTULEN. *Natale sancti Sothene, discipuli Apostolorum. Eodem die sancti Risi, quem Dominus Iesu cum omni domo sua per Chrysogonum confirmavit, lucratus est. Item eodem die [apud] Africam, sanctorum Papae & Marcellini episcoporum & martyrum, cum quibus ali episcopi, id est, Quodvaldus Carthaginensis, Valerianus, Urbanus, Crescentius, Habendus, Eusebius, Tiatius, Crescentianus, Crescens, Felix, Horiolanus, & Florentianus pari confessione, cursu vita pergeant. Nomina aliqua luxata & confusa sunt, vide infra MOLAN. vel potius Adonem ipsum.*

BRUXELLEN. In prima, satis purus, subiungit: *Et sancti Sile Apostoli, qui cum beato Paulo, genibus Christi Evangelium predicavit. In Ruto, etiam satis bene. Tum: In Syria, natale sanctorum martyrum Tripolini, Theodoli, Eucherii, Lalii & Eusebii. Vide Hieronymiana. De Africanis, inserit, sub Genesio rege Arriano. Demum: Roma, natale beati Gregorii tertius Papae & confessoris. Qui in secreta Missis adiunxit: Quorum solemnitas hodie in conspectu majestatis tuae Domine Deus noster, in toto terrarum orbe celebratur. Si uolumus quoque fere mille episcoporum in urbe Roma congregavit, in qua veneraciones sacrarum imaginum confirmavit, eorum violatores &c. &c. ut ALBERGUS supra.*

HAGENOYEN. In textu, à puritate solum deficit, quod Rufum secundo loco, Africanos tertio reposuerit. Sequitur: *Roma, natale beati Gregorii tertius Papa & confessoris. Hic synodus in urbe Romana nongentorum & trium episcoporum congregans, propter confutandam Leonis imperatoris heresim, qui imagines Christi & Sanctorum combusit, & alias hanc idem facere praecepit; quem Leonem ipse anathematizavit, & quia se corrigerere noluit, Romanum, Italiam & Hispaniam ab ejus iure discedere fecit, & vetigalia eius interdixit. In quo concilio veneraciones sacrarum imaginum confirmavit, atque violatores eorum, generaliter sententia anathematizavit. Hic obsequus erat a Longobardis, & liberatus per Carolum Martellum, obit in pace. Aliqua hic miscentur, alibi accuratius explicanda.*

VICTORIN. & **REG. SULC.** sub num. 130. Alium Gregorium celebrant, hoc modo: *Item*

Rome, sancti Gregorii quarti Papa, qui rexit Ecclesiam annis decem. Tempus quadrat. Greg. III.

Matric-Cartus Ultra. Ex textu nihil. Sic habet: *Sile Apostoli. Gregorii Papae tertii. Hic Sile. confirmavit in concilio fere mille episcoporum generationem sacrarum imaginum.*

FLORENTIN. *Rome, Gregorii Papa tertii. Eiusdem.*

EDITIO LUBECO-COL. De Gregorio, primo loco habet, ut ALBERGEN. supra. Tum de Sothene, satis pure. In Africanis subdit nomina aliorum episcoporum, sed pleraque mutata, aut mutata, que melius intira dabitur. Tertium sic format: *Item Rome, sancti Kaefcani De Ruso. Iuliani, quem cum omni domo, Dominus Iesu Christus per Chrysogonum martyrem lucratus est, persecutione Diocletiani imperatoris, per se puni- tum. Apud Vienam, sancti Philippi, ejusdem Philippi. urbis episcopi & confessoris. In territorio Valen- Landolini canobio Crispini, depositio sancti Landolini confessoris, qui a beato Alberto Cameracensi episco- po, de sacro fonte levans. s. Neclio, cur hi Sancti hoc die referantur.*

GREVEN. *Sile Apostoli, quem Uuardus habet Sile. tertio Iulii. In Syria, natale sanctorum Tripolini, Theodoli, Eucherii, Julius & Eusebii. Item in Africa, sanctorum episcoporum, quorum De episcopis nomina sunt, Quodvaldus Cartaginensis, Valerianus, Africana. Urbanus, Crescens, Habeideum, Eu- stachius, Crescentianus, Crescens, Felix, Ortolanus, Florentianus. Hi omnes, ut dicit Ado, propter veritatis confessionem sub Andalica per-secutione gravissimo damnati exilio, in confessione pietatis, cursum vitae sua consummaverunt. Roma, Iulius, beatus Gregorius tertius Papa & confessoris. Vienne, Theodoli, Philippi episcopi & confessoris. Theodoli confesso- Liberius. Liberius virginis & martyris. Oda virginis, filia regis Scotie.*

MOLAN. Alii litteris etiam ex Adone textui inserit: *Quo in tempore etiam ali sancti episcopi, Africani. ut est, Quodvaldus Carthaginensis, Valerianus, Urbanus, Crescens, & qui vocatur Habeideum, & Eustachius, Crescens & Crescentianus, & Felix, & Hortulanus, & Florentianus, damnati exilio, cursum vitae sua consummaverunt. Vide Observa- tionem. In fine adjicit: Gregorii Papa, qui rexit Gregorii. Ecclesiam annis decem: sepultus est in ecclesia beati Petri Apostoli. Dein typis minoribus: Oda vir- ginis, filia regis Scotie, que apud Rhodium in Iu- xandria Brabantia corporaliter patrona regere cit. Acharia. Item, sancti Acharii episcopi Noviomensis & con- fessoris. Editiones posteriores idem habent de episcopis Africanis in textu, & in fine de Gre- gorio. Tum: *Die vigilie oclava, sancti hofste- Stephani martyris Stephani junioris; & typis minoribus: Inclusi apud sanctum Auxentium. Cujus pedem ru- de te ligantes, duxerunt usque ad, ea que sunt Pe- legia a prætorio. Ubi & discerentes eum, pro- cerunt honor abiles ipsius reliquias in baptisteriorum locum, eo quod multos morerent & adduxerent ad mo- nastricam uitam, atque contemnere regias dignitates, atque pecunias persuaserit. Hoc elogium supra, ex prima Molani editione. retulimus xx hujus mensis, quo die de Stephano etiam agit GREVEN. Sed melius posteriores hæc editiones ipsum hoc die collocarunt. Vide totam celebris hujus Ste- phani historiam late deductam apud surium.**

III Kal.

Die 29.

Vig. Andr. **S**aturnini & Sisinnii. **V**igiliae sancti Andreæ Apostoli. Romæ via Salaria, natalis sancti Saturnini martyris & Sisinnii diaconi, sub Maximiano principe, quos in carcere diu maceratos iusit præfectus Urbis in equuleo levari, & attrahi nervis, & fustibus ac scorpionibus cædi.

Saturnini Tolosani.

Deinde iusit eis flamas ad latera apponi, & depositos de equuleo capite truncari. Eodem die apud Tolosam, beati Saturnini episcopi, qui in capitolio ejusdem urbis, à paganis tentus, atque à summa capiti arce per omnes gradus præcipitatus, capite colliso, excusfoque cerebro & omni corpore dilaniato, dignam Christo animam exhalavit.

Puri sunt Praten. Herinien. Anverp-maj. Anverp. & Max-Lubec. Munerat. Belin. Green. & Maylan. Accidunt Albergen. & Danie.

¶

VAREA LECTIO. In altera Greveni editione, quam sequimur, ante via Salaria, per incuriam omittitur *Rome*. Ast hoc parum est, modus annuntiandi in una editione, prope efficit, ut à puris excluderetur, cum Adonis potius, quam Usuardi phrasim editiones illæ fecerint, his verbis: *Natalis sancti Saturnini martyris, & Sisinnii diaconorum*. De qua re fuisus infra in Observatione. Nec Molanus plane integer est; legit enim *Saturnini martyris, & sancti Sisinnii*. Belinus præter alia male ordinata, male scripta & interpunkta, post, *iusit eis flamas*, cum Anverp. & Max-Lubec. omittit, *ad latera*. Solus Molanus pro *capite truncari*, scribit, *capite detruncari*. Cetera ferme errata typographica sunt, ut *Dyaconi, Sisinni, Maximo, ecclœ, excusfoque, exhalavit* &c.

Vig. Andr.

Saturnini & Sisinnii.

OBSERVATIO. Romani parvi vetustatem inter alia satis clare demonstrat paucis Vigilarum in eo codice signatarum; quo eodem argumeto utitur alibi Florentinus, ut de codicem iuorum antiquitate statuatur. Itaque nec in Hieronymianis, nec in præfato Romano parvo repertur, notata in textu *Andree Apostoli* vigilia. Etiam in Beda, si vere Beda sunt verba annuntiationi Saturnini subiuncta, que apud Rabanum desiderantur; est & in Kalendariis Allatii & Frontonis, etiam secun lo loco, id Ado primum ei tribuit, ex quo in Nostrum transiit. Turbata est & auctor in collectibus Hieronymianis *Saturnini* celebris Romani martyris commemoratione, dum ita scribunt: *Rome, Arasonis, Saturnini, Crisanti & Daria, Mauri & aliorum* lxxii, velut habet Epternacense vetustissimum, *aliorum* lx; sed hic codex clarius incipit: *Rome, Saturnini &c.* Verolimilimum est, quod accurate observat Florentinus; corrigendum nempe ac emendandum commemorationis principium ex fragmento vetustissimi Kalendarii Bucheriani, ubi sic legitur, non xxx Decembris, ut vult Tillemontius, sed in *Ed. Decembris, Saturnini in Thraconis*; sic videlicet, ut pro *Rome, Arasonis*, restitutur, *Rome ad Thraconis*. Tu ibi de Thraconis cemeterio plura invenies. Ceterum apud Adonem ex sancti Marcelli Papæ Actis habemus, martyrum nostrorum corpora *collegit Thraconem cum Joanne presbytero, & sepelivit in patre suo via Salaria*. Alia iuident notat Florentinus de Chrysanto & Daria, quorum celebritati dicatos esse variis dies, vetera ipsa Martyrologia ostendunt, quemadmodum patebit die i Decembris. Ut ad Saturninum redeamus, recolunt ipsum laudata Kalendaria Allatii & Frontonis, sed solum & incommittatum; Beda cum suis, socios adjungit *Sennem ac Sisinnium*, quorum priorem scripsit Rabanus *Seruum*; editor vero Canisius, *Sennem* formandum putavit, ut sit *Saturnini senis*: rectissime, opinor, & vere, quamquam secundum Bedæ & Adonis elogia, *Sennes* proprium martyris nomen omnino importet, quem tamen in sancti Marcelli Actis frustra quæsiveris. Ita quoque legerat Romanum parvum: *Rome, Saturnini martyris, & Sennis & Sisinnii diaconorum*. Nolter, consulto, haud dubie, fonte, solerter adserit, expungendum *Sennis* vocabulum, servatis dumtaxat *Saturnino & Sisinnio*; quorum gesta narrantur in laudatis sancti Marcelli Actis, cum Papiae, Mauri, Cyriaci, Largi, Smaragdi, aliorumque passionibus, alibi expensis & porro diligenter expendatis, *Saturnino*, non *Sisinnium*, sed Maurum jungit Wandelbertus, an autem illum inveniat, qui cum Papia colitur xxix Januarii, an alium, de quo fuisus agit Florentinus, mihi hactenus incepertum. Sic canit:

Tertiam Saturnine tibi Mauroque dicamus.

Exsiliat

Exstimat Castellanus in adjecta Martyrologio suo universalis notula, Saturninum nostrum alterum, Tolosatum apostolum, Saturnino Romano in facris Tabulis subiunctum esse a codicu Hieronymianorum scriptoribus, quod in Actis ejus verum martyrii diem non reperirent. Valeat conjectura, quantum ad diem obitūs attinet; at enim, si Corbeiensem codicem excipias, ita alii Saturninum signant, ut vel Nannetensem, vel Hispanum aliquem episcopum praedicare videantur. Hac est Corbeienensis, etiam ut ab Acherio editus est, expressior commemoratio: *In Gallia, civitate Tolosa, natalis Saturnini episcopi & martyris.* Pluribus Sanctorum exornavit Martyrologus Viennenensis, diversa plane phras, ab ea quam Floro tribuant Majores nostri, licet latius appareat, utrumque elogium ex iisdem Actis profluxisse. Acta ipsa, sane egregia, inter Sincera & selecta recentissima Ruinaria a pag. 109, ad cuius eruditum admonitionem lectors remitto, ne hic repeatam, quae ibi diligenter observata sunt, uti & apud Tillenensem tomo 3 a pag. 27. Consulit etiam possunt praedicta Acta apud Surium hoc die, cum iis qua in Saturnini laudem differuerit Greg. Turon. de Glor. Martyrum cap. 48.

A U C T A R I A.

ORNACEN. Caret elogio Saturnini episcopi Tolosani, in reliquis purissimis.

Chrysanthi & Dariae.

Roswey. Hic iterum aliqua ex Hieronymianis admittetur, in prima quidem purus, sed secundum sic enuntians: *Kome, natale sanctorum martyrum Crisanti, & Dariae virginis, qui post multas, quas pro Christo lucrati fuerant, passiones, iussi sunt a Numeriano imperatore, via Salaria in arenario deponi, & viventes terra & lapidibus obrui.* Elogium est Usuardi ex 1 Decembri. Sequitur ex praedictis codicibus: *Item beati Mauri & aliorum lxxii.* Tum de Saturnino Tolosano, fatis recte. De Radbodo, inde: *Natale sancti Radbodii, Trajectenensis episcopi.* Demum litteris majusculis hic in fine ponitur: *Vigilia sancti Anatre.*

Saturnini, Dennisi &c.

Radbodi.

PULSANEN. In Vigilia, recte. Pergit: *Eodem die apud Tolosam, sancti Saturnini episcopi. Item eodem die, sancti Saturnini martyris, & Dennisi, & Sisinnii diaconi, sub Maximiano imperatore.*

ANTVERP-MAX. ULI TRAJECT. LEYDEN. & LOVANIEN. Omnes adiiciunt: *Eodem die, sancti Radbodi episcopi & confessoris.*

CENTULEN. Vigilia sancti Andreae Apostoli. Roma, natale Saturnini & Dennisi & Sisinnii diaconorum, sub Maximiano imperatore. Apud Tholosam, sancti Saturnini episcopi & martyris, sub Decio casare. Item Roma, sancti Chrysanti & Dariae virginis, tempore Numeriani.

Chrysanthi & Dariae.

De Saturni, Dennisi &c.

BRUXELLEN. In Vigilia purus, subdit: Roma, natale sanctorum martyrum Crisanti, Mauri & Dariae virginis. Quia cum nullo generi tormentorum ladi possent, subiente Numeriano imperatore, tandem pro Crisio decollata, terra & lapidibus obrui sunt. Et Roma via Salaria, natale sancti Saturnini episcopi & martyris, & Dennisi & Sisinnii diaconorum. Qui a Maximiano imperatore damnati sunt ad iudicium arenam, ad faciendas thermas Dybleianas, & deinde ipsis in carcere dum maceratos.... Quorum corpora dum Joannes presbyter collegisset, Trajanus vir christianissimus, via Salaria in suo praedio sepelivit. His autem in medio certamine positis, duo milites, Sapias [pro Papias] & Maurus Christi crediderunt, qui mox comprehensi sunt, ut gesta Marcellini Papae declarant.

In Saturnino Tolosatum episcopo modice interpolatus est hoc modo: *Apud Tholosam, natale sancti Saturnini episcopi. Quis temporibus Decii in capitulo eiusdem urbis paganus tenuis, atque a summa capitolii aere, per omnes gradus precipitatus, capite colliso excususque cerebro & ictu corpore dilaniato, dignam Christo animam exhalavit.*

In fine subiungit: *Ipsa die, depositio Bernardi, qui Bernardi fuit Launorum primus Nazarena ecclesiae episcopus.*

HAGENOYEN. In prima purus, secundo loco agit de Saturnino Tolosate, huc ex Actis suo modo & stylo componens: *Apud Tolosam, natale sancti Saturnini episcopi & martyris, qui ab Apostolorum discipulis episcopus est ordinatus, & illis est misus, & ipsa circuicatem ingredientem vult dicere ingredientem] demones a responsis in ydolis cestabant. Tunc unus sacerdotum dixit, quod nisi Saturninum occiderem, a diis penitus nil obinerent. Et Saturninum nolentem sacrificare apprehenderes, ad pedes thauri ligaverunt, eumque stimulis agitantes, a summa aere per gradus capitulo precipitaverunt, sicque capite confracto & cerebro exsisto, & ictu corpore debilitato martyrium consummavit. Tum: Eodem die, Roma via Salaria, natale sanctorum martyrum Saturnini militis & Sisinnii diaconi, quis praefatus, sub Maximiano principe, dum in carcere & in vinculis maceratos, in ecclae levavi iussit, nervis utrabi, infibulis & scorpionibus cadi. Demum: Apud Mediolanum, natale sanctorum martyrum Iohannis, Severi & Joannis & Eusebii. Vide Hieronymiana die xxvii*

AQUINCUM. Pro Salaria scribi, Apulia. In fine autem: *Roma, sancti Gregorii Papa. Hic Greg. P.P. constituit in Canone a sacerdote aereau. Quorum solemnies hodie in conspectu tuae maiestatis celebatur. Item: Inter quorum nos consuetum, non astrictum meritis, sed viae quiescens, agitor admittit.*

MATRIC-CARTUS-ULTRAJECT. Saturnini martyris. Radbodi episcopi Trajectenensis, cuius corpus Daventria reguere in ecclesia sancti Libani.

VATICAN. sub num. 5949. Eodem die, sancti Mauri martyris. Vide Florentinum.

EDITIO LUBECO-COL. In prima & secunda, satis pura, in ultima sic interpolatur, post De Saturni. episcopi: *Qui tempore Decii imperatoris in capitulo eiusdem urbis a paginis tenuis, eo quod ad eius presentiam omnes ipsorum dies misi saeculi, nullum sacrificianibus, ex more, possent dare responsam, ibano ad ultimam preparato funibus religatus est, quo vehementius stimulato, a summa capitolii &c. In fine subiungitur: Daventria, natale sancti Radbodi episcops Trajectenensis inferioris Radbodi.*

GREVEN. Mauri martyris. Secundum aliquos Mauri, Crisanti & Dariae, qui infra Kalendis habentur. Apud Ravennam, sancti Sisinnii episcopi. S. n. ep. Eodem die apud Daventriam, sancti Radbodi episcops Trajecti inferioris, confessoris. Quis circa annum Domini xc [lege dccc] illi praedictis ecclesiis,

VVV 3

Martyrologium
USUARDI
acta
SS.

MARTYROLOGIUM USUARDI.

710
 elefa, decem & septem annis fæderiorum virtute
 conspicuus administrans, culmen abstinentia sic ap-
 prehendere studebat, ut etiam à famularissimus vix
 Paphnutii. animadverti posset. Ipso die secundum Catalogum,
 Marci &c. Paphnutius abbas. Item sanctorum Marci, Mariae
 Radbodi.
 Ide. MOLAN. In fine: Item, sancti Radbodi Trajecten-
 sis episcopi & confessoris in Daventria. Tum typis
 minutoribus: Item obitus venerabilis Ida de Ni-
 vella, monialis cœnobis de Rameya, Ordinis Cister-
 cienſi, in patria Namurcensi. Editiones aliae litter-
 ris Italicas, post capite trancari, textui inferunt:
 Scriptum est in gestis Marcelli Papa. In fine: Item in
 Daventria, sancti Radbodi &c. Die vigesimana, & prima
 sanctorum martyrum Paramoni, & Philumeni. Et primi
 sancti Acacii, qui fuit in gradu. De Ida, eadem
 hic habentur quæ in priori, & eodem charactere,

Pridie Kal.

Die 30.

Andree.

H N civitate Patras, provinciæ Achæa, natalis sancti Andree Apostoli, qui etiam apud Scithiam prædicavit. Hic beatissimus, ab Egea proconsule comprehensus, primò in carcere est clausus, ac deinde gravissimè cæsus, ad ultimum vero in cruce ap-
 Troiani. pensus, biduo inibi supervixit. Apud Sanctonas, sancti Troiani epi-
 scopi, magnæ sanctitatis viri, qui sepultus terris, cælo se vivere multis
 virtutibus manifestat.

Puri sunt Praten. Herinien. Antverp-maj. Munerat. Greven. & Molan. Accederent undecim
 ali, nisi in fine adjicerent passionem sanctæ Justine.

¶¶¶¶¶

V ARIA LECTIO. In minutiis versatur. Scripsi Scithiam cum majori codicum nu-
 mero, licet hic vel ipse Grevenus recte habeat Scythiam. Sic Egea cum omnibus,
 excepto Prateni, haud dubie emendato, & Molan. In Munerat. est ibi, pro iambi
 & in Antverp-maj. manifestabat, pro manifestat.

Andree.

O BSERVATIO. Andream à Græcis *Protocletum* seu primo vocatum appellari con-
 suevit tradit Papebrochius in Ephem. Græco-Moscis ante tomum 1 Maii pag.
 LII; nec quidquam impedit, quo minus eodem sensu à nobis dicatur *Proto-Apostolus*,
 seu primo Apostolus electus, & inter primos publico & celebriori cultu in universa
 Ecclesia donatus, ut pluribus demoristrari posset, nisi sufficerent Tabulae omnes eccl-
 esiaistica antiquissimæ, Kalendaria, Sacramentaria, Martyrologia. Non reperi And-
 dreæ nomen in Buceriano, mirum nemint videbitur, qui meminerit, Kalendarium
 illud ita urbis Romanae proprium fuisse, ut solas duas annuntiationes extraneas, nem-
 pe Perpetuae & Felicitatis, ac Cypriani contineat. At vetustam cultus extensionem
 ostendit Kalendarium Carthaginense, in quo diserte ponitur, ... Kal. Decembr. sancti
 Andree Apostoli & martyris; ubi vix tres alii Apostoli in toto illo Kalendario inveni-
 tur. Alia non percurro, ut Martyrologiis inhæream, inter quæ Hieronymianæ nullum
 Apostolum tot repetitis festivitatibus celebrant; an ubique vere, controversum est;
 nec admitti posse censeo, quod nonnulla posuere x Februarii, dum pro altero Andree
 & Aporio sive Apponio, sub Herode in Bethleem Judæ martyribus, irrepsuere videtur
 Andreas Apostolus sicuti eo die observavit Henschenius, Florentinio post multas amba-
 ges illius demum opinioni ferme subscrivente. Consulat curiosus lector Florentini no-
 tas & exercitationes ad Indiculum Apostolorum à pag. 116. Est præterea in prædis
 apographis v Februarii, ordinatio episcopatus Andree Apostoli. Rursus ix Madii, Mediano
 commemoratio aliqua, in basilica ad portam Romanam; quo die nos cum Uuardo fuius
 egimus de Andree, Lucæ & Timothei translatione Constantiopolim. Sed translatio
 alia in Hieronymianis indicatur 111 Septembri. Addo *dedicationem* basilice sancti An-
 dree, 111 Novembri: ac demum hoc die: *In Achia, vel in provintia Agagia, civitate*
 Patras, *natalis sancti Andree Apostoli.* Ex quibus assertam nuperrime S. Andree cultus
 celebritatem abunde evinci perspicies. Romani parvi annuntiatione simplicissima est:
Andree Apostoli. Item Bedæ, geminatis dumtaxat verbis: *Natale sancti Andree Apostoli.*
 Quæ paulo plenius habent Florus & Rabanus, cum Adonis elogio, inter Feffitivates
 Apostolorum relato, conferri nequeunt. Sumpfit hic ex celeberrimis Actis, sub Achæa
 presbyterorum & diaconorum nomine ab omni ferme ævo Christiano circumferri fo-
 litis; ex Adone autem textum suum huc Noster transtulit. Circa præfata Acta natale
 Baronium *apocryphorum timore* advertit Florentinius citato loco; nec sane dubitare po-
 tut perspicacissimus Annalium ecclesiasticorum parens, quin à Manichæis aliquæ ha-
 reticis vel farta, vel temerata, vel interpolata fuerint, saltem prout olim exilitere
 &

& ab Eusebio aliisque rejecta novimus. Utrum vero ex Florentini sententia ab *erroribus* *repurgata* vel *non eadem* sint, quæ in passionibus tum *Mss.* tum typis excusis paſſim reperiuntur, operofius alibi erit examinandum. Mihi certe non videtur reſicenda narratio tot Patrum suffragis corroborata, ob falſariorum corruptelas aliquas & depravationes, a quorum impiis manibus nec ipsa ſacræ Litteræ intactæ remanferunt, quemadmodum in opere de eo argumento, non ita pridem edito, eruditissime probavit noster Bartholomaeus Germon, videndus omnino à pag. 221, toto cap. 2 ex Philaftrio Brixienſi, ſeculi quarti ſcriptore, oſtendens, prima aliqua & genuina Andreæ Acta, turpiſſimi hæreticorum inquinamentis ſedata & conſpureata fuſile. Paucula h̄ic ex viro doctifſimi mihique amicifſimi ſolide ſtatutis delib̄o. Crediderim, inquit, *epiſtolam* *ideo inſcriptam* *effe nomine presbyterorum & diaconorum Achæa*, quia que in ea habentur, ple-raq̄e deſumpta ſunt ex vetuſtioribus S. Andreæ Actis, qua recipia primitus a discipulis ejusdem Apoſtoli ſcripta, ab hæreticis poſtea miſere ſædata & corrupta; deinde ſtudio & cura alicuius Ca- tholici ſcriptoris, circa finem ſeptimi ſeculi aut initium octavi expurgata ſunt ab erroribus & fa- bulis, quibus, perfidia hæreticorum, erant referita. Firmat conjecturam ſuam argumentis plu-ribus, ac notanter egregio Philaftrii testimonio, quo datur intelligi, ſcripto diſci- pulorum Andreæ Apoſtoli de ejus geſtis libro hæreticos ADDIDISSE, ET EX EO TULI- SSE, QUÆ VOLUERUNT. Tu vide ibi reliqua a Germonio prætantifſime deducta. Ni- hilominus diſfilteri non poſsum, talia effe Tillemontii argumenta tomo 1 à pag. 889, ut vel reluctantibus formidinem injiciant de iſpſis, etiam ut repurgata, presbyterorum Achæa relationis omnimoda ſinceritate. Habet ſcriptor præfatus ſatis nitidam vita Andreanæ ſeriem ex indubitate documentis contextam, citato tono à pag. 317. Videri quoque poſſunt obſervationes Motherii ad hunc diem & pag. 442. Porro ex praegrandi de Andreæ gloria Sauffayi volumine, aliisque monumentis, dubia omnia quæ circa tempus, locum, modum martyrii, aliaque plura occurſunt, ſuo tempore in Actis noſtris diſſolventur. Hic poſtremo locum damus ſatis eleganti metrico Wan- delberti encomio:

Andreas pridie præcellet Apoſtolus, amplis
Virtutum fulgens radiis tituliſque per orbem,
Qui indomitus verbo ſigniſque ſubegit Achæos.
Brumalem hac claudunt populorum vota Novembrem.

Qui ſecundo loco refertur *Troianus* *Sanctonensis* epifcopus, ab Adone ex *Turonensi* *Troianus*. *Gregorio de gloria Confessorum* cap. 59 acceptus, atque in ſacros Fastos primū rela- tū eſt, ipſiſſimis ferme *Gregorii* verbiſ, quæ textum noſtrum etiam componunt. Siquid præterea memoratu dignum de *Troiano* reperiatur, a nobis ſuo loco illuſtratum dabitur.

A U C T A R I A .

ORNACEN. In Andreæ purus, deficit in ſolo *Troiani* elogio.

ROSWYD. Incipit miniatiſ majoriſ ſliteris, atque in ea prima an- nuntiacione ſatis purus eſt; ſecondam ſolum produci uſque ad ſanctiſtatiſ viri.

PULSANEN. In prima habet uſque ad *pradi- cavit*; in ſecondo puriſſimus eſt.

ANTVERP-MAX-LUBEC-UGHELIAN-BELIN. & Antverp-Max. cum ſex alii mediae no- codicibus, textui puro adjiciunt: *Eodem die*, *paſſio ſancti Justinae virginis*, vel, *Eodem die*, *ſancta* &c. Omnes pro *Troiani*, ſcribunt *Trophiām*; at BELINI ſeconda editio, emendatius *Troani*.

Justinae.

Textus
contractus.

CENTULEN. Apud Achāiam ciuitate *Parras*, paſſio ſancti Andreæ Apoſtoli, ſub Egea proconsule, qui etiam apud *Syriam* predi- cavit. *Santones*, ſancti *Troiani* epifcopi, magna virtutis viri.

BRUXELLEN. De Andreæ, cum textu pure in- cipiens, inſerit, fratri beati Petri. Qui etiam apud *Syriam* predi- cavit, & poſt apud Achāiam ab Egea proconsule captus, in carcere clauſus, gravifime caſus, at tandem cruci appenſus eſt, in que biduo ſupervixit. Cuius offa ſacra, vicesimo anno Conſtantii imperatoris, Conſtantinopolim tranſlatā. Vide ix Maii. In ſecondo purus eſt. Tum:

In Aquileya, depositio ſancti Valeriani epifcopi Valerianus & confessoris. Ipo die, paſſio ſanctæ Justinae virginis. Justinae Valerianus in Auctaria recurrat xxvi; in Romano ponitur xxvii Novembriſ.

HAGENOYEN. De Andreæ longiorem hiſtōriam modo ſuo coagentiaſt, cuius pars prior ex Euangelio habetur. Quid de altera, imo & de prima ſentendium ſit, ſtatueret lector poterit. En historiam: *In ciuitate Parras, paſſio ſancti Andreæ Apoſtoli. Hic erat filius Iohannis*, de vico *Bethſayda*, & frater Petri Apoſtoli. *Hic etiam prima iuuii diſcipuli Iohanni Baptiſte*, ad cuius vocem ipſe Iohannem reliquias & Christo adhæſit, & primus & ſecondus Apoſtulus Iesu Christi erat. *Hic adduxit Petrum fraurem ſuum ad Theſum & illum convertit. Ipo cum aliis Apoſtoli*, vivente Do- mino, predi- cavit, baptizavit & miracula fecit; articulum ſymbolo adiicit. *Syriam poſt paſſionem Domini in ſoretem accepit ſua predicationis. In Mi- midonya Matheum Apoſtolum oculis privatum illu- minauit, & abire fecit. Et cum ibi puniretur, orando eos convertit, & eccleſias adiſicavit, epifcopos ſicut in Syria ordinavit, mortuos quadraginta unum ſu- citavit, ydola conſregavit & demones eje- cit. Demum *Parras ciuitatem ingreditus*, & multos ibi con- vertit cum Maximilla, uxore Egea. Ubi ab Egea*

De Andreæ.

pra-

Martyrologium
Usuardi
ad
ACTA
SS:

712 MARTYROLOGIUM USUARDI

proconsule capitur, carceri includitur, durissime
verberatur, fūnibus ad crūcem ligatur, ut diuīus
vivat, & amplius torqueatur. Ipse autem biduo in
cruce vixit, & populum docuit, & in luce magna
exspiravit: Egeas vero male moriuit, & omnis
populus ad Dēmū convertitū. Hęc satis longa est
harratio. In secunda, purus est. Deinde addit:

Ida V. M. *Ipso die, sancta Ida virginis & martyris passio.*
Idas virginēs & viduas, seu Sanctas seu Venerabiles
novimus; quae sit hic Ida martyr, ignoramus.
Sequitur demum: *Apud Nicomediam,*

Marcelli
& socior.

Amatoris.

Justina.

Florentin.

De Andrea.

Edītio Lubeco-Col.

Post Apostoli.

Hic pri-

mo fuit discipulus sancti Johannis Baptista, sed post

necem sancti Johannis, a Christo Iesu vocatus est

in Apostolum.

Qui etiam post ascensionem Domini

apud Scithiam euangelizauit Christum. Hic bea-

trus.

Edītio Lubeco-Col.

Post Apostoli,

sequitur

De Andrea.

germanus [pro germani]

Petri Apostoli.

Hic pri-

mo fuit discipulus sancti Johannis Baptista, sed post

necem sancti Johannis, a Christo Iesu vocatus est

in Apostolum.

Qui etiam post ascensionem Domini

apud Scithiam euangelizauit Christum. Hic bea-

trus.

Edītio Lubeco-Col.

Post Apostoli,

sequitur

De Andrea.

germanus [pro germani]

Petri Apostoli.

Hic pri-

mo fuit discipulus sancti Johannis Baptista, sed post

necem sancti Johannis, a Christo Iesu vocatus est

in Apostolum.

Qui etiam post ascensionem Domini

apud Scithiam euangelizauit Christum. Hic bea-

trus.

Edītio Lubeco-Col.

Post Apostoli,

sequitur

De Andrea.

germanus [pro germani]

Petri Apostoli.

Hic pri-

mo fuit discipulus sancti Johannis Baptista, sed post

necem sancti Johannis, a Christo Iesu vocatus est

in Apostolum.

Qui etiam post ascensionem Domini

apud Scithiam euangelizauit Christum. Hic bea-

trus.

Edītio Lubeco-Col.

Post Apostoli,

sequitur

De Andrea.

germanus [pro germani]

Petri Apostoli.

Hic pri-

mo fuit discipulus sancti Johannis Baptista, sed post

necem sancti Johannis, a Christo Iesu vocatus est

in Apostolum.

Qui etiam post ascensionem Domini

apud Scithiam euangelizauit Christum. Hic bea-

trus.

Edītio Lubeco-Col.

Post Apostoli,

sequitur

De Andrea.

germanus [pro germani]

Petri Apostoli.

Hic pri-

mo fuit discipulus sancti Johannis Baptista, sed post

necem sancti Johannis, a Christo Iesu vocatus est

in Apostolum.

Qui etiam post ascensionem Domini

apud Scithiam euangelizauit Christum. Hic bea-

trus.

Edītio Lubeco-Col.

Post Apostoli,

sequitur

De Andrea.

germanus [pro germani]

Petri Apostoli.

Hic pri-

mo fuit discipulus sancti Johannis Baptista, sed post

necem sancti Johannis, a Christo Iesu vocatus est

in Apostolum.

Qui etiam post ascensionem Domini

apud Scithiam euangelizauit Christum. Hic bea-

trus.

Edītio Lubeco-Col.

Post Apostoli,

sequitur

De Andrea.

germanus [pro germani]

Petri Apostoli.

Hic pri-

mo fuit discipulus sancti Johannis Baptista, sed post

necem sancti Johannis, a Christo Iesu vocatus est

in Apostolum.

Qui etiam post ascensionem Domini

apud Scithiam euangelizauit Christum. Hic bea-

trus.

Edītio Lubeco-Col.

Post Apostoli,

sequitur

De Andrea.

germanus [pro germani]

Petri Apostoli.

Hic pri-

mo fuit discipulus sancti Johannis Baptista, sed post

necem sancti Johannis, a Christo Iesu vocatus est

in Apostolum.

Qui etiam post ascensionem Domini

apud Scithiam euangelizauit Christum. Hic bea-

trus.

Edītio Lubeco-Col.

Post Apostoli,

sequitur

De Andrea.

germanus [pro germani]

Petri Apostoli.

Hic pri-

mo fuit discipulus sancti Johannis Baptista, sed post

necem sancti Johannis, a Christo Iesu vocatus est

in Apostolum.

Qui etiam post ascensionem Domini

apud Scithiam euangelizauit Christum. Hic bea-

trus.

Edītio Lubeco-Col.

Post Apostoli,

sequitur

De Andrea.

germanus [pro germani]

Petri Apostoli.

Hic pri-

mo fuit discipulus sancti Johannis Baptista, sed post

necem sancti Johannis, a Christo Iesu vocatus est

in Apostolum.

Qui etiam post ascensionem Domini

apud Scithiam euangelizauit Christum. Hic bea-

trus.

Edītio Lubeco-Col.

Post Apostoli,

sequitur

De Andrea.

germanus [pro germani]

Petri Apostoli.

Hic pri-

mo fuit discipulus sancti Johannis Baptista, sed post

necem sancti Johannis, a Christo Iesu vocatus est

in Apostolum.

Qui etiam post ascensionem Domini

apud Scithiam euangelizauit Christum. Hic bea-

trus.

Edītio Lubeco-Col.

Post Apostoli,

sequitur

De Andrea.

germanus [pro germani]

Petri Apostoli.

Hic pri-

mo fuit discipulus sancti Johannis Baptista, sed post

necem sancti Johannis, a Christo Iesu vocatus est

in Apostolum.

Qui etiam post ascensionem Domini

apud Scithiam euangelizauit Christum. Hic bea-

trus.

Edītio Lubeco-Col.

Post Apostoli,

sequitur

De Andrea.

germanus [pro germani]

Petri Apostoli.

Hic pri-

mo fuit discipulus sancti Johannis Baptista, sed post

necem sancti Johannis, a Christo Iesu vocatus est

in Apostolum.

Qui etiam post ascensionem Domini

apud Scithiam euangelizauit Christum. Hic bea-

trus.

Edītio Lubeco-Col.

Post Apostoli,

sequitur

De Andrea.

germanus [pro germani]

Petri Apostoli.

Hic pri-

mo fuit discipulus sancti Johannis Baptista, sed post

necem sancti Johannis, a Christo Iesu vocatus est

in Apostolum.

Qui etiam post ascensionem Domini

apud Scithiam euangelizauit Christum. Hic bea-

trus.

Edītio Lubeco-Col.

Post Apostoli,

sequitur

De Andrea.

germanus [pro germani]

Petri Apostoli.

Hic pri-

mo fuit discipulus sancti Johannis Baptista, sed post

necem sancti Johannis, a Christo Iesu vocatus est

in Apostolum.

Qui etiam post ascensionem Domini

apud Scithiam euangelizauit Christum. Hic bea-

trus.

Edītio Lubeco-Col.

Post Apostoli,

sequitur

De Andrea.

germanus [pro germani]

Petri Apostoli.

Hic pri-

mo fuit discipulus sancti Johannis Baptista, sed post

necem sancti Johannis, a Christo Iesu vocatus est

in Apostolum.

Qui etiam post ascensionem Domini

apud Scithiam euangelizauit Christum. Hic bea-

trus.

Edītio Lubeco-Col.

Post Apostoli,

sequitur

De Andrea.

germanus [pro germani]

Petri Apostoli.

Hic pri-

mo fuit discipulus sancti Johannis Baptista, sed post

necem sancti Johannis, a Christo Iesu vocatus est

in Apostolum.

Qui etiam post ascensionem Domini

apud Scithiam euangelizauit Christum. Hic bea-

trus.

Edītio Lubeco-Col.

Post Apostoli,

sequitur

De Andrea.

germanus [pro germani]

Petri Apostoli.

Hic pri-

mo fuit discipulus sancti Johannis Baptista, sed post

necem sancti Johannis, a Christo Iesu vocatus est

in Apostolum.

Qui etiam post ascensionem Domini

apud Scithiam euangelizauit Christum. Hic bea-

trus.

Edītio Lubeco-Col.

Post Apostoli,

sequitur

De Andrea.

germanus [pro germani]

Petri Apostoli.

Hic pri-

mo fuit discipulus sancti Johannis Baptista, sed post

necem sancti Johannis, a Christo Iesu vocatus est